

Ressurs- og utredningsavdelingen

Faktaark 2001-2002



FISKERIDEPARTEMENTET

Forsidefoto: Ringnotfiske etter makrell i Nordsjøen. Foto: Kyrre Dale

FORORD

*Ressurs- og utredningsavdelingen i
Fiskeridepartementet
er ansvarlig fagavdeling for alle spørsmål
knyttet til forvaltningen
av de levende marine ressursene i norsk jurisdiksjonsområde
og
forvaltningen av fellesbestander.*

*Dette innebærer at den nasjonale
forvaltningen av deltagelse og utøvelse av fisket,
og
internasjonale spørsmål knyttet til global og
regional ressursforvaltning samt havmiljø tilligger avdelingen.*

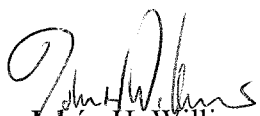
*Ressurs- og utredningsavdelingen har også fagansvaret for økonomiske forhold
og
utfordringene knyttet til strukturen i fangstleddet.*

*Avdelingen har i tillegg et stort ansvarsområde
som koordinerende fagavdeling
for økonomisk virkemiddelbruk, nærings- og regionalutvikling, plansaker
samt bruk og vern av kystsonen og sjøarealene.*

*Fiskeridepartementets strategiplan 2001-2003,
Fiskeridepartementets visjon "Verdier fra havet – Norges framtid"
og
tiltaksplanen for realisering av strategiplan ligger til grunn for avdelingens arbeid.*

*For å gi en samlet oversikt
over den mangslungne saksporteføljen som passerer avdelingen
i løpet av et arbeidsår har
Ressurs- og utredningsavdelingen
utarbeidet denne faktaarksamlingen
som en kortfattet innføring
i
det arbeidsområdet som avdelingen dekker.*

Denne samlingen er oppdatert i September 2001.


Johan H. Williams
ekspedisjonssjef

Innhold

INNLEDNING	1
<i>I</i> KORT OM FISKERINÆRINGEN	2
<i>II</i> FISKERIPOLITISKE MÅL	3
<i>III</i> ”STRATEGIPLAN 2001-2003. VERDIER FRA HAVET – NORGES FRAMTID”	4
<i>IV</i> INTERNASJONALE ARRANGEMENTER, KONVENSJONER OG ORGANISASJONER	6
A RESSURSFORVALTNING	12
<i>A-1</i> HAVRETTSKONVENSJONEN OG ØKONOMISKE SONER	13
<i>A-2</i> FISKERIGRENSELOVEN	14
<i>A-3</i> FN-AVTALEN OM FISKE PÅ DET ÅPNE HAV	15
<i>A-4</i> FISKEVERNSONEN VED SVALBARD OG FISKERISONEN VED JAN MAYEN	17
<i>A-5</i> SMUTTHULLET	19
<i>A-6</i> FISKERISAMARBEIDET MED RUSSLAND	20
<i>A-7</i> FORVALTNING AV KONGEKRABBE	22
<i>A-8</i> FISKERISAMARBEIDET MED EU	24
<i>A-9</i> FISKERISAMARBEIDET MED ISLAND	27
<i>A-10</i> FISKERISAMARBEIDET MED FÆRØYENE	28
<i>A-11</i> FISKERISAMARBEIDET MED GRØNLAND	29
<i>A-12</i> FISKERISAMARBEIDET MED POLEN	30
<i>A-13</i> FORVALTNINGEN AV NORSK VÅRGYTENDE SILD	31
<i>A-14</i> FORVALTNINGEN AV KOLMULE	33
<i>A-15</i> FORVALTNINGEN AV LODDE VED ISLAND, GRØNLAND OG JAN MAYEN	34
<i>A-16</i> TREPARTSAVTALEN FOR FORVALTNING AV MAKRELL I NORDØSTATLANTEREN	35
<i>A-17</i> DEN NORDØST-ATLANTISKE FISKERIKOMMISJON – NEAFC	36
<i>A-18</i> DEN NORDVEST-ATLANTISKE FISKERIKOMMISJON – NAFO	37
<i>A-19</i> KOMMISJONEN FOR BEVARING AV LEVENDE MARINE RESSURSER I ANTARKTIS – CCAMLR	38
<i>A-20</i> KOMMISJONEN FOR BEVARING AV ATLANTISK TUNFISK – ICCAT	39
<i>A-21</i> DEN SØRØSTATLANTISKE FISKERIORGANISASJONEN – SEAFO	40
<i>A-22</i> INFORMASJON RESSURSFORVALTNING	41
<i>A-23</i> SALTVANNSFISKELOVEN	42
<i>A-24</i> HAVLOVEN	43
<i>A-25</i> NASJONALE REGULERINGER	44
<i>A-26</i> REGULERINGSRÅDET	45
<i>A-27</i> REGULERING AV FISKET ETTER TORSK NORD FOR 62°N	46
<i>A-28</i> REGULERING AV FISKET ETTER SEI NORD FOR 62°N	47
<i>A-29</i> REGULERING AV FISKET ETTER HYSE NORD FOR 62°N	48
<i>A-30</i> REGULERING AV FISKET ETTER NORSK VÅRGYTENDE SILD	49
<i>A-31</i> REGULERING AV FISKET ETTER MAKRELL	50
<i>A-32</i> REGULERING AV FISKET ETTER LODDE I BARENTSHAVET	51
<i>A-33</i> REGULERING AV FISKET ETTER KOLMULE	52
<i>A-34</i> SELFANGSTRÅDET/SJØPATTEDYRRÅD	53
<i>A-35</i> HVALFANGST	54
<i>A-36</i> SELFANGST I ØSTISEN OG VESTERISEN	56
<i>A-37</i> KYSTSEL	57
<i>A-38</i> HELLIGDAGSFREDNING	58
<i>A-39</i> GRENSEDRAGING	59
<i>A-40</i> TURIST- OG FRITIDSFISKE I SJØEN	60
<i>A-41</i> RESSURSKONTROLL	61
<i>A-42</i> SATELLITSPORING/-OVERVÅKNING	63
<i>A-43</i> KYSTVAKTEN	64
<i>A-44</i> BILATERALE KONTROLLAVTALER	65

B STRUKTURSPØRSMÅL **66**

<i>B-1</i>	LOV OM RETTEN TIL Å DELTA I FISKE OG FANGST (DELTAKERLOVEN)	67
<i>B-2</i>	EIERSKAPSUTVALGET	68
<i>B-3</i>	KONSESJONSSYSTEMET – GENERELT	70
<i>B-4</i>	RINGNOTKONSESJON	71
<i>B-5</i>	TORSKETRÅLKONSESJON	72
<i>B-6</i>	REKETRÅLKONSESJON	73
<i>B-7</i>	NORDSJØTRÅLKONSESJON	74
<i>B-8</i>	ANDRE KONSESJONSORDNINGER	75
<i>B-9</i>	DELTAKERREGULERING AV SUKERE	76
<i>B-10</i>	DELTAKERREGULERING I TORSKEFISKE M.V. MED KONVENSJONELLE REDSKAP FOR FARTØY OVER 28 METER	77
<i>B-11</i>	DELTAKERREGULERING I TORSKEFISKE M.V. MED KONVENSJONELLE REDSKAP UNDER 28 M	78
<i>B-12</i>	DELTAKERREGULERING I KYSTFISKE ETTER MAKRELL	79
<i>B-13</i>	DELTAKERREGULERING I REKEFISKE SØR FOR 62°N	80
<i>B-14</i>	DELTAKERREGULERING I FISKE ETTER SEI MED NOT NORD FOR 62°N	81
<i>B-15</i>	STRUKTURVIRKEMIDLER FOR KYSTFLÅTEN	82
<i>B-16</i>	ENHETSKVOTEORDNINGER FOR HAVFISKEFLÅTEN	83
<i>B-17</i>	FØRNYELSE AV FISKEFLÅTEN	85

C ØKONOMISKE ORDNINGER **87**

<i>C-1</i>	STATSBUDSJETTET OG NASJONALBUDSJETTET	88
<i>C-2</i>	LANGTIDSPROGRAMMET 2002-2005	89
<i>C-3</i>	STATENS NÆRINGS- OG DISTRIKTSUTVIKLINGSFOND – SND	90
<i>C-4</i>	HØVEDAVTALEN OM STØTTE TIL FISKERINÆRINGEN	92
<i>C-5</i>	FISKERMANNTALET	93
<i>C-6</i>	GARANTIKASSEN FOR FISKERE	94
<i>C-7</i>	GARANTILØTORDNINGEN	95
<i>C-8</i>	ARBEIDSLEDIGHETSTRYGD FOR FISKERE	96
<i>C-9</i>	IMPLEMENTERING AV EU-DIREKTIV OM REGULERING AV ARBEIDSTID FOR FISKERE	97
<i>C-10</i>	TILSKUDD TIL DRIFT AV LINEEGNESENTRALER	98
<i>C-11</i>	PENSJONSTRYGDEN FOR FISKERE	99
<i>C-12</i>	REFUSJON AV MINERALOLJEAVGIFT	100
<i>C-13</i>	PRODUKTAVGIFT	101
<i>C-14</i>	SKATTESPØRSMÅL	102

D REGIONAL-, MILJØ-, AREAL- OG PLANSPØRSMÅL **103**

<i>D-1</i>	PETROLEUMSEKTORENS VIRKNING PÅ FISKERI OG MILJØ	104
<i>D-2</i>	KORALLREV	106
<i>D-3</i>	BRUK OG VERN I KYSTSONEN	107
<i>D-4</i>	PLANLOVUTVALGET	108
<i>D-5</i>	EU'S RAMMEDIREKTIV FOR VANN	109
<i>D-6</i>	KYSTSONEPLANLEGGING – KOMMUNEPLANLEGGING I SJØ	110
<i>D-7</i>	FYLKESPLANLEGGING	111
<i>D-8</i>	REGIONALE UTVIKLINGSPROGRAM – RUP	112
<i>D-9</i>	REGIONALPOLITISKE SAKER – STATSEKRETÆRUTVALGET FOR REGIONALPOLITIKK	113
<i>D-10</i>	SAMISKE SPØRSMÅL	114
<i>D-11</i>	KONVENSJONEN OM BIOLOGISK MANGFOLD – CBD	115
<i>D-12</i>	KOMMISJONEN FOR BÆREKRAFTIG UTVIKLING – CSD	117
<i>D-13</i>	KONVENSJONEN OM INTERNASJONAL HANDEL MED TRUEDE DYR- OG PLANTEARTER – CITES	119
<i>D-14</i>	KONVENSJONEN OM BESKYTTELSE AV DET MARINE MILJØ I DET NORDØSTLIGE ATLANTERHAV – OSPAR	120
<i>D-15</i>	ARKTISK RÅD	122
<i>D-16</i>	NORDSJØSAMARBEIDET	123
<i>D-17</i>	VERDENS NATURVERNUNION – IUCN	124
<i>D-18</i>	KLIMASPØRSMÅL, UTSLIPP AV MILJØSKADELIGE GASSER	125

E ANDRE SAKSFELT

126

<i>E-1</i>	NORDISK SAMARBEID	127
<i>E-2</i>	ORGANISASJONEN FOR ØKONOMISK SAMARBEID OG UTVIKLING – OECD	129
<i>E-3</i>	HANDELSAVTALER – WTO (GATT), EØS	130
<i>E-4</i>	INTERNASJONALT REGELVERK FOR STATSSTØTTE	132
<i>E-5</i>	VERDENS MATVAREORGANISASJON – FAO	134
<i>E-6</i>	FORSKNING	135
<i>E-7</i>	DEN NORD-ATLANTISKE FISKERIMINISTER-KONFERANSEN – NAFMC	136

BILDEREGISTER

<i>Side</i>	<i>Fotograf</i>	<i>Motiv</i>
Forside	Kyrre Dale	Ringnotfiske
1	Heidi M. Johansen	Kongekrabbe
12	Heidi M. Johansen	Forskningstøkt
66	Inger Oline Røsvik	Lofotfiske
87	Lennart Johanson	Linestamp
103	Eirin Roaldsen	Laksemerd
126	Eirin Roaldsen	Fiskehjell

Faktaarkene er skrevet av ansatte i Ressurs- og utredningsavdelingen.

Redaksjonen avsluttet 10. september 2001.

Innledning



*Merking av Kongekrabbe under forskningstokt med F/F "Johan Ruud" i Varangerfjorden august 2001.
Foto: Heidi M. Johansen.*

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr 1

Kort om fiskerinæringen

Fiskerinæringen har stor betydning for Norge, som en av landets største eksportnæringer, med en samlet eksportverdi på rundt 31,4 milliarder kroner. Norge har i flere år vært blant verdens tre største eksportører av sjømat. I tillegg kommer en innenlands omsetning på mellom 4 og 5 milliarder kroner.

I 2000 hadde førstehåndsomsetningen av norske landinger en verdi på 9,7 milliarder, mens totalt omsatt førstehåndsverdi (inkludert utenlandske landinger) var på 12,5 milliarder kroner. Dette er en nedgang i forhold til 1998 på ca. 200.000 kroner.

I 2000 var det totalt registrert 20.094 fiskere i Norge. Av disse sto 14.259 på blad B i manntallet, det vil si at de hadde fiske som ene- eller hovedyrke. 5.834 fiskere sto på blad A, dvs. at de hadde fiske som biyrke. 5 fylker hadde i 2000 mer enn 1.000 fiskere på blad B; Møre og Romsdal med 3.410 fiskere, Nordland med 3.365 fiskere, Troms med 2.137 fiskere, Finnmark med 1.362 fiskere og Hordaland med 1.026 fiskere.

Ved utgangen av 2000 var det 13.015 registrerte fiskefartøyer i Norge. Et stort antall av disse har liten og ingen fangst. 9.689 av de merkeregistrerte fartøyene er under 10 meter, mens 447 fartøy er over 25 meter. Gjennomsnittsalderen i fiskeflåten var 24,6 år ved utgangen av 2000. Nordland har flest merkeregistrerte fartøy med 3.341 fartøy, fulgt av Troms, Finnmark og Møre og Romsdal. Møre og Romsdal er det fylket som hadde flest havgående fiskefartøy, 131 fiskefartøy over 25 meter. Hordaland hadde 58 fartøy, Nordland 54 fartøy, Troms 49 fartøy, Finnmark 43 fartøy, Rogaland 39 fartøy, mens Sogn og Fjordane hadde 34 fartøy over 25 meter.

Gjennomsnittsfangsten i det norske fisket fra rundt 1960 og fram til i dag ligger rundt 2,5 mill. tonn årlig. Ser vi på de siste 20 årene falt fangstene med nesten 2 mill. tonn fra toppåret 1977 med 3,4 mill. tonn og fram til 1990 med 1,6 mill. tonn. Fra 1990 økte fangstene igjen opp mot 2,5 mill. tonn, først og fremst takket være gunstig utvikling i bestandene av norsk arktisk torsk og norsk vårgytende sild. I 2000 var fangsten på litt i underkant av 2,7 mill. tonn.

Fiskerinæringen er en viktig basisnæring i mange kystdistrikt. Finnmark er det fylket der fiskerinæringen har størst betydning. Fiskerinæringen er også meget viktig i Troms, Nordland, Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane. 29 kommuner hadde i 1995 en direkte sysselsetting i fiskerinæringen som utgjorde 10% eller mer av befolkningen. 22 av kommunene var i Nord-Norge, herav 9 i Finnmark. Træna og Værøy i Nordland var de mest fiskeriavhengige med over 25% av befolkningen sysselsatt i fiskerinæringen. Målt i antall sysselsatte var Tromsø, Vågsøy og Ålesund de største, alle med mer enn 1.000 personer sysselsatt i fiske, fiskeoppdrett og fiskeindustri.

Norsk fiskeforedlingsindustri består av et stort antall små og mellomstore bedrifter som er spredt langs hele kysten. I 1999 var det registrert ca 500 fiskeforedlingsbedrifter i Norge. Antall sysselsatte i fiskeindustrien er redusert de siste 20 årene fra ca. 16.000 i 1975 til i underkant av 13.000 i 1999. Antall sysselsatte var nede i ca. 10.500 i årene 1990-92, og har steget i løpet av de siste årene. Nedgangen i sysselsettingen har vært størst i hermetikkindustrien og sildemelindustrien.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr II

Fiskeripolitiske mål

I St.meld. nr. 18 (1977-78) "Om langtidsplan for norsk fiskerinæring" ble følgende overordnede mål lagt til grunn.

- Hovedtrekkene i bosettingsmønsteret skal bevares.
- Ressursgrunnlaget skal vernes.
- Folk skal sikres trygge og gode arbeidsplasser.

I St.meld. nr. 93 (1982-83) "Om retningslinjer for fiskeripolitikken" ble disse 3 målene utvidet med et fjerde mål:

- Den reelle lønnsnivåen i fiskerinæringen skal økes.

Målene har blitt betraktet som sidestilt, men i St.meld. nr. 58 (1991-92) "Om struktur- og reguleringspolitikk overfor fiskeflåten" ble vern av ressursgrunnlaget trukket fram som det mest sentrale målet i fiskeripolitikken.

I St.meld. nr. 51 (1997-98) "Perspektiver på utviklingen av norsk fiskerinæring" er det gitt denne målformuleringen:

"Fiskeripolitikken skal legge til rette for en lønnsom utvikling av fiskerinæringen. En bærekraftig ressursforvaltning er en forutsetning for å oppnå dette. Gjennom markedsorientering og økt verdiskaping skal næringen bidra til gode arbeidsplasser og bosetning langs kysten."

Hovedmålene for norsk fiskeripolitikk har således ligget fast over mange år, men ordlyden, tolkningen og forståelsen av innholdet har endret seg med utviklingen i fiskeriene og med generelle politiske kursendringer.

Det sentrale målet i fiskeripolitikken er å realisere målet om en lønnsom utvikling av fiskerinæringen. For at fiskerinæringen i framtiden skal kunne bidra i distrikts- og sysselsettingspolitikken er lønnsomhet basert på en bærekraftig ressursforvaltning en forutsetning. Sentralt i dette arbeidet er realiseringen av de visjoner flere toneangivende forskningsmiljøer i Norge har presentert i ulike rapporter. Blant disse vitenskapelige miljøene er Norges Forskningsråd og Vitenskapsselskapene i Trondheim. Disse rapportene setter fokus på potensialet for en betydelig økt verdiskaping basert på fornybare marine ressurser. I Norges Forskningsråds rapport "Et hav av muligheter" anslås potensialet i fiskeri- og havbruksnæringen å være på vel 100 mrd. kr i en konservativ 20 års-framskriving av dagens eksportverdi. I rapporten "Norges muligheter for verdiskaping innenfor havbruk" som er utgitt av Vitenskapsselskapene i Trondheim anslås potensialet for verdiskaping til 76 mrd. kr i 2010, 160 mrd. kr i 2020 og ca. 240 mrd. kr i 2030.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr III

”Strategiplan 2001-2003. Verdier fra havet – Norges framtid”

Fiskeridepartementets visjon er ”Verdier fra havet – Norges framtid”

Norge rår over noen av verdens mest produktive fjord-, kyst- og havområder. Dette gir unike muligheter for framtidig verdiskaping basert på havets egne produksjonsressurser. Gjennom det århundret vi har bak oss har fiskerinæringen vist evne til tilpasning og nyskaping. Norge har både erfaring og kompetanse til å fremme en økt verdiskaping. Det er disse fortrinn som gjennom en felles satsing skal danne grunnlaget for ny vekst, og det er disse fortrinn som gjør fiskeri- og havbruksnæringen til mulighetenes næring.

Den framtidige nasjonale velferden vil avhenge av hvordan vi i årene som kommer erstatter nedgangen i oljeinntektene. En lønnsom fiskeri- og havbruksnæring vil være avgjørende for mulighetene til å opprettholde velferdsnivået i Norge.

Fiskeriforvaltningen har derfor en stor oppgave i å legge til rette for en ønsket næringsutvikling og intensjonen i strategiplanen er at Fiskeridepartementet skal være et departement for utløsning av verdiskaping.

Skal det lykkes er det en forutsetning at vi har en effektiv organisering og en velutviklet plan for hvordan dette skal gjøres. Fiskeridepartementets strategiplan er et nødvendig og viktig verktøy for å håndtere de utfordringer som forvaltningen står overfor.

Fiskeridepartementets overordnede mål

- å sikre rammebetingelser for en lønnsom og bærekraftig fiskeri- og havbruksnæring og annet marint basert næringsliv, slik at disse næringene de nærmeste tiår kan realisere en verdiskaping mange ganger dagens.

For å nå det overordnede målet har Fiskeridepartementet definert et antall hovedmål. Hovedmålene beskriver ønskede resultater på alle de for departementet strategisk viktige områder.

Fiskeridepartementets hovedmål på Ressurs- og Utredningsavdelingens tilgrensende arbeidsfelt

- aktiv og samordnet ivaretagelse av Norges interesser som havnasjon i internasjonalt handels-, miljø- og ressursamarbeid,

- realisering av det langsiktige avkastningspotensialet fra fiskebestandene gjennom en ansvarlig ressursforvaltning, rasjonelle beskatningsstrategier og ansvar for det biologiske mangfold,

- en fiskeflåte og fiskeindustri som er kapasitetstilpasset et bærekraftig ressursuttak,

- en høy forskningsinnsats som bidrar til at Norge er i kunnskapsfronten på marin FoU og gjennom dette utvikle en nyskapende, lønnsom og bærekraftig marin næring som er internasjonalt ledende.

Strategi 2001-2003

Departementets arbeid skal forankres i visjonen og målene. Dette innebærer at arbeidsområder som er av sentral betydning for verdiskapingen, som gir størst uttelling eller der påvirkningsmulighetene er størst, skal prioriteres.

Fiskeridepartementets satsingsområder på Ressurs- og Utredningsavdelingens tilgrensende arbeidsfelt

Forskning og utvikling (FoU) - Fiskeridepartementet vil legge til rette for en høy og målrettet FoU-innsats slik at norske forskningsmiljø fortsatt er i forskningsfronten på sentrale områder i fiskeri- og havbruksnæringen.

Genressurser og utnyttede ressurser i det marine miljø har egenskaper som kan bidra til betydelig økt verdivekst fra marin sektor. Fiskeridepartementet vil bidra til å utvikle et lovverk som sikrer Norge retten til disse ressursene og til avkastningen av utnyttelsen.

Nasjonalt miljøansvar - En forutsetning for å realisere verdiskapingspotensialet i fiskeri- og havbruksnæringen er et rent hav og et godt havmiljø. Fiskeridepartementet vil ivareta regjeringens samlede og overordnede miljøpolitikk på det marine området, med hensyn både til bruk og vern, og følge dette opp gjennom den løpende forvaltning.

Internasjonalt arbeid innenfor ressurs-, hav- og havbruksforvaltning - Fiskeridepartementet skal være aktivt med i internasjonalt arbeid knyttet til rammebetingelser for næringsutvikling. Fiskeridepartementet skal rette

innsatsen mot faser i dette arbeidet der muligheten for påvirkning er størst. Norske interesser i forhold til fellesbestander skal sikres gjennom fiskeriforhandlinger. Fiskeridepartementet skal bidra til at Norge engasjerer seg i internasjonal normsettende utvikling innenfor internasjonal havrett, havbruk, kystsoneforvaltning og andre havmiljøprosesser av betydning for fiskeri- og havbruksnæringen slik at regjeringens overordnede politikk ivaretas.

Strategier for forvaltning av fiskebestandene - Fiskeridepartementet skal utvikle helhetlige forvaltningsstrategier for alle viktige fiskeslag og havpattedyr. Strategiene skal omfatte både sammenhengen mellom ulike fiskeslag og sammenhengen gjennom hele verdikjeden der hensynet til flåte, foredling og eksport ivaretas. Det må legges til rette for en langsiktig fordelingspolitikk slik at det oppnås mest mulig stabile rammebetingelser for næringsutøverne. Dette innebærer også at det gjennomføres en kontroll med ressursuttaket og at det fastsettes et regelverk for regelbrudd som sikrer en ansvarlig ressursforvaltning.

Fiskeflåte og industri - I den tradisjonelle fiskerinæringen vil utfordringene i flåte- og industriledet, og den gjensidige tilpasningen og avhengigheten mellom disse, kreve utvikling av nye rammevilkår.

Verdiskaping og areal - Tilgang til areal er en av de viktigste rammebetingelsene for næringene langs kysten. Fiskeridepartementets mål er å sikre tilgangen på tilstrekkelige sjøarealer for utvikling av fiskeri- og havbruksnæringen, ved å være en aktiv deltaker i prosesser hvor rammebetingelsene for bruk av kystsonen legges.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr IV

Internasjonale arrangementer, konvensjoner og organisasjoner

ACE - Advisory Committee on Ecosystems. Rådgivende komite for økosystemer under ICES. Komiteen ble etablert høsten 2000 for å bringe en videre økosystemtilnærming inn i ICES' rådgivning til forskning og forvaltning. Komiteen er også ment å fungere som en brobygger mellom fiskeri- og miljøforskningen.

ACFM - Advisory Committee on Fisheries management. Rådgivende komite for fiskeriforvaltning under ICES. ACFM henter inn vitenskapelig bakgrunnsmateriale fra medlemslandene og gir årlige råd om fangstmengden for de viktigste fiskeslagene i det nordøstlige Atlanterhavet.

ACME - Advisory Committee on Marine Environment. Rådgivende komite for marint miljø under ICES.

Agenda 21 - Vedtatt på FN-konferansen om miljø og utvikling i Rio de Janeiro i 1992 (UNCED), og er en internasjonal handlingsplan for arbeidet med miljø og utvikling inn i det neste århundre.

ARKTISK RÅD - Arctic Council. I 1991 opprettet de arktiske stater som her er USA, Canada, Russland, Norge, Sverige, Finland, Danmark/Grønland og Island en miljøvernstrategi kalt AEPS, Arctic Environment Protection Strategy. Samarbeidet mellom de arktiske statene har i første rekke vært et miljør samarbeid, men utviklingen har gått i retning av ønsker om et mer omfattende samarbeid om bærekraftig utvikling i den arktiske region. Opprettelsen av Arktisk Råd i 1996 kan ses som et uttrykk for dette. Urbefolkning fra de arktiske landene har status som faste observatører. En rekke andre interesseorganisasjoner som for eksempel miljøvernorganisasjoner deltar også i samarbeidet.

ASCOBANS - Agreement on the Conservation of Small Cetaceans of the Baltic and North Seas - Avtale om beskyttelse av småhvaler i Østersjøen og Nordsjøen. Innenfor rammene av Bonn-konvensjonen fra 1979 om beskyttelse av vandrende arter av ville dyr er det blitt ferdigforhandlet en regional avtale om beskyttelse av små hvaler i Østersjøen og Nordsjøen. Avtalen legger opp til beskyttelse av småhvaler ved forbud mot fangst i Nordsjøen og Østersjøen samt samarbeid om vitenskapelig registrering, overvåkning og forvaltning av småhvaler, herunder modifikasjoner av fiskeredskaper med henblikk på å unngå utilsiktet bifangst. Det skal videre samarbeides med henblikk på å forebygge utslipp av stoffer i havmiljøet som kan utgjøre potensielle trusler mot dyrenes sunnhet mv. Norge er ikke medlem av ASCOBANS, men deltar i det vitenskapelige samarbeidet.

BASEL-konvensjonen - Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Waste and their Disposal - Konvensjonen om eksport av farlig avfall. Vedtatt 1989 og trådte i kraft 1992. Konvensjonen ble ratifisert av Norge i 1990. Pr. 4. juli 2001 har 147 parter inkl. EU tiltrådt konvensjonen. (www.unep.ch/basel/).

BERN-konvensjonen - Convention on the Conservation of European Wildlife and natural Habitats - Konvensjon om vern av ville planter og dyr og deres naturlige leveområder. Vedtatt 1979. Ratifisert av Norge i 1986. (<http://conventions.coe.int>)

BONN-konvensjonen - Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (også forkortet CMS – Convention on Migratory Species) - Konvensjon om vern av trekkende arter av ville dyr, vedtatt 1979. Konvensjonen trådte i kraft 1. november 1983 og ble ratifisert av Norge 1. august 1985. Pr. 1. juni 2001 hadde 75 land sluttet seg til konvensjonen. En rekke avtaler og intensjonsavtaler er opprettet under denne konvensjonen. I 1990 ble konvensjonen utvidet til også å gjelde deler av tannhvalbestandene i Nordsjøen. (www.wcmc.org.uk)

CBD - Convention on Biological Diversity - Konvensjonen om biologisk mangfold (Biodiversitetskonvensjonen) ble vedtatt under Rio-konferansen i 1992 (UNCED), og ble ratifisert av Norge samme år. I 2000 var den ratifisert av 179 land. Gjennom denne konvensjonen har landene forpliktet seg til å arbeide for vern og bærekraftig bruk av det biologiske mangfoldet. Under konvensjonen er det opprettet en vitenskapskomite (SBSTTA), som gir råd til partsmøtene (COP). Konvensjonens sekretariat ligger i Montreal. På partsmøtet i 1998 ble det vedtatt et program for arbeidet med kyst og marint biologisk mangfold. (Se faktaark D-11 om CBD). (www.biodiv.org/).

CCAMLR - Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources - Konvensjonen for bevaring av levende marine ressurser i Antarktis. Vedtatt i 1980 og trådte i kraft 1982. Konvensjonen ble ratifisert av Norge i 1984. Pr. 30. april 1999 hadde konvensjonen fått tilslutning fra 29 parter inkl. EU. CCAMLR ble grunnlagt for å bevare og regulere beskatning av levende marine ressurser i Antarktis. Øverste organ for konvensjonen er Kommissjonen for bevaring av levende marine ressurser i Antarktis. Kommissjonen holder årlige møter. Norge er medlem av kommissjonen. Basert på vitenskapelige data vedtar kommissjonen bl.a. bevaringsvedtekter om adgangen til å delta i fiske, kvoter, bifangst, redskaper, fiskeområder og perioder. Norske fartøy fisker for tiden ikke i CCAMLR-området, men det står norske interesser bak noe av fisket som foregår i konvensjonsområdet. (Se faktaark A-19 om CCAMLR). (www.ccamlr.org)

CFP - Common Fisheries Policy. EU-landenes felles fiskeripolitikk - vedtatt av EU landenes fiskeriministre i 1983. Skal opp til revisjon i 2002.

CITES - Convention of International Trade on Endangered Species of Wild Fauna and Flora - Konvensjonen om internasjonal handel med truede dyr- og plantearter. Konvensjonen ble vedtatt 3. mars 1973 og trådte i kraft 1. juli 1975. Norge ratifiserte konvensjonen 25. oktober 1976. Pr. 6. august 2001 er konvensjonen ratifisert av 154 land. Formålet med konvensjonen er å beskytte truede planter og dyr. Dette skjer ved å regulere handel og privat inn- og utførsel av disse. Utførsel av disse arter krever eksporttillatelse. Konvensjonen omfatter kun få, sjeldne fiskearter. (Se også faktaark D-13 om CITES). (www.cites.org).

Code of Conduct for Responsible Fisheries (CoC) - Beskrivelse (kodeks) av prinsipper og internasjonale standarder for utøvelse av ansvarlig fiskeri, med formål å sikre effektiv bevaring, forvaltning og utvikling av levende marine ressurser. Vedtatt av FAO 31. oktober 1995. På FAOs 27. konferanse den 24. November 1993 ble den såkalte "Compliance Agreement" (Agreement to Promote Compliance with International Conservation and Marine Measures by Fishing Vessels on the High Seas) vedtatt. Norge sluttet seg til avtalen i 1994. Avtalen trår i kraft når 25 parter har tiltrådt avtalen. Pr. mai 2001 har 20 parter tiltrådt avtalen. Denne avtalen utgjør en del av CoC. (www.fao.org).

CONSSO - Committee of North Sea Senior Officials - Nordsjøkomiteen. Komiteen møtes en gang i året for oppfølging av tidligere beslutninger i Nordsjøsam arbeidet og forberedelse av påfølgende Nordsjøkonferanse. Norge har formannskapet fram til neste konferanse i 2002. (Se faktaark D-16 om Nordsjøsam arbeidet.)

CSD - Commission on Sustainable Development - FN's kommisjon for bærekraftig utvikling. Kommissjonen ble etablert for å følge opp FN-konferansen om miljø og utvikling i Rio de Janeiro 1992 (UNCED). Kommissjonen har årlige møter. På kommissjonens møte i 1999 (CSD 7) var hav og havmiljø, herunder fiskerier, ett av hovedtemaene. På FN's 54. generalforsamling i 1999 ble det, på henstilling fra CSD 7 og utfra behov for en bedre samordning av havspørsmål innen FN, vedtatt opprettet en ekspertgruppe som skal bidra til forberedelser av de årlige havdebattene i Generalforsamlingen ("ocean consultative process"). Innspill til, og rapportering fra CSD koordineres av UD gjennom CSD-utvalget, hvor Fiskeridepartementet deltar. (www.un.org/esa/sustdev/csd.htm). FN har vedtatt en oppfølgingskonferanse i Johannesburg i Sør-Afrika 3.-11. september 2002, World Summit on Sustainable Development (WSSD), også kalt Rio +10. (Se faktaark D-12 om CSD). (www.dep.no/md/rio).

FAO - Food and Agricultural Organization - FN's matvareorganisasjon. FAO ble etablert i 1945 og arbeider aktivt bl.a med å utvikle internasjonale regler innen alle deler av fiskerinæringen. FAOs råd besluttet i 1992 at det skulle utarbeides en handlingsplan for forsvarlig fiskeri med henblikk på å sikre en bærekraftig utnyttelse og utvikling av havets levende ressurser. Handlingsplanene omfatter retningslinjer for fiskeriforvaltning, akvakultur, integrert forvaltning av kystnære områder, bearbeiding og handel med fisk og fiskeriforskning. Den internasjonale ansvarskodeksen for ansvarlig fiskeri (Code of Conduct for Responsible Fisheries) ble vedtatt i oktober 1995. Fiskerispørsmål drøftes av FAOs medlemsland i Fiskerikomiteen (COFI) som møter annet hvert år. Neste møte er i 2003. Den norske FAO-komiteen koordinerer norske innspill og rapportering til besluttede møter i FAO. Fiskeridepartementet deltar i FAO-komiteen som koordineres av UD. (Se faktaark E-5 om FAO). (www.fao.org)

HNA - High North Alliance - Høge Nord Alliansen. Organisasjonen ble stiftet i 1991 og har sitt sete i Reine i Lofoten. Organisasjonen ble etablert som følge av kampanjene for total forbud mot kommersiell fangst av hval og sel. Organisasjonens formål er, på et vitenskapelig grunnlag, å fremme kystsamfunns rett til bærekraftig beskatning av hval og sel. Organisasjonens arbeid støttes av Fiskeridepartementet. (www.highnorth.no).

ICCAT - International Convention for the Conservation of Atlantic Tunas - Den internasjonale konvensjonen for bevaring av atlantisk tunfisk. Konvensjonen ble vedtatt i 1966 og trådte i kraft i 1969. Pr. 1. mai 1999 har 27 parter inkl. EU sluttet seg til konvensjonen. Norge er ikke medlem, men dette spørsmålet er til vurdering i Fiskeridepartementet. Norge deltok som observatør på kommisjonsmøtene i 1998, 1999 og 2000. (Se faktaark A-20 om ICCAT). (www.iccat.es).

ICES - International Council for the Exploration of the Sea - Det internasjonale havforskningsrådet. ICES er en uavhengig, vitenskapelig organisasjon som gir regionale fiskerierorganisasjoner, EU og nasjonalstatene langs Nord-Atlanteren råd om forvaltningen av det marine miljøet og de marine ressursene. ICES har en rådgivende komite for fiskeriforvaltning, ACFM - Advisory Committee on Fisheries Management, for havmiljø, ACME – Advisory Committee on Marine Environment og en nyoppsettet for økosystemer, ACE - Advisory Committee on Ecosystems. Norge har i 2001 formann både i ACFM og ACE. For å bedre rådgivningen til forvaltningen er det (i 2000) opprettet en paraplykomitee MCAP – Management Committee on the Advisory Process hvor lederne av rådgivende komiteene deltar. ICES gir myndighetene råd om størrelsen på fiskebestandene, totalkvoter og andre reguleringsmekanismer. Med utgangspunkt i denne rådgivningen drøfter og fastsetter Norge de årlige kvotene og andre reguleringer for de enkelte fiskebestandene med de aktuelle partene. (www.ices.dk)

ICRW - International Convention for the Regulation of Whaling – Den internasjonale konvensjonen for regulering av hvalfangst. Konvensjonen ble vedtatt i 1946 og trådte i kraft 10. november 1948. Ratifisert av Norge samme dag som ikrafttredelsen. Pr. 30. april 1999 er 40 parter tilsluttet konvensjonen. Formålet med konvensjonen er å sikre en bærekraftig utnyttelse og utvikling av hvalbestanden. Den internasjonale hvalfangstkommisjon, IWC, ivaretar konvensjonens oppgaver.

IMO - International Maritime Organization - FNs internasjonale sjøfartsorganisasjon. Organisasjonen administrerer flere konvensjoner og komiteer.

IUCN - International Union for Conservation of Nature (The World Conservation Union) - Verdens naturvernunion. IUCN er en sammenslutning av stater (78 pr juli 2001), statlige institusjoner eller styrever (112) og frivillige organisasjoner (735). I tillegg deltar ca. 10.000 forskere og eksperter fra i alt 181 land. Organisasjonen ble grunnlagt i 1948 og har til formål å bevare naturens integritet samt fremme en bærekraftig utnyttelse og bevaring av naturressursene. IUCN er den eneste internasjonale organisasjon som har naturbeskyttelse som eneste formål. På de treårige møtene i Generalforsamlingen vedtas en lang rekke resolusjoner om naturbeskyttelse, inklusive de levende marine ressurser, som viderefremmes til FN-organisasjonene. Resolusjonene er ikke juridisk bindende for de enkelte medlemmer, men de vil ofte virke moralsk forpliktende. IUCN bidrar også med vitenskapelige opplysninger både regionalt og globalt. Norge er en av de største bidragsyterne til IUCN. IUCN-Nasjonalkomitee for Norge ble opprettet i 1998. MD koordinerer arbeidet i komiteen som er åpen for alle norske IUCN-medlemmer. Fiskeridepartementet deltar i komiteen. (Se faktaark D-17 om IUCN). (www.iucn.org/).

IWC - International Whaling Commission - Den internasjonale Hvalfangstkommisjon. IWC skal ivareta oppgavene til Konvensjonen for regulering av hvalfangst, ICRW (s.d.), og består av medlemmer fra de kontraherende parter til konvensjonen. (www.iwcoffice.org).

KLIMA-konvensjonen - FNs rammekonvensjon om klimaendringer ble vedtatt i mai 1992. Konvensjonen trådte i kraft 21. mars 1994 og er til nå ratifisert av 125 land samt EU. I samsvar med føre-var-prinsippet er det i klimakonvensjonen etablert et langsiktig mål om å hindre en uønsket menneskeskapt klimautvikling. Konvensjonens endelige mål er en stabilisering i konsentrasjonene av klimagasser i atmosfæren på et nivå som vil forhindre farlig, menneskeskapt påvirkning av klimasystemet. En milepel i dette arbeidet ble ministermøtet i Kyoto desember 1997, hvor det ble inngått forpliktende avtaler om reduksjon av utslipp av klimagasser. Under klimakonvensjonen vil det være krav knyttet til CO₂-utslipp som vil være relevant for fiskeflåten. MD koordinerer det norske engasjementet innenfor Klima-konvensjonen og arbeid knyttet til utslipp av NO_x. Etter ny sesjon i Brussel i juli 2001 er det klart at Kyoto-avtalen vil få bred nok tilslutning til at den vil bli gjort gjeldende.

LONDON-konvensjonen - Convention on the Prevention of Marine Pollution by Dumping of Wastes and Other Matter - Konvensjon inngått i 1972 om bekjempelse av havforurensninger ved dumping av avfall og annet materiale fra skip og fly. Konvensjonen trådte i kraft i 1975.

LRTAP - Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution - Konvensjonen om langtransportert, grenseoverskridende luftforurensning. Konvensjonen ble vedtatt 13. november 1979 og trådte i kraft 16. mars 1983. Pr. 16. juni 1999 har 44 parter, inkl. EU og også Norge, ratifisert protokollen. NO_x-protokollen av 1988 forpliktet partene til å stabilisere utslippene på 1987-nivå senest innen utgangen av 1994. Arbeidet med å reforhandle protokollen startet i 1994. Ny protokoll ble ratifisert av Norge i 1999 i Göteborg. Hovedkonklusjonen av betydning for fiskerisektoren er at Norge har forpliktet seg til å redusere utslippene av NO_x-gasser til et nivå som innebærer en reduksjon på 28% i forhold til 1990-nivået. Denne reduksjonen skal være oppnådd innen 2010.

MARPOL-konvensjonen - Konvensjon om hindring av forurensning fra skip. Under FNs skipsfartorganisasjon (IMO) er det vedtatt en egen konvensjon om hindring av forurensning fra skip. Norge ratifiserte konvensjonen i 1980. Under konvensjonen er det flere annekser. IMO er nå i sluttfasen med utarbeidelse av internasjonalt regelverk for luftutslipp fra skip. Regelverket vil inngå som et nytt annekse.

MCAP - Management Committee on Advisory Processes. Paraplykomite under byrået i ICES. Opprettet 2000.

MR-FISK/MR-Jord og skog - Ministerrådet for fisk, jord og skog under Nordisk Ministerråd (NMR) er et samarbeid mellom de nordiske lands fiskeri- og fødevarerministre. Ministerrådet fastlegger de overordnede rammer for det nordiske samarbeidet på matområdet "fra fjord og jord til bord". Inntil 26. juni 2001 var MR-Fisk og MR-Jord og skog separate ministerråd, men ble da formelt slått sammen til ett felles ministerråd. På dagsorden er det flere faste dagsordenpunkter. Ministrene utveksler fast informasjon om viktige nasjonale saker som også har nordisk relevans. Det foretas ellers også normalt utveksling av informasjon om aktuelle EU/EØS saker. (Se faktaark E-1 om Nordisk samarbeid).

NAF - Nordisk Arbeidsgruppe for Fiskeriforskning (NAF) ble etablert i 1989 for å gi råd til NEF og fiskeriministrene om forsknings- og utviklingsrelaterte emner på fiskerisiden, og skal foreta vitenskapelig vurdering av prosjektsøknader. Arbeidsgruppen kan også foreslå egne prosjekter for NEF. NAF har også til formål å medvirke til et bedre samarbeid innen fiskeriforskningen i Norden. (Se faktaark E-1 om Nordisk samarbeid).

NAFO - Northwest Atlantic Fisheries Organization - Den nordvest-atlantiske fiskeriorganisasjonen. Norge, Island, Færøyene, Grønland, Russland, Canada, USA og EU mfl. deltar. NAFO har egen vitenskapelig komite som gir råd vedrørende fiskeressursene innen området ved Vest-Grønland og sørover. NAFO fastsetter kvoter i internasjonalt område mellom Grønland, Canada og USA, i samråd med nasjonalstatene for vandrende bestander.

NAFMC - The North Atlantic Fisheries Ministers Conference - Den nord-atlantiske fiskeriminister-konferanse hadde sitt første møte i 1995. Ministrene møtes årlig. Konferansen tar sikte på å diskutere tema av felles interesse innen fiskeriforvaltning. Deltakende parter er Canada, Grønland, Island, Færøyene, EU, Norge og Russland. (Se faktaark E-7 om NAFMC).

NAMMCO - North Atlantic Marine Mammal Commission - Den nord-atlantiske sjøpattedyrkomisjonen. Avtalen om samarbeid om forskning, bevaring og forvaltning av hvaler i Nordatlanten ble inngått av Færøyene, Grønland, Island og Norge i 1992. Avtalen ivaretas av en kommisjon, NAMMCO. Formålet med avtalen er å sikre forskning og en bærekraftig utnyttelse og utvikling av hvaler i Nordatlanten i form av et regionalt samarbeide. NAMMCO tar for seg forvaltning av hvalross, regionale selbestander og mindre tannhvaler.

NASCO - North Atlantic Salmon Conservation Organization - Den internasjonale organisasjonen for bevaring av nord-atlantisk laks. Organisasjonen skal følge opp Konvensjonen om bevaring av nord-atlantisk laks, som ble vedtatt 2. mars 1987. Norge er representert ved Miljøverndepartementet.

NEAFC - Northeast Atlantic Fisheries Commission - Kommisjonen for fiske i Det nordøstlige Atlanterhavet. NEAFCs myndighetsområde er avgrenset til området utenfor 200- milssonene. Når det gjelder reguleringer av fisket på bestander som vandrer både innenfor og utenfor 200 n. mil, har kommisjonen i første rekke en samordnende funksjon. NEAFC drøfter tekniske reguleringstiltak for bestander i Nordøst-Atlanteren. (Se faktaark A-17 om NEAFC).

NEF - Under alle de nordiske ministerrådene er det etablert en eller flere embetsmannskomiteer. På fiskerisiden er det etablert en egen nordisk embetsmannskomite for fiskerispørsmål (NEF). NEF avholder møter 2-3 ganger i

året. På vegne av ministerrådet tar NEF de nødvendige beslutninger for gjennomføring av det nordiske fiskerisamarbeidet. NEF tar beslutninger på møter og/eller i skriftlig prosedyre, blant annet om hvilke aktiviteter som skal støttes via fiskerisektorens disposisjonsbevilgning. (Se faktaark E-1 om Nordisk samarbeid).

NKO - Nordiske Kontaktorgan for Fiskerispørsmål ble etablert i 1962 som samarbeidsorgan mellom de nordiske lands fiskeriorganisasjoner og forvaltning. NKO drøfter konfliktområder samt løsningsmodeller i forholdet mellom fiskeriene i de nordiske landene og i forholdet mellom forvaltning og næringsutøvere innenfor de nordiske landene. NKO utveksler gjensidig informasjon om fiskeriets utvikling i de nordiske landene. Møtene har de to siste årene blitt avholdt i forbindelse med det felles sommermøtet for de nordiske fiskeri-, landbruks- og fødevareministrene.

NORDSJØKONFERANSEN - The North Sea Conferences. Betegner et miljøsamarbeid som ble etablert mellom statene rundt Nordsjøen på en konferanse i Bremen i 1984. Nordsjølandene er Norge, Sverige, Danmark, Frankrike, Belgia, Nederland, Sveits, Luxemburg, Tyskland og Storbritannia. Irland, Portugal, Spania, Finland og Island har mulighet til å delta, i tillegg til en rekke observatører fra ulike organisasjoner. Siden 1984 har det vært avholdt fire internasjonale konferanser hvor man har blitt enige om tiltak for å bevare miljøet i Nordsjøen gjennom politiske erklæringer. Disse erklæringene har også hatt innflytelsen på rettslig bindende beslutninger om forvaltning av miljøet både nasjonalt og internasjonalt. Den neste konferansen avholdes i Norge i 2002. (Se faktaark D-16 om Nordsjø-samarbeidet).

OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development - Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling, er et forum der industrilandene fra hele verden drøfter saker av felles interesse, med vekt på økonomiske og handelsmessige aspekter. Medlemslandene forplikter seg til stor grad av økonomisk og politisk åpenhet. I OECD er det en egen fiskerikomite med halvårlige møtesesjoner, hvor ressursavdelingen deltar på vegne av Fiskeridepartementet. (Se faktaark E-2 om OECD).

OSPAR - The Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic - Konvensjonen om beskyttelse av havmiljøet i Det Nordøstlige Atlanterhavsområdet. Konvensjonen ble åpnet for signatur den 22. september 1992. Konvensjonen har blitt signert og ratifisert av alle parter til de to forutgående konvensjonene, Oslo- og Paris-konvensjonene, dvs. Belgia, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Island, Luxembourg, Nederland, Norge, Portugal, Spania, Storbritannia, Sverige, Sveits, Tyskland, samt EU-kommisjonen. OSPAR konvensjonen trådte i kraft 25. mars 1998. (Se faktaark D-14 om OSPAR).

Konvensjonens formål er å se alle former for forurensning i det marine miljø i sammenheng. Det er medtatt en forpliktelse til å vurdere kvaliteten av havmiljøet og det marine økosystemet, herunder en vurdering av alle aktiviteter på havmiljøet, en vurdering av gjennomførte og planlagte foranstaltninger, samt behov for ytterligere foranstaltninger. Konvensjonen regulerer uttrykkelig anvendelsen av forsiktighetsprinsippet (føre-var) om at forurenseren betaler og prinsippet om anvendelse av den best tilgjengelige teknologi. I utgangspunktet var formålet å bekjempe alle former for forurensning av det marine miljø. På ministerkonferansen i 1998 ble det vedtatt et nytt vedlegg (Anneks V) om beskyttelse og bevaring av økosystemer og biomangfold, noe som utvider konvensjonens virkeområde utover det å forhindre forurensende utslipp. Fiskeriforvaltning, herunder forvaltning av sjøpattedyr, ligger imidlertid utenfor OSPARs virkeområde, dette er slått fast i konvensjonsteksten og i en egen OSPAR Agreement (1998-15). Det innebærer at OSPAR på egen hånd ikke kan gjøre vedtak om iverksetting av tiltak innrettet mot fiskeri. Men OSPAR kan overfor kompetente organer henlede oppmerksomhet mot forhold der fiskeri kan ha uheldig eller skadelig påvirkning av det marine miljø og samarbeide om iverksetting av tiltak på dette område.

OSPARCOM - Oslo and Paris Commissions - Kommisjon for overvåking av OSPAR skal ivareta konvensjonens oppgaver og består av representanter fra alle kontraherende parter. Kommisjonens vedtakelser er bindende. Under OSPARCOM er det nedsatt to underkomiteer, en komite for "programs and measures", PRAM og en komite for "assessment and monitoring", ASMO.

RAMSAR-konvensjonen - Convention on Wetlands of International Importance - Internasjonal konvensjon om vern av våtmarker. Vedtatt i Ramsar, Iran, den 2. februar 1971. Norge ratifiserte i 1974. Pr. 22. juni 2001 er 124 parter tilsluttet konvensjonen.

SEAFO - South East Atlantic Fisheries Organization - Den sør-øst atlantiske fiskeriorganisasjon er en regional fiskeriorganisasjon som ble etablert 20. april 2001. Norge har undertegnet, men foreløpig ikke ratifisert avtalen. De øvrige medlemslandene i organisasjonen er Angola, Sør-Afrika, Namibia, Storbritannia (på vegne av St.Helena), EU, Sør-Korea og USA. (Se faktaark A-21 om SEAFO).

UNCED - UN Conference on Environment and Development - FN-konferansen om miljø og utvikling som ble avholdt i Rio de Janeiro i 1992. Under konferansen ble bl.a. Biodiversitetskonvensjonen (CBD) og Agenda 21 vedtatt.

UNICPOLOS - UN Open-ended Informal Consultative Process on Oceans and the Law of the Sea - en uformell konsultasjonsprosess for å tilrettelegge den årlige havrettsdebatten i Generalforsamlingen i FN. Denne prosessen skal munne ut i forslag om konkrete saker som bør behandles under havrettsdebatten i Generalforsamlingen med vekt på å identifisere områder der økt koordinering og samarbeid både på det mellomstatlige nivå og mellom de ulike institusjoner og organisasjoner, bør utbedres. Det første møtet ble avholdt i mai/juni 2000 i New York.

UNCLOS - UN Convention on the Law of the Sea. FN's havrettskonvensjon ble vedtatt den 30. april 1982 og åpnet for undertegning den 10. desember 1982. Norge undertegnet samme dag, men ratifiserte først den 24. juni 1996. Konvensjonen trådte i kraft den 16. november 1994. Pr. 31. juli 2001 har 136 parter, inkl. EU, sluttet seg til konvensjonen. Denne konvensjonen bekrefter prinsippet om kyststatenes rettigheter til naturressursene i havet ut til 200 nautiske mil. Den inneholder også bestemmelser om bevaring og forvaltning av vandrende fiskebestander og langtmigrerende fiskebestander. Avtale om gjennomføring av sistnevnte bestemmelser ble vedtatt 4. august 1995 på FN-konferansen om fiske på det åpne hav. Avtalen ble ratifisert av Norge den 30. desember 1996. Pr. 31. juli 2001 har 29 parter ratifisert avtalen. Det er nødvendig med tilslutning av 30 parter før avtalen trår i kraft.

WTO - World Trade Organisation - Verdens handelsorganisation arbeider for et åpent og ikke-diskriminerende handelssystem samtidig som miljøhensyn skal ivaretas. Norge arbeider for at rammebetingelsene for handel og miljø innenfor WTO bidrar til en bærekraftig utvikling. Dette arbeidet fremmes gjennom arbeidet innen CTE (Committee on Trade and Environment) - WTOs komite for handel og miljø og CTD (Committee on Trade and Development) - WTOs komite for handel og utvikling. (Se faktaark E-3 om Handelsavtaler – WTO, (GATT)), EØS).

A Ressursforvaltning



Forskningstokt med F/F "Johan Ruud". Kartlegging av utbredelse og omfang av Kongekrabbe i Varangerfjorden august 2001. Foto: Heidi M. Johansen.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-1

Havrettskonvensjonen og økonomiske soner

En kyststats økonomiske sone er en særlig havsone som ikke utgjør en del av territoriet som er underkastet statens suverenitet. Dette i motsetning til sjøterritoriet som er et tilstøtende sjøbelte utenfor statens landterritorium og indre farvann. I den økonomiske sone har kyststaten ikke suverenitet, men suverene rettigheter over naturressursene både i og på havbunnen og i havområdene over. Dette innebærer at kyststaten har eksklusiv rett til å undersøke, utnytte, bevare og forvalte f.eks. olje, gass og fiskeressursene. Dette har lenge vært betraktet som gjeldende folkerett på grunnlag av den statspraksis som utviklet seg særlig under og etter FN's tredje havrettskonferanse (1973-82). Rettsordningen for den økonomiske sone er nedfelt i FN's Havrettskonvensjon av 10. desember 1982, jfr. art. 56. Det følger av konvensjonens art. 57 at sonen maksimalt kan strekke seg ut til 200 nautiske mil fra grunnlinjene som sjøterritoriets bredde er målt ut i fra, med mindre den støter opp mot annen stats jurisdiksjonsområde. Andre stater har rett til bl.a. fri skipsfart, overflyving og til å legge og vedlikeholde undersjøiske kabler og rørledninger i en kyststats økonomiske sone.

Norge har opprettet tre soner på 200 nautiske mil:

- en økonomisk sone rundt det norske fastland (NØS), som ble opprettet med virkning fra 1. januar 1977,
- en fiskevernsonen ved Svalbard, som ble opprettet med virkning fra 15. juni 1977, og
- en fiskerisonen ved Jan Mayen, som ble opprettet med virkning fra 29. mai 1980.

Alle tre soner er opprettet i medhold av lov av 17. desember 1976 om Norges økonomiske sone, også kalt soneloven.

Soneloven utvidet området for generell norsk fiskerijurisdiksjon fra 12 nautiske mil, jfr. lov av 17. juni 1966 nr. 19 om Norges fiskerigrense og om forbud mot at utlendinger driver fiske m.v. innenfor fiskerigrensen, til 200 nautiske mil. (Se faktaark A-2 om Fiskerigrenseloven).

Formålet med loven var å skape den nødvendige hjemmel for å opprette sonen, og således gi grunnlag for en utvidet norsk fiskerijurisdiksjon. Dette var blitt nødvendig som følge av at fiskebestandene i farvannene ved norskekysten var blitt truet av en stadig større og mer effektiv utenlandsk fiskeflåte. Med loven ble det innført forbud mot utenlandsk fiske og fangst i sonen, med mindre unntak ble gjort i forskrifter gitt med hjemmel i loven. Utfyllende bestemmelser er bl.a. gitt i forskrift om utlendingers fiske og fangst i Norges økonomiske sone, fastsatt ved kgl. res. av 13. mai 1977 med senere endringer. Hovedregelen er at utlendinger forbyes å drive fiske og fangst i sonen, med mindre dette er hjemlet i avtaler med andre stater. Det er inngått fiskeriavtaler som regulerer fiskeadgang og kvoter for Russland, EU, Færøyene, Grønland, Island og Polen i Norges økonomiske sone mellom 12 og 200 nautiske mil fra grunnlinjene. Et visst antall fartøyer fra disse statene får utstedt en såkalt fisketillatelse (lisens) til å fiske i NØS. Denne tillatelsen faller bort når vedkommende lands kvote er oppfisket.

Soneloven må også leses i sammenheng med lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v., som også gjelder i den økonomiske sone. I praksis reguleres utenlandsk fiske som hovedregel i medhold av soneloven, mens utøvelsen av fiske med norske fartøyer reguleres i medhold av saltvannsfiskeloven.

Opprettelsen av NØS har gjort at Norges avgrensingsproblemer i forhold til Russland har blitt viktigere, siden avgrensningsspørsmålet tidligere bare gjaldt kontinentalsokkelen og retten til fremtidig utvinning av petroleum. En midlertidig fiskerierordning er inngått ved den såkalte gråsoneavtalen av 11. januar 1978 som hittil har blitt fornyet årlig. Under grenseforhandlingene har det russiske syn vært at grensen skal følge sektorlinjen fra Sovjetunionens tidligere vestgrense og opp til Nordpolen. Det norske syn er derimot at midtlinjen må legges til grunn, og at det ikke er spesielle omstendigheter som tilsier en bøyning av linjen vestover i Russlands favør. Det pågår fortsatt forhandlinger om dette spørsmålet.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-2

Fiskerigrenseloven

I lov av 17. juni 1966 nr. 19 om Norges fiskerigrense og om forbud mot at utlendinger driver fiske m.v. innenfor fiskerigrensen (Fiskerigrenseloven) er det fastsatt at fiskerigrensen utenfor fastlandet av Norge og utenfor Jan Mayen skal gå i en avstand av 12 nautiske mil utenfor og parallelt med grunnlinjen.

Det er videre fastsatt at det er forbudt å drive fiske eller fangst innenfor fiskerigrensen for den som ikke er norsk statsborger eller likestilt med norsk statsborger. Bakgrunnen for denne regelen er ønsket om å dempe fiskepresset fra utenlandske fartøy i havområder nær Norge. Forbudet hadde større betydning i tiden før opprettelsen av en norsk 200-mils økonomiske sone, i og med at Norge etter opprettelsen av den økonomiske sonen uansett har fått suverene rettigheter til å utnytte bl.a. levende marine ressurser, herunder fisk, helt ut til 200 nautiske mil. Etter opprettelsen av den økonomiske sonen har man likevel holdt på at det er ønskelig at stater, som etter overenskomst med Norge har adgang til å drive fiske i Norges økonomiske sone, likevel ikke skal kunne fiske innefor 12-milsgrensen. En rekke andre stater har tilsvarende regler. Forbudet gjelder ikke utlendingers sportsfiske med håndredskap, men salg av denne fangsten er imidlertid forbudt.

Innenfor fiskerigrensen er det forbudt for den som ikke er norsk statsborger eller likestilt med norsk statsborger å foreta tilvirkning, pakking eller omlasting av fisk, krepsedyr og bløtdyr eller deler og produkter av disse fiske- og dyreslag. Forbudet gjelder fangst både fra norske og utenlandske fartøy. Fiskeridepartementet kan dispensere fra dette forbudet. Dispensasjoner fra omlastingsforbudet fra norske til utenlandske fartøyer har blant annet vært gitt for å bedre mottakssituasjonen under sildefisket.

Fiskerigrenseloven gir videre myndighetene hjemmel til på visse vilkår å kunne forby ilandføring av fisk, krepsedyr og bløtdyr eller deler og produkter av disse fiske- eller dyreslagene med fartøy som ikke er norsk.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-3

FN-avtalen om fiske på det åpne hav

Bakgrunn

Kombinasjonen av svak rettslig regulering og økende press mot fiskeressursene på det åpne hav med et betydelig overfiske som følge, førte til at FNs konferanse om miljø og utvikling (UNCED) i 1992 tok opp spørsmålet om fiske på det åpne hav. FNs generalforsamling vedtok på denne bakgrunn at det skulle avholdes en konferanse om spørsmålet.

FN-konferansen om fiske på det åpne hav vedtok 4. august 1995 en avtale – FN-avtalen om fiske på det åpne hav – om gjennomføring av bestemmelsene i De forente nasjoners havrettskonvensjon av 10. desember 1982 om bevaring og forvaltning av vandrende fiskebestander og langtmigrerende fiskebestander. Vandrende fiskebestander er bestander som vandrer mellom økonomiske soner og det åpne hav, f.eks. norsk vårgytende sild. Langtmigrerende fiskebestander er bestander som forflytter seg (migrerer) over større områder av det åpne hav og inn i økonomiske soner, f.eks. tunfisk.

Norge undertegnet FN-avtalen om fiske på det åpne hav den 4. desember 1995. Avtalen ble undertegnet med forbehold om ratifikasjon. Norge ratifiserte avtalen den 30. desember 1996. Ved årsskiftet 1999/2000 hadde 25 stater ratifisert avtalen. Avtalen trår i kraft når 30 stater har ratifisert den.

Avtalens hovedinnhold

Avtalen supplerer havrettskonvensjonen og gir en folkerettslig ramme for fremtidige bevarings- og forvaltningsregimer for vandrende og langtmigrerende bestander. Den får i hovedsak bare anvendelse på det åpne hav.

Avtalen slår fast at det skal være samsvar mellom forvaltningen av fiskeressursene på det åpne hav og i de tilgrensende nasjonale farvann. Disse bestemmelsene tar utgangspunkt i at man har å gjøre med biologiske enheter som har sitt utbredelsesområde både i nasjonale og internasjonale farvann. Fiskeriforvaltningen på det åpne hav skal ta hensyn til kyststatenes forvaltningstiltak innenfor de økonomiske sonene og skal ikke undergrave disse tiltakene. Det er sonetilhørigheten for en bestand som skal være bestemmende for hvor mye som kan fiskes på det åpne hav.

I henhold til avtalen skal partene samarbeide, enten direkte, regionalt eller subregionalt, om forvaltningen av vandrende og langtmigrerende fiskebestander. Kun de stater som har reelle interesser i fisket kan kreve å bli medlem av et slikt regionalt organ. Det er imidlertid ingen automatisk sammenheng mellom retten til deltakelse og adgangen til fiskeressursene. Ressursadgangen avgjøres på grunnlag av egne kriterier som i stor grad favoriserer kyststatene og etablerte interesser.

Av sentral betydning er avtalens bestemmelser om håndhevelse og kontroll under det regionale forvaltningsregimet. Avtalen bekrefter flaggstatens hovedansvar for å sikre et forskriftsmessig fiske, men gir også bestemmelser om adgang for andre stater enn flaggstaten til å iverksette håndhevelses- og kontrolltiltak av internasjonale reguleringsbestemmelser. Partene har etter avtalen således en generell adgang til å borde og inspisere fiskefartøy fra andre avtaleparter på det åpne hav. Det legges opp til et samvirke mellom flaggstat og inspisierende stat om oppfølgende håndhevels tiltak. Dette gjelder i forhold til etterforskning av eventuelle brudd på bestemmelser og oppbringelse av fartøy til havn i tilfelle der det er brakt på det rene at alvorlige overtredelser har funnet sted.

Avtalens håndhevelsesregime representerer en begrensning i prinsippet om eksklusiv flaggstatskompetanse på fiskeriområdet og innebærer således en folkerettslig nyvinning.

Samlet sett representerer avtalen et internasjonalt gjennombrudd for tanken om forsvarlig forvaltning av vandrende og langtmigrerende fiskebestander. Samtidig fastslår den at det er kyststatenes interesser som har forrang når slike bestander skal reguleres.

Fiskeridepartementet fastsatte den 4. mars 1998 forskrift om fiske i farvann utenfor noen stats fiskerijurisdiksjon. Forskriften gjelder for norske statsborgere og personer bosatt i Norge som driver fiske med norske fartøyer i

farvann utenfor noen stats fiskerijurisdiksjon som ikke er regulert av norske myndigheter. Det er fastsatt forbud mot å drive fiske uten på forhånd å ha fått tillatelse til registrering av fartøyet. Fiskeridirektoratet er gitt adgang til å nekte registrering av fartøy, herunder bl.a. når fisket anses å være i strid med norske fiskeriinteresser.

Andre avtaler som supplerer Havrettskonvensjonens bestemmelser

Enkelte andre avtaler supplerer Havrettskonvensjonens bestemmelser, og i den forbindelse kan en nevne den såkalte "flaggavtalen" fra 1993 – Avtalen om å fremme fiskefartøyers overholdelse av internasjonale bevarings- og forvaltningstiltak på det åpne hav. Det er særlig fire elementer som kan trekkes frem. For det første styrker avtalen flaggstatens forpliktelser da fartøy må ha spesiell tillatelse for å fiske på det åpne hav. For det andre gis det retningslinjer for samarbeid for å forhindre flaggskifte for fartøy som har opptrådt i strid med bevarings- og forvaltningstiltak. For det tredje skal det etableres registreringsordninger for fartøy som fisker på det åpne hav, og for det fjerde skal det via et FAO-register være utveksling av informasjon om slike fartøy.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-4

Fiskevernsonen ved Svalbard og fiskerisonen ved Jan Mayen

Fiskevernsonen ved Svalbard - Prinsipielle spørsmål

Svalbardtraktaten av 9. februar 1920 art. 1 fastslår at Svalbard er undergitt Norges *fulle og uinnskrenkede suverenitet*, med de begrensninger som følger av traktaten. Lov av 17. juli 1925 om Svalbard slår fast at Svalbard er en del av kongeriket Norge. Loven gir bl.a. hjemmel til å fastsette forskrifter om ulike typer næringsvirksomhet, herunder fiske og fangst, jfr. Svalbardloven § 4.

På grunnlag av at Norge har suverenitet over Svalbard ble det med virkning fra 15. juni 1977 opprettet en fiskevernsonen på 200 nautiske mil fra grunnlinjene utenfor Svalbard. Sonen ble opprettet med hjemmel i lov av 17. desember 1976 om Norges økonomiske sone (soneloven). I motsetning til ved det norske fastland, er det ikke fastsatt en særlig fiskerigrense rundt Svalbard.

Formålet med opprettelsen av fiskevernsonen var først og fremst å oppnå kontroll med og begrense fisket i området for å bevare ressursene og unngå et uregulert fiske. For dette formålet fant man det tilstrekkelig at fisket ble regulert ved bestemmelser som ikke innebærer noen forskjellsbehandling av norske og utenlandske fiskere. Det er verken noe i Svalbardtraktaten eller i folkeretten som er til hinder for opprettelse av en slik sone. Det er norsk syn at Svalbardtraktaten, som bl.a. gir traktatpartenes borgere lik rett til fiske og fangst, bare gjelder ut til territorialgrensen på 4 nautiske mil fra grunnlinjene. Dette er basert på ordlyden i Svalbardtraktaten art. 2 og 3 som sier at traktaten gir andre stater rettigheter på land og i territorialfarvannene. I utgangspunktet hevder derfor Norge at vi i medhold av folkeretten kunne ha opprettet en full økonomisk sone rundt Svalbard, slik vi gjorde det rundt det norske fastland, og med fortrinnsrett til ressursene for norske statsborgere. Dette innebærer at det kunne vært nedlagt forbud mot at utlendinger driver fiske der. En rekke land bestrider Norges adgang til å opprette en full økonomisk sone ved Svalbard. Prinsippet om likebehandling i Svalbardtraktaten tolkes av Norge som et forbud mot å diskriminere på grunnlag av nasjonalitet.

Det er imidlertid et omstridt spørsmål hvorvidt Svalbardtraktaten får anvendelse utenfor territorialgrensen på 4 nautiske mil dvs. på kontinentalsokkelen og i fiskevernsonen. Det er bare Finland og Canada som har anerkjent det norske synet på Svalbardtraktatens anvendelse. Man har imidlertid unnlatt å sette spørsmålene om Svalbardtraktatens fortolkning på spissen, siden fiskevernsonen er ikke-diskriminerende og fiskeadgangen i sonen er fastsatt på grunnlag av *tradisjonelt fiske* som er et objektivt kriterium. Høyesterett har i en dom om islandsk torskefiske ved Svalbard gitt klart uttrykk for at en regulering basert på tradisjonelt fiske er forenlig med Svalbardtraktatens krav om likebehandling. Regulering av fiske basert på kriteriet om tradisjonelt fiske anerkjennes av de fleste land selv om de ikke deler det norske synet på Svalbardtraktatens anvendelse.

Om regulering av fiske i fiskevernsonen og i Svalbards territorialfarvann og indre farvann

Den spesielle rettslige situasjonen som gjelder for områdene ved Svalbard gjør at regulering av fiske fastsettes av Fiskeridepartementet i medhold av to forskjellige lover. Forskrifter om fiske i Svalbards territorialfarvann og indre farvann fastsettes i medhold av Svalbardloven, mens forskrifter om fiske i vernesonen fastsettes i medhold av soneloven.

Norge har på denne bakgrunn fordelt fangstkvoter på grunnlag av tradisjonelt fiske i områdene rundt Svalbard. Dette ble gjort allerede i 1986 da Norge første gang fastsatte forskrift om regulering av torskefiske i fiskevernsonen ved Svalbard. Dette har medført at fartøy fra Norge, Russland, EU, Færøyene og Polen er gitt adgang til å fiske torsk i vernesonen. Bakgrunnen for at forskriften første gang ble innført var at spanske fabrikktrålere drev uregulert fiske i området.

I juli 1996 ble det fastsatt forskrift om regulering av rekefisket i Svalbards territorialfarvann og indre farvann og i fiskevernsonen. Reguleringen av rekefisket er også basert på prinsippet om tradisjonelt fiske i en gitt periode, og innebærer at bare fartøyer fra Norge, Russland, Canada, Estland, Litauen, Polen, EU, Grønland, Færøyene og Island kan delta i dette fisket.

Fiskerisonen ved Jan Mayen

Fiskerisonen på 200 nautiske mil rundt Jan Mayen ble opprettet i medhold av soneloven med virkning fra

29. mai 1980, uten de begrensninger som gjelder for fiskevernsonen ved Svalbard. I likhet med vernesonen er sonen rundt Jan Mayen ikke en full økonomisk sone, men en sone som er avgrenset til fiskeriformål. I motsetning til ved det norske fastland, er det ikke fastsatt en særlig fiskerigrense rundt Jan Mayen. Regelverket for utlendingers fiske og fangst i NØS gjelder i utgangspunktet tilsvarende i fiskerisonen ved Jan Mayen.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-5

Smutthullet

Smutthullet er betegnelsen på et trekantformet havområde i det nordlige Barentshav. Smutthullet er omgitt av Norges økonomiske sone, fiskevernsonen ved Svalbard, og Russlands økonomiske sone. Området befinner seg utenfor noen stats jurisdiksjonsområde, og er således å betrakte som internasjonalt farvann eller åpent hav. Reglene om det åpne hav er stort sett utviklet i den folkerettslige sedvanerett.

Utgangspunktet for folkeretten har vært prinsippet om det åpne havs frihet. Fiske på det åpne hav anses som en av disse grunnleggende friheter. Etter at området for det åpne hav ble vesentlig innskrenket ved kyststaters etablering av 200 nautiske miles økonomiske soner, ble dette tradisjonelle utgangspunktet bekreftet på FNs tredje havrettskonferanse og dessuten nedfelt i FNs havrettskonvensjon av 1982. Det vises i den forbindelse til konvensjonens art. 87 nr. 1 e).

Prinsippet om det åpne havs frihet innebærer dog ikke at aktiviteter som omfattes av prinsippet, er frie i den forstand at de ikke er underlagt begrensninger. Etter konvensjonens art. 116 b) skal fiske på det åpne hav skje under hensyntagen til "kyststatenes rettigheter og plikter, såvel som deres interesser". Art. 63 nr. 2 pålegger kyststatene og andre stater som fisker i områder som grenser opp til kyststatenes økonomiske soner, å søke å bli enige om nødvendige tiltak for å bevare bestander som vandrer mellom de økonomiske soner og det åpne hav. I fravær av enighet må kyststatenes rettigheter og forpliktelser såvel som interesser etter art. 116 b) tillegges betydelig vekt, når innholdet i retten til å fiske på det åpne hav skal fastlegges.

Kyststatene antas på denne bakgrunn å ha et særlig folkerettslig ansvar for å sikre en forsvarlig forvaltning av vandrede bestander. Den norsk-arktiske torskbestand i Barentshavet er å betrakte som en slik bestand. Bestanden vandrer over hele Barentshavet, og det norsk-russiske forvaltningsregimet omfatter torskens totale utbredelsesområde. Dette regimet etterleves i dag av alle stater som tradisjonelt har fisket i Barentshavet, og som på dette grunnlag har fiskerettigheter der.

Havrettskonvensjonen gir ikke kyststatene adgang til å iverksette kontroll- og håndhevelsestiltak overfor andre stater fiskefartøyer på det åpne hav. Selv om torskbestand er regulert, har Norge og Russland derfor ikke kunne grepet inn med fysiske midler. FN-avtalen om fiske på det åpne hav vil kunne gi det nødvendige rammeverk, men det vil kunne ta tid å utarbeide regionale løsninger innenfor rammen av avtalen.

Norge har sammen med Russland arbeidet aktivt for å bringe fisket i Smutthullet til opphør. Dette har skjedd ved diplomatiske henvendelser til de berørte flaggstater, dvs. til de stater hvor fartøyer som driver uregulert fiske er registrert og hvis flagg slike fartøyer fører. (Se faktaark A-7 om Fiskerisamarbeid med Island).

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-6

Fiskerisamarbeidet med Russland

Bestandene av torsk, hyse og lodde i Barentshavet er fellesbestander for Norge og Russland. På denne bakgrunnen er det behov for et nært samarbeid som sikrer en rasjonell ressursforvaltning.

Det bilaterale samarbeidet på fiskerisektoren begynte allerede på femtitallet innen havforskning. I årenes løp har man utviklet et omfattende og godt samarbeid på flere områder, særlig i siste del av åttiårene og i nittiårene. Fiskerisamarbeidet er basert på et bredt avtaleverk. Samarbeidet er formalisert gjennom avtalen av 11. april 1975 om samarbeid innen fiskerinæringen og avtalen av 15. oktober 1976 om gjensidig fiskerisamarbeid. De to avtalene er gjensidige og balanserte avtaler om regulering av felles fiskebestander og bytte av kvoter på nasjonale bestander.

Under avtalen av 11. april 1975 er det opprettet en blandet norsk-russisk fiskerikommisjon. På det årlige kommisjonsmøtet fastsetter partene totalkvoter for og fordeler kvotene mellom Norge, Russland og tredjeland. De avtaler også gjensidig fiskeadgang i hverandres soner og bytter kvoter både innenfor fellesbestander og nasjonale bestander. Totalkvotene som Norge og Russland fastsetter i Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon er basert på anbefalinger om beskatningsnivå utarbeidet av Det internasjonale Råd for Havforskning (ICES), hvor både norske og russiske forskere er representert.

Det er en sentral utfordring for Norge og Russland å legge forholdene til rette for en mest mulig rasjonell forvaltning av våre fellesbestander. Det krever i første rekke en rasjonell beskatning av torskebestanden. Gjennom de årlige kvoteavtalene fastsettes også viktige reguleringstiltak som skal sikre en bærekraftig og forsvarlig ressursforvaltning, for eksempel kriterier for stenging av områder pga. for stor innblanding av ungfisk og bruk av sorteringsrist i trålfisket.

På møte i Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon, avholdt i Tromsø 14.-17. november 2000, ble det inngått en kvoteavtale for 2001. Partene fastsatte en totalkvote for norsk arktisk torsk på 395.000 tonn, samt en kvote på 40.000 tonn norsk kysttorsk. Etter overføring mellom partene er den norske torskeknoten for 2001 på 195.550 tonn, mens den russiske kvoten er på 183.550 tonn. Det er avsatt en kvote for tredjelands torskefiske på 55.900 tonn. Totalkvoten for norsk arktisk hyse i 2001 ble fastsatt til 85.000 tonn som, etter overføring, er fordelt med 46.300 tonn til Norge, 34.300 tonn til Russland og 4.400 tonn til tredjeland. Partene fastsatte kvoten for vinterlodde i 2001 til 630.000 tonn, fordelt med 378.000 tonn til Norge og 252.000 tonn til Russland. På kommisjonsmøtet ble partene enige om å forlenge forbudet mot kommersielt fiske etter kongekrabbe, og omfanget av forskningsfangsten for sesongen høsten 2001/våren 2002 er satt til 200.000 krabber likt fordelt mellom de to land. Partene er imidlertid enige om å åpne for ordinær kommersielle fangst etter kongekrabbe fra sesongen høsten 2002/våren 2003.

Nedenfor gis en skjematisk fremstilling av kvotebyttet mellom Norge og Russland for 2001:

Kvoter til Russland på norske bestander i Norges økonomiske sone i 2001:

- 2.000 tonn snabeluer
- 1.500 tonn uer og snabeluer som bifangst
- 50.000 tonn kolmule
- 5.000 tonn sei (bifangst)
- 2.000 tonn steinbit (direktefangst og bifangst)
- 3.000 tonn andre arter (bifangst)

Kvoter til Norge på russiske bestander i Russlands økonomiske sone i 2001:

- 6.000 tonn torsk
- 6.000 tonn hyse
- 3.000 tonn reker
- 1.500 tonn steinbit (direktefangst og bifangst)
- 1.000 tonn flyndre (direktefangst og bifangst)
- 500 tonn andre arter (bifangst)
- 5.000 voksne Grønlandssel i østisen.

På 1990-tallet har fiskerikommisjonen utvidet sitt samarbeid til nye områder. I 1992 ble Norge og Russland enige om å innlede et utvidet samarbeid under kommisjonen om forvaltnings- og kontrollspørsmål, og i 1993 ble det opprettet et Permanent utvalg for forvaltnings- og kontrollspørsmål på fiskerisektoren. Gjennom dette samarbeidet er en rekke konkrete tiltak iverksatt for å bedre kontrollen med ressursene både på sjøsiden og landsiden. Bl.a. er det etablert rutiner for økt samarbeid mellom de to lands kystvakter og kontrollmyndigheter, herunder utveksling av informasjon om fangst- og landingsdata samt utveksling av kystvaktobservatører.

Fra siste halvdel av 1990-tallet har det oppstått problemer i forbindelse med forskningssamarbeidet. Forskningstokt for å undersøke fellesbestandene er avhengig av å dekke begge lands økonomiske soner. Resultatene fra toktene skal gi nødvendig informasjon om bestandssituasjonen og danne grunnlaget for kommisjonens forvaltningsbeslutninger. Russiske myndigheter legger begrensninger på norske forskningsfartøyers adgang til Russlands økonomiske sone, stiller betingelser om forhåndsinspeksjon av norske forskningsfartøy og pålegger fartøyene faste seilingsruter. Disse forholdene legger hindre for en vitenskapelig forsvarlig gjennomføring av forskningstoktene og skader samarbeidsforholdene mellom Norge og Russland på dette viktige feltet. Saken har vært tatt opp med russiske myndigheter både på embetsnivå og på politisk nivå ved flere anledninger.

I forholdet til Russland har vi ett overordnet utestående problem. Det gjelder manglende grensdragning mellom områdene for de to lands jurisdiksjonsutøvelse i Barentshavet. Norge og Russland har siden 1974 ført forhandlinger om delelinjen for de to lands kontinentalsokkelområder og økonomiske soner. Hittil har det ikke lyktes å nå frem til enighet om en slik delelinje. Av fiskerihensynsmessige årsaker inngikk Norge og Russland 11. januar 1978 en avtale om en midlertidig praktisk ordning for fisket i et tilstøtende område i Barentshavet 200 nautiske mil fra fastlandet (gråsoneavtalen). Denne avtalen forutsetter at partene treffer omforente regulerings- og håndhevelsestiltak i det området avtalen gjelder. Avtalen gjelder for ett år av gangen og ble siste gang fornyet 29. juni 2001.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-7

Forvaltning av kongekrabbe

I 1960-årene satte russerne kongekrabbe fra Stillehavet ut i havet ved Murmanskysten. Fra midten av 1970-årene ble enkeltteksemplarer tatt som bifangst av russiske og norske fiskere. På 1980-tallet registrerte man en økning i bifangsten av kongekrabbe, men først våren 1992 ble det tatt større mengder i norsk farvann. Også på russisk side opplevde man i 1992 en økning i kongekrabbebestanden. På møte i Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon i november samme år, forlenget man fangstforbudet som ble innført på midten av 70-tallet. Samtidig avtalte man å intensivere og koordinere forskningsarbeidet i Norge og Russland for å kunne gi kommisjonen råd om forvaltning av den nye ressursen.

Siden 1994 har det vært gjennomført en begrenset forskningsfangst etter kongekrabbe, hvor Norge og Russland hver har halvparten av totalkvoten. For å finne ut hvilke beskatningsstrategier som er optimale, har man gjennom forskningsfangsten systematisk samlet inn data og foretatt en gradvis økning av uttaket. Totalkvoten var i 2000 på 75.000 krabber. For 2001 er totalkvoten for kongekrabbe økt til 200.000 krabber. I den norske forskningsfangsten deltok 33 fartøy i 2000, mens 116 fartøy ble tatt ut til å delta i 2001.

På møte i Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon i november 2000, ble Norge og Russland enige om å åpne for en ordinær kommersiell fangst av kongekrabbe fra neste sesong, høsten 2002/våren 2003. På norsk side forberedes overgangen til ordinær fangst gjennom en bredt sammensatt arbeidsgruppe som skal vurdere og komme med anbefalinger om problemstillinger knyttet til den fremtidige forvaltningen av kongekrabben, herunder beskatningsstrategier, konsekvenser for det biologiske mangfold på bakgrunn av kongekrabbens utbredelse, samt løsninger mht. fremtidig reguleringsopplegg og bifangst. Forslag til nytt regelverk ble sendt på høring i løpet av høsten 2001.

Om bestanden

Kongekrabben i Barentshavet har blitt betraktet som én bestand. Man antar imidlertid det finnes selvproduserende enheter i både norsk og russisk sone, samtidig som krabbene til en viss grad migrerer mellom Russlands og Norges økonomiske soner. Kjerneområdet for kongekrabbens utbredelse i Norges økonomiske sone er fra Varanger til og med Laksefjorden inkludert Tana. Kongekrabben brer seg imidlertid stadig lenger vestover langs kysten av Finnmark.

Det er vanskelig å foreta beregninger om bestandens størrelse og vekstpotensiale utfra det begrensede datagrunnlaget man har og på bakgrunn av metodiske vanskeligheter. Bestandsestimatene fra 1998 var 6.768.000 krabber i Russlands økonomiske sone, RØS, og 495.000 krabber i Norges økonomiske sone. For 1999 ble bestandsestimatet for RØS justert til 4.948.000 krabber og i 2000 oppgis det et estimat på 12.546.000 krabber. Datagrunnlaget for NØS anses ikke å gi tilstrekkelig faglig grunnlag for å komme med bestandsestimat for 1999 og 2000. Fangstindeksene fra forskningsfisket og surveys indikerer imidlertid at bestanden i NØS har økt, og en antar at størrelsesnivået for bestanden i NØS kan være i overkant av 1 million krabber i 2000.

Bifangst

Siden 1997 har det vært gjort årlige undersøkelser for å dokumentere bifangstproblemene og konsekvensene dette har for utøvelsen av garn- og linefisket i Øst-Finnmark. I 1997 var det estimerte antall kongekrabbe som ble tatt som bifangst i andre fiskerier ca. 27.835 krabber, for 1998 var estimatet 121.259 krabber og for 2000 var estimatet 51.207 krabber. Reduksjonen i estimatet for 2000 i forhold til 1999 antas hovedsakelig å skyldes at fiskerne i større grad har lært seg å unngå bifangst og at det generelt har vært en lavere fiskeaktivitet i 2000. Bifangst av kongekrabbe utgjør et betydelig skjult fiske og er et hinder for utøvelsen av tradisjonelle fiskerier. Problemene er størst for garnfisket i Varangerområdet. Fiskerimyndighetene ser alvorlig på problemene dette skaper for næringsutøverne og det arbeides med å finne løsninger. Hoveddelen av bifangsten av kongekrabbe er uten kommersiell verdi. Dette på bakgrunn av at det meste av bifangsten er hunnkrabber eller krabber som tas i deler av året hvor krabben generelt er i dårlig kondisjon. Det gjøres bl.a. forsøk med fløyting av garn og torsketeiner som alternativt redskap for å unngå bifangst av kongekrabbe.

Har kongekrabben en rolle i spredning av blodparasitt?

Spørsmål om sammenhengen mellom smitte av blodparasitt hos torsk og forekomst av kongekrabbe og konsekvensene av de siste to årene vært gjenstand for undersøkelser. Kongekrabben kan på lik linje med f. eks.

trollkrabbe bære med seg blodparasitter som kan overføres til torsk og annen fisk. Foreløpig kan man ikke påvise at kongekrabben i større grad enn andre skalldyr er befengt med sykdom, eller at den fortrenger eller gjør skade på andre arter i økosystemet. I den grad kongekrabben vil vokse stadig hurtigere og spre seg stadig lenger nedover norskekysten, er det likevel grunn til å følge opp denne problemstillingen. Studiene som gjennomføres av Institutt for Biologi ved Universitetet i Tromsø har som målsetting å gi oss bedre kunnskap om kongekrabbens rolle som vektor for blodparasitt.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-8

Fiskerisamarbeidet med EU

Fiskerisamarbeidet mellom Norge og EU er basert på den bilaterale fiskeriatvaten mellom Norge og EU av 1980 med senere brevveksling av 1992, avtalen av 1966 mellom Norge, Sverige og Danmark om fisket i Skagerrak og Kattegat (Skagerrakavtalen), samt nabolandsavtalen av 1976 mellom Norge og Sverige om svensk fiske i Norges økonomiske sone (NØS) sør for 62°N, med senere brevveksling av 1996.

Den bilaterale fiskeriatvaten mellom Norge og EU

Opprettelsen av de økonomiske sonene i 1977 førte til at det ble etablert et nærmere fiskerisamarbeid mellom Norge og EU. Norge og EU hadde allerede før opprettelsen av de økonomiske sonene et tradisjonelt fiske i de områder som etter 1977 ble nasjonale jurisdiksjonsområder.

Allerede i november 1976 ble det innledet forhandlinger mellom Norge og EU om gjensidig fiske i hverandres soner. De formelle forhandlingene ble avsluttet i april 1977, men på grunn av intern strid om EUs fiskeripolitikk, ble avtalen ikke undertegnet før i februar 1980. Hovedinnholdet i avtalen er at Norge og EU skal tillate fiskefartøy fra den annen part å fiske innenfor sitt jurisdiksjonsområde. Videre er partene forpliktet til å samarbeide om forvaltning og vern av de levende ressursene i havet. Fra og med 1983 er det opprettet en balanse i partenes gjensidige fiske. Fisket reguleres i årlige kvoteavtaler mellom partene.

I tilknytning til EØS-forhandlingene ble det ført separate forhandlinger om utvikling av det bilaterale fiskerisamarbeidet. En avtale om dette ble inngått ved brevveksling av 2. mai 1992. Avtalen innebærer et utvidet samarbeid med utgangspunkt i fiskeriatvaten av 1980. Gjennom avtalen påtar Norge seg en folkerettslig forpliktelse som berører nivået for de gjensidige kvoteutvekslingene som inngår i de årlige kvoteavtalene. I tråd med avtalen ble EU tildelt en økt andel av totalkvoten for norsk arktisk torsk i NØS og en tilleggskvote av torsk i årene fram til 1997. Etter 1997 har tilleggskvoten utgjort en andel tilsvarende gjennomsnittet av EUs årlige andel av den faktiske totalkvoten for bestanden i årene 1993-1997. De økte fiskemulighetene EU således fikk tildelt inngår i fiskeribalansen mellom Norge og EU, og kompenseres med kvotetildelinger fra EU til Norge, innenfor rammen av de årlige kvoteavtalene.

De årlige kvoteavtalene, inklusive avtalen for 2001

På grunnlag av den bilaterale rammeavtalen, har Norge og EU fra 1978 og frem til i dag inngått årlige kvoteavtaler om Norges og EUs fiske på konsumfellesbestandene i Nordsjøen, norsk fiske vest av De britiske øyer og ved Grønland, samt EUs fiske i NØS i Barentshavet.

Norge og EU har i løpet av de siste tyve årene hatt et nært samarbeid om ressursforvaltning. Dette samarbeidet er gradvis blitt utvidet til nye områder. Norge og EU ble i 1997 enige om en avtale om forvaltning og fordeling av Nordsjøisild. Avtalen, som trådte i kraft 1. januar 1998, løste ett av de tyngste problemkompleksene i fiskerisamarbeidet med EU. Avtalen har som siktemål å sikre et rasjonelt beskatningsmønster og stabile uttak. Den inneholder forvaltningsmålsettinger og angir grenser for fiskedødelighetsnivå på de ulike bestandskomponentene, samt nedre akseptable nivå på gytebestanden.

Norge og EU har de siste årene samarbeidet for å få på plass et nytt forvaltningsregime for makrell. I denne prosessen har partene fastsatt en felles forvaltningsstrategi for makrell. De har dessuten innledet et samarbeid om spørsmål av teknisk karakter. Også Færøyene, som Norge og EU har anerkjent som kyststat til makrellen, er etter hvert blitt trukket med i arbeidet med det nye forvaltningsregimet, og det er på dette grunnlag inngått egne avtaler mellom de tre kyststatene om forvaltningen av denne bestanden i 2000 og 2001.

Forvaltningen av konsumfellesbestandene i Nordsjøen, hvor fiskeinnsatsen har vært for høy i forhold til bestandsgrunnlaget, har lenge gitt grunn til bekymring. Utfra behovet for en forbedret forvaltning, ble Norge og EU i 1999 enige om forvaltningsstrategier for sei, torsk, hyse og rødspette som fastlegger bestandsnivåer og tiltaksgrenser som grunnlag for fastsettelse av kvoter.

Situasjonen for bunnfiskbestandene er alvorlig, og da særlig for torsk. Norge og EU har redusert totalkvotene for 2001 betydelig. I tillegg har partene inngått egne avtaler om forbedring av beskatningsmønsteret i Nordsjøen. I perioden 14. februar til 30. april 2001 ble et større område i Nordsjøen stengt for fiske.

Maskevidden i trål og snurrevad vil fra 1. januar 2002 økes fra 100 mm til 120 mm ved fiske i Nordsjøen etter bunnfisk, bl.a. torsk, hyse, hvitting og rødspette. En overgangsperiode på ett år vil bli gjort gjeldende i EU-sonen med en tillatt maskevidde på 110 mm. Norske myndigheter tar sikte på å påby 120 mm maskevidde for norske fartøyer som fisker i EU-sonen.

Norge og EU har ikke kommet fram til enighet om maskevidden i trål og snurrevad i fisket etter sei. Norske myndigheter har til hensikt å fastsette en minste maskevidde på 120 mm også i seifisket. EU vil øke maskevidden i seifisket til 110 mm. Også for seifisket tar norske myndigheter sikte på å påby 120 mm maskevidde for norske fartøyer i EU-sonen.

Norge vil innføre en maskevidde i garn på 148 mm, mens EU vil fastsette en minste maskevidde i garn på 140 mm. Norske myndigheter har også til hensikt å stenge et større område i Nordsjøen (Patchbanken) for fiske med industritrål. Partene er også enige om å iverksette en rekke nye tekniske regulerings tiltak i fisket i Nordsjøen. Sammen med økningen i maskevidden vil disse tiltakene innebære en betydelig bedring av beskatningsmønsteret.

Innen utgangen av september vil forskere fra begge parter møtes for å utarbeide et koordinert forskningsprogram. Hensikten vil være å styrke det vitenskapelige grunnlag for innføring av ytterligere tiltak for å forbedre beskatningsmønsteret.

Fiskerisamarbeidet mellom Norge og EU på ressurssektoren har gitt resultater, men det gjenstår en del uløste problemer. Det er bl.a. problematisk at partene til dels forvalter Nordsjøbestandene på ulik måte. Mens Norge har innført utkastforbud i NØS, er EUs fiskere, ved fiske i EU-sonen, pålagt å kaste ut fisk som er under gjeldende minstemål, er fisket i strid med gjeldende bifangstregler eller er av en art hvor kvoten allerede er oppfisket. I kvoteavtalen for 2001 er imidlertid partene enige om å tilstrebe forbedringer i beskatningsmønsteret for å redusere fangst og utkast av ungfisk. Dette er viktige framskritt i arbeidet for å sikre et høyt og stabilt langtidsutbytte.

I forhandlinger mellom Norge, EU og Færøyene ble det fastsatt en referanse-TAC for makrell for 2001 på 574.000 tonn. Dette innebar en liten økning i forhold til 2000, noe som var mulig på grunn av bedring i bestands-situasjonen. I disse forhandlingene ble partene enige om en kvote til Færøyene, mens fordelingen mellom Norge og EU ble fremforhandlet i de bilaterale kvotedrøftelsene. Den samlede kvoteavsetning til Norge og EU ble økt fra 540.680 for 2000 til 554.200 for 2001.

Norge og EU har avtalt å fortsette å forvalte bestanden av nordsjøsild etter prinsippene som ble nedfelt i sildeavtalen fra 1997. Totalkvoten for konsumfisket etter nordsjøsild vil være den samme for år 2001 som for inneværende år, dvs. 265.000 tonn. Det er fastsatt en bifangstkvote for sild i andre fiskerier i Nordsjøen (industritrålfisket) på 36.000 tonn i 2001. Partene skal innen 31. desember 2001 gjennomgå sildeavtalen på nytt.

I lys av bestandssituasjonen for torsk, hyse og sei i Barentshavet ble EUs kvoter nord for 62°N i 2001 noe redusert, med tilsvarende reduksjoner i Norges kvoter i EU-farvann. Avtalen for 2001 innebærer en banklinekvote for norske fiskere på 15.000 tonn, mens kolmulekvoten er redusert med 31.360 tonn til 190.640 tonn.

Kontroll med uttaket av fisk står sentralt i samarbeidet mellom Norge og EU for å forbedre forvaltningen i Nordsjøen. Partene er enige om at det er viktig at avgrensning av fangster skjer etter lignende metoder og kriterier både for å sikre en rasjonell forvaltning og for å motvirke konkurransevridning. I denne sammenheng vil Norge og EU videreføre samarbeidet om veiing av fangster, vanntrekk og omregningsfaktorer.

Som ledd i samarbeidet om fiskerikontroll innførte Norge og EU gjensidig satellittsporing av fiskefartøy ved fiske i hverandres soner fra 1. januar 2000. For å sikre den praktiske gjennomføring av satellittsporingen inngikk partene 28. januar 2000 en avtale om de tekniske parametrene for sporingen. (Se faktaark A-42 om Satellittsporing/-kontroll).

Fisket i Skagerrak/Kattegat, inklusive avtalen for 2001

Da Norges fiskerigrense ble utvidet til 12 nautiske mil i september 1961, ble det gjort midlertidig unntak for havområdene øst for Lindesnes. Bakgrunnen var enighet mellom regjeringene i Norge, Sverige og Danmark om at fiskere fra de tre landene skulle gis mulighet til å videreføre det tradisjonelle fisket i Skagerrak og Kattegat.

Etter forhandlinger ble det 19. desember 1966 inngått en overenskomst mellom Norge, Sverige og Danmark om gjensidige fiskerettigheter i Skagerrak og Kattegat. I henhold til overenskomsten skal det inngås årlige kvoteavtaler for fisket i Skagerrak/Kattegat. Etter at Danmark og Sverige ble medlemmer av EU, er det EU-kommisjonen som forhandler med Norge på deres vegne.

Skagerrakområdet er avgrenset av en rett linje i Skagerrak mellom Hanstholm fyr og Lindesnes fyr, og i det nordlige Kattegat av en rett linje mellom Skagen fyr og Tistlarna fyr. Overenskomsten mellom Norge, Sverige og Danmark gir fiskere fra de tre land rett til å fiske inntil 4 nautiske mil fra grunnlinjene i området. Fisket i området er underlagt flaggstatsjurisdiksjon. Norge og EU ble i 1982 enige om et omforent teknisk regelverk for fisket i området.

De årlige kvoteavtalene omfatter kvotereguleringer av torsk, hyse, hvitting, rødspette, sild, brisling og reker.

Torsk og hyse i Skagerrak utgjør komponenter av de samme artene i Nordsjøen. Kvotefastsettelsen for disse bestandene i Skagerrak vil derfor reflektere kvotenivåene i Nordsjøen. Dette innebærer for 2001 reduksjoner i Skagerrakkvotene for torsk og hyse. Totalkvoten for rødspette er også noe redusert. Som følge av bestandssituasjonen er rekekvoten økt fra 9.100 tonn i 2000 til 10.150 tonn i 2001. Reguleringene av sildefisket i Skagerrak gjenspeiler reguleringene av sildefisket i Nordsjøen, og for begge områdene er kvotene fastsatt i henhold til sildeavtalen av 1997. For 2001 er totalkvoten for sild i Skagerrak på 80.000 tonn. Det er satt en bifangstkvote for sild i industritrål- og brislingfisket på 21.000 tonn.

Svensk fiske i Norges økonomiske sone (NØS), inklusive avtalen for 2001

Utvidelsen av norsk fiskerijurisdiksjon i 1977 fikk også betydning for svenske fiskere som hadde hatt et tradisjonelt fiske i Nordsjøen i områder som etter 1977 inngikk i Norges økonomiske sone. Disse fiskerne hadde få muligheter til alternativt driftsgrunnlag langs svenskekysten. Dette var bakgrunnen for at Norge tilbød Sverige en såkalt nabolandsavtale om fiskerier, som sikret svenske fiskere retten til å fortsette fisket i norsk sone i Nordsjøen.

Etter at Sverige ble medlem av EU er det EU-kommisjonen som, på vegne av Sverige, forhandler med Norge om årlige kvoteavtaler. I henhold til brevveksling av 28. juni 1996 mellom norske og svenske myndigheter, skal kvotene som tildeles Sverige utgjøre faste andeler av totalkvotene som settes i Nordsjøen, med visse justeringer. Svenske fiskere tildeles kvoter på torsk, hyse, hvitting, lyr, sei, sild, makrell, reker og industrifisk.

For 2001 er den svenske rekekvoten økt med 10 tonn, mens de øvrige kvotene er videreført på samme nivå som i 2000.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-9

Fiskerisamarbeidet med Island

Fiskerisamarbeidet mellom Norge og Island skjer i dag i henhold til avtale av 15. mai 1999 mellom Norge, Island og Den russiske føderasjon om visse samarbeidsforhold på fiskeriområdet (Smutthullavtalen), samt den tilhørende protokoll av samme dato mellom Norge og Island.

I tillegg er både Norge og Island parter i forskjellige multilaterale arrangementer innenfor fiskerisektoren.

Islandske fiskefartøy og fartøy under bekvemmelighetsflagg bedrev i perioden 1993-1999 et omfattende uregulert fiske av norsk-arktisk torsk i Smutthullet. Da fartøy fra disse land ikke hadde drevet et tradisjonelt fiske av torsk i Barentshavet, hadde Norge og Russland ikke satt av noen kvote til dem. Uttaket fra Smutthullet representerte derfor et overfiske av den totalkvote som kyststatene hadde satt for bestanden.

Norge og Russland arbeidet aktivt for å bringe fisket i Smutthullet til opphør ved diplomatiske henvendelser til de berørte flaggstater, dvs. til de stater hvor fartøyer som driver uregulert fiske er registrert og hvis flagg slike fartøyer fører, herunder Island.

Når det gjelder det islandske fisket i Smutthullet, var det helt fra starten kontakter både på embetsmannsplan og politisk nivå med sikte på å bringe fisket til opphør. Det var omfattende forhandlingsrunder med Island, og den første fant sted i april 1995. Ved avtalen av 15. mai 1999, oppnådde norske og russiske myndigheter å gjøre slutt på det uregulerte islandske fisket på regulerte bestander i dette området. Avtalen innebærer at Island vil følge norske myndigheters prinsipper for ansvarlig fiske og bekjempelse av uregulert fiske på regulerte bestander i Barentshavet. Sammen med den bilaterale protokollen mellom Norge og Island av samme dato regulerer "Smutthullavtalen" et bytte av fiskekvoter mellom Island og Norge.

Den trilaterale avtalen innebærer i praksis en islandsk aksept av at de regulerte fiskebestander i det nordlige Norskehavet og Barentshavet forvaltes av Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon. Avtalen gir også forsikring om at Island vil avstå fra å kreve ytterligere fiskeadgang for torsk i Barentshavet, inklusive fiskevernsonen ved Svalbard, utover tildelte kvoter.

I de bilaterale protokollene mellom Norge-Island og Russland-Island slås det videre fast at islandske fartøy ikke skal fiske lodde i Barentshavet, inklusive fiskevernsonen ved Svalbard og Smutthullet. Island forplikter seg i avtalen også til å motarbeide forsøk på omflagging for å omgå avtalen, til å nekte landing av fangster som er tatt i strid med avtalen, og til å nekte anløp i havn av fartøy som har drevet slik virksomhet.

Som motytelse har Island fått fiskerettigheter i Norges økonomiske sone og i Russlands økonomiske sone tilsvarende en fast andel av totalkvoten for norsk-arktisk torsk i Barentshavet, basert på kvoten for 1999. I 2000 kan islandske fartøy fiske 3.630 tonn norsk-arktisk torsk i Norges økonomiske sone. Bifangst kommer i tillegg.

Som kompensasjon for den islandske torskekvoten har norske fiskere fått en bunnfiskkvote og en loddekvote i Islands økonomiske sone. Bunnfiskkvoten ligger fast på 500 tonn pluss bifangst pr. år, mens loddekvoten varierer årlig i takt med svingningene i den islandske torskekvoten. For 2000 er loddekvoten satt til 13.870 tonn.

Utvekslingen av fiskekvoter bortfaller dersom Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon fastsetter totalkvoten for norsk-arktisk torsk til under 350.000 tonn.

Norske myndigheter fikk i 1994 hjemmel til å innføre en ordning med "svartelisting" av utenlandske fartøy som fisket i Smutthullet. Denne ordningen innebar at fartøy som fisket uregulert i Smutthullet ble nektet lisens til å fiske i Norges økonomiske sone. Svartelistingen fulgte fartøyet ved salg. Samtidig ble det innført landingsforbud for fangster tatt i uregulert fiske i Smutthullet. Som en konsekvens av de forpliktelser Island påtok seg ved Smutthullavtalen, ble de islandske fartøyene fjernet fra listen.

Smutthullavtalen med tilhørende protokoller gjelder til utgangen av 2002, og forlenges deretter automatisk for påfølgende fireårsperioder, med mindre de sies opp av en av partene.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-10

Fiskerisamarbeidet med Færøyene

Før opprettelsen av de økonomiske sonene på 200 nautiske mil hadde Norge i en årrekke fisket utenfor Færøyene. Det var i hovedsak et banklinefiske etter bunnfisk, men i perioder også et fiske etter pelagiske arter. Færøyene hadde tradisjonelt drevet fiske i norske farvann, særlig etter torsk og hyse i de nordlige områder, men i økende grad også i norsk sektor av Nordsjøen etter makrell, sild og industrifisk.

Den 7. februar 1979 inngikk Norge og Færøyene en rammeavtale om gjensidige fiskerettigheter. Avtalen er gjensidig, balansert og regulerer byttet av kvoter på eksklusive bestander. I medhold av avtalen inngår Norge og Færøyene hvert år en kvoteavtale om utveksling av fiskekvoter i hverandres økonomiske soner.

Norge og Færøyene ble 13. desember enige om en kvoteavtale for 2001. Den norske bunnfiskkvoten i færøysk sone økes fra 5.000 tonn i 2000 til 5.222 tonn i 2001. Den færøyske torsk kvoten i Barentshavet videreføres på samme nivå som for 2000, det vil si 1.700 tonn. Den færøyske hysekvoten i Barentshavet for 2001 er på 395 tonn, mens den færøyske seikvoten i Barentshavet for 2001 er på 250 tonn. Færøyske fartøyer vil i 2001 kunne fiske 7.000 tonn lodde i Norges økonomiske sone, en økning på 2.000 tonn i forhold til i 2000. Færøyene vil dessuten kunne overføre for fiske i Norges økonomiske sone 7.000 tonn lodde tildelt av Russland. Færøyenes seikvote i Nordsjøen på 1.400 tonn videreføres i 2001. Likeledes videreføres den færøyske sildekvoten i Nordsjøen på 1.200 tonn.

Den norske kolmulekvoten i færøysk sone øker fra 42.000 tonn i 2000 til 47.000 tonn i 2001. Færøyenes samlede kolmulekvote nord for 62. graden og i fiskerisonen ved Jan Mayen reduseres fra 2.500 tonn i 2000 til 2.250 tonn i 2001. Den færøyske kvoten for industrifisk i Nordsjøen i 2001 er på 25.000 tonn, tilsvarende kvoten i 2000. Norge er blitt tildelt en kvote på 4.100 tonn makrell for 2001, en økning på 100 tonn i forhold til 2000. Færøyene har fått en makrellkvote i 2001 på 1.690 tonn i Norges økonomiske sone, en økning på 40 tonn sammenlignet med kvoten i 2000. Av sin nasjonale makrellkvote kan færøyske fartøyer fiske 7.535 tonn i Norges økonomiske sone i 2001. Færøyske fartøyer vil neste år kunne fiske en kvote på 100 tonn reker som forsøksfiske i fiskerisonen ved Jan Mayen. Det er en reduksjon på 50 tonn i forhold til avtalen for 2000.

Tabellen nedenfor gir en fremstilling av kvoteutvekslingen mellom Norge og Færøyene for 2001:

Færøyske kvoter i NØS nord for 62°N

1.700 tonn torsk
395 tonn hyse (bifangst)
250 tonn sei
40 tonn andre arter (uer og blåkveite)
1.690 tonn makrell
2.000 tonn kolmule

Færøysk fiskeadgang i NØS nord for 62°N overført fra Russland

2.600 tonn torsk
400 tonn hyse (bifangst)
300 tonn andre arter (uer, sei, blåkveite - bifangst)
7.000 tonn lodde

Færøyske kvoter i fiskerisonen ved Jan Mayen

250 tonn kolmule
100 tonn reker

Færøyske kvoter i fiskevernsonen ved Svalbard

818 tonn torsk
197 tonn andre arter (uer, blåkveite)

De færøyske kvoter ved Svalbard inngår ikke i balanseregnskapet i kvoteavtalen.

Færøyske kvoter i NØS sør for 62°N

25.000 tonn øyepål, tobis, kolmule, brisling
1.400 tonn sei
1.200 tonn sild
300 tonn pigghå/håbrann
2.000 tonn hestmakrell

Norske kvoter i færøysk sone

5.222 tonn bunnfisk (lange, brosme, sei, blålange)
300 tonn pigghå/håbrann
4.100 tonn makrell
47.000 tonn kolmule
250 tonn hestmakrell
75 tonn blåkveite
25 tonn breiflabb

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-11

Fiskerisamarbeidet med Grønland

Avtalen om gjensidig fiskerisamarbeid mellom Norge og Grønland ble inngått i september 1991 etter at grønlandske fartøy hadde drevet et uregulert fiske av norsk arktisk torsk i internasjonalt område av Barentshavet og i fiskevernsonen ved Svalbard. Etter avtalen har fartøy fra Norge og Grønland anledning til å drive et gjensidig fiske i partenes økonomiske soner. Omfanget av fisket og nærmere vilkår skal fastsettes i de årlige kvoteavtalene. Kvotebyttet skal være tilnærmet balansert.

I henhold til de årlige kvoteavtalene forplikter Grønland seg til å avgrense sitt totale fiske i Barentshavet til de arter og kvoter som Grønland blir tildelt av Norge og Russland, uten hensyn til om fisket skjer i eller utenfor Norges og Russlands jurisdiksjonsområder.

Norge og Grønland har årlig inngått kvoteavtaler siden 1991. Kvotebyttet skjer på eksklusive fiskebestander i Norges økonomiske sone som norsk arktisk torsk, hyse og sei nord for 62°N, sei i Nordsjøen, og i grønlandsk fisketerritorium på blåkveite, torsk, uer og kveite. For norske fiskere er kvotene på de kommersielt viktige artene blåkveite og kveite av størst verdi. (I tillegg til disse kvotene fisker Norge bl.a. blåkveite, kveite og reker i grønlandske farvann i henhold til den bilaterale kvoteavtalen mellom Norge og EU). For grønlandske fiskere er kvotetildelingen av norsk arktisk torsk svært viktig. Det har hittil ikke vært noen interesse for å utnytte den grønlandske konsumfiskkvoten i Nordsjøen.

Det er for 2001 inngått en avtale om gjensidig kvotebytte med følgende fordeling:

Grønlandsk fiske i Norges økonomiske sone

1.700 tonn norsk arktisk torsk (kan også fiskes i fiskevernsonen ved Svalbard)

280 tonn norsk arktisk hyse

700 tonn norsk arktisk sei

150 tonn bifangst (uer og blåkveite)

1.000 tonn torsk, hyse, sei og annen bunnfisk i Norges økonomiske sone sør for 62°N, hvorav maksimalt 900 tonn sei og maksimalt 100 tonn torsk

Norsk fiske i grønlandsk fisketerritorium

600 tonn blåkveite ved Vest-Grønland

300 tonn blåkveite ved Øst-Grønland

700 tonn torsk ved Vest-Grønland/Øst-Grønland

200 tonn uer (*Sebastes mentella*, Oseanisk type) ved Øst-Grønland

393 tonn kveite ved Øst-Grønland

150 tonn bifangst av andre arter i henhold til grønlandske regler.

Grønland har, under forutsetning av russisk aksept, adgang til å overføre deler av de kvoter av torsk og hyse som Grønland er tildelt av Russland, til NØS nord for 62°N.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-12

Fiskerisamarbeidet med Polen

Polsk fiske i norske jurisdiksjonsområder skjer i henhold til rammeavtalen av 28. mars 1977 med senere endringer av 24. mai samme år.

Ved innføringen av en norsk 200 mils økonomisk sone i 1977 fikk Norge suverene rettigheter med hensyn til bl.a. å utnytte fiskeressursene i den økonomiske sonen. Bakgrunnen for rammeavtalen var at Polen til tross for opprettelsen av den økonomiske sonen skulle ha fiskerettigheter i området i en overgangsperiode. Frem til 31. desember 1980 kunne polske fartøy fiske i området mellom 50 og 200 nautiske mil, mens det polske fisket fra og med 1. januar 1981 og frem til utløpet av rammeavtalen 1. januar 1987 kun skulle skje på overskuddsbestander etter en årlig avtale med norske myndigheter.

I første omgang gjaldt rammeavtalen som nevnt frem til 1. januar 1987, deretter har avtalen blitt fornyet hvert femte år. Nåværende rammeavtale gjelder til og med 31. desember 2001, og i og med at avtalen ikke er sagt opp vil avtalen også gjelde for de neste fem årene, frem til 31. desember 2006.

I henhold til rammeavtalen kan Norge tildele Polen fiskekvoter i norske områder på ensidig basis. Det er således intet gjensidighetsmoment i tildelingene. Det polske fisket er etter avtalene begrenset til overskuddsbestander, dvs. til bestander som Norge ikke utnytter fullt. Rammeavtalen er oppsigbar.

I de årlige kvoteprotokollene er det tatt inn formuleringer om at kvotetildelingene til Polen i norske farvann er avhengige av at polsk fiske i fiskevernsonen ved Svalbard til enhver tid skal avgrenses i samsvar med den biologiske bestandssituasjonen og behovet for en rasjonell forvaltning av de ulike fiskebestandene i området. Dersom Polen ikke respekterer norske reguleringer, vil kvotetildelingene falle bort. På grunn av denne koplingen har man fra norsk side sett det formålstjenlig å videreføre rammeavtalen med Polen. Dette har ført til at polske fiskere har fått tildelt kvoter på bestander i norske farvann til tross for at norske fiskere selv har hatt kapasitet til å ta kvotene.

Videre forplikter Polen seg i de årlige avtalene til ikke å fiske norsk-arktisk torsk i internasjonalt område av Barentshavet utenom de totalkvotene som er fastsatt for bestanden.

De årlige tildelingene til Polen omfatter en begrenset kvote av konsumfiskartene torsk, hyse, sei og hvitting i Nordsjøen, samt et kvantum kolmule i NØS nord for 62°N og i fiskerisonen ved Jan Mayen. De polske konsumfiskkvotene er redusert i løpet av de siste årene i takt med den negative utviklingen i Nordsjøbestandene.

I henhold til avtalen for 2001, kan Polen fiske 3.000 tonn kolmule og 100 tonn bifangst av andre arter i Norges økonomiske sone nord for 62°N, 825 tonn torsk, hyse, sei og hvitting i Norges økonomiske sone i Nordsjøen (hvorav maksimalt 750 tonn sei), og 5.000 tonn kolmule i fiskerisonen ved Jan Mayen. Kvoten for 2001 er uforandret i forhold til kvoten for 2000.

Polen er ett av de land som har hatt et tradisjonelt torskefiske ved Svalbard, og Polen tildeles på denne bakgrunn årlig en kvote norsk arktisk torsk i fiskevernsonen ved Svalbard. Tildelingen skjer i henhold til den årlige norske reguleringen av torskefisket i fiskevernsonen, og er således ikke en del av de årlige kvoteavtalene. I 2000 var den polske torskekvoten i fiskevernsonen ved Svalbard på 1.210 tonn. Kvoten for 2001 er på 1.225 tonn torsk.

I forbindelse med de årlige konsultasjonene med Polen, ble det den 5. februar 2001 inngått avtale mellom norske og polske fiskerimyndigheter om et samarbeide vedrørende satellittbasert sporingssystem.

Videre inngikk norske og polske fiskerimyndigheter den 8. mars 2001 en felleserklæring om et utvidet fiskerisamarbeid.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-13

Forvaltningen av norsk vårgytende sild

Etter sammenbruddet i bestanden av norsk vårgytende sild i siste halvdel av 1960-årene og frem til midten av 1990-årene oppholdt den fiskbare delen av bestanden seg utelukkende i de nære norske kystfarvann, mens hovedoppvekstområdet for ungsild var i Barentshavet i russisk økonomisk sone. For å sikre gjenoppbyggingen av bestanden, fastsatte Norge i hele denne perioden meget strenge reguleringstiltak. Russland ga et vesentlig bidrag til gjenoppbyggingen gjennom forbud mot å fiske ungsild i russisk sone. De forvaltningstiltakene som ble iverksatt muliggjorde en betydelig bestandsøkning, og silda ble igjen tilgjengelig for fiske i områder i Norskehavet utenfor Norges økonomiske sone. På denne bakgrunn tok Norge i 1995 initiativ til å innlede forhandlinger med de berørte kyststater (Norge, Russland, Island og Færøyene) med sikte på å etablere et internasjonalt forvaltningsregime for sildebestanden. Etter hvert ble også EU invitert til å delta på møtene. Drøftelsene ble videreført i flere runder i 1995 og 1996.

Mens forhandlingene pågikk fastsatte de berørte land kvoter for seg selv som ville medføre en betydelig overskridelse av totalkvoten på 1 mill. tonn som var fastsatt av Norge. Det ble derfor en sentral målsetting for Norge å få de andre landene til å redusere sine kvoter for 1996. I utgangspunktet så man for seg en avtale mellom alle de fem deltakende land. Det ble imidlertid etterhvert klart at EU ikke ville inngå en avtale for 1996, og EU fastsatte en ensidig kvote på 150.000 tonn.

Den 6. mai 1996 inngikk Norge, Russland, Færøyene og Island en Protokoll om bevaring, rasjonell utnyttelse og forvaltning av norsk vårgytende sild (atlanto-skandisk sild) i Nordøst-Atlanteren. I henhold til protokollen skulle partenes fiske etter norsk vårgytende sild i 1996 begrenses til 1.107.000 tonn. Det innebar en betydelig reduksjon av alle tidligere fastsatte kvoter, herunder også den norske. Kvoten ble fordelt med 695.000 tonn til Norge, 166.000 tonn til Russland og 256.000 tonn til Færøyene og Island. I medhold av protokollen ble det inngått bilaterale arrangementer om fiskeadgang i partenes respektive soner.

I tillegg til selve kvotefordelingen inneholdt protokollen bestemmelser om fangstrapportering og vitenskapelig samarbeid. Det het videre at partene skulle arbeide for en harmonisering av bevaringstiltak, og de skulle videreutvikle samarbeidet om inspeksjon og kontroll. Partene skulle også samarbeide for å hindre fiske fra andre stater som undergraver de fastsatte bevarings- og forvaltningstiltak. I samsvar med FN-avtalen om fiske på det åpne hav skulle partene innenfor rammen av Den nordøst-atlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) samarbeide for å komme frem til en regulering av fisket på bestanden i områder utenfor nasjonal fiskerijurisdiksjon, dvs. i internasjonalt farvann i Norskehavet (Smutthavet).

På grunnlag av avtalen av 6. mai 1996 forhandlet EU, Færøyene, Island, Norge og Russland frem en avtale om fisket av norsk vårgytende sild i 1997. Avtalen ble underskrevet i Oslo 14. desember 1996. Partene fastsatte en totalkvote på 1.500.000 tonn. Innenfor denne totalkvoten skulle de fem partenes fiske avgrenses til 1.498.000 tonn i 1997 fordelt med 125.000 tonn til EU, 315.000 tonn til Færøyene og Island (fordelt med henholdsvis 82.000 og 233.000 tonn), 854.000 tonn til Norge og 204.000 tonn til Russland. I forbindelse med protokollen inngikk Norge bilaterale avtaler med EU, Færøyene, Island og Russland om gjensidig fiskeadgang.

I NEAFC ble det for 1997 gjort vedtak om at fangsten av norsk vårgytende sild i områdene utenfor nasjonal jurisdiksjon skulle begrenses til 127.000 tonn fordelt med 25.000 tonn til henholdsvis EU, Færøyene, Island, Norge og Russland, samt 2.000 tonn til Polen.

For 1998, 1999 og 2000 ble det inngått nye femparts avtaler om forvaltningen av norsk vårgytende sild. TAC ble for 1998 og 1999 fastsatt til 1.302.000 tonn, og for 2000 ble TAC fastsatt til 1.252.000 tonn. Totalkvotene ble fordelt mellom partene etter samme mønster som for det foregående år, og det ble likeledes inngått bilaterale avtaler mellom partene om gjensidig fiskeadgang.

På årsmøtene i NEAFC ble det for 1998, 1999 og 2000 fastsatt en kvote for fiske i internasjonalt farvann i Norskehavet på 102.000 tonn med samme forholdsmessige fordeling mellom de berørte parter som for det foregående år. Det ga EU, Færøyene, Island, Norge og Russland en kvote på 20.000 tonn hver, mens Polen ble tildelt en kvote på 2.000 tonn.

Den 18. oktober 2000 ble det i Skagen inngått en femparts-avtale om forvaltningen av norsk vårgytende sild for 2001. I henhold til avtalen er TAC fastsatt til 851.500 tonn. Innenfor dette kvantumet har partene fordelt 850.000 tonn seg i mellom. EU er tildelt 71.260 tonn, Færøyene 46.420 tonn, Island 132.080 tonn, Norge 484.500 tonn og Russland 115.740 tonn. Som for de foregående år ble det også for 2001 inngått bilaterale arrangementer mellom partene om soneadgang. For Norges vedkommende er slike avtaler inngått med alle de fire andre avtalepartene.

Partene ble i 1999 enige om en langsiktig forvaltningsstrategi som vil sikre et jevnere uttak av bestanden, samtidig som sannsynligheten for å opprettholde en gytebestand som kan gi sterke nye årsklasser bedres. I 2000 ble partene enige om å iverksette denne langsiktige forvaltningsstrategien fra og med 2002. Planen angir en grense for fiskedødelighetsnivå, samt et nedre akseptable nivå på gytebestanden. Dersom gytebestanden faller under dette nivået, vil det bli iverksatt tiltak for å sikre rask gjenoppbygging.

Reguleringen av sildefisket i 2001 er, som for de foregående år, supplert med en NEAFC-regulering av fisket i internasjonalt farvann. Reguleringen innebærer en total avsetning i dette området på 76.500 tonn fordelt med 15.000 tonn til hver av kyststatene og 1.500 tonn til Polen.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-14

Forvaltningen av kolmule

Kolmule forvaltes i dag av NEAFC i form av en total-TAC for hele bestandens utbredelsesområde, inkludert de økonomiske sonene. TAC'en er imidlertid ikke fordelt på medlemslandene. De seneste årene har anbefalt TAC vært på 650 000 tonn. For 2001 har ACFM anbefalt en reduksjon til 628.000 tonn. Inntil 1997 lå fisket etter kolmule stort sett innenfor den anbefalte TAC. Men i 1998 kom fangstene opp i over 1 mill. tonn, og fangstene i 1999 og 2000 var på hhv. 1.250.000 tonn og 1.400.000 tonn.

Etter norsk initiativ ble det på årsmøtet i NEAFC i november 1997 vedtatt å nedsette en arbeidsgruppe for makrell og kolmule med sikte på å få makrell- og kolmulefiskeriene i internasjonalt farvann under kontroll. Arbeidet med å etablere en makrellregulering ble i denne sammenheng prioritert, men etter at NEAFC i februar 1999 vedtok en regulering av makrellfisket i internasjonalt farvann ble arbeidet med kolmule gjenopptatt.

I arbeidet med å få på plass en totalregulering av fisket etter kolmule i Nordøst-Atlanteren ble det på møte i NEAFCs arbeidsgruppe for makrell og kolmule i mai 1999 klart at man måtte sikte seg inn mot et reguleringssystem med to komponenter, et kyststatsregime og en separat NEAFC-regulering av fisket i internasjonalt farvann. Det var enighet om at kyststatsregimet måtte etableres før en kunne vedta en regulering for internasjonalt farvann.

Det arbeides nå blant de stater som er kyststater til kolmulen med å etablere et kyststatsregime for forvaltning av kolmulen. Norge, EU, Færøylene, Island, Grønland er definert som kyststater. Siden Russland er en viktig aktør i kolmulefisket i internasjonalt farvann er Russland spesielt invitert til å delta disse i forhandlingene, selv om Russland ikke er tildelt status som kyststat.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-15

Forvaltningen av lodde ved Island, Grønland og Jan Mayen

Loddebestanden ved Island, Grønland og Jan Mayen er en fellesbestand mellom Norge, Island og Grønland.

En trepartsavtale om lodda ble undertegnet første gang i 1989, etter 6 ½ års forhandlinger, av kyststatene Island, Grønland og Norge. Tidligere ble lodda delt mellom Norge og Island. Etter 1989 har reguleringen av lodda vært gjenstand for forhandlinger mellom Island, Norge og Grønland, og selve trepartsavtalen har vært reforhandlet tre ganger, i 1992, 1994 og 1998. Någjeldende trepartsavtale som ble undertegnet 18. juni 1998 og som opprinnelig gjaldt til og med 30. april 2001, er forlenget med ytterligere to år og gjelder til 30. april 2003.

Island har en andel av totalkvoten på 81%, Norge 8% og Grønland 11%.

Etter avtalen skal det innen 1. juni og 1. desember settes henholdsvis en foreløpig og en endelig totalkvote for loddeseongen som starter 20. juni og varer til 30. april hvert år.

Den foreløpige totalkvoten for loddeseongen 2000-2001 ble satt til 650.000 tonn, basert på en forventet totalkvote på 975.000 tonn. Det er islandske forskningstokt som ligger til grunn for bestandsberegningene av lodda. På bakgrunn av nye forskningstokt foreslo islandske myndigheter senere at endelig totalkvote ble satt til 1.090.000 tonn, i stedet for 975.000 tonn. Norges kvote av lodde i henhold til trepartsavtalen var følgelig på 87.200 tonn i sesongen 2000-2001.

Foreløpig totalkvote for loddeseongen 2001-2002 er satt til 700.000 tonn, basert på en forventet totalkvote på 1.050.000 tonn. På bakgrunn av at Island i sesongen 2000-2001 fikk adgang til å fiske på den del av den norske kvoten som norske fartøy ikke fisket opp, har Norge fått kompensasjon tilsvarende 8% av de islandske fangstene, dvs. 7.633 tonn, for et fiske i sesongen 2001-2002. Arrangementet med kompensasjon er i tråd med trepartsavtalens bestemmelser. Dersom den forventede totalkvoten ikke blir endret, vil norsk kvote av lodde i henhold til trepartsavtalen være på 91.633 tonn i sesongen 2001-2002.

Avtalen åpner opp for at partene kan fiske 35% av sin loddekvote i hverandres soner, med mindre partene har avtalt andre adgangsbegrensninger i bilaterale avtaler. Norge kan fiske 35% av sin kvote i islandsk sone, mens Norge har full fleksibilitet i grønlandsk fiskeriterritorium. Disse begrensningene gjelder tilsvarende for de to andre partene i norske farvann, dvs. at 35% av Islands kvote og 100% av Grønlands kvote kan tas i fiskerisonen rundt Jan Mayen. Norge har ikke adgang til å fiske lodde i et område av islandsk sone og på et tidspunkt av året da det fiskes konsumlodde. Dette skyldes at Island ikke ønsker å ha konkurranse på markedet for rognlodde.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-16

Trepartsavtalen for forvaltning av makrell i Nordøstatlanteren

Forvaltningen av makrell i Nordøstatlanteren, herunder fastsettelse av TAC, ble frem til 1999 forestått av Norge og EU. I praksis fastsatte Norge og EU en "referanse-TAC", som i tillegg til kvoter til Norge og EU, også omfattet en fast avsetning til Færøyene.

Fisket i internasjonalt farvann, som har vært oppe i til dels betydelige kvanta, har imidlertid ikke vært regulert. Ekspansjonen i det uregulerte makrellfisket i internasjonalt farvann har gitt de tre berørte kyststatene, EU, Færøyene og Norge, grunn til betydelig bekymring. På det ekstraordinære årsmøtet i Den nordøst-atlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) 8.-9. februar 1999, fremmet de derfor et felles forslag om regulering av makrellfisket i internasjonalt farvann. Forslaget ble vedtatt mot Russlands og Islands stemmer.

Fremleggelsen av det felles kyststatsforslaget innebar anerkjennelse fra Norges og EUs side av Færøyene som kyststat. Dette dannet utgangspunkt for en ny forhandlingsituasjon der de tre berørte parter innledet drøftelser om etablering av et nytt forvaltningsregime for makrell. Drøftelsene, som startet i mars 1999, ble sluttført 19. november 1999 da de tre partene undertegnet en avtale om forvaltningen av makrell i Nordøst-Atlanteren i 2000.

I avtalen ble det fastsatt en totalkvote på 560.000 tonn for kyststatenes soner. Avtalen innebar en kvote på totalt 30.000 tonn til Færøyene, inkludert en andel på 10.680 tonn generert fra internasjonalt farvann. Det ble presisert i avtalen at fordelingen av andeler på Norge og EU ville bli fastsatt på bilateralt grunnlag. Dette ble fulgt opp i den bilaterale kvoteavtalen mellom Norge og EU for 2000.

17. november 2000 ble det inngått en tilsvarende avtale for 2001. Avtalen for 2001 fastsatte en totalkvote på 574.000 tonn for kyststatenes soner. Dette var en økning på 14.000 tonn i forhold til kvoten for 2000. Kvetaket ligger klart innenfor et biologisk forsvarlig uttak, og vil således kunne bidra til å sikre et høyt bestandsnivå. Avtalen innebar en kvote på totalt 30.750 tonn til Færøyene, inkludert en del på 10.950 tonn generert fra internasjonalt farvann.

Trepartsavtalen inneholder en omforent langtidsstrategi for forvaltningen av makrell som skal sikre at uttaket av bestanden holdes innenfor forsvarlige biologiske rammer. Dette vil gi grunnlag for et bærekraftig fiske og høyere langtidsutbytte. Avtalen innebærer også enighet mellom partene om behovet for å styrke samarbeidet om kontroll og håndhevelse, og betydningen av å intensivere forskningen på bestanden.

Den fastsatte totalkvoten på 574.000 tonn dannet utgangspunkt for drøftelsene på årsmøtet i Den nordøst-atlantiske fiskerikommisjon om en regulering i 2001 av makrellfisket i internasjonalt farvann. Årsmøtet vedtok for første gang en regulering av makrell i internasjonalt farvann som innebar en kvote for dette området på 65.000 tonn. Av denne kvoten ble det satt av 38.000 tonn til Russland, 22.000 tonn til kyststatene og 5.000 tonn til tredjeland. Denne reguleringen er for første gang akseptert av Russland. Island har fremsatt en formell reservasjon som protest på at de ikke har fått aksept for sitt krav om å bli godkjent som kyststat til makrellen. Nå som partene har fått på plass en regulering for makrell også i internasjonalt farvann, er makrellen regulert i hele sitt utbredelsesområde.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-17

Den nordøst-atlantiske fiskerikommisjon – NEAFC

I årene etter krigen var fisket i det nordøstlige Atlanterhav regulert av den internasjonale overenskomsten av 1946 om fastsettelse av maskevidden i fiskenøter og minstemål for fisk. Det viste seg snart at denne overenskomsten ikke i tilstrekkelig grad ga mulighet for å beskytte fiskebestandene i området mot overbeskatning. Drøftelser mellom de berørte parter førte til at det i 1959 ble vedtatt en overenskomst om fisket i det nordøstlige Atlanterhav. Den nye overenskomsten etablerte en internasjonal kommisjon, Den nordøst-atlantiske fiskerikommisjon (NEAFC), og fastsatte nærmere regler for hvordan kommisjonen kunne treffe vedtak om reguleringstiltak. NEAFC-perioden under overenskomsten av 1959 var den siste fasen av et fiskeriregime med tilnærmet åpen adgang til havets ressurser. Selv om det innen rammen av NEAFC ble åpnet opp for kvotereguleringer, var de praktiske vansker forbundet med gjennomføringen av slike reguleringer så betydelige at en ikke klarte å forhindre overbeskatning av flere bestander og sterk nedfisking av de to største bestandene i området, nemlig norsk vårgytende sild og Nordsjøsil.

Som følge av opprettelsen av de økonomiske sonene på 200 nautiske mil, ble NEAFC omstrukturert, og en ny kommisjon med samme navn ble etablert i 1980. Kommisjonens myndighetsområde er således i utgangspunktet begrenset til områdene utenfor 200-milssonene. Når det gjelder regulering av fiske på bestander som vandrer både innenfor og utenfor 200 nautiske mil, har kommisjonen i første rekke en samordnende funksjon. Anbefalinger om reguleringstiltak innenfor 200-milssonene kan bare vedtas på anmodning av vedkommende kyststater når disse stemmer for anbefalingene.

NEAFC har i den senere tid spilt en aktiv rolle i forhold til regulering av bestandene i områdene utenfor nasjonal fiskerijurisdiksjon i det nordøstlige Atlanterhav. Det er blant annet fastsatt reguleringstiltak for uer i Irmingerhavet, norsk vårgytende sild og makrell i Norskehavet. Det er dessuten fastsatt en totalkvote for kolmule. Med sikte på en fremtidig regulering av fisket etter kolmule i internasjonalt farvann, har NEAFC nedsatt en arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til forvaltningstiltak for denne bestanden, herunder kvoteandeler.

Det arbeides nå aktivt i NEAFC for å tilpasse organisasjonen til den seneste utviklingen i internasjonal havrett, blant annet FN-avtalen om fiske på det åpne hav, samt FAOs flaggavtale om fremme av fiskefartøyers overholdelse av internasjonale bevarings- og forvaltningstiltak på det åpne hav. I den forbindelse har det vært nedlagt et betydelig arbeid for å komme frem til felles kontroll og inspeksjon i internasjonalt farvann. I juni 1998 vedtok NEAFC et felles kontroll- og håndhevelsesregime som trådte ikraft i 1999. I fortsettelsen av dette har NEAFC utviklet et satellittbasert system for sporing av fiskefartøyer, Vessel Monitoring System (VMS), i internasjonalt farvann. På årsmøtet i 2000 ble det vedtatt å opprette en permanent komité (PECCOE) som skal gå gjennom hvordan kontroll- og håndhevelsesregimet fungerer, samt komme med eventuelle forslag til endringer og tilføyelser i regelverket. PECCOE (Permanent Committee of Control and Enforcement) hadde sitt første møte i februar 2001.

Medlemslandene i NEAFC besluttet i juni 1998 å opprette et uavhengig sekretariat for organisasjonen for å ivareta de økte arbeidsoppgavene. På årsmøtet i november 1998 ble det bestemt at det nye sekretariatet skulle tre i funksjon 1. mars 1999. Det nye sekretariatet som ligger i London, ble frem til mars 2001 ledet av Sigmund Engesæter fra Norge som ble valgt til NEAFC-sekretær på årsmøtet i 1998. På årsmøtet i 2000 ble Kjartan Høydal fra Færøyene valgt til ny sekretær for de tre neste årene.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-18

Den nordvest-atlantiske fiskerikommisjon – NAFO

Før utvidelsen av de økonomiske sonene i 1976-77 skjedde det internasjonale fiskerisamarbeidet i det nordvestlige Atlanterhavet innenfor ICNAF (International Commission for the Northwest Atlantic Fisheries). Utvidelsen av nasjonal råderett for kyststatene i området, USA, Canada og Grønland/Danmark, førte til at størstedelen av det havområdet som ICNAF hadde dekt med hensyn til tekniske reguleringer og kvotefastsettelse, falt inn under disse statenes råderett. Dette endret forutsetningene for ICNAF vesentlig og det ble forhandlet fram en ny konvensjon til avløsning for ICNAF. Den nye konvensjonsteksten ble grunnlaget for for NAFO (Northwest Atlantic Fisheries Organization).

Konvensjonen omfatter i prinsippet alle bestander, men med visse spesifiserte unntak. For bestander som vandrer mellom kanadisk sone og NAFO-konvensjonsområdet skal organisasjonen fastsette reguleringer og kontrolltiltak i samråd med Canada. Vedtak om reguleringer skjer ved simpelt flertall mellom medlemslandene Bulgaria, Canada, Cuba, Danmark (på vegne av Færøyene og Grønland), Estland, EU, Frankrike (på vegne av St. Pierre & Miquelon), Island, Japan, Latvia, Litauen, Norge, Polen, Romania, Russland, Sør-Korea, Ukraina og USA.

Norge har kvoterettigheter i NAFOs reguleringsområde på 9,26% av torskekvoten i konvensjonens underområde 3M og 30% av totalkvoten for lodde i 3NO. Det har i flere år vært moratorium for lodde i området. For torsk er det satt en null-kvotestørrelse for 2000. Videre kan Norge fiske på en mindre blåkveitekvote i område 3. Norge har siden 1993 fisket reker i 3M (Flemish Cap). I 2000 hadde Norge 1.985 fiskedøgn for reker og kunne delta med 32 fartøy. Det ble for 2000 også åpnet et begrenset rekefiske i 3L. Den norske kvoten var satt til 67 tonn. Det stilles krav om 100% satellittsporing og observatørdekning til norske fartøy som fisker reker i NAFO-området.

NAFOs vitenskapskomité ga i 1998 for første gang en kvoteanbefaling for rekefisket ved Flemish Cap. Fangstratene i dag er langt høyere enn de kvotene vitenskapskomiteen anbefalte for fisket i 2001. Spørsmålet om å innføre kvoteregulering i stedet for å regulere tallet på deltakende fartøy og fiskedøgn i rekefisket ved Flemish Cap ble derfor drøftet på et ekstraordinært årsmøte 28.-30. mars 2001. Det ble vedtatt en reduksjon i antall fiskedøgn. Drøftelsene om dette spørsmålet ble videreført på årsmøtet høsten 2001.

Norge kan sammenlagt fiske i 1.655 fiskedøgn i 2001 mot 1.985 fiskedøgn i 2000. 32 norske fartøy kan delta i fangsten.

NAFO har som målsetning å ligge i forkant av utviklingen innen fiskerisektoren. Fra 1. januar 2001 kreves det 100% satellittovervåking og 100% observatørdekning i fisket i NAFOs reguleringsområde.

Følgende viktige arbeider ble dessuten videreført i løpet av fjoråret:

- prinsipper for kvotefordeling og charter
- tvisteløsningsmekanismer
- føre-var prinsippet

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-19

Kommisjonen for bevaring av levende marine ressurser i Antarktis – CCAMLR

Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources ble vedtatt i 1982. Øverste organ er CCAMLR-kommisjonen, som har sitt sekretariat og hovedkvarter i Hobart på Tasmania, Australia, hvor også de årlige kommisjonsmøtene finner sted. 23 stater har ratifisert konvensjonen. I tillegg til de land som har ratifisert konvensjonen, er også EU medlem av kommisjonen. Konvensjonsområdet dekker det meste av Sørishavet. I en viss grad er det overlapping mellom konvensjonsområdet og kyststatenes tilgrensende territorialfarvann. CCAMLR-området deles opp i underområder/statistikkområder, der fiskeriaktivitetene i hovedsak omfatter fisk, krill og krabber. I dag er det særlig dypvannsfisk som er interessant for fiskefartøy som opererer i konvensjonsområdet.

CCAMLR-kommisjonen vedtar årlig anbefalinger av totalkvoter for de ulike arter i de ulike underområder, basert på forskning og anbefalinger fra en egen oppnevnt vitenskapskomité. Vitenskapelige vurderinger av ressursgrunnlaget vil kunne innebære at det vedtas forbud mot å fiske på enkelte fiskeslag innen ett eller flere underområder. Det foregår i dag lovlig fiskeriaktivitet i de fleste underområdene der det ikke er innført forbud.

CCAMLR fordeler ikke totalkvotene mellom de enkelte medlemsstatene. I utgangspunktet er der åpent for "olympisk" fiske, men i en viss grad blir kvotene fordelt ved avtale mellom de medlemsstater som deltar i det konkrete fisket. Fordelingen skjer bl.a. ut fra historiske rettigheter eller geografisk tilknytning/nærhet.

Det er ingen norske fartøy som fisker i området, men flere norske interesser er involvert i fiske i CCAMLR-området, og det har vært delvis dokumentert, og delvis mistanke om at norske interesser står bak fartøy som fisker i strid med konvensjonen. Ved at det fokuseres mer på eiernes nasjonalitet enn på flaggstaten har Norge her kommet i et dårlig lys. På denne bakgrunn fastsatte Fiskeridepartementet den 13. mars 1998 forskrift om regulering av fiske med norske fartøyer i Antarktis (CCAMLR-området). Forskriften gjelder for norske statsborgere og personer bosatt i Norge som driver fiske med norske fartøyer i havområdet på den sydlige halvkule som er underlagt konvensjonen av 20. mai 1980 for bevaring av levende marine ressurser i Antarktis. Det er fastsatt forbud mot å drive fiske uten på forhånd å ha fått tillatelse fra Fiskeridirektoratet.

På årsmøtet i 1999 ble det enighet om et fangstdokumentasjonssystem for å overvåke internasjonal handel med patagonsk tannfisk, og iverksette tiltak slik at det godtgjøres at fisk som importeres til et CCAMLR-medlem er tatt i samsvar med regelverket. Norge iverksatte dette systemet i mars 2000. En viktig oppgave vil være også å få ikke-medlemmer til å delta i ordningen, og oppfordre medlemmer av CCAMLR til ikke å lande fangster i stater som opererer utenfor fangstdokumentasjonssystemet.

På årsmøtet i CCAMLR i 2000 fokuserte man på det ulovlige og uregulerte fisket av patagonsk tannfisk i de økonomiske sonene og uregulert fiske på det åpne hav innenfor konvensjonsområdet. Fisket utøves både av fartøy som fører flagget til CCAMLR-medlemmer og fartøy under fremmed flagg. CCAMLR har i løpet av de siste årene etablert en rekke tiltak for å motvirke denne aktiviteten, men problemet med det uregulerte fisket er ikke løst. Norge presenterte i 1999 et dokument som redegjorde for det norske systemet for "svartelisting" av fartøy som har drevet uregulert fiske innenfor regionale fiskeriorganisasjoners forvaltningsområder. Dette innspillet ble behandlet og enstemmig vedtatt på CCAMLRs årsmøte i 2000. CCAMLR vil utarbeide en oppdatert "svarteliste" som vil bli gjort kjent for medlemmene.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-20

Kommisjonen for bevaring av atlantisk tunfisk – ICCAT

ICCATs (International Commission for the Conservation of Atlantic Tunas) primære funksjon er bevaring og forvaltning av tunfisk og tunfisklignende fiskearter i Atlanteren og i Middelhavet. ICCATs medlemmer kommer fra landene rundt Atlanterhavet, Middelhavet og enkelte land i Asia, blant annet er Japan en viktig aktør.

Norge er ikke medlem av organisasjonen ICCAT, men deltok som observatør på årsmøtene i 1998 og 2000. Bakgrunnen for norsk deltakelse er at det er tegn som tyder på at makrellstørja kan gjenoppta sitt gamle beitevandringmønster, og igjen bli tilgjengelig i norske farvann. Norge hadde som kjent et omfattende fiske etter makrellstørje på femti- og sekstitallet. Det norske fisket tok slutt i 1986. I 1998 åpnet norske myndigheter opp for et prøvefiske med line i norsk farvann i samarbeid med Japan. Hensikten var å vurdere det kommersielle potensiale i et linefiske etter makrellstørje. Det ble tatt et begrenset kvantum på 24.300 kg makrellstørje. I 1999 tok norske fartøy for første gang på flere år en fangst av makrellstørje med tradisjonell kystnot.

Disse forhold, og forpliktelser som kyststat som har undertegnet FN-avtalen om fiske på det åpne hav (se faktaark A-3), tilsier at Norge må vurdere sitt forhold til ICCAT, inklusive muligheten av å bli medlem.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-21

Den sørøstatlantiske fiskerierorganisasjonen – SEAFO

Den sørøstatlantiske fiskerierorganisasjonen SEAFO (South East Atlantic Fisheries Organization) ble etablert 20. april 2001 etter initiativ fra kyststatene Sør-Afrika, Namibia, Angola og Storbritannia (på vegne av St. Helena).

Konvensjonens overordnede målsetting er langsiktig bevaring og bærekraftig bruk av marine ressurser i det sørøstlige Atlanterhav. Partene forplikter seg til å innføre tiltak som skal sikre en langsiktig bærekraftig bruk av fiskeressursene i konvensjonsområdet basert på anvendelse av føre-var prinsippet. Disse tiltak skal være basert på de beste tilgjengelige vitenskapelige data.

Norge har undertegnet, men foreløpig ikke ratifisert SEAFO-konvensjonen. Ved ratifisering av konvensjonen vil Norge bli offisielt medlem av SEAFO. De øvrige medlemmene er Angola, Sør-Afrika, Namibia, Storbritannia, EU, Sør-Korea og USA.

De norske kommersielle interessene i SEAFO-området er relativt små. Kartlegging av fiskeripotensialet er mangelfullt, og det er således vanskelig å vurdere hvilke interesser norske fiskere vil ha i området fremover.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-22

Informasjon ressursforvaltning

I statsbudsjettet for 2001 er det avsatt 2 mill kroner til kapittel 1050, post 79 "informasjon ressursforvaltning". Formålet med denne posten på statsbudsjettet er å arbeide for å gjøre kunnskap om norsk ressursforvaltning, herunder spesielt forvaltningen av sjøpattedyr, tilgjengelig for allmennheten. Informasjonsprogrammet baserer sin argumentasjon på vitenskapelige fakta.

Den allmenne kunnskapen om norsk ressursforvaltning er ofte preget av påstander fra verneorganisasjonene som ikke er basert på vitenskapelige fakta. For å skape en motvekt til slik feilinformasjon har Fiskeridepartementet hatt et nært samarbeid med Norges Fiskarlag og Høge Nord Alliansen i arbeidet for å vinne forståelse for en bærekraftig ressursforvaltning, spesielt når det gjelder hval og sel.

Midlene benyttes i det langsiktige arbeidet for å skape større forståelse for norske prinsipper for forvaltning av sjøpattedyr og marine arter. Dette innebærer blant annet at det arbeides for å unngå boikottaksjoner og lovgivning rettet mot Norges forvaltning av marine ressurser, herunder spesielt vågehval og sel, og for at vitenskapelige data og kunnskap om norsk ressursforvaltning blir gjort tilgjengelig for beslutningstakere og publikum.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-23

Saltvannsfiskeloven

Lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. regulerer blant annet utøvelsen av fisket. Loven gjelder for fiske i sjøen med unntak av fiske etter anadrome laksefisk. Med fisk forstås også pigghuder, skall- og bløtdyr (krepsdyr og skjell). De fleste av lovens bestemmelser gjelder også for sel- og hvalfangst.

For norske statsborgere og personer som er bosatt i Norge, gjelder loven i farvann under norsk jurisdiksjon. For disse gjelder den dessuten i farvann utenfor noen stats fiskerijurisdiksjon, dvs. på det åpne hav, dersom det fiskes, drives fangst eller mottas eller transporteres fisk med norsk fartøy. Dersom det fiskes med norsk fartøy gjelder enkelte av lovens bestemmelser også i farvann under fremmed stats jurisdiksjon. Loven kommer videre til anvendelse på det norske fastland i forbindelse med omlasting, landing, transport, oppbevaring og omsetning av fisk. Mange av lovens bestemmelser gjelder også for utlendinger som fisker med utenlandsk fartøy i farvann under norsk jurisdiksjon.

Lovens *kapittel II* omhandler *begrensninger i fiske m.v.:*

§ 4 *Reguleringsfullmakter* (for eksempel fastsettelse av totalkvote, forbud mot fiske og fangst på visse områder, arter og med visse redskaper, minstemål, maskevidde, bifangst m.v.),

§ 5 *Fartøykvoter* (gir hjemmel for å fastsette kvoter for de deltakende fartøyer),

§ 5a *Spesielle kvoteordninger* (gir hjemmel for å fastsette enhetskvoteordninger),

§ 6 *Salgsorganisasjonens myndighet til å fastsette kvoter,*

§ 7 *Inndragning av fangst utover fastsatt kvote,*

§ 8 *Adgang til å drive fiske med trål,*

§ 9 *Plikt til å gi oppgave og til å lytte på radio,*

§ 9a *Plikt til å gi oppgave ved mottak av fangst,*

§ 10 *Reguleringsrådets kompetanse.*

Kapittel III omhandler *utnyttning, utkast og omsetning av fangst,*

Kapittel IV omhandler *fiske og fangst i sjøen på søn- og helligdager,*

Kapittel V omhandler *regler om orden på fangstfelt m.v.,*

Kapittel VI omhandler *berging av redskap,*

Kapittel VII omhandler *utvalg og lokale oppsyn,*

Kapittel VIII omhandler *erstatning,*

Kapittel IX omhandler *kontroll og håndheving,*

Kapittel X omhandler *straffebestemmelser og rettergangsregler m.v.*

Det ble i 2001 vedtatt en rekke endringer i saltvannsfiskeloven. Det ble gitt en hjemmel i § 5a til å innføre spesielle kvoteordninger, dvs. frivillige sammenslåings- og strukturordninger, også for kystflåten (fartøy under 28 meter), jfr. Ot.prp. nr. 39 (2000-2001).

Det ble som ledd i arbeidet med en styrket ressurskontroll vedtatt en del større og mindre endringer, jfr. Ot.prp. nr. 92 (2000-2001). Endringene omfatter en utvidelse av lovens stedlige virkeområde til å omfatte fartøy som mottar eller transporterer fisk i farvann utenfor noen stats fiskerijurisdiksjon. Videre å utvide det saklige virkeområde til å omfatte det norske fastland i forbindelse med omlasting, landing, transport, oppbevaring og ved kontroll av omsetning av fisk, samt fangst av pigghuder (kråkeboller, sjøpølser og lignende). Det ble gitt hjemmel til å fastsette faktorer for beregning av rund vekt fisk som landes, produseres, oppbevares eller transporteres. Det ble gitt hjemmel til å kunne kreve opplysninger på slutteddelen om fangstens størrelsessammensetning, i tillegg til opplysninger om kvantum, fiskeslag, fangsttid m.v. Det ble gitt hjemmel for inndragning av fangst ved levering i strid med gjeldende regler, ikke bare ved fiske i strid med reglene, og om reduksjon av den fangstverdi som skal inndras i enkelte fiskerier. Fiskeridirektoratets myndighet når det gjelder ressurskontroll ble presisert og utvidet. Herunder ble direktoratet gitt adgang til å kontrollere mottak og omsetning av fisk og fiskeprodukter. Det ble gitt hjemmel for innføring av en landingsseddel med veieplikt for fangster som landes, men ikke omsettes. Strafferammen i saltvannsfiskeloven ble skjerpet fra bøter og ved gjentakelse eller skjerpende omstendigheter fengsel i inntil 6 måneder, til bøter eller fengsel i inntil 6 måneder, og når det foreligger særdeles skjerpende omstendigheter fengsel i inntil 2 år. Det ble også vedtatt en hjemmel for anvendelse av fengselsstraff når overtredelse er begått av utenlandsk fartøy, dersom det er inngått avtale med flaggstaten om at fengselsstraff kan anvendes. Saltvannsfiskeloven åpner nå også for at man kan regulere og treffe håndhevelsestiltak overfor statsløse fartøy i internasjonalt farvann.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-24

Havloven

Fiskeridepartementet har ved flere anledninger gitt uttrykk for at departementet ønsker en gjennomgang av dagens fiskerilovgivning, og da i særdeleshet lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. (Saltvannsfiskeloven). Se for eksempel St.prp. nr. 1 (2000-2001), St.meld. nr. 42 om Biologisk mangfold – Sektoransvar og samordning, Ot.prp. nr. 38 (2000-2001) Om lov om miljøvern på Svalbard (Svalbardmiljøloven), samt Fiskeridepartementets miljøhandlingsplan 2000-2004.

Departementet ser for seg at det blir nedsatt et utvalg – et Havlovutvalg – som skal komme med sin innstilling til departementet, og at det på bakgrunn av blant annet Havlovutvalgets innstilling fastsettes en ny lov – Havloven – til erstatning for någjeldende Saltvannsfiskelov.

Bakgrunnen for at Fiskeridepartementet ønsker en slik gjennomgang er flersidig.

For det første ønsker man en gjennomgang for å oppdatere fiskeriregelverket i tråd med utviklingen i fiskerinæringen og samfunnet for øvrig, herunder å forenkle utøvelsesregelverket i så stor grad som mulig. Videre bør lovverket moderniseres og samstemmes med øvrig lovgivning for å få god sammenheng i hele verdikjeden.

For det annet ønsker man å fornye fiskerilovgivningen med sikte på å forbedre den som virkemiddel for å ivareta det marine naturmiljøet og det marine biologiske mangfold. I den forbindelse kan det blant annet være aktuelt å utvide Saltvannsfiskelovens saklige virkeområde slik at mer enn fiske, samt fangst av sel og hval omfattes av den nye Havloven.

Fiskeridepartementet ser videre for seg at en viktig del av Havlovutvalgets arbeide blir å vurdere hvordan genressursene i havet bør forvaltes i fremtiden.

Fiskeridepartementet har påbegynt ovennevnte arbeid, men det er foreløpig ikke satt ned noe utvalg. Noe mandat for utvalget er heller ikke vedtatt. Det tas sikte på at Havlovutvalget blir oppnevnt rundt årsskiftet 2001/2002, slik at utvalget kan komme i gang med sitt arbeide allerede tidlig vinter 2002.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-25

Nasjonale reguleringer

De nasjonale reguleringene av fiskeriene er et resultat som følge av en prosess med kvoteforhandlinger med andre land, anbefalinger fra Reguleringsrådet (se faktaark A-26) og Fiskeridirektoratet, innspill fra ulike organisasjoner, samt politiske føringer.

Bestemmelser om fordelingen av kvoter på norske fiskere og gjennomføringen av fisket fastsettes gjennom årlige forskrifter for hvert enkelt fiskeslag – *reguleringsforskrifter*.

Bestemmelser om adgangen til å delta i fisket fastsettes dels gjennom ulike *flerårige konsesjonsordninger* og dels gjennom *ett-årige deltakerbestemmelser*. Sistnevnte kan enten være i form av egne *deltakerforskrifter* eller som en del av innholdet i reguleringsforskriftene.

Det fastsettes nasjonale reguleringsforskrifter for følgende fiskeslag:

- Torsk
- Hyse
- Sei
- Sild
- Makrell
- Brisling
- Rognkjeks
- Blåkveite
- Rødspette
- Uer
- Kolmule
- Reker
- Lodde

I tillegg fastsettes forskrifter om regulering av fangst av sel og hval. I 2002 fastsettes forskrift om regulering av fangst av kongekrabbe for første gang.

Virkeområdet for noen av forskriftene er nord for 62°N og noen sør for 62°N. For fisket etter torsk og hyse utarbeides det forskrifter særskilt for konvensjonelle redskap og særskilt for trål.

De enkelte reguleringsforskrifter gir bestemmelser om fordeling av kvoter på ulike fartøygrupper, fordeling av kvoter på fartøynivå, periodisering av fisket, bifangstbestemmelser, eventuelle utskiftings- og dispensasjonsadganger, osv.

De årlige nasjonale reguleringsforskriftene gjelder for ett kalenderår ad gangen, men kan endres i løpet av året. Strukturelle endringer i reguleringen av et fiske søkes foretatt i forarbeidet til kommende års regulering, mens justeringer som endring av maksimalkvoter, bifangstbestemmelser, endring av periodekvoter osv. foretas gjennom året. I den enkelte forskrift fremgår bestemmelser om Fiskeridirektoratets myndighet til å treffe vedtak om endringer i forskriften. For de forhold hvor Fiskeridirektoratet ikke er gitt slik myndighet, må beslutninger om endringer i reguleringene treffes av Fiskeridepartementet.

Det nasjonale reguleringsarbeid foregår i det vesentligste ved å følge utviklingen i fiskeriene, samt å forberede endringsforslag fra næringen og fra Fiskeridirektoratet for politisk behandling. Det legges videre til rette for at politiske prioriteringer kan omsettes til reguleringsendringer med ønsket virkning.

I tillegg til de årlige nasjonale reguleringsforskriftene foreligger også en rekke permanente forskrifter, både nasjonale og lokale. De permanente forskriftene gir blant annet bestemmelser om redskapsbruk, redskapstype, maskevidde osv.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-26

Reguleringsrådet

Reguleringsrådet har 11 medlemmer bestående av følgende:

- | | |
|---|-------------|
| • Fiskeridirektoratet (leder) | 1 medlem |
| • Norges Fiskarlag | 5 medlemmer |
| • Fiskerinæringens Landsforening (FNL) | 2 medlemmer |
| • Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund (NNN) | 1 medlem |
| • Norsk Sjømannsforbund | 1 medlem |
| • Sametinget | 1 medlem |

Gjeldende instruks for Reguleringsrådet ble fastsatt i oktober 1997. Reguleringsrådets medlemmer utnevnes av Fiskeridepartementet. Fiskeridepartementet har observatørstatus i Rådet. Faglige rådgivere, faste observatører og observatører kan delta i møtene etter instruksens retningslinjer.

Etter at Norge har ført forhandlinger med andre land, og det er klart hvilke kvantum Norge disponerer av de enkelte fiskeslag, skal det fastsettes bestemmelser om hvordan fisket på de norske kvotene skal gjennomføres. Fiskeridirektoratet fremmer da forslag overfor Reguleringsrådet om hvordan de norske kvotene skal fordeles på norske fiskere og hvordan fisket skal utøves. Forslagene bygger på en grundig saksbehandling av det enkelte fiskeslag hvor det foretas en gjennomgang av fordelingen og reguleringen for inneværende år, samt forslag fra næringen om fordeling og regulering av neste års kvote. Erfaringer fra gjeldende og tidligere reguleringer er viktige elementer i dette arbeidet.

Sakspapirer med nødvendige vedlegg sendes til Reguleringsrådets medlemmer og observatører i forkant av Reguleringsrådsmøtet. Sakspapirene blir også lagt ut på internett, www.fiskeridir.no. På møtet fremmer Reguleringsrådets medlemmer innspill med bakgrunn i den forutgående organisatoriske behandling i de respektive medlemmers organisasjoner.

Reguleringsrådet har tradisjonelt hatt to møter i året. Det avholdes et møte i begynnelsen av desember hvor hovedtyngden av reguleringene av de norske fiskeriene behandles, eksempelvis torsk, sei, hyse, sild osv. Dette møtet danner en betydelig del av grunnlaget for de årlige fiskeriforskrifter som fastsettes med virkning fra 1. januar påfølgende år. Det avholdes et møte i juni hvor utviklingen i fisket utover året gjennomgås og hvor fiskerier som ikke starter før sommeren/høsten behandles, for eksempel fisket etter lodde ved Grønland, Island og Jan Mayen.

På bakgrunn av behandlingen i Reguleringsrådet fremmer Fiskeridirektoratet forslag til regulering av fisket overfor Fiskeridepartementet som fastsetter de ulike reguleringsforskriftene. Reguleringsrådet erstatter en ordinær høringsprosess og fungerer som et rådgivende organ for Fiskeridepartementet.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-27

Regulering av fisket etter torsk nord for 62°N

I den blandede norsk-russiske fiskerikommisjon ble det fastsatt en totalkvote for norsk-arktisk torsk på 435.000 tonn (inkludert 40.000 tonn norsk kysttorsk). Etter fordeling mellom Russland og Norge, er den norske totalkvoten for torsk nord for 62°N i 2001 på 195.550 tonn.

Det tradisjonelt viktigste norske fisket foregår etter torsk nord for 62°N. Etter at den norske kvoten er fastsatt fordeles den mellom konvensjonelle fartøy og trålere. Fordelingsnøkkelen som er benyttet skiller etter hvorvidt totalkvoten er lav eller høy og gir ved lave torskekvoter relativt sett mindre til trål, mens det for høye torskekvoter gir relativt sett bedre uttelling for trålgruppen.

Den norske kvoten for 2001 ble fordelt med 57.878 tonn til trålerne og 137.457 tonn til den konvensjonelle flåten.

Konvensjonelle fartøy

Konvensjonelle fartøy som fisker etter torsk er adgangsbegrenset i to deltakerforskrifter. Én for fartøy under 28 meter og én for fartøy på eller over 28 meter. Fartøygruppen under 28 meter er igjen inndelt i gruppe I og gruppe II.

Fordelingen av kvantum mellom fartøy som fisker med konvensjonelle redskaper ble for 2001 følgende:

- | | | |
|--------------------------------------|--------------|----------|
| • Fartøy fra 28 meter og over: | 17.608 tonn | (12,81%) |
| • Gruppe I - fartøy under 28 meter: | 101.729 tonn | (74,01%) |
| • Gruppe II - fartøy under 28 meter: | 15.120 tonn | (11,00%) |
| • Bifangst: | 3.000 tonn | (2,18%) |

Innenfor fartøygruppen fordeles kvotene slik:

- Fartøy på eller over 28 meter tildeles fartøykvote basert på fartøyets hjemmelslengde av 9. desember 1994
- Fartøy under 28 meter som deltar i gruppe I tildeles maksimalkvote etter fartøyets hjemmelslengde av 21. desember 1998
- Fartøy under 28 meter som deltar i gruppe II tildeles maksimalkvote etter fartøyets faktiske lengde, men maksimalkvotene i gruppe II er vesentlig lavere enn maksimalkvotene i gruppe I

En gruppekvote fordelt på de deltakende fartøy vil gi en tilnærmet garantert fartøykvote. En maksimalkvote er derimot en overregulert fartøykvote, det vil si at summen av maksimalkvotene er større enn gruppekvoten. Dette innebærer at fisket nødvendigvis vil bli stoppet før alle fartøy i gruppen får tatt den kvote de i utgangspunktet er tildelt. En regulering med maksimalkvoter kan forsvares ved at på langt nær alle fartøy som har adgang til å delta i fisket i disse gruppene vil fiske sin kvote. Det vil derfor være nødvendig å overregulere for at gruppekvoten skal bli oppfisket. Avhengig av utviklingen i fisket utover året kan overreguleringen endres.

Regulering av fisket etter torsk med konvensjonelle redskap fastsettes gjennom en årlig forskrift, jfr. forskrift av 20. desember 2000 om regulering av fisket etter torsk med konvensjonelle redskap nord for 62°N i 2001. Mindre justeringer foretas gjennom året.

Trålerne

Fartøy som skal delta i fisket etter torsk med trål nord for 62°N skal på forhånd være registrert hos Fiskeridirektoratet. For å kunne bli registrert må fartøyet ha tillatelse til å tråle etter torsk etter bestemmelsene i forskrift av 12.12.1986 nr. 2185 om tildeling av tillatelse til å drive fiske med trål.

Regulering av fisket etter torsk med trål fastsettes gjennom en årlig forskrift, jfr. forskrift av 19. desember 2000 nr. 1321 om regulering av trålfisket etter torsk og hyse nord for 62°N i 2001.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-28

Regulering av fisket etter sei nord for 62°N

Reguleringen av fisket etter sei nord for 62°N fastsettes gjennom en årlig forskrift. Mindre justeringer foretas gjennom supplerende forskrifter utover året.

Norge fastsetter ensidig totalkvoten av sei nord for 62°N. Totalkvoten er dermed ikke gjenstand for forhandlinger med andre land, men Norge tildeler imidlertid en mindre andel av kvoten til andre land. Bakgrunnen for fastsettelsen av totalkvoten er råd fra Havforskningsinstituttet og Det internasjonale havforskningsrådet ICES. For 2001 har Fiskeridepartementet fastsatt en totalkvote på 135.000 tonn sei. Av dette fordeles 125.000 tonn på norske fartøy.

Følgende fartøygrupper kan delta i fisket etter sei nord for 62°N i 2001:

- *Fartøy som fisker med konvensjonelle redskaper når*
 - fartøyet er registrert i merkeregisteret,
 - eier og høvedsmann er ført i fiskermanntallet,
 - fartøy på eller over 28 meter største lengde må fylle vilkårene for deltakelse fastsatt i forskrift av 1. desember 2000 om adgang til å delta i fisket etter torsk, hyse og sei mv. for fartøy på eller over 28 meter største lengde som fisker med konvensjonelle redskap i 2001.
- *Fartøy som fisker med not når*
 - fartøyet er registrert i merkeregisteret,
 - eier av fartøyet og høvedsmann er ført på blad B i fiskermanntallet,
 - fartøyet må være egnet, bemannet og utstyrt for å drive fiske etter sei med not,
 - fartøy fra og med 13 meter største lengde og under 27,5 meter største lengde (under 90 fot) må i tillegg ha fisket og levert minst ti tonn sei med not i ett av årene 1998, 1999 eller 2000.
- *Fartøy som fisker med trål når et av følgende vilkår er oppfylt:*
 - fartøyet har torskestråltillatelse,
 - fartøyet har seistråltillatelse.

Kvoten er fordelt på følgende måte mellom fartøygruppene:

- Fartøy som fisker med konvensjonelle redskap kan fiske inntil 50.440 tonn inkl. 10.000 tonn overført fra notgruppen til dekning av notgruppens fiske med konvensjonelle redskap. Av gruppekvoten på 50.440 tonn kan fartøy på eller over 28 meter største lengde fiske inntil 4.930 tonn.
- Fartøy som fisker med not kan fiske inntil 30.440 tonn, hvorav 4.000 overføres til kystfartøygruppen til dekning av notgruppens fiske med konvensjonelle redskap.
- Trålfartøy kan fiske inntil 44.120 tonn. Av dette fastsettes 1.000 tonn til dekning av bifangst. Fartøy med torskestråltillatelse kan fiske inntil 34.800 tonn, og fartøy med seistråltillatelse kan fiske inntil 8.320 tonn.

Innenfor fartøygruppen fordeles kvoten på følgende måte:

Fartøy som fisker med konvensjonelle redskaper tildeles maksimalkvoter basert på fartøyets lengde.

Fartøy som fisker med not tildeles maksimalkvoter basert på fartøyets hjemmelslengde pr. 28. april 1999.

Fartøy som fisker med trål tildeles fartøykvoter.

Totalt bifangstkvantum av sei i fisket etter andre fiskeslag, er for det enkelte fartøy under 28 meter største lengde begrenset til 50% av fartøyets maksimalkvote.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-29

Regulering av fisket etter hyse nord for 62°N

I Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon ble det fastsatt en totalkvote for norsk-arktisk hyse på 85.000 tonn for 2001. Etter fordeling mellom Norge og Russland, etter avsetning til tredjeland, og inkl. 5.000 tonn kysthyse, er den norske totalkvoten for hyse nord for 62°N i 2001 på 51.300 tonn.

Den norske kvoten for 2001 på 51.300 tonn, ble fordelt med 20.000 tonn (39%) til trålerne og 31.300 tonn (61%) til den konvensjonelle flåten.

Konvensjonelle redskap

Regulering av fisket etter hyse med konvensjonelle redskap fastsettes gjennom en årlig forskrift, jfr. forskrift av 20. desember 2000 om regulering av fisket etter hyse med konvensjonelle redskap nord for 62°N i 2001. Mindre justeringer foretas gjennom året.

For at et fartøy skal kunne delta i fisket etter hyse med konvensjonelle redskap, må følgende vilkår være oppfylt:

- fartøyet må være registrert i merkeregisteret
- eier av fartøyet og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet
- fartøy på eller over 28 meter største lengde må dessuten tilfredsstille de øvrige vilkårene for deltakelse fastsatt ved forskrift av 1. desember 2000 om adgang til å delta i fisket etter torsk, hyse og sei mv. for fartøy på eller over 28 meter største lengde som fisker med konvensjonelle redskap i 2001

Fordelingen av kvantum mellom fartøy med konvensjonelle redskaper er for 2001 følgende:

- Fartøy under 28 meter 25.427 tonn (72%)
- Fartøy på eller over 28 meter 5.582 tonn (18%)

År 2000 var første året det ble fastsatt en egen gruppekvote for fartøy på eller over 28 meter største lengde.

Innenfor fartøygruppen fordeles kvotene slik;

- Fartøy under 28 meter tildeles differensierte maksimalkvoter basert på fartøyets lengde.
- Fartøy på eller over 28 meter tildeles fartøykvote uavhengig av fartøyets lengde.

En gruppekvote fordelt på de deltakende fartøy vil gi en garantert fartøykvote. En maksimalkvote er en overregulert fartøykvote. Dersom kvotene overreguleres, slik at summen av kvotene blir større enn gruppekvoten, fremkommer en maksimalkvote. Dette innebærer at fisket nødvendigvis vil bli stoppet før alle fartøy i gruppen får tatt den kvote de i utgangspunktet er tildelt. En regulering med maksimalkvoter kan forsvares ved at på langt nær alle fartøy som har adgang til å delta i fisket i disse gruppene vil fiske sin kvote. Det vil derfor være nødvendig å overregulere for at gruppekvoten skal bli oppfisket. Avhengig av utviklingen i fisket utover året kan overreguleringen endres.

Totalt bifangstkvantum av hyse i fisket etter andre fiskeslag, er for det enkelte fartøy under 28 meter største lengde begrenset til maksimalt 50% av fartøyets maksimalkvote. Fisket for fartøy under 28 meter største lengde stoppes når 25% av gruppekvoten er beregnet oppfisket. Dette gjøres for å sikre at det gjenstår et tilstrekkelig kvantum hyse til å få avviklet fisket resten av året.

Trålerne

Registrerte fartøy med ubegrenset tråltillatelse, torsketråltillatelse til ferskfisktrålere og fartøy som fryser eller tilbereder fangstene om bord, torsketråltillatelse til småtråler- og kombinasjonsfartøy eller midlertidig torsketråltillatelse til reketrålfartøy basert på kombinasjonsdrift, kan delta i fisket etter hyse med trål nord for 62°N i 2001.

Regulering av fisket etter hyse med trål fastsettes gjennom en årlig forskrift, jfr. forskrift av 19. desember 2000 om regulering av trålfisket etter torsk og hyse nord for 62°N i 2001.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-30

Regulering av fisket etter norsk vårgytende sild

Det fastsettes en årlig forskrift for regulering av fisket etter norsk vårgytende sild (NVG-sild). Denne forskriften regulerer fordelingen av kvoten mellom fartøygruppene og innenfor de enkelte fartøygrupper. Forskriften gir dessuten regler om selve gjennomføringen av fisket. Det foretas mindre justeringer av reguleringsopplegget gjennom supplerende forskrifter i løpet av året.

Det internasjonale havforskningsrådet anbefalte for 2001 et maksimalt uttak på 850.000 tonn, og gjennom avtale med EU, Færøyene, Island, Russland og Norge ble det fastsatt en totalkvote for 2001 på 850.000 tonn. Den norske kvoten er på 484.500 tonn.

Følgende tre fartøygrupper kan delta i fisket etter NVG-sild:

- Ringnotfartøy, dvs. fartøy med ringnotkonsesjon
- Trålere med tillatelse til å fiske NVG-sild med trål
- Kystfartøy, når følgende vilkår er oppfylt:
 - fartøyet er registrert i merkeregisteret,
 - fartøyet er under 27,50 meter største lengde og har en lastekapasitet under 1.500 hl,
 - eier av fartøyet er ført på blad B i fiskermanntallet,
 - fartøyet er egnet, bemannet og utrustet for å drive fiske etter norsk vårgytende sild med snurpenot, landnot, snurrevad eller garn,
 - enkelte større fartøy kan på visse vilkår delta i kystfartøygruppens fiske.

Kvoten er fordelt på følgende måte mellom fartøygruppene;

- | | | |
|-----------------|--------------|---------|
| • Ringnotfartøy | 246.200 tonn | (50,8%) |
| • Trålere | 45.850 tonn | (9,5%) |
| • Kystfartøy | 192.450 tonn | (39,7%) |

Innad i fartøygruppen fordeles kvoten på følgende måte;

- I ringnotgruppen tildeles fartøykvoter etter "universalnøkkelen".
- I trålgruppen tildeles maksimalkvoter etter samme prinsipp som for ringnotfartøy, men med bruttotonnasje pr. 2. januar 2000 som parameter.
- I kystfartøygruppen tildeles maksimalkvoter på bakgrunn av fartøyets lengde.

Kystfartøygruppens kvote periodiseres for å sikre et restkvantum til andre halvår. For denne gruppen kan Fiskeridirektoratet dessuten innføre påbud om levering til konsum når et visst kvantum av gruppekvoten gjenstår.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-31

Regulering av fisket etter makrell

Fisket etter makrell reguleres gjennom tre fartøygrupper:

- Kystfartøygruppen
- Trålgruppen
- Ringnotgruppen

Kvoten for år 2001 fordeles mellom fartøygruppene med 142.490 tonn (80,8%) til ringnot, 30.000 tonn (17%) til kystfartøygruppen og 3.880 tonn (2,2%) til trålgruppen.

Kystfartøygruppen

Kystfartøyene reguleres med maksimalkvoter. Av gruppekvoten tildeles et visst kvantum til notfartøy mellom 13 og 21,35 meter. Resterende del av gruppekvoten deles likt mellom notfartøy under 13 meter og fartøy under 21,35 meter som fisker med garn og snøre.

Fisket etter makrell i 2001 for denne gruppen startet 1. januar og periodiseres i to perioder, én før 13. august 2001 og én etter.

Reguleringen av makrellfisket har endret seg betydelig over de siste år, og særlig for kystfartøygruppen. Ekspansjon i antall fartøy i kystfartøygruppen som ønsker å delta i fisket, innføring av adgangsregulering, gruppekvoteordninger og andre forhold har gjort at reguleringsopplegget blir knyttet svært mye til historien de to siste år, og i mindre grad til årene før.

Trålgruppen

Trålgruppens fiske etter makrell reguleres gjennom maksimalkvoter. Åpningsdato for denne gruppens fiske etter makrell er for 2001 satt til 5. november.

Bare fartøy med industri/nordsjøtråltillatelse kan delta i fisket etter makrell.

I de senere år har trålfisket etter makrell utviklet seg fra et fiske med relativt få fartøy, til et fiske med 58 påmeldte fartøy i 1999 (av et potensiale på 115 fartøy). I lys av denne utviklingen ble det på Reguleringsrådsmøtet 1999 og 2000 diskutert om det bør innføres begrensninger innen trålgruppen i adgangen til å delta. Fra næringen selv er det kommet forslag om å inndra alle inaktive tillatelser. Fiskeridirektøren har funnet at spørsmålet om eventuelle ytterligere adgangsbegrensninger må utredes nærmere. Fiskeridepartementet har bedt Fiskeridirektoratet om å utrede problemstillingen videre.

Ringnotgruppen

Ringnotfisket etter makrell reguleres i 2001 gjennom maksimalkvoter og fartøykvoter. Maksimalkvotene gjelder i tidsrommet frem til 12. august 2001 og fangsten går til fradrag på de enkeltes fartøykvoter.

For reguleringsåret 1999 ble ringnotgruppens fiske etter makrell i tillegg regulert med områdekvoter. En del av fangsten måtte tas nord for 62°N. For å sikre at det kvantum som gjennom kvoteavtalen med EU var pålagt tatt nord for 62°N ble fisket i dette området, ble dette ansvaret pålagt ringnotgruppen. I kvoteavtalen med EU og Færøyene for 2000 ble det kvantum som må tas nord for 62°N redusert med 40.000 tonn, til ca. 13.000 tonn. Dette elementet er videreført i avtalen for 2001. Det er Fiskeridirektoratets vurdering at dette kvantum vil bli oppfisket uten at det må fastsettes områdebegrensning for ringnotgruppen for 2001.

Områdekvotene gjaldt i Norges økonomiske sone nord for 62°N og i internasjonalt farvann, i Nordsjøen i ICES statistikkområde IVa, samt nærmere angitte områder som fremgår av reguleringsforskriften.

Ringnotgruppen reguleres med samme åpningsdato og periodisering som for kystfartøygruppen.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-32

Regulering av fisket etter lodde i Barentshavet

Fisket etter lodde i Barentshavet var forbudt i perioden 1993 til 1998. Ifølge Det internasjonale havforskningsrådets vurderinger i 1998 var bestanden igjen innenfor sikre biologiske grenser, og det ble gjennom kvoteforhandlinger med Russland derfor åpnet for et eksperimentelt fiske etter lodde i Barentshavet vinteren 1999.

Også for reguleringsåret 2001 har Det internasjonale havforskningsrådet anslått loddebestanden for å være innenfor sikre biologiske grenser. Norge og Russland har derfor gjennom forhandlinger, i tråd med rådgivningen fastsatt en totalkvote for lodde i 2001 på 630.000 tonn. Norges kvote er på 378.000 tonn, og etter en overføring av 7.000 tonn lodde fra Norge til Færøyene utgjør norsk totalkvote 371.000 tonn.

Følgende fartøy kan delta:

- Ringnotgruppen, dvs. fartøy med ringnotkonsesjon
- Trålgruppen, dvs. fartøy større enn 27,5 meter største lengde med loddetråltillatelse
- Kystgruppen, dvs. fartøy til og med 33,5 meter største lengde som har adgang til å delta i kystgruppens fiske etter norsk vårgytende sild i 2000 når følgende vilkår er oppfylt:
 - fartøyet er registrert i merkeregisteret
 - eier og høvedsmann er ført på blad B i fiskermanntallet
 - fartøy i kystgruppen som skal delta med trål må dessuten ha loddetråltillatelse

For å kunne delta i fisket i 2001 må ringnotfartøy være skriftlig påmeldt til Fiskeridirektoratet innen 5. januar 2001, og trål- og kystfartøy må være skriftlig påmeldt innen 12. januar 2001.

Kvoten er fordelt på følgende måte mellom fartøygruppene;

- Ringnotgruppen 283.810 tonn (76,5%)
- Trålgruppen 36.360 tonn (13,7%)
- Kystgruppen 50.830 tonn (9,8%)

Innad i fartøygruppene fordeles kvoten på følgende måte;

- I ringnotgruppen tildeles fartøykvoter etter "universalnøkkelen".
- I trålgruppen tildeles fartøykvoter etter samme prinsipp som for ringnotfartøy, men med bruttotonnasje som parameter i henhold til Skipskontrollens målebrev/identitetsbevis utstedt senest 31. desember 1998, eventuelt fartøyets tonnasje i henhold til Skipskontrollens målebrev/identitetsbevis etter foretatt utskifting eller ombygging i overensstemmelse med utskifting-/ombyggingstillatelse gitt senest samme dato.
- I kystgruppen tildeles fartøykvoter som differensieres med faktor lik 1,00 for fartøy til og med 27,5 meter største lengde og faktor 1,25 for fartøy mellom 27,5 meter største lengde og 33,5 meter største lengde.

I 1999 hadde man gode erfaringer med en liten kvote som gikk til konsum. For 2000 ble det uttrykt bekymring over at det ville bli produsert for mye konsumlodde, da kvoten for 2000 var på 256.000 tonn mot kun 48.000 tonn i 1999. Fiskeridepartementet besluttet derfor, av markedsmessige hensyn, at konsumfisket i Barentshavet skulle begrenses til 50.000 tonn i 2000. Dette var for øvrig i samsvar med forslag fra blant annet Norges Fiskarlag. For 2001 er Fiskeridirektoratet gitt hjemmel til å fastsette konsumregulering innenfor en øvre grense på 45.000 tonn. Fiskeridirektoratet skal konferere med næringen før fastsettelse av en eventuell konsumregulering.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-33

Regulering av fisket etter kolmule

De norske fartøyenes fiske etter kolmule reguleres av forskrift av 19. desember 2000 om regulering av fisket etter kolmule i EU-sonen, Færøy-sonen, internasjonalt farvann, Norges økonomiske sone og Fiskerisonen ved Jan Mayen for fartøy med kolmuletråltillatelse i 2001.

For å kunne delta i fisket etter kolmule må fartøyet være tildelt kolmuletråltillatelse etter forskrift av 12. desember 1986 om tildeling av tillatelse til å drive fiske med trål. I tillegg kan fartøy med ringnottillatelse etter forskrift av 2. mars 1979 om adgang til å delta i fisket med ringnot, delta i fisket etter kolmule i NØS og i fiskerisonen ved Jan Mayen.

I tillegg til å være tildelt kolmuletråltillatelse eller ringnottillatelse, må fartøy som ønsker å fiske kolmule overholde forskriftens regler om påmeldingsfrist og utseilingsdato, for å opprettholde adgangen til å fiske kolmule i andre staters soner.

Den andel av TAC norske fartøy kan fiske i egen sone, internasjonalt farvann og andre lands soner er resultat av forhandlinger med andre stater. I 2001 kan norske fartøy fiske 190.640 tonn kolmule i EU-sonen og 47.000 tonn i Færøy-sonen. I internasjonalt farvann, NØS og fiskerisonen ved Jan Mayen kan norske fartøy til sammen fiske 250.000 tonn kolmule. Av dette kvantumet reserveres 25.000 tonn for et fiske i NØS nord for 62°N og i fiskerisonen ved Jan Mayen i 2. halvår 2001.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-34

Selfangstrådet/Sjøpattedyrråd

Selfangstrådet ble oppnevnt av Fiskeridepartementet i medhold av lov av 14. desember 1951 om fangst av sel § 5, jfr. kronprinsregentens res. av 16. mars 1984.

Ved lov av 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) ble bl.a. lov om fangst av sel opphevet. Det er imidlertid ikke nødvendig med lovhjemmel for å opprette et slikt organ. I tillegg kommer at man etter forvaltningsloven skal gjennomføre høring av offentlige og private institusjoner og organisasjoner som særlig berøres, før det utferdiges forskrifter. Selfangstrådet skal gi faglige råd til Fiskeridepartementet i spørsmål om forvaltning og regulering av fangst av sel.

Fiskeridepartementet har imidlertid lagt frem et høringsnotat om oppnevning av et Sjøpattedyrråd samt utkast til instruks for et slikt råd. Departementet har ønsket å vurdere om høring av spørsmål om deltakelse i og regulering av fangst av sel og hval, kan foretas på en mer hensiktsmessig måte enn i dag. Høring av slike saker foregår i dag i ulike fora; fangst av sel i isen behandles i Selfangstrådet, fangst av vågehval behandles i eget møte samt at jakt på kystsel også drøftes i eget møte. En formalisering av behandlingen av regulerings spørsmål for sjøpattedyr vil kunne være et ledd i en normalisering av forholdene rundt slik fangst. I tillegg vil rådsbehandling i større grad kunne ansvarliggjøre næringen.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-35

Hvalfangst

Norsk hvalfangst

Som en del av de norske fangsttradisjonene driver Norge i dag fangst av vågehval. Etter et opphold på fem år ble fangst av vågehval gjenopptatt i 1993. I Norge har hvalfangsten alltid vært drevet i kombinasjon med andre fiskerier.

Den norske hvalfangsten er basert på et ønske om å drive en bærekraftig forvaltning av ressursene i havet, som tar utgangspunkt i vitenskapelige fakta og prinsippet om nødvendigheten av en flerbestandsforvaltning. Kvotene fastsettes på grunnlag av prosedyrer utviklet av Den internasjonale hvalfangstkommisjon (IWC) sin vitenskapskomite. Norge er også medlem av Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO) som har foretatt bestandsestimat av den sentralatlantiske vågehvalbestand. Bestanden av vågehval anslås i dag å være på 112.000 dyr i det nordøstlige Atlanterhav og 72.000 dyr i sentral-Atlanteren. Det er fastsatt en kvote på 549 dyr for fangst i 2001. For 2000 var kvoten 655 dyr.

Vågehvalfangsten drives av fartøy i størrelsen 40-80 fot med et mannskap på 4-8 personer. Fangsten foregår i Norges økonomiske sone, i fiskevernsonen ved Svalbard og i fiskerisonen ved Jan Mayen. Fangsten starter i begynnelsen av mai og avsluttes i løpet av juli/august. Innenfor denne perioden kunne det enkelte fartøy i 2001 drive fangst med offentlig inspektør om bord i til sammen 42 døgn. I Nordsjøen kunne fartøy drive fangst med offentlig inspektør om bord i til sammen 70 døgn. Alle fartøy har en inspektør om bord som skal påse at regelverket for fangsten overholdes. Fangere må også gjennomgå et årlig kurs der avliving og sikkerhet står sentralt.

Det ble i januar 2001 kunngjort at Regjeringen vil gi eksportlisens for norske vågehvalprodukter.

Tillatelse til å eksportere produkter av vågehval gis på nærmere bestemte vilkår og i form av eksportlisens. Det vil bare bli tillatt eksport til land som gir importlisens, og som kan foreta DNA-testing av importerte produkter gjennom et lignende system som det vi har etablert i Norge. På denne måten kan en spore de individer av vågehval som er fanget innenfor den norske kvoten.

DNA-register vågehval

Vågehvalen ble i 1979 satt på Convention on International Trade in Endangered Species (CITES) Appendix II, noe som innebærer at internasjonal handel i utgangspunktet tillates, men under nærmere bestemte vilkår spesifisert av CITES partsmøte. I 1983 ble alle hvalarter som den Internasjonale Hvalfangstkommisjonen hadde satt null fangstkvote for, deriblant vågehvalen, flyttet til CITES Appendix I, noe som innebærer et handelsforbud for vågehval produkt. Norge har formelt reservert seg mot så vel IWCs vedtak som CITES Appendix I oppstillingen, og vist til at et hvalfangstmoratorium for vågehval ikke er vitenskapelig basert. Nye vitenskapelige data viser at vågehvalen ikke er en truet art og at den derfor heller ikke hører hjemme på den strengeste CITES-listen.

En av de viktigste innvendingene mot internasjonal handel med norske vågehvalprodukter er at produkter fra ulovlig fanget hval, såvel vågehval som andre arter, kan omsettes som lovlig fanget norsk hval. En forutsetning for å få aksept for en internasjonal handel med norske hvalprodukter er derfor at det må finnes kontrolltiltak som helt entydig kan bevise hvorvidt et tilfeldig undersøkt hvalprodukt er lovlig fanget norsk hval eller ikke.

Fiskeridepartementet har i samarbeid med blant annet spesielt Rettsmedisinsk Institutt, utarbeidet en metode som skal hindre ulovlig omsetning av hvalprodukt. Metoden går i korthet ut på å ta vevsprøver av alle lovlige fangete vågehval. Hver prøve analyseres genetisk og resulterer i et helt entydig og individ-spesifikt genetisk (DNA) fingeravtrykk. Alle slike fingeravtrykk lagres i et søkbart dataregister. Registeret vil kunne skille mellom arter, bestander, kjønn og individer. Selve dataregisteret er opprettet av Fiskeridirektoratet, som også har driftsansvaret for registeret. Alle lovlige norske vågehvalprodukter i handelen vil derfor kunne etterspores i dataregisteret. Dersom et hvalprodukt ikke finnes i registeret er det følgelig ulovlig fanget. Dersom et slikt ulovlig hvalprodukt skulle bli oppdaget vil man kunne analysere det til art og hvilket geografisk område hvalen stammer fra.

Fiskeridepartementet har gjennomført en internasjonal anbudsrunde i EØS-området, hvor det kom inn 8 anbud på gjennomføring av laboratorieanalyser av prøver fra vågehval. Anbudene ble vurdert av to uavhengige

professorer. På bakgrunn av pris og kvalitet valgte Fiskeridepartementet firmaet MedProbe AS, Oslo, til å utføre oppdraget. MedProbe AS samarbeider med det kanadiske firmaet Vita-Tech Canada Inc., og det er Vita-Tech som utføre analysene ved sitt laboratorium i Canada.

Kontrakten mellom Fiskeridepartementet og MedProbe AS ble inngått den 30. november 1999 og er i utgangspunktet en treårig kontrakt, med mulighet for reforhandling og forlengelse. I første omgang skal prøvene fra vågehval fanget i 1997, 1998 og 1999 analyseres. Resultatet av analysearbeidet ble overlevert til Fiskeridepartementet i 6. januar 2001. I tillegg omfatter kontrakten analyser av prøver fra fangsten i 2000 og 2001. Resultatet av analysene vil bli oversendt Fiskeridirektoratet for innføring i DNA-registeret, og det vil da være mulig å ”matche” andre prøver med prøvene som ligger i registeret.

Det nye DNA-vågehvalregisteret er et viktig redskap for å sikre at norsk vågehvalfangst, og omsetning av vågehval, foregår på en forvaltningsmessig sikker måte. Videre vil metoden kunne være med å bidra til en CITES nedlisting av vågehval. DNA-registeret er også en forutsetning for den eksport av vågehvalprodukter regjeringen åpnet for i januar 2001.

IWC

The International Whaling Commission. Den internasjonale konvensjon om regulering av hvalfangst ble fastsatt 2. desember 1946. Formålet med konvensjonen er å verne hvalbestander mot overbeskatning og sørge for en ordnet utvikling av hvalfangstnæringen, basert på et vitenskapelig grunnlag.

Konvensjonens oppgaver ivaretas av en kommisjon, IWC, som består av medlemmer fra de kontraherende parter. Hvalfangstkommisjonen har imidlertid, i strid med det folkerettslige grunnlaget, utviklet seg til å bli en ren verneorganisasjon som ikke baserer sine beslutninger på vitenskapelige prinsipper. Et totalforbud mot all kommersiell hvalfangst ble vedtatt i 1982 uten noe vitenskapelig grunnlag for et slikt generelt forbud. Dette skulle dessuten vært gjenstand for fornyet vurdering og mulig modifikasjon senest i 1990. Det er i dag imidlertid ikke tegn på vilje til å røre ved totalforbudet. Dette til tross for at IWCs vitenskapskomite for lenge siden har utviklet den reviderte forvaltningsprosedyre som Hvalfangstkommisjonen ba om, og som var tenkt å skulle erstatte moratoriet. Det har ikke vært mulig å få fortlgang i prosessen med å få etablert et revidert forvaltningssystem (RMS) for kommersiell hvalfangst. Et regelverk for inspeksjon og kontroll er et sentralt utestående element. Samtidig har Norge lagt stor vekt på forpliktende internasjonalt samarbeid, og vi har derfor valgt å arbeide for løsninger innenfor IWC. I denne sammenheng er resultatene fra Vitenskapskomiteen av sentral betydning.

NAMMCO

North Atlantic Marine Mammal Commission. Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen ble opprettet i 1992. NAMMCO-avtalen etablerte et råd hvor fire parter, Færøyene, Grønland, Island og Norge, er medlem. Rådet skal treffe beslutninger om sjøpattedyrbestander i det nordatlantiske området og arbeidet konsentreres om småhval og sel. Det er etablert en egen vitenskapskomite innenfor NAMMCO. En del av bakgrunnen for opprettelsen av NAMMCO var at IWC ikke ivaretar sine forvaltningsmessige oppgaver, og NAMMCO fungerer i dag som et supplement til IWC. Det er opprettet et sekretariat for NAMMCO i Tromsø.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-36

Selfangst i Østisen og Vesterisen

Norsk selfangst er konsentrert om to arter: grønlandsel og klappmyss. Fangsten foregår i områdene utenfor Kvitsjøen i Russlands økonomiske sone (Østisen), samt i Vesterisen (ved Grønland). Selfangst i disse områdene har lange tradisjoner i Norge. Spesielt er det fartøy fra Sunnmøre og området rundt Tromsø som har drevet denne fangsten.

De norske kvotene for fangst av sel fastsettes etter vitenskapelige anbefalinger fra Det Internasjonale Havforskningsrådet, ICES, og råd fra Havforskningsinstituttet. Med bakgrunn i disse tilrådingene utarbeides en forvaltningsstrategi som også tar hensyn til hvordan en beskatning av sel vil påvirke andre arter. Norge har i 2001 kvoter på til sammen 30.300 voksne dyr, hvorav 5.000 i Østisen og 25.300 i Vesterisen. Russland har forvaltningsansvar for bestanden i Østisen og Norge forvaltningsansvaret for bestandene i Vesterisen.

Den tradisjonelle norske selfangsten var i hovedtrekk basert på fangst av diende unger (kvitunger). Det ble betalt en forholdsvis høy pris for skinn av kvitunger og det var relativt lave kostnader forbundet med fangsten. I 1989 ble det imidlertid innført forbud mot fangst av diende unger som følge av boikottaksjonene mot den norske selfangsten. Det er i dag fortsatt forbud mot å drive fangst på diende selunger. Fartøyene har en offentlig inspektør om bord som ser etter at regelverket for utøvelse av fangsten blir overholdt, og selfangerne må gjennomgå kurs om regelverk for selfangst før de kan delta i den norske selfangsten.

Boikottaksjonene mot den norske selfangsten førte til endret driftsmønster og lavere inntektsmuligheter for næringen. Det har derfor siden 1991 ikke vært mulig å opprettholde selfangsten uten vesentlige tilskudd fra staten. Næringen sliter fortsatt med dårlig lønnsomhet og fangstaktiviteten opprettholdes kun som følge av den offentlige støtten. Dette skjer samtidig som det er en voksende erkjennelse av at det er nødvendig å øke beskatningen av selbestandene ut i fra et flerbestandsforvaltningsprinsipp.

For 2001 er det avsatt 15 millioner kroner over Fiskeriatvalens reservebeløp til opprettholdelse av norsk selfangst.

Midlene til selfangst har først og fremst blitt avsatt som driftsstøtte for fartøyene som har deltatt i selfangsten. Utformingen på selve støtten til selfangstfartøyene har reflektert målsetningene for næringen. Det vil si økt lønnsomhet, for på sikt å avskaffe selfangststøtten, og høyere beskatning ut i fra et flerbestandsforvaltningsperspektiv. I tillegg til støtte utbetalt til fangstfartøy har det blitt utbetalt midler til opprettholdelse av mottaksanlegg for selprodukter i Norge.

Fortsatt er hovedinntekten fra selfangsten basert på salg av selskinn, men en har i den senere tid begynt å se en voksende interesse for andre produkter fra selen som kjøtt, spekk og skrotter.

På oppdrag fra Fiskeridepartementet har Bedriftskompetanse AS utarbeidet en rapport (mars 2001) med forslag til strategier og tiltak for utvikling av en lønnsom selnæring. Rapporten er tilgjengelig på Fiskeridepartementets nettsider www.fid.dep.no.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-37

Kystsel

Fangst av sel på norskekysten

Prinsippene for forvaltning av kystsel fremgår av forskrift av 6. mai 1996 om forvaltning av sel på norskekysten. Formålet med forvaltningen av sel på kysten er å sikre livskraftige selbestander. Innenfor denne rammen kan selbestandene beskattes som en fornybar ressurs, og bestandene reguleres ut fra økologiske og samfunnsmessige hensyn.

I forskriften er det satt et generelt forbud mot fangst av sel av alle arter på norskekysten. Fiskeridirektoratet er imidlertid gitt adgang til å gi tillatelse til seljakt i områder hvor bestandene vurderes som jaktbare. Det fastsettes en totalkvote for hvert fylke. Jegere med avlagt storviltjegerprøve, og som er påmeldt innen fastsatt frist, kan delta. Videre kan det fastsettes maksimalkvote for den enkelte jeger, og det stilles strenge krav til rapportering fra jakten.

Fangstperiode for jakt på kystsel er 2. januar til 30. april og 1. august til 30. september, med unntak av jakt på havert nord for Stad som kan foregå fra 2. januar til 30. april og 15. juli til 15. september.

Fiskeridepartementet har bestemt at det skal iverksettes tiltak som kan bidra til at de fastsatte kvotene for jakt på kystsel blir tatt i 2001. Fiskeridirektoratet er bedt om å organisere jaktlag såfremt ordinær jakt ikke bidrar til at satte kvoter tas. Jakten er forutsatt å foregå i samsvar med forskrift om forvaltning av sel på norskekysten.

Fangst av sel på Svalbard

Fiskeridepartementet har forvaltningsansvaret for sjøpattedyr i norske områder, herunder også sel på Svalbard.

Regler om seljakt på Svalbard fremgår av forskrift av 11. august 1978 om forvaltning av vilt og ferskvannsfisk på Svalbard og Jan Mayen, som er fastsatt av Miljøverndepartementet. Formålet med forskriften er å opprettholde områdenes naturlige artsrikdom, bevare balansen mellom artene og deres naturgrunnlag og mellom artene innbyrdes, samt regulere en økologisk forsvarlig høsting av vilt og ferskvannsfisk.

Seljakt på Svalbard er begrenset til jakt på ringsel og storkobbe, og utøves i hovedsak av et begrenset antall fangstfolk. Det er fastsatt nærmere bestemmelser om bl.a. jakttider og utøvelse av jakten.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-38

Helligdagsfredning

Bestemmelsen i saltvannsfiskeoven § 13 om helligdagsfredning ble endret ved lov av 1. juni 2001, med virkning fra samme dato.

Etter den gamle § 13 var hovedregelen at det var forbudt å drive fiske og fangst fra midnatt til midnatt på søn- og helligdager. Fra hovedregelen om forbud gjorde loven enkelte unntak fra helligdagsfredningen.

Etter den nye § 13 er utgangspunktet det motsatte. Fiske og fangst er som hovedregel tillatt på helligdager. Bestemmelsen gir imidlertid en fullmakt for departementet til å gi forskrifter om fiske og fangst på eller i tilknytning til søn- og helligdager i bestemte områder eller for bestemte fiskerier eller fartøygrupper, når dette er nødvendig av hensyn til ett av følgende:

- en rasjonell eller hensiktsmessig utøvelse eller gjennomføring av fiske og fangst
- den alminnelige helligdagsfred
- når det foreligger andre særlige omstendigheter

Begrunnelsen for lovendringen, var først og fremst at det ville gi fiskeflåten anledning til selv å planlegge sin drift, og å legge opp sin aktivitet slik at den i størst mulig grad blir i stand til å levere fangst på de tidspunkt fiskeindustrien og markedet for øvrig etterspør fisken, og av ønsket kvalitet. Videre var tanken at loven likevel burde gi mulighet til helligdagsfredning i enkelte tilfeller, slik at man for eksempel kan videreføre helligdagsfredningen i rekefisket i Skagerrak og Nordsjøen eller fastsette regler om påsestopp i Lofotfisket.

Departementet har foreløpig ikke gitt noen forskrifter med hjemmel i den nye saltvannsfiskeoven § 13.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-39

Grensedraging

Fiskeridepartementet nedsatte 31. august 1999 en bredt sammensatt arbeidsgruppe for å utrede grensedraging for havfiskeflåten som fisker med faststående redskaper mellom redskapsgrupper innen kystflåten.

Arbeidsgruppen avgrenset del I av oppgaven til bare å gjelde autolinefartøy og utsatte vurderingen av store garnfartøyer til del II av gruppens arbeid.

Arbeidsgruppens innstilling vedrørende del I av oppgaven ble lagt fram 7. januar 2000.

På grunnlag arbeidsgruppens forslag fastsatte Fiskeridepartementet 17. august 2000 en forskrift om at autolinefartøyer over 21,35 m ikke kan fiske nærmere kysten enn 4 nautiske mil ut fra grunnlinjen. For noen områder i nord er grensen satt til 10 nautiske mil under vinterfisket.

For gjennomføring av del II av arbeidsgruppens oppgave var følgende mandat gjort gjeldende:

”Arbeidsoppgave skal vurdere spørsmålet om en bærekraftig ressursutnyttelse innen torskefisket på kysten i forhold til de ulike redskaper som benyttes, og vurdere konkurranseforholdene mellom redskapsgruppene, herunder vurdere:

1. Skille mellom kyst- og havsnurrevad
2. Ressurshensyn i forhold til bruk av snurrevad
3. Havdeling snurrevad og faststående redskaper
4. Forlenget sesong for Lofotoppsynet av hensyn til gytende torsk
5. Grensedraging for store garnfartøy og en eventuell begrensning av redskapstørrelse for garn.”

Arbeidsgruppen la fram innstilling del II den 15. november 2000.

I innstillingen foreslås en rekke tiltak i forhold til bruk av snurrevad og garn med sikte på en mer hensiktsmessig forvaltning innen torskefiskerierne på kysten, herunder begrense potensialet for konflikter mellom redskapsgruppene.

Fiskeridepartementet har sendt innstillingen på høring uten kommentarer til arbeidsgruppens forslag. Høringsfristen var 31. august 2001.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-40

Turist- og fritidsfiske i sjøen

Status for regulering av sports- og fritidsfiske i sjøen i Norge

Utenlandske statsborgere kan drive sportsfiske i sjøen med håndredskap – fiskerigrenseloven §3.

Alle norske statsborgere har adgang til å drive fritidsfiske i sjøen. Dette fisket er underlagt redskapsbegrensninger etter saltvannsfiskeovens § 4a. Det skilles ikke mellom fritidsfiske og sportsfiske. Alle norske statsborgere som driver fiske i sjøen og som ikke står i fiskermanntallet for fiskere, er definert som fritidsfiskere.

Minstemålsbestemmelsene er felles for alt fiske i norske farvann.

Det er ingen avgift for å drive sports- eller fritidsfiske i sjøen i Norge, verken for utenlandske eller norske statsborgere.

Utvalg for kartlegging av turistfisket

Norges Fiskarlag nedsatte 8. september 1999 et utvalg for å kartlegge omfanget av det utenlandske turistfisket. Bakgrunnen var rapporter fra kysten over lang tid om at mange utenlandske turister ikke bare drev sportsfiske, men også et mataukfiske av betydelig omfang, og at dette i noen områder belastet lokale fiskeressurser.

Utvalget la fram sin rapport i mai 2001. Det konkluderes med at turistfisket står for et relativt stort uttak av fiskeressursene langs kysten, anslått til 15.000 tonn årlig. Det legges vekt på at uttaket ofte kan foregå på fisk av mindre størrelse enn tillatt minstemål, og at fisket foregår nær kysten og i fjordene og belaster lokale bestander. Dette fisket kommer i tillegg til det norske fritidsfisket der kvantumet på 1980-tallet ble anslått til 30.000 tonn.

På bakgrunn av rapporten har Norges Fiskarlag bedt Fiskeridepartementet om å iverksette en rekke tiltak for å begrense dette fisket.

Oppfølging i Fiskeridepartementet

Fiskeridepartementet har på bakgrunn av rapporten avholdt møte med Norges Fiskarlag og Norges Turistråd 12. september 2001 for å drøfte aktuelle tiltak for å få turistfisket inn i mer akseptable former. En konklusjon på møtet var at turistfisket i form av sportsfiske er positivt for kysten og for landet, mens det som arter seg som storskala mataukfiske eller endog næringsfiske ikke bør få fortsette. Blant de aktuelle tiltak er bedret informasjon til turister og turistbedrifter, kvantumsbegrensning på personnivå og/eller bedriftsnivå, lisensordning/etableringskontroll for turistbedrifter som tilbyr fiske, avklaring av redskapsbestemmelser og minstemålsbestemmelser i turistfisket, oppretting av permanent turistfiskeutvalg. Gjennomføring av tiltak er i stor grad avhengig av innsats fra næringene selv i samarbeid med myndighetene.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-41

Ressurskontroll

Ressursforvaltningens overordnede målsetning er å legge til rette for en forsvarlig fiskeripolitikk med langsiktig lønnsomhet og bærekraftig høsting av det marine liv som bærende fundament. Ressurskontrollens primæroppgave er å gi informasjon om det faktiske uttaket av all fisk og fangst innenfor områdene for norsk fiskerijurisdiksjon gjennom registreringsordninger og kontroll, og å bidra til etterlevelse av de til enhver tid gjeldende reguleringer av fisket.

Ressurskontrollen retter seg mot hele kjeden fra fisken tas opp av havet, lagres, omsettes og til den er eksportert til utlandet. Det er Fiskeridepartementet som har ansvaret for at norsk og utenlandsk fiske i farvann under norsk jurisdiksjon – i norsk økonomisk sone, i fiskerisonen ved Jan Mayen og i vernesonen rundt Svalbard – utøves i samsvar med norske lover og forskrifter. Fiskeridirektoratet, Kystvakten og salgslagene står for den utøvende del av kontrollarbeidet. Toll- og skattemyndighetene er viktige samarbeidspartnere.

I 2000 disponerte Fiskeridirektoratet 61 årsverk til ressurskontroll. Dette fordeler seg på ulike oppgaver som kaikontroll, omsetningskontroll, inspektører på sjøen, annen sjøkontroll, sjøpattedyrkontroll, satellittovervåking, Overvåkingstjenesten for fiskefelt, generell saksbehandling med videre. Direktoratet har også ansvaret for kvotekontrollsystemet av både utenlandske og norske fartøy. Utenlandske styresmakter har etter overenskomst kontrollansvaret når norske fartøyer leverer fangst i utlandet. Det finner sted en gjensidig utveksling av informasjon mellom de samarbeidene statene på dette området. Det er Fiskeridirektoratets 9 regionkontorer som står for den praktiske gjennomføringen av kontrollarbeidet. Ulik geografi, ulike fiskeri og forskjellige flåte- og mottaksstrukturer medfører at kontrollarbeidet innen regionene varierer i omfang og innhold.

Kystvakten har hovedansvaret for ressurskontrollen til havs.

Salgslagene er tillagt eneretten for førstehåndsomsetning av fisk og har med det ansvaret for å registrere all fisk som omsettes i Norge. All informasjon videreformidles til Fiskeridirektoratet og danner grunnlaget for kvotekontroll og fiskeristatistikk. Ved siden av dokumentkontroll utfører salgslagene til en viss grad kontroll på kaikanten.

En viktig del av kontrollen finner sted på havet under utøvelsen av fisket. I denne fasen blir det kontrollert at fisket skjer med riktig redskap, til riktig tid og i riktig område. Også fangstsammensetning og at det ikke blir dumpet fisk blir kontrollert. Når det gjelder fangst av sjøpattedyr (sel og hval) er det inspektører på alle fartøyer under hele fangstperioden. Også i enkelte fiskerier har Fiskeridirektoratet en ordning med inspektører om bord i fiskefartøyer i kortere eller lengre tidsrom.

På enkelte arter finner det sted et omfattende fiske i indre norsk farvann, det vil si innenfor 4 nautiske mil. Inspeksjonsfartøyer fra Fiskeridirektoratet er tilstede på disse fiskefeltene.

Satellittsporing er et viktig hjelpemiddel i arbeidet med ressurskontroll. Satellittsporingssystemet er under utvikling også i samarbeid med andre stater. (Se faktaark A-42 om Satellittsporing/-overvåking):

På landsiden foregår det, i tillegg til fysisk kontroll av den fangst som landes og lagres, en omfattende kontroll gjennom sluttseddelsystemet. Viktig informasjon om mengde, art og fangststed mv. blir på denne måte registrert og avregnet mot de enkelte kvoter. Også en mer omfattende dokumentkontroll av bedrifter som omsetter eller mottar fisk inngår som en del av kontrollen med ressursuttaket.

Utenlandske fartøyer som vil fiske i områder underlagt norsk fiskerijurisdiksjon må gjøre dette etter tillatelse (lisens) og med plikt til å rapportere fangster til Fiskeridirektoratet. Rapporteringsplikten innebærer at fartøyene må melde fra når de går inn i norsk sone og hvilken fangster de har om bord på dette tidspunkt. I tillegg må fartøyene melde fra hver uke om hvilken fangst som er tatt. Ved utseiling fra norsk sone må fartøyene gi melding om dette og hvilken fangst som er tatt om bord sin siste innmelding.

Kontroll med ressursuttaket på felles fiskebestander forutsetter et nært samarbeid mellom de berørte statene. Det er inngått avtaler om samarbeid på kontrollområdet med Russland, EU, EUs enkelte medlemmer og en rekke andre stater.

Norge arbeider aktivt, i internasjonale organisasjoner og på bilateral basis, for å få kontroll med uregulert fiske på det åpne hav.

I sin redegjørelse for Stortinget 3. mai 2001 om ulovligheter, kontroll og tiltak i fiskerinæringen, orienterte fiskeriministeren om hvilke skritt som er tatt og hva som ytterligere vil bli gjort for å styrke kontrollen med ressursene i fiskeriforvaltningen og dermed komme kvoteomgåelser i næringen til livs. En bred tilnærming overfor kontrollinstansene og aktørene i fiskerierne ble vektlagt.

Iverksatte tiltak:

- Salgslagene er bedt om å styrke ressurskontrollen og legge til rette for offentliggjøring av alle landinger.
- Fiskeridirektoratet er bedt om og har tatt i bruk en lovhjemlet adgang til midlertidig eller permanent å trekke tilbake et fartøys rett til å drive ervervsmessig fiske eller en fiskekjøpers rett til å ta i mot fisk, ved alvorlige eller gjentatte brudd på fiskerilovgivningen.
- Det er satt fokus på politi- og påtalemyndighetens avgjørende medvirkning i arbeidet mot ulovligheter i fiskerinæringen.
- Formalisering av et styrket samarbeid mellom Fiskeridirektoratet, Kystvakten og salgslagene.
- I januar 2001 åpnet Fiskeridirektoratet en "tipstelefon" for henvendelser om ulovligheter i fiskerinæringen.
- Regelverket for gjennomføring og utøvelse av fisket revideres løpende for å legge til rette for en enklere næringsutøvelse og enklere ressurskontroll. 24. april 2001 ble det avholdt et seminar med næringen for å vurdere mulighetene for et forenklet regelverk som samtidig ivaretar hensynet til kontroll med ressursene. Innspillene fra seminaret vurderes av fiskerimyndighetene.
- I etterkant av fiskeriministerens redegjørelse i Stortinget fulgte Regjeringen opp og fikk vedtatt en egen bevilgning til økt ressurskontroll, jfr. St.prp. nr. 84 (2000-2001) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2001, herunder en økning på 18 stillinger i Fiskeridirektoratet og midler til utredninger av ytterligere tiltak innenfor områdene teknologianvendelse, kommunikasjon og informasjonsanalyse.
- Stortinget vedtok våren 2001 endringer i saltvannsfiskeloven og råfiskeloven for effektivisering av ressurskontrollen. Reaksjonene på avdekkede regelbrudd skjerpes ved at strafferammene gjøres strengere. Regelendringer vil legge til rette for bedre kontroll ved at det blant annet innføres påbud om innveining av fangster som landes for mellomlagring. Fiskeridirektoratets kontrollkompetanse på land utvides til også å omfatte transportmidler og andre ledd som ikke direkte driver fiske eller fiskekjøp.

Ytterligere tiltak:

- Kontrollinnsatsen og tilstedeværelsen på kanten og på havet skal økes, ved at Fiskeridirektoratet får styrket sin bemanning innenfor ressurskontrollen med ytterligere 41 stillinger og ved at salgslagene pålegges å anvende inndratte midler til styrket kontrollinnsats.
- Teknologiens muligheter skal utnyttes til en mest mulig effektiv kontroll. Utveksling av informasjon mellom kontrollinstansene og andre offentlige organer skal styrkes. En felles datainnsamlings- og analyseenhet som skal bistå dagens enheter i kontrollarbeidet vil få en styrket rolle. Det skal utvikles et system for elektronisk rapportering fra de næringsdrivende innen fiske. Elektronisk fangstdagbok skal snarest mulig etableres gjennom et internasjonalt samarbeid. Norge vil ta initiativet til dette. Salgslagene skal i større grad rette sin innsats mot bearbeiding av landingsinformasjon.
- Det vil videre bli etablert plikt for norske fartøyer til å seile via kontrollpunkt dersom 62°N grensen passerer.
- Ressurskontrollen av utenlandske fangster som landes direkte i Norge eller av norske fiskefartøy sikres.
- Utvidet innmeldingsplikt for fangster blir innført ved at større fartøy skal melde fra om landing på forhånd.
- Det skal utredes om Kystvaktens og Fiskeridirektoratets innsats bør suppleres med en privat observatørordning om bord i fiskefartøy.

Fiskeriministeren understreket også at god yrkesetikk og holdningsskapende arbeide innad i fiskerinæringen er grunnleggende forutsetninger for at myndighetene skal kunne nå målsetningene innenfor ressursforvaltningen. Det er god dialog med organisasjonene i næringen om dette.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-42

Satellittsporing/-overvåkning

I april 1999 ble de første regler om satellittovervåkning av fiske- og fangstfartøy innført i Norge. Formålet var blant annet å bedre kontrollen med at fartøyene overholder gjeldende fiskeribestemmelser.

Norske myndigheter har inngått avtaler med EU, Russland, Island og Færøyene om gjensidig sporing av fiskefartøy i hverandres soner. Det foreligger en lignende avtale med Polen og det arbeides med å få på plass en avtale med Grønland.

Satellittsporing innebærer at det ved hjelp av kommunikasjonsutstyr som er installert om bord i fartøyet regelmessig automatisk sendes meldinger om fartøyets geografiske posisjon, kurs og fart via satellitt til flaggstatens meldingssentral (FMC), eller meldingssentralen flaggstaten har inngått avtale med. Norske fartøy skal sende slik melding en gang pr. time og ved inn- og utgang av andre lands soner. Den norske FMC ligger i Fiskeridirektoratet og norske fartøy blir sporet derfra. Når et fiskefartøy befinner seg i en fremmed stats fiskerijurisdiksjonsområde, medfører de inngåtte avtaler plikt for flaggstaten til å videreformidle sporingsdataene til FMC i den stat fartøyet befinner seg.

Virkeområdet for de norske regler om satellittbasert overvåkning er norske fartøy som oppholder seg i farvann under norsk fiskerijurisdiksjon, i farvann under fremmed stats fiskerijurisdiksjon eller i farvann utenfor noen stats fiskerijurisdiksjon, jfr. forskrift av 7. april 1999 om satellittbasert overvåkning av fiske- og fangstfartøys aktivitet. Videre omfattes fartøy som fører flagg fra medlemsland i EU, Russland, Island eller Færøyene og som skal drive fiske i Norges økonomiske sone eller i fiskerisonen ved Jan Mayen, jfr. forskrift av 16. desember 1999 om satellittbasert overvåkning av utenlandske fiskefartøys aktivitet i Norges økonomiske sone og i fiskerisonen ved Jan Mayen.

Alle fartøy som er over 24 meter største lengde er pålagt å installere satellittsporingsutstyr og å la seg spore. Gjenstand for satellittsporing er også norske fartøy uavhengig av størrelse når fartøyet skal drive fiske og fangst i farvann utenfor noen stats fiskerijurisdiksjon og når påbud om satellittsporing følger av internasjonale forpliktelser. Det kan i nærmere avgrensede perioder gjøres unntak fra påbud om satellittovervåkning.

Fiskeridirektoratet har gitt utfyllende regler om satellittsporing, jfr. forskrift av 7. april 1999 om satellittbasert overvåkning av fiske- og fangstfartøys aktivitet § 8.

Overtredelse av reglene om satellittsporing straffes etter saltvannsfiskeloven §§ 53 og 54 og etter lov om Norges økonomiske sone §§ 8 og 9.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-43

Kystvakten

Kystvakten, Fiskeridirektoratet og salgslagene har sammen ansvaret for den utøvende delen av ressurskontrollen. Kystvakten er primær myndighetsutøver til havs og er underlagt Forsvarsdepartementet. Overvåking med fiske i havområdene underlagt norsk fiskerijurisdiksjon – norsk økonomisk sone, fiskerisonen ved Jan Mayen og vernesonen rundt Svalbard – har vært og er Kystvaktens viktigste og høyest prioriterte oppgave. Om lag 70 prosent av Kystvaktens ressurser anvendes på dette området. Kystvaktens øvrige oppgaver retter seg mot suverenitetshevdelse, søk- og redningsberedskap, ambulansetjeneste, assistanse til fiskeflåten mv.

Kystvakten har de siste årene hatt 11 fartøyer til disposisjon for ressurskontroll til havs.

Det er et omfattende og godt samarbeid mellom Kystvakten og Fiskeridirektoratet. Særlig gjelder dette utveksling av informasjon knyttet til ressurskontroll.

Kystvaktens ressurskontroll er i hovedsak rettet mot den norske og utenlandske havgående fiskeflåten. Det prioriteres å være til stede der flåtekonsentrasjonen og uttaket av fisk er stort. Det gjennomføres hyppige inspeksjoner for å kartlegge hva som tas opp av havet. Det legges vekt på kontroll med at det ikke fiskes i områder som er stengt, og på kontroll med ulovlig fiske i grenseområdene. Det er videre en prioritert oppgave å påse at det ikke rapporteres fangst fra andre soner og områder enn der den er tatt.

Kystvaktens kontroll av kystfiske (Indre Kystvakt) er begrenset, med unntak av visse sesongfiskerier. Denne kontrollen utføres ofte i samarbeid med Fiskeridirektoratet.

De siste årene er det gjennomført om lag 3.000 inspeksjoner av norske og utenlandske fartøy pr. år. Over 60 prosent av inspeksjonene gjelder utenlandske fartøyer. I gjennomsnitt vil havgående fartøy som fisker i norske farvann ha besøk av Kystvakten tre til fire ganger i løpet av ett år når det gjelder trålere og en til to ganger årlig for den konvensjonelle delen av den havgående flåten.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr A-44

Bilaterale kontrollavtaler

Norge har inngått kontrollavtaler med England, Skottland, Irland, Færøyene, Island, Sverige, Danmark, Nederland, Frankrike, Tyskland, Canada, Polen og Russland. Det er Fiskeridirektoratet som forvalter avtalene.

Avtalene er generelle i den forstand at de omfatter alt fiske. Avtalepartene forplikter seg til følgende:

- utveksling av landingsopplysninger
- utveksling av fangstopplysninger
- utveksling av data om overtredelser
- utveksling av personell (kontrollører)
- utveksling av annet fagpersonell (fra administrasjon).

B Strukturspørsmål



Lofotfiske mars 2001. Foto: Inger Oline Røsvik.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-1

Lov om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven)

Lov av 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) trådte i kraft 1. januar 2000. Forarbeidene til loven er Ot. prp. nr. 67 (1997-98) og Innst. O. nr 38 (1998-99).

Loven innebærer at alle regler om adgangen til å drive ervervsmessig fiske og fangst (konsesjonslovgivningen) samles i én lov, og kommer til erstatning for følgende lover:

- Lov av 5. desember 1917 nr. 1 om registrering og merking av fiskefartøyer.
- Lov av 16. juni 1939 om fangst av hval.
- Lov av 20. april 1951 om fiske med trål.
- Lov av 14. desember 1951 om fangst av sel.
- Lov av 16. juni 1972 nr. 57 om regulering av deltagelsen i fisket.

Ved å samle disse lovene er regelverket gjort lettere tilgjengelig og mer oversiktlig enn det har vært. Loven innebærer en teknisk juridisk oppdatering av tidligere deltakerlovgivning.

Etter deltakerloven kreves ervervstillatelse for alle fartøy som nyttes til ervervsmessig fiske eller fangst. Ordningen med ervervstillatelse har som hovedformål å sikre at det er personer med en viss aktivitet i fiske som får adgang til å erverve fiskefartøy. Ved å stramme inn kravet til aktivitet til tre av de siste fem årene vil en sikre at fiskeflåten eies av aktive fiskere, noe som bidrar til å styrke fiskernes yrkesvern. En slik innstramming ble blant annet drøftet i St.meld. nr. 58 (1991-92) "Om struktur- og reguleringspolitikk overfor fiskeflåten (Strukturmeldingen)", og loven er i denne sammenheng en oppfølging av denne meldingen. Det er gitt hjemmel for ved forskrift å gjøre unntak fra aktivitetskravet ved søknader om ervervstillatelse for fartøy under en viss størrelse. De øvrige kravene for å få ervervstillatelse for et fartøy under grensen, vil være de samme som i dag.

Forskrifter fastsatt i medhold av de tidligere lovene er i første omgang videreført, med unntak for forskrift av 6. mai 1983 om innføring av fiskefartøyer over 35 fot i registeret over norske fiskefartøyer. Videreføringen av de øvrige forskriftene innebærer bl.a. at det fortsatt gjelder et unntak fra aktivitetskravet for å få ervervstillatelse for fartøy under 50 fot.

Loven innebærer en videreføring av gjeldende praksis med at også "administrerende reder" kan opparbeide seg grunnlag for å få ervervstillatelse. Dessuten godkjennes fiskerifaglig utdanning i forhold til aktivitetskravet.

Departementets adgang til å dispensere fra aktivitetskravet i enkelttilfeller, er en videreføring av tilsvarende hjemmel i deltakerloven av 1972. Hensynet til sysselsetting og bosetting langs kysten, herunder behovet for råstofftilførsel til mottaks- eller foredlingsanlegg på land i Norge, er av betydning for spørsmålet om dispensasjon fra aktivitetskravet. Dagens ferskfisktrålerflåte bygger i stor utstrekning sin virksomhet på slike dispensasjoner. Samtidig som departementet vil videreføre dagens praksis, åpnes det også for at andre deler av havfiskeflåten skal kunne eies av fiskeindustrien når dette anses nødvendig for blant annet å sikre rimelig geografisk fordeling av fisketillatelsene, og det ikke er fiskere i distriktet som etter loven er kvalifisert til å eie fartøyet.

Det er fastsatt forskrift av 26. juni 1998 om gebyr for behandling av søknader om ervervstillatelse og spesiell tillatelse til å drive fiske, dvs. konsesjon. Loven gir også hjemmel for å kunne innføre et årlig gebyr for å stå i merkeregisteret.

I tillegg til å regulere innføring av fartøy i merkeregisteret og tildeling av konsesjoner, gir deltakerloven også hjemmel for å fastsette årlige begrensninger i adgangen til å delta i enkelte fiskerier, jfr. § 21.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-2

Eierskapsutvalget

Eierskapsutvalget ble oppnevnt i statsråd 8. juni 2001 og skal levere sin innstilling innen 1. juni 2002.

Det ble varslet allerede i St. meld. nr. 51 (1997-98) "Perspektiver på utvikling av norsk fiskerinæring" (Perspektivmeldingen), at departementet ville nedsette et utvalg som skulle gjennomgå de aktuelle problemstillinger som knytter seg til eierskap til fiskefartøy, og at utvalget skulle kunne komme med forslag til endringer i lovverk hvis det var hensiktsmessig for å få mer tidsmessige regler på området.

Ved oppnevningen av utvalget ble det er lagt vekt på at det skal ha en faglig innretning, at det skal være god geografisk spredning blant medlemmene og at lovens krav til sammensetning til slike utvalg skal være oppfylt.

Utvalget har følgende sammensetning:

Leder:

Advokat Trond S. Paulsen.

Medlemmer (alfabetisk ordnet):

1. Avdelingsdirektør Kirsti Henriksen. Fiskeridepartementet.
2. Direktør Liv Holmefjord. SND.
3. Daglig leder Steinar Jonassen. Norges Fiskarlag.
4. Generalsekretær Audun Maråk. Norges Fiskarlag.
5. Assisterende fiskeridirektør Ove Midttun. Fiskeridirektoratet.
6. Varaordfører Anne Britt Norø. Landsdelsutvalget for Nord-Norge.
7. Administrerende direktør Oddmund Olsen. Fiskeri- og Havbruksnæringens landsforening.
8. Banksjef Liv Ulriksen. Finansnæringens hovedorganisasjon.

Sekretær:

Rådgiver Arild Gilja. Fiskeridepartementet.

Utredningsarbeid:

I mandatet inngår både kartleggings- og utredningsarbeid. Hovedvekten vil ligge på utredningsarbeid hvor utvalget skal vurdere ulike alternativ og virkninger ved dagens lovgivning og praksis. De sentrale bestemmelser vedrørende begrensninger i eierskap til fiskefartøy er hjemlet i deltagerloven (se faktaark B-1 om Deltakerloveg).

Som utgangspunkt for arbeidet skal det foretas kartleggingsarbeid innenfor følgende områder (nedenfor er mandatpunktene gjengitt i forkortet form):

1. Eierstruktur i de ulike flåtegruppene og deltagelse fra ikke aktive eiere. Utvikling innenfor ulike fartøygrupper og årsaker til dette.
2. Hvordan fartøy er finansiert og grad av lånefinansiering innenfor de ulike gruppene.
3. Rettssituasjon i utvalgte land (USA, Storbritannia, Canada, Island, Spania og Danmark) når det gjelder begrensninger i adgang til å eie fiskefartøy og drive fiske.

Sentralt i arbeidet vil være å evaluere hvordan eierskapsbegrensningene i deltagerloven virker eller forholder seg til følgende:

4. I forhold til annen lovgivning, så som selskapslovgivning og skattelovgivning.
5. Kapitaltilgang til fiskeflåten og muligheter for flåtefornyning.
6. Fordeling av rettigheter (fangstkapasitet) mellom regioner.
7. Bruk av leveringsklausuler i dispensasjonssaker.
8. Generasjonsskifte av fiskefartøy.

Det skal også sees på mer lovtekniske aspekt så som følgende:

9. Hvorvidt det er formålstjenlig å formalisere dispensasjonsadgangen i deltagerloven, herunder for ulike fartøygrupper.
10. Hvilke forhold som bør vektlegges ved søknader om eierendringer i de ulike fartøygruppene og hvordan saksbehandlingen bør være.

11. Vurdere muligheter for å bruke vilkår til å sikre at fisker har faktisk kontroll i de tilfeller det ikke er gitt dispensasjon. Vurdere hvordan slike vilkår stiller seg til annen lovgivning (aksjelovens regler om styresammensetning).

Når det gjelder eierskap for selskaper som eier fiskefartøy skal utvalget også vurdere følgende:

12. Hvordan nasjonalitetskravet etter fiskerigrenseloven bør praktiseres ved indirekte eierskap til selskaper som eier fiskefartøy.
13. Børsnoterte selskapers plikt til å søke ervervstillatelse, hvorvidt og evt. hvordan eierskifte bør praktiseres og problemstillinger knyttet til børsintroduksjon av slike selskaper.

Det vises til vedtatte mandat for en mer fullstendig oversikt over utvalgets utredningsarbeid.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-3

Konsesjonssystemet – generelt

En konsesjon er en individuell tillatelse til å foreta seg noe som i utgangspunktet er forbudt. I lovspråket blir det brukt mange forskjellige betegnelser om slike individuelle tillatelser, f.eks. "bevilling", "konsesjon", "lisens", "løyve", "godkjennelse", "samtykke" osv. I fiskerilovgivningen har man som hovedregel benyttet betegnelsen "tillatelse", mens man i dagligtale ofte hører samlebegrepet "konsesjon" brukt.

Etter lov av 26. mars 1999 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven), kan et fartøy ikke nyttes til ervervsmessig fiske uten at det er gitt ervervstillatelse av departementet.

Den nye deltakerloven erstatter bl.a. lov om fangst av hval, lov om fangst av sel, lov om fiske med trål og lov om regulering av deltagelsen i fisket. Forskrifter som er fastsatt i medhold av disse lovene vil fortsatt gjelde inntil de oppheves eller avløses av bestemmelser gitt i medhold av den nye deltakerloven.

Hovedformålet med de ordninger som er nevnt ovenfor, er å regulere og begrense deltakelsen i fiske og fangst. Deltakerloven skal i tillegg ivareta formålet om at fiskeflåten skal være eid av aktive fiskere.

Det beror i utgangspunktet på forvaltningens frie skjønn hvorvidt tillatelse skal gis, og ofte blir det knyttet vilkår til tillatelser. Det kan f.eks. bli satt vilkår om Eiermessig tilknytning til et bestemt distrikt eller vilkår om at råstoff skal leveres til bestemt distrikt eller landanlegg.

Det følger av deltakerlovens § 4 annet ledd at ervervstillatelse gis til fartøyets eier for ett bestemt fartøy. Tillatelsen gir ikke rett til å benytte annet fartøy. Likeens følger det av § 15 at en spesiell tillatelse eller konsesjon gis til fartøyets eier for ett bestemt fartøy og at tillatelsen ikke gir rett til å benytte annet fartøy.

Konsekvensene av at tillatelsen gjelder en bestemt person eller selskap er:

For det første medfører dette at når fartøyet skifter eier, må den nye eieren søke om en selvstendig tillatelse eller konsesjon og må selv oppfylle vilkårene for slik tillatelse for at søknaden skal kunne innvilges. Den tidligere eiers tillatelse faller bort når vedkommende taper eiendomsretten til fartøyet, f.eks. ved salg. Det er således ikke den forrige tillatelsen som overføres når ny eier overtar fartøyet.

For det andre kan reder som eier et fartøy med tillatelse, ikke overføre denne tillatelse til et annet fartøy i samme reders eie. Dersom rederen ønsker å skifte ut et fartøy, må det søkes om ny tillatelse for det nye fartøyet, og tillatelsen knyttet til det gamle fartøyet faller bort samtidig som det blir gitt tillatelse til det nye fartøyet.

Dersom et fartøy forliser, blir kondemnert e.l., må tillatelsen anses som umiddelbart bortfalt. Ved forlis kan rederiet likevel, om vilkårene for øvrig er oppfylt, gis anledning til å anskaffe et fartøy til erstatning for det forliste fartøy. Dette endrer imidlertid ikke det prinsipielle utgangspunkt med hensyn til at tillatelsen, ettersom den er knyttet til ett konkret fartøy, er bortfalt i og med forliset.

Det er en utbredt misforståelse at konsesjoner er et slags "verdipapir" som eksisterer uavhengig av fartøy og som konsesjonshaver mer eller mindre automatisk kan overføre til et annet fartøy. Konsesjonssystemets prinsipielle utgangspunkt innebærer at det er fartøyet som sådan, som eier kan disponere, og ikke selve tillatelsen eller et tilsagn om at tillatelse vil kunne gis dersom eier erverver et fartøy til erstatning for et annet som vedkommende innehar tillatelse for. Slikt tilsagn om at ervervstillatelse og fisketillatelse vil kunne gis, utskiftingstillatelse, vil bare kunne nyttes etter sitt innhold, og vil innebære en sikkerhet for eier før vedkommende overdrar eiendomsretten til fartøyet, eller før det blir inngått bindende kontrakt om nybygg. Et slikt tilsagn har ingen virkning ut over dette, og tilsagnet vil også i de fleste tilfeller være tidsbegrenset, noe som innebærer at tillatelsen vil falle bort dersom den ikke benyttes etter sitt innhold innen en gitt frist. Dersom eier har tapt eiendomsretten til fartøyet og et slikt tidsbegrenset tilsagn løper ut, vil det innebære at eiers tilsagn om tillatelse har falt bort. Vedkommende har således ikke noe grunnlag for å kunne bli tildelt samme type tillatelse for et annet fartøy, dvs. vedkommende står uten konsesjonsgrunnlag.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-4

Ringnotkonsesjon

Konsesjonsordningen for ringnotfiske ble innført ved kgl.res. den 19. januar 1973 i medhold av lov av 16. juni 1972 om regulering av deltagelsen i fisket § 6. Denne forskriften er siden avløst av forskrift om adgang til å delta i fiske med ringnot, fastsatt ved kgl.res. av 2. mars 1979.

Bakgrunnen for konsesjonsordningen for ringnotflåten var at denne flåtens fangstkapasitet langt oversteg de tilgjengelige ressurser. Det gjaldt både for fiske til oppmaling og fiske til konsum. For å sikre et rimelig forhold mellom tilgjengelige ressurser og fangstkapasitet og dermed fiskerne og fiskeflåten et forsvarlig økonomisk utbytte, var det behov for å regulere deltakelsen i ringnotfisket. Siktemålet med ordningen var mao. å komme frem til en fangstkapasitet som stod i rimelig forhold til ressursene. Konsesjonsordningen gjelder for de større ringnotfartøyer. Fartøyer på over 90 fot eller med en lastekapasitet på mer enn 1.500 hl. kan således ikke nyttes til fiske med ringnot etter sild, makrell, lodde, kolmule eller brisling uten tillatelse av Fiskeridirektøren.

For øvrig går konsesjonsordningen ut på å begrense de store fartøyenes tillatte lastekapasitet, styre fartøyenes geografiske tilhørighet, stimulere til sammenslåing av to eller flere små fartøyer til større og driftsmessig mer lønnsomme enheter. Bestemmelsene tar også sikte på å hindre en sterk konsentrasjon av eierinteressene.

Det var i september 2001 registrert 92 fartøy med ringnottillatelse. Fartøyene er registrert i fylkene fra Finnmark til Rogaland, med en hoveddel av flåten i Hordaland og Møre og Romsdal. Fartøyene har i hovedsak ringnot som hoveddrift, men gruppen har også drift med tilleggskonsesjoner. Rundt halvparten av fartøyene har kolmuletråltillatelse. Andre driver ringnotfiske i kombinasjon med rekefiske, vassildtrål, loddetrål, seinot eller industri/nordsjøtrål.

Fiskeridepartementet sendte sommeren 1999 på høring et notat om utskiftingsreglene i ringnotforskriften. Et utgangspunkt for revisjonen er å legge til rette for større frihet i fartøyutforming. Nye bestemmelser om utskifting ble fastsatt ved kgl. res. 17. november 2000. Hovedendringen består i at det ble innført en øvre grense for faktisk lastekapasitet på 20.000 hl., med fri tilpasning for reder under denne grensen. På denne måten står rederen friere ved fartøyutforming, samtidig som myndighetene har kontroll med utviklingen i fangstkapasiteten.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-5

Torskestrålkonsesjon

Med hjemmel i lov av 20. april 1951 om fiske med trål, ble kgl.res. av 12. desember 1986 (trålforskriften) vedtatt. Trålforskriften avløste forskrift av 28. april 1978. Ved lov av 26. mars 1999 om retten til å delta i fiske og fangst, deltakerloven, ble trålloven opphevet. Deltakerloven er nå hjemmelslov for trålforskriften. Konsesjonsordningen ble innført for å skaffe bedre forholdsmessighet mellom flåtens størrelse og det ressursgrunnlag som ble beskattet. Det var i september 2001 registrert 94 fartøy med torskestrålkonsesjon.

I 1984 ble byggestoppen for torskestrålere, som ble innført i 1979, opphevet. Man mente imidlertid at eksisterende flåte hadde tilstrekkelig kapasitet til å fiske opp den norsk-arktiske torskebestanden. Redernes ønske om å skifte ut gamle uhensiktsmessige fartøyer med større og mer effektive fartøyer, gjorde det nødvendig å vedta en ny forskrift hvor disse hensynene også ble ivaretatt.

Trålforskriften regulerer adgangen til å tildele nye konsesjoner. Dertil har den bestemmelser som regulerer adgangen til å skifte ut og bygge om fartøy. Disse går i vesentlig grad ut på å begrense fartøyenes fangstkapasitet ved å sette øvre størrelsesgrenser for et fartøy. Samtidig gir forskriften rom for å ivareta hensynet til større plass for å kunne bevare kvaliteten på fisken (fryserom, enklere bearbeidelse av fisken med mer) og bedre mannskapsfasiliteter. Størrelsesbegrensningene er forskjellige i de ulike konsesjonsordninger i forskriften. Felles er at erstatningsfartøyet ikke skal representere en nevneverdig kapasitetsøkning i forhold til fartøyet som skal skiftes ut. Trålforskriften regulerer også industritrålkonsesjon som omfatter industritrålfiske i Nordsjøen (tobis/øyepål), flatfiskkonsesjoner herunder bomtrålkonsesjon, seitrålkonsesjon, loddetrålkonsesjon, kolmuletrålkonsesjon og vassildtrålkonsesjon.

Det ble i juni 2000 vedtatt nye utskiftningsbestemmelser for torskestrålere. De nye bestemmelsene opphevet skillet mellom små- og stortrålere i konsesjonssammenheng og satt én felles, øvre grense for hvor stort et fartøy skulle kunne bygges. Begrensningen settes nå på lasteromsvolumet som ikke kan være større enn 1.000 m³. Innen denne rammen kan fiskebåteier fritt bygge/skifte ut fartøy. Selv om et fartøy etter dette kan bygges/skiftes ut med et fartøy som kan være langt større enn det opprinnelige fartøyet, vil dette ikke gi grunnlag for økt kvote eller endringer i den etablerte kvotefordeling.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-6

Reketrålkonsesjon

Forskrift om adgang til å drive trålfiske etter reker ble fastsatt ved kgl.res. 29. juni 1984 og avløste konsesjonsordningen fra 1978.

Tidligere var norsk rekefiske et fjord- og kystfiske. I løpet av 1970-årene begynte et havfiske å utvikle seg, først ved Grønland og deretter i Barentshavet og ved Svalbard.

Konsesjonsordningen gjelder nord for 62°N og omfatter fartøy på 65 fot og mer eller på 50 BRT eller større. Den største endringen i forhold til den tidligere konsesjonsordningen fra 1978 var at skillet mellom rekefrysetrålere og de såkalte konvensjonelle reketrålerne ble opphevet. En reketrålkonsesjon omfatter adgang til å fiske, koke og fryse reker. Fra myndighetenes side har det vært et mål at rekefiske skal være et supplement til andre fiskerier og bidra til at flest mulig fartøy oppnår en rimelig lønnsomhet. Også andre forhold som å søke å opprettholde et ønskelig bosettingsmønster er ivaretatt i forskriften. Hovedregelen er at ingen skal kunne drive rekefiske med mer enn ett fartøy.

For øvrig legger også denne konsesjonsordningen vekt på at fangstkapasiteten i flåten ikke øker ut over det som er ressursmessig forsvarlig. Begrensninger i fangstkapasiteten er basert på lastekapasitet, dvs. lasteromsvolum. Ingen reketrålfartøyer skal ha tillatelse til å utnytte en lastekapasitet på over 400 m³. Ved sammeslåing av konsesjoner kan fartøyet likevel utnytte inntil 600 m³. Dette gjelder ikke fartøyer som har deltatt i fisket ved Grønland og fått fastsatt en bestemt lastekapasitet i dette fisket.

Pr. september 2001 var det i alt 99 fartøy med reketrålkonsesjon. Hovedtyngden av disse fartøyene er hjemmehørende i fylkene Finnmark, Troms og Nordland. Det er kun et fåtall reketrålere som bare har reketrålkonsesjon alene som driftsgrunnlag. Reketrålfisket er således et suppleringsfiske som drives i kombinasjon med bl.a. torsketrål, konvensjonelt torskefiske og ringnotfiske.

I november 2000 ble det fastsatt nye regler for utskifting og ombygging av reketrålere som gir rederiene større frihet til å utforme sine fartøyer. Reglene innebærer at myndighetene fortsatt vil styre kapasitetsutviklingen gjennom begrensninger i lasteromstørrelsen, men det er nå fastsatt en felles, øvre grense på 1000 m³ lasteromsvolum.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-7

Nordsjøtrålkonsesjon

Nordsjøtrålkonsesjon kan tildeles i medhold av forskrift av 12. desember 1986 nr. 2185 om tildeling av tillatelse til å fiske med trål, trålforskriften, § 5-1. Slik tillatelse kan gis for fartøy under 300 Brt etter 1947-konvensjonen og under 600 Te etter 1969-konvensjonen. Tillatelsen gir adgang til å drive fiske etter sild, makrell, øyepål, tobis mv. sør for 64°N og etter kolmule, torsk, hyse, hvitting og sei mv. sør for 62°N og øst av 4°V. De fleste fartøyene i denne gruppen er hjemmehørende i fylkene sør for Sogn- og Fjordane. Siden 1985 har det vært en betydelig reduksjon av fartøy med nordsjøtrålkonsesjon.

Ved endring av trålforskriften i 1998 ble det vedtatt en ny § 5-4 a. Fartøy over 27,5 meter største lengde som har hatt minst 50% driftstid og inntekt fra fiske etter øyepål og tobis i 1995 og 1996 og som i samme tidrom har hatt årlig driftstid på minst 35 uker og samlede årlige driftsinntekter fra nevnte fiske på minst 3 mill. kr, kan skiftes ut med fartøy på inntil 600 Te og lasteromsvolum under 600 m³ når utskiftningen ikke medfører større økning i lasteromsvolumet enn 30% eller 75 m³. Dersom et flerbåtsrederi eller samarbeidende rederier melder ett fartøy ut av merkeregisteret, gjelder ikke begrensningen på 30% og eneste begrensning er 600 Te og 600 m³.

Endringene innebærer at lasteromsvolum er utskiftningsparameter.

De trålerne som fyller disse vilkårene, som gjerne omtales som industritrålere, har herved fått et mer liberalt utskiftningsregelverk. Industritrålerne er hovedsakelig eldre fartøyer som driver fiske etter øyepål langs kanten av Norskerenna, og tobis på småfelt i Nordsjøen. Av 94 fartøy (pr. september 2001) med Nordsjøtrålkonsesjon, er det 25 fartøy som oppfyller disse vilkårene.

Utskiftning av fartøy som ikke faller inn under denne kategori, skjer etter de ordinære utskiftningsreglene, hvor det vesentligste element er at utskiftningen ikke skal representere en nevneverdig kapasitetsutvidelse.

Avgrenset Nordsjøtrålkonsesjon

Avgrenset Nordsjøtrålkonsesjon kan tildeles etter trålforskriften § 6-1. En slik tillatelse gir ikke rett til å drive trålfiske etter sild og makrell, jfr. § 5-1. Denne konsesjon kan tildeles fartøyeiere som har hatt reketråling som hoveddriftsgrunnlag i årene 1988-90 og som har fartøy under 19,8 m og 50 Brt etter 1947-konvensjonen og 80 Te etter 1969-konvensjonen. Det var i september 2001 registrert 42 fartøy med Avgrenset nordsjøtrålkonsesjon.

Revisjons- og strukturarbeid

Nordsjøtrålguppen er den eneste gruppen i havfiskeflåten hvor der ikke er etablert noen strukturordninger med det formål å redusere antall enheter. Fiskeridepartementet har nå signalisert at denne gruppen står for tur, og Sør-Norges Trålerlag avgå i februar en foreløpig innstilling til Fiskeridirektoratet med forslag til revisjon av utskiftningsbestemmelsene for nordsjøtrålfåten, samt strukturordninger. Innstillingen er bearbeidet av Sør-Norges Trålerlag og ble endelig avgitt til Fiskeridirektoratet 3. september 2001.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-8

Andre konsesjonsordninger

Snurrevad

Ved kgl.res. av 25. juli 1986 ble det fastsatt forskrift om midlertidig konsesjonsordning for fiske med snurrevad.

Man hadde registrert en økning i interessen for snurrevad og at stadig større fartøy la om eller baserte sin drift på slikt fiske. Fangstkapasiteten i torskfiske var allerede tilstrekkelig stor i forhold til ressursgrunnlaget. Det var dermed ikke rom for ekspansjon i torskfiske gjennom en utvikling av snurrevadfiske for større havgående fartøy. Fiskeridepartementet besluttet på dette grunnlag å iverksette en ordning som hindrer at større båter legger om til snurrevad. Konsesjongrensen er 27,5 meter største lengde og det er et vilkår for å drive snurrevadfiske at eier har drevet snurrevadfiske med fartøyet i årene 1984-1985 eller i tiden før 1. juli 1986. Pr. september 2001 er det registrert 4 Snurrevadtillatelser.

Snurpenot etter sei

Ved kgl.res. av 8. mars 1974 ble det vedtatt forskrift om adgangen til å delta i snurpenotfiske etter sei.

Forskriften ble vedtatt for å regulere et økende seinotfiske som for en stor del foregikk i seiens oppvekstområder. Samtidig var det også ønskelig å verne lokale kystfiskerier der seinotfisket var av vesentlig betydning. Fartøyer over 90 fot måtte for å fortsatt kunne nyttes til dette fisket, være registrert hos Fiskeridirektoratet innen 1. mai 1974. For å unngå at flåten øker ukontrollert kreves ny tillatelse dersom fartøyene bygges om til over 90 fot. Det er pr. september 2001 registrert 5 Seinottillatelser. Tillatelse kan gis til fartøy som er under 110 fot og 250 brt/500 TE, med adgang til å dispensere fra størrelsesgrenser for fartøy fra Finnmark. Ved forskriftsendring 1. juni 2001 ble dispensasjonsadgangen gjort generell. 4 fartøy hadde før forskriftsendringen fått dispensasjon til forlengelse.

Brisling

Kgl.res. av 1. juni 1990 regulerer adgangen til å delta i fisket med not etter brisling med fartøy under 90 fot.

Forskriften avløste tidligere forskrift av 30. mars 1979. Forskriften gjelder fartøy under 27,5 meter største lengde og med en lastekapasitet på under 1.500 hl. Fartøy over denne størrelsesgrense faller inn under ringnotforskriften.

Den gamle forskriften var en form for konsesjonsordning. Den bidro til å hindre nyrekruttering til brislingfisket og fornyelse av flåten. Problemene i brislingfisket var ikke manglende ressursgrunnlag, men store avsetningsproblemer og manglende lønnsomhet. En konsesjonsordning ville ikke kunne avhjelpe disse vanskene og det ble dermed foreslått en sertifiseringsordning.

Fiskeridirektoratet godkjenner det enkelte fartøy og dets utstyr. Det settes også krav til fisker. Brislingfisket er spesielt og det er nødvendig å sette visse krav blant annet til erfaring. Pr. september 2001 er det registrert 64 fartøy som er godkjent for å drive brislingfiske.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-9

Deltakerregulering av SUKere

De såkalte SUKere (snurpenotfartøy under konsesjonsgrensen) er fartøy med størrelse på 70-90 fot eller mellom 21,35 og 27,5 meter største lengde. Dette er mindre ringnotfartøy som faller under størrelsesgrensen for konsesjon i ringnotfiske, som er 90 fot og 1.500 hl.

Adgang til å delta i fisket etter nordsjøsilde og makrell for fartøy mellom 21,35 og 27,5 meter reguleres i de årlige reguleringsforskrifter for nordsjøsilde og makrell.

Deltakeradgang for denne gruppen gis på to ulike grunnlag;

1. Deltakelse i fisket etter nordsjøsilde, skagerraksilde eller makrell i Nordsjøen eller nord for 62°N i minst ett av årene 1998, 1999 eller 2000.
2. Adgang til deltakelse etter Fiskeridepartementets forskrift av 1. juni 1992 om adgang til å delta i makrellfisket og nordsjøsildefisket for eiere av fartøy mellom 70 og 90 fot i 1992, kombinert med deltakelse i disse fiskeriene i ett av årene 1998, 1999 eller 2000.

Deltakelse innenfor ringnotgruppen for disse fartøyene har følgende bakgrunn;

På begynnelsen av 1980-tallet var konsesjonspliktige ringnotfartøy strengt regulert med små fartøy- og turkvoter i fisket etter makrell. På samme tid var det en framvekst av større kystnotfartøy under konsesjonsgrensen. Disse fartøyene hadde en fangstkapasitet som kunne være minst like stor som fangstkapasiteten til de konsesjonspliktige fartøyene. Fartøyene under 90 fot (konsesjonsgrensen) kunne fiske fritt på den totalkvote som var avsatt til kystfiske, kun begrenset av turkvoter for den enkelte fangst. Dette medførte ulik behandling av fartøy med noenlunde lik fangstkapasitet. På bakgrunn av dette ble det i 1983 innført fartøykvoter også for fartøy mellom 70 og 90 fot i dette fisket. I samme tidsrom brukte Fiskeridepartementet store midler på kondemneringsordninger for fartøy over 90 fot. For å hindre en oppblomstring av fartøy like under konsesjonsgrensen, ble det samtidig med fartøykvotereguleringen innført adgangsbegrensning knyttet opp mot tidligere deltakelse i fisket, dvs. krav om deltakelse i 1981 og/eller 1982.

Fra og med 1986 ble det innført tilsvarende deltakerbegrensning i nordsjøsildefisket ved at det ble stilt krav om at ringnotfartøy mellom 70 og 90 fot måtte ha deltatt i nordsjøsildefisket, makrellfisket i Nordsjøen eller makrellfisket nord for 62°N i ett av årene 1984 eller 1985 for rett til kvote i dette fisket.

Ved Fiskeridepartementets forskrift av 1. juni 1992 ble det åpnet for deltakelse i makrell- og nordsjøsildefisket for et bestemt antall fartøy mellom 70 og 90 fot fra Trøndelag og nordover. Bakgrunnen for dette var et ønske om å styrke driftsgrunnlaget for fartøy hjemmehørende i Nord-Norge. Det ble tildelt 11 tillatelser. Totalt er det pr. september 2001 registrert 20 fartøy mellom 70 og 90 fot som har deltakeradgang innenfor ringnotgruppen.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-10

Deltakerregulering i torskefisket m.v. med konvensjonelle redskap for fartøy over 28 meter

Forskrift om adgang til å delta i fisket etter torsk, hyse, og sei mv. for fartøy på eller over 28 meter største lengde som fisker med konvensjonelle redskap, fastsettes som årlig forskrift i medhold av lov av 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) §§ 20 og 21.

I tillegg til å regulere deltakelsen i fisket etter torsk, hyse og sei, regulerer forskriften deltakelsen i fisket etter brosme, lange (hvitlange og blålange), blåkveite, uer og steinbit.

Forskriften omfatter alle områder underlagt norsk fiskerijurisdiksjon og i andre lands soner på grunnlag av kvoteavtaler inngått av norske myndigheter.

Fartøyet kan delta i fisket i 2001 når følgende vilkår er oppfylt,

- fartøyet er registrert i merkeregisteret
- fartøyet er på eller over 28 meter største lengde
- eier av fartøyet og høvedsmann er ført på blad B i fiskermanntallet
- fartøyet har deltatt i fisket etter torsk, hyse, sei, brosme, lange (hvitlange og blålange), blåkveite, uer eller steinbit i minst ett av årene 1996, 1997 eller 1998

For deltakelse i fisket etter sei med garn må fartøyet i tillegg ha hatt adgang til å delta i fisket etter sei med garn i 1998.

Ved salg av fartøy i denne gruppen, må kjøper av fartøyet være ført på blad B i fiskermanntallet, og kjøper og selger må være ført i fiskermanntallet i samme fylke i minst 12 måneder før kjøp av fartøy. Bakgrunnen for denne fylkesbindingen er blant annet at man ønsker å ivareta distriktsmessige hensyn. Dispensasjon fra fylkesbindingen kan gis ved salg over fylkesgrensene langs Skagerrakkysten, og ved salg til Nord-Troms eller Finnmark fra annet fylke, eller dersom det er naturlig å se kjøpers og selgers distrikt som ett område i kvotesammenheng. Dersom ny eier får adgang til å delta, faller selgers deltakeradgang bort. Det er ikke adgang til å splitte deltakeradgangen på flere fartøy.

Deltakeradgangen kan heller ikke overføres til annet fartøy på eiers hånd, med mindre Fiskeridirektoratet samtykker til slik utskifting. Direktoratet kan kun gi slikt samtykke dersom erstatningsfartøyet er under 40 meter, med mindre det dreier seg om mindre overskridelse ved utskifting til brukt fartøy. Lengdebegrensningen gjelder ikke dersom det tildeles enhetskvote etter reglene i forskrift av 28. juli 2000 om enhetskvoteordning for konvensjonelle fartøy på eller over 28 meter.

Ved havari eller forlis som medfører vesentlig driftsavbrudd kan Fiskeridirektoratet tillate bruk av leiefartøy, men bestemmelsen skal praktiseres meget strengt.

Ordningen med en lukket gruppe for fartøy fra 28 meter og oppover skal gi et stabilt og fleksibelt driftsgrunnlag for denne gruppen. I tillegg forhindres at det kommer inn flere fartøy i denne gruppen i det konvensjonelle fisket etter nevnte fiskeslag.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-11

Deltakerregulering i torskefisket m.v. med konvensjonelle redskap under 28 m

Det ble i 1990 innført deltakerbegrensning i det konvensjonelle torskefisket. Bakgrunnen for å begrense deltakelsen var den akutte ressursituasjonen for torsk.

Forskrift om adgang til å delta i fisket etter torsk for fartøy under 28 meter største lengde som fisker med konvensjonelle redskap nord for 62°N, fastsettes som årlig forskrift i medhold av lov av 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 21.

Fartøymassen er inndelt i to grupper, en gruppe som har torsk som hovedfangstgrunnlag (gruppe I) og en gruppe som tradisjonelt ikke har hatt torsk som viktigste fiske (gruppe II).

Gruppe I

Det er relativt strenge regler for å kunne delta i torskefisket i gruppe I. Når følgende vilkår er oppfylt, kan fartøyet delta i gruppe I i 2001:

- fartøyet er registrert i merkeregisteret
- fartøyet er under 28 meter største lengde
- eier av fartøyet og høvedsmann er ført på blad B i fiskermanntallet
- fartøyet har hatt adgang til å delta i gruppe I i 1999 og 2000
- fartøyet har levert minst 15% av sin torskekvote i 1999 eller 2000

Regelen om aktivitetskrav ble innført på bakgrunn av forslag fra næringen. Begrunnelsen var at fartøy som har liten utnyttelse av kvoten i gruppe I, bør fratras denne. Et aktivitetskrav sikrer videre at det kun er aktive fartøy som deltar i fisket i gruppe I. For å unngå urimelige utslag av aktivitetskravet, er det adgang til å dispensere fra kravet i særlige tilfeller. Som særlige tilfeller regnes blant annet langvarig sykdom, havari, militærtjeneste eller annen pliktig samfunnstjeneste, tillitsverv i fiskeriorganisasjoner eller politiske verv. Fartøy som mister adgangen til å delta i gruppe I, vil kunne få adgang til å delta i fisket i gruppe II.

Salg av fartøy med adgang til å delta i gruppe I medfører ikke at ny eier automatisk får adgang til å delta i gruppe I. Den nye eier må søke og vilkårene er at kjøper av fartøyet er ført på blad B i fiskermanntallet samt at kjøper og selger er ført i fiskermanntallet i samme fylke i minst 12 måneder før kjøp av fartøy. Bakgrunnen for denne fylkesbindingen er blant annet at man ønsker å ivareta distriktsmessige hensyn. Dispensasjon fra fylkesbindingen kan gis ved salg over fylkesgrensene langs Skagerrakkysten, og ved salg til Nord-Troms eller Finnmark fra annet fylke. Når ny eier får adgang til å delta i gruppe I, faller selgers deltakeradgang bort.

Deltakeradgangen kan heller ikke overføres til annet fartøy på eiers hånd, med mindre Fiskeridirektoratet samtykker til slik utskifting. Ved havari eller forlis som medfører vesentlig driftsavbrudd kan Fiskeridirektoratet tillate bruk av leiefartøy, men bestemmelsen skal praktiseres meget strengt.

Gruppe II

Fartøy under 28 meter som ikke oppfyller vilkårene til å delta i gruppe I, kan delta i gruppe II når følgende vilkår er oppfylt:

- fartøyet er registrert i merkeregisteret
- fartøyet er under 28 meter største lengde
- eier av fartøyet og høvedsmann er ført i fiskermanntallet
- fartøyet er utrustet og egnet for torskefiske
- fartøyet ikke har ringnottilatelse eller tråttillatelse
- fartøyeier ikke har annet fartøy som deltar i gruppe I eller gruppe II

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-12

Deltakerregulering i kystfisket etter makrell

Fiskeridepartementet har fastsatt forskrift om adgang til å delta i kystfartøygruppens fiske etter makrell i 2001. Forskriften bygger i det vesentlige på de tilsvarende bestemmelser for 1999 og 2000.

For å kunne delta i fisket etter makrell i 2001 med notfartøy mellom 13 og 21,35 meter største lengde, må fartøyet ha vært benyttet i notfisket etter makrell, og ha levert makrell i ett av årene 1998, 1999 eller 2000. Fartøyene må ha en lastekapasitet under 1.500 hektoliter.

For å kunne delta i 2001 må fartøy mellom 13 og 21,35 meter største lengde som fisker med garn og snøre, ha vært benyttet i fisket etter makrell, og ha levert makrell i ett av årene 1998, 1999 eller 2000.

Det er fastsatt adgang til å benytte leiefartøy i fisket etter makrell ved forlis og havari som medfører vesentlig driftsavbrudd. Denne adgangen gjelder for fartøy mellom 13 og 21,35 meter største lengde som fisker med not, og for fartøy av samme størrelse som fisker med garn og snøre, altså det adgangsregulerte makrellfisket.

Det er i 2001 fri adgang til å delta i makrellfisket for fartøy under 13 meter som fisker med not, garn og snøre, forutsatt at fartøyet er registrert i merkeregisteret, eier/hovedsmann er ført i fiskermanntallet, og at fartøyet er egnet og utstyrt for notfiske dersom det skal fiskes med not. Etter initiativ både fra næringen og fiskeriforvaltningen har det i 2001 vært jobbet med å utrede ulike alternative modeller for å lukke gruppen under 13 meter største lengde, dvs. å innføre adgangsbegrensninger også i denne gruppen. Begrunnelsen for å gjøre dette er bl.a. at det er altfor stor fangstkapasitet i forhold til ressursgrunnlaget. Fiskeridepartementet vil i løpet av september 2001 sende ut et høringsnotat med forslag til forskrift om lukking av gruppen under 13 meter største lengde. Intensjonen er at reglene trer i kraft 1. januar 2002.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-13

Deltakerregulering i rekefisket sør for 62°N

Deltakelsen i rekefisket sør for 62°N ble første gang regulert ved inngangen til 1998. Dette ble gjort ut i fra at en hadde relativt god lønnsomhet i fisket etter reker, samtidig som rekestrålfåten hadde få driftsalternativ. En svikt i andre fiskerier kunne medføre økt deltakelse i rekefisket, noe som ville kunne få negative konsekvenser for rekestrålfåten. Behovet for å adgangsbegrense rekefisket ble bl.a. utredet av et utvalg oppnevnt av Norges Fiskarlag.

For å kunne delta i rekefisket i Nordsjøen og Skagerrak i 2001 må fartøy over 11 meter ha levert reker i ett av årene 1998, 1999 eller 2000. Det er i tillegg satt krav om merkeregistrering av fartøy, samt at eier og høvedsmann må være innført i fiskermanntallet. Nytt for reguleringsåret 1999 var at det ble gitt adgang til å dispensere fra deltakervilkårene for fartøy som i ett av årene 1995, 1996 eller 1997 hadde deltatt i strålfisket etter kreps. Denne adgangen er ikke videreført.

For å kunne delta med fartøy under 11 meter må fartøyet være registrert i merkeregisteret, og eier og høvedsmann må være ført i fiskermanntallet.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-14

Deltakerregulering i fisket etter sei med not nord for 62°N

Fiskeridepartementet fastsatte i forskrift av 28. april 1999 om endring av forskrift om regulering av fisket etter sei nord for 62°N i 1999, kriterier for deltakelse i fiske etter sei med not. Forskriftsendringen medførte at det ble innført en ordning med deltakerbegrensninger i seinotfisket for fartøy over 13 meter største lengde, med virkning fra 1. mai 1999. Bakgrunnen for at Fiskeridepartementet innførte deltakerkriterier i dette fiskeriet var den sterke tendensen til økning av antall deltakende fartøy i seinotgruppen. Fiskeridepartementet så det som nødvendig å begrense deltakelsen i dette fisket, både av hensyn til ressursforvaltningen, avviklingen av fisket og lønnsomheten i fisket.

Vilkårene for å kunne delta i seinotfisket i 2001 ble, etter å ha vært på høring, fastsatt i egen forskrift 5. desember 2000, og senere inkorporert i forskrift av 20. desember 2000 om regulering av fiske etter sei nord for 62°N i 2001. Forskriften bygger på de vesentlige på de tilsvarende bestemmelser for 1999 og 2000.

For å kunne delta i fisket etter sei med not i 2001 med notfartøy mellom 13 og 27,5 meter største lengde, må fartøyet i tillegg til de generelle vilkårene ha vært benyttet i notfisket etter sei, og ha levert 10 tonn sei i ett av årene 1998, 1999 eller 2000.

I reguleringsforskriften for 1999 var det inntatt en dispensasjonshjemmel fra aktivitets- og leveringskravet for nybygg og brukte fartøy som var påkostet og utrustet for seinotfiske. Fiskeridepartementet vurderte det som urimelig å utestenge nye fartøy som var kontrahert før deltakerreguleringen ble innført, og fartøy som var påkostet betydelig for å kunne fiske sei med not, der investeringene var gjort før deltakerreguleringen ble innført, selv om fartøyet ikke tidligere hadde deltatt i seifiske med not. For å kunne få innvilget dispensasjon måtte eier kunne dokumentere tilstrekkelig at fiske etter sei med not skulle utgjøre en vesentlig del av fartøyets driftsgrunnlag. I tillegg måtte nybygget være kontrahert før 28. april 1999, og investeringene i forbindelse med oppgradering av brukt fartøy til notfartøy måtte være foretatt innen samme fristen. Denne dispensasjonsadgangen er ikke videreført. De fartøy som har fått dispensasjon vil likevel kunne delta, selv om de ikke blir innført i merkeregisteret før i 2001.

Det er adgang til å benytte leiefartøy i fisket etter sei med not ved forlis og havari som medfører vesentlig driftsavbrudd. Denne adgangen gjelder for fartøy mellom 13 og 27,5 meter største lengde, altså det adgangsregulerte seinotfisket.

Det er ikke adgangsbegrensninger for fartøy under 13 meter som fisker sei med not, forutsatt at fartøyet er registrert i merkeregisteret, eier/høvedsmann er ført på blad B i fiskermanntallet, og at fartøyet er egnet og utstyrt for notfiske.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-15

Strukturvirkemidler for kystflåten

Det eksisterer i dag overkapasitet i både i havfiskeflåten og i kystflåten. Overkapasiteten har de siste årene bidratt til lav lønnsomhet for mange fartøy i den norske fiskeflåten og fordret strenge kvotereguleringer som har ført til at de fleste fartøy har lange perioder med landligge og unyttet fangstevne. Således har overkapasiteten hatt negative konsekvenser for flåtens evne til å konkurrere om kvalifisert arbeidskraft og til økonomisk å kunne forsvare nybygg og modernisering. Skal næringen beholde sin nåværende posisjon som en viktig bærebjelke for kystsamfunnene må forholdene legges bedre til rette for lønnsom næringsvirksomhet ved at den enkelte driftsenhet gis rammebetingelser som gjør det mulig å drive lønnsomt.

I havfiskeflåten er det innført virkemidler for å redusere overkapasiteten. Dette har skjedd gjennom at fiskeriene er blitt adgangsbegrenset, og ved at det er åpnet for ulike sammenslåings- og strukturordninger innenfor de fleste av fartøygruppene i havfiskeflåten.

Den 1. juni 2001 fikk Fiskeridepartementet hjemmel til å kunne innføre "spesielle kvoteordninger" dvs. frivillige drifts- og strukturordninger også for kystflåten. Slike kvoteordninger må utformes ut fra de særtrekk som karakteriserer den enkelte fartøygruppe, og kan derfor ikke være kopi av enhetskvoteordningene i havfiskeflåten. Med drifts- og strukturordninger vises det til:

- *Strukturordninger* er en felles betegnelse for ordninger hvor det blir stilt som vilkår for å få gå inn på ordningen at et av fartøyene tas permanent ut av fisket.
- *Driftsordninger* er en felles betegnelse for ulike ordninger hvor fartøyene kan bytte kvoter uten at et fartøy tas permanent ut av fisket.

Ressurs- og utredningsavdelingen arbeider med å analysere virkninger av ulike adgangsbegrensninger og strukturordninger for kystflåten.

Strukturfond for fiskeflåten

Landstyret i Norges Fiskarlag vedtok i mai 1999 at det skulle opprettes et ressursfordelingsutvalg for å behandle spørsmålet om kvotefordeling mellom flåtegrupper. Utvalget fikk et omfattende mandat, med hovedvekt på at utredningsarbeidet skal munne ut i en tilråkning om kvotefordelingen mellom ulike flåtegrupper etter år 2001, basert på en evaluering av dagens kvotefordeling, samt adgangs- og strukturtiltak i fiskeflåten. Det er lagt til grunn at ny kvotefordeling skal ligge fast i seks år, t.o.m. 2007.

Ressursfordelingsutvalget fremmer i sin innstilling av 31. januar 2001 forslag om et strukturfond til kondemnering i fiskeflåten som et strukturtiltak for kapasitetstilpasning. Utvalget mener at bruk av økonomiske midler til å kjøpe ut fangstkapasitet vil være et effektivt virkemiddel for å tilpasse fiskeflåten bedre til ressursgrunnlaget. Ressursfordelingsutvalget fremmer i innstillingen forslag om at næringen selv skal bidra med midler for å finansiere en slik kondemneringsordning. Utvalgets innstilling skal behandles på Landsmøtet i Norges Fiskarlag 11. oktober 2001.

Fiskeridepartementet vil komme tilbake til spørsmålet om et strukturfond i fiskeflåten på en egnet måte etter at Landsmøtet har behandlet saken.

Regjeringen har tidligere bevilget midler til strukturformål i fiskeflåten over Fiskeriatvaten og gjennom SNDs virkemiddelapparat.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-16

Enhetskvoteordninger for havfiskeflåten

Saltvannsfiskeloven § 5a gav inntil 1. juni 2001 hjemmel for å fastsette forskrifter om enhetskvoteordning for den konsesjonsbelagte trål- og ringnotflåten, samt for fartøy over 28 meter som fisker med konvensjonelle redskap og med adgangsbegrensning, jfr. lovendring 30. april 1999 (Ot.prp. nr. 21 (1998-99) og Innst.O. nr. 55 (1998-99)). Ved lovendringen 1. juni 2001 ble § 5a endret slik at den nå også gir hjemmel til å fastsette andre former for spesielle kvoteordninger samtidig som fartøygrensen på 28 meter ble tatt ut, jfr. Ot.prp. nr. 39 (2000-2001) og Innst.O. nr. 73 (2000-2001)). Det innebærer at det nå kan fastsettes forskrift om spesielle kvoteordningen også for fartøy som er mindre enn 28 meter.

I en enhetskvoteordning deles årskvoten i et større antall kvoter enn antall deltagende fartøy, som ellers er utgangspunktet for kvotefordelingen etter saltvannsfiskeloven § 5. Med utgangspunkt i denne kvotefordelingen kan det på fastsatte vilkår tildeles flere enhetskvotes for fiske med ett fartøy. Hovedvilkåret vil være at et fartøy trekkes ut av fiske. Når det skal vurderes modeller for kvoteordninger for fartøy under 28 meter, må disse være tilpasset de ulike forutsetninger som eksisterer innenfor hver enkelt gruppe.

Formålet med kvoteordningene er å styrke driftsgrunnlaget for deltagende fartøy, i første omgang for det fartøyet som tildeles enhetskvote eller en annen form for kvote, men på sikt for alle fartøy i gruppen ved at gruppekvoten senere skal fordeles på færre fartøy. Dermed å legge til rette for at hver enkelt fartøygruppe i størst mulig grad kan utnytte sine fortrinn i forhold til andre grupper, under ulike kvotemessige forutsetninger. Fiskeridepartementet fastsetter vilkår for tildeling av enhetskvote, jfr. saltvannsfiskeloven § 5a tredje ledd. Departementet bestemmer således om enhetsknoten skal avkortes, lengden av tidsrommet enhetsknoten kan tildeles, samt fordelingen av enhetsknoten. Når det gjelder spesielle kvoteordninger for fartøy under 28 meter er det på det nåværende tidspunkt ikke gitt nærmere regler om dette.

Torsketrålerflåten

Fiskeridepartementet innførte enhetskvoteordning for torsketrålerflåten første gang i 1984. Ordningen omfattet ferskfisk- og rundfrysetrålerflåten som etter svikt i forekomsten av norsk-arktisk torsk fikk store lønnsomhetsproblemer. Som følge av tilsvarende problemer i hele torsketrålerflåten, innførte departementet i 1990 en enhetskvoteordning for hele torsketrålerflåten. En ny ordning trådte i kraft fra 1997.

Etter ordningen som trådte i kraft fra 1997 deles årskvoten for trålfiske etter norsk arktisk torsk og hyse i tilsvarende det antall fartøy som ble tildelt slik kvote i 1995. Enhetskvote kan tildeles i 13 år, senest for år 2011. Det ble lagt til rette for at både den som eier flere fartøy og samarbeidende rederier kunne benytte ordningen. For å hindre fiskeripolitiske uønskede effekter, ble flåten i enhetskvotesammenheng delt i tre grupper, noe som innebar at enhetskvote må tildeles innenfor gruppen. Videre skulle ordningen ikke medføre at råstoff går ut av den nordlige landsdelen eller ut av særskilte mindre regioner i Nord-Norge. For å unngå at enhetskvoteordningen lager uønskede kvotekonsentrasjoner kunne det samlet ikke tildeles mer enn 9 enhetskvotes for samme søker. For å hindre for store forskjeller i kvotegrunnlag mellom de deltagende fartøy, ble det dessuten satt et tak for samlet kvote pr. fartøy.

Ordningen var tidsbegrenset til 31. desember 1998, fordi saltvannsfiskeloven § 5a på det tidspunkt ordningen ble iverksatt hadde en tilsvarende tidsbegrensning. Etter at lovbestemmelsen 30. april 1999 ble gjort permanent, har departementet i juni 2000 vedtatt en ny enhetskvoteordning, som i utgangspunktet bygger på 1997-ordningen, men med en del justeringer, blant annet at enhetsknoten kan tildeles i inntil 13 år, men dersom fartøyet som tas ut av fisket blir kondemnert, kan enhetskvote tildeles i inntil 18 år.

Ringnotflåten

Enhetskvoteordning for ringnotflåten ble innført fra 1996 for å tilpasse ringnotflåten til ressursgrunnlaget.

De årlige totalkvotene for fiske etter sild, makrell, lodde og brisling ble delt inn i enhetskvotes utfra deltagende fartøy i 1995. Enhetskvote kan tildeles for 13 år, senest for år 2011. Som for torsketrål ble det lagt til rette for at hele flåten kunne benytte ordningen, både den som eier flere fartøy og samarbeidende rederier. Som forutsatt i Innst.O. nr. 103 (1992-1993) s. 4, skal en viss prosent av enhetsknoten gå tilbake til gruppeknoten for refordeling. For å ivareta regionalpolitiske målsettinger, varierer denne avkorting ut fra hvor i landet det uttatte

og det gjenværende fartøyet er hjemmehørende. Avkortningen varierer fra 5 til 50%. Som for torsketrålerflåten gjaldt et kvotetak pr. fartøy.

Ordningen var tidsbegrenset til 31. desember 1998, fordi saltvannsfiskeloven § 5a på det tidspunkt ordningen ble iverksatt hadde en tilsvarende tidsbegrensning. Etter at lovbestemmelsen 30. april 1999 ble gjort permanent, har departementet i juni 2000 vedtatt en ny enhetskvoteordning, som i utgangspunktet bygger på 1997-ordningen, men med en del justeringer som for torsketrålerne, blant annet at avkortningen varierer fra 5 til 40%.

Grønlandsrekekrålerflåten

Enhetskvoteordning for grønlandsrekekrålerflåten ble innført i 1994. Det norske fisket ved Grønland inngår i den årlige fiskeriattaler med EU og med Grønland. EU disponerer en rekekvote ved Grønland etter avtale med Grønlands hjemmestyre.

Årskvoten for rekekrålerfiske ved Grønland ble delt opp i enhetskvoter i samsvar med antall deltagende fartøy i 1993. Enhetskvote kan tildeles i 10 år, men ikke etter år 2008. Kvotekonsentrasjon ble hindret ved at ingen fartøy kan tildeles mer enn 10% av totalkvoten. Ordningen bidrar ikke til at råstoff går ut av den nordlige landsdelen ettersom det ikke kan tildeles enhetskvote for fartøy hjemmehørende i Sør-Norge på grunnlag av at et fartøy hjemmehørende i Nord-Norge trekkes ut av fiske.

Ordningen var tidsbegrenset til 31. desember 1998, fordi saltvannsfiskeloven § 5a på det tidspunkt ordningen ble iverksatt hadde en tilsvarende tidsbegrensning. Etter at lovbestemmelsen 30. april 1999 ble gjort permanent, har departementet også her vedtatt ny enhetskvoteordning, som i utgangspunktet bygger på 1993-ordningen.

Enhetskvoteordninger for andre flåtegrupper

Et forslag om enhetskvoteordning for konvensjonelle fartøy på eller over 28 meter ble sendt på høring i mars 2000. Forskrift ble vedtatt 28. juli 2000. Enhetskvoter innebærer at fiskekvoter fra flere fartøy i en tidsavgrenset periode kan samles på en båt, mot at de andre fartøy blir tatt ut av fisket.

Ordningen med enhetskvoter for den konvensjonelle flåten omfatter i dag 98 fartøy på og over 28 meter. De fleste fisker med line, noen med garn og resten har ulike driftskombinasjoner, som også omfatter rekekråler.

Varigheten for ordningen er 13 år, men dersom fartøyet som tas ut kondemneres, kan enhetskvote tildeles i inntil 18 år. Gjennom bruk av enhetskvoteordningen kan det ikke tildeles mer enn 10% av gruppekvoten for det enkelte fiskeslag til den/det enkelte reder/rederi. Et fartøy kan ikke tildeles mer enn 3 kvotefaktorer av torsk og hyse og 2 kvotefaktorer av sei.

Dersom et fartøy fra Sør-Norge får tildelt enhetskvote ved at fartøyet som går ut av fisket er fra ett av de fem nordligste fylkene, blir enhetskvoten avkortet med 20%. Dette blir gjort for å bremse kvoteoverføringer fra nord til sør.

Enhetskvoteordninger for seitrålerne

2. februar 2001 ble det fastsatt forskrift om enhetskvoteordning for seitrålerne. Enhetskvoteordningen omfatter sei nord for 62°N og sei sør for 62°N. For tildeling av enhetskvote for seitrålere gjelder tilsvarende vilkår som innenfor de øvrige enhetskvoteordningene.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr B-17

Fornyelse av fiskeflåten

Gjennomsnittsalderen innen flere driftsgrupper i den norske fiskeflåten er fremdeles svært høy. En aldrende fiskeflåte medfører en rekke problemer. Slitasje og uhensiktmessige tekniske løsninger ombord bidrar til høye driftskostnader. Hensynet til markedene og behovet for å ta vare på fangsten slik at kvaliteten på råstoffet blir optimal, kan være vanskelig å ivareta på eldre fartøy. Det samme gjelder håndteringen av avfall og tilrettelegging for utnyttelse av biprodukter. Økte miljøkrav, bl.a. om reduksjon i utslipp av NO_x og CO₂, fordrer fornying og motorutskiftninger i flåten. I en situasjon med et stramt arbeidsmarked og hvor flåten har behov for å rekruttere kvalifisert personell til fiskeflåten, er arbeidsmiljø og sikkerhet viktige faktorer som ofte er dårligere ombord i eldre fartøy enn i nye fartøy.

I forbindelse med Stortingets behandling av St.meld. nr. 51 (1997-1998) "Perspektiver på utvikling av norsk fiskerinæring" kom næringskomiteen med følgende merknader vedrørende spørsmålet om flåtefornyelse:

"Komiteen er kjend med at den dekte flåten har ein gjennomsnittsalder på 23,2 år og ser at flåten treng fornying utan at dette fører til kapasitetsauke totalt sett. Komiteen meiner trygge, tenlege og lønsame fartøy vil ha stor betydning for rekrutering til fiskaryrket og for å betra grunnlaget til nybygg."

Stortinget gjorde følgende romertallsvedtak på bakgrunn av komiteens tilråding:

"Stortinget ber Regjeringa komme med framlegg om aktuelle skatte- og finansieringsordninger som kan stimulere til ein auka utskiftingstakt i flåten i dei ulike deler av landet."

På bakgrunn av behandlingen av perspektivmeldingen i Stortinget, ble det nedsatt en arbeidsgruppe som har vurdert ulike virkemidler for fornyelse av flåten. Arbeidsgruppen har vurdert tiltak innenfor skatt, som fondsavsetning og utsatt gevinstbeskatning og andre finansieringsordninger, som blant annet økte rammer til kondemnering og kontrahering.

Midler til finansieringsordningen som i dag er i bruk for å fremme fornyelse og kapasitetsreduksjon i fiskeflåten bevilges over kap. 2415 post 72 Tilskudd til fornyelse og kapasitetstilpasning i fiskeflåten.

Finansieringsordningen inneholder tre elementer:

- tilskudd til kontrahering
- tilskudd til kondemnering
- tilskudd til kombinert kontrahering- og kondemnering

Fordelene ved denne ordning er at en trekker kapasitet ut av fisket samtidig som flåten fornyes. Ordningen inneholder elementer både av kontrahering og kondemnering, men Fiskeridepartementet prioriterer kondemnering. Beløpet avsatt til kontrahering har blitt sterkt redusert de siste årene. For 2002 er det ikke foreslått bevilget midler til denne posten. I 2001 gikk midlene til flåten (30 mill over Fiskerieravtalen) kun til ren kondemnering av fartøy.

Tilskudd til flåtefornyelse og kapasitetstilpasning bør ses i forhold til støtte til strukturtiltak som blir gitt over fiskerieravtalen. De siste fire årene har det blitt gitt følgende støtte til flåtefornyelse og kapasitetstilpasende tiltak.

ORDNING	1997	1998	1999	2000	2001
Kontrahering	92 mill.	75 mill.			35 mill. (tilsagn fra 2000)
Kondemnering		25 mill.	18 mill.	30 mill.	30 mill.
Kombinert kondemnering og kontrahering			50 mill.	50 mill.	
SUM	92 mill.	100 mill.	68 mill.	80 mill. (+35)	65 mill.

I 1997 ble det avsatt 92 mill. kroner over statsbudsjettet. Det ble ikke bevilget midler over fiskerieravtalen. I 1998 ble det avsatt 75 mill. kroner over statsbudsjettet og 25 mill. kroner over fiskerieravtalen.

I 1999 ble det avsatt 50 mill. kroner over statsbudsjettet og 18 mill. kroner over støtteavtalen.

I 2000 ble det avsatt 50 mill. kroner over statsbudsjettet og 30 mill. kroner over støtteavtalen. I tillegg til dette ble det gitt en tilsagnsbevilgning på 35 mill. kroner over statsbudsjettet. Tilsagnsbevilgningen gav mulighet til å gi tilsagn for 35 mill. kroner i 2000, mens beløpet først vil bli utbetalt i 2001.

For 2001 ble det bevilget 30 mill. kroner over Fiskeriavtalen til ren kondemnering, samt 35 mill. kroner for å dekke tilsagnene gitt i 2000.

C Økonomiske ordninger



Linestamper. Foto: Lennart Johanson.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-1

Statsbudsjettet og nasjonalbudsjettet

Ressurs- og utredningsavdelingen deltar aktivt i arbeidet med Fiskeridepartementets forslag til statsbudsjett. Formålet med deltakelsen er å sikre at de økonomiske sider ved forvaltningen av de marine ressurser blir ivaretatt i budsjettet. Avdelingen samarbeider nært med de underliggende etater i utarbeidelsen og oppfølgingen av statsbudsjettet. Dette gjøres gjennom fagmøter, etatsmøter og dialog mellom avdelingen og etatene.

Planen for avdelingens aktivitet knyttet til utarbeidelse og oppfølging av statsbudsjettet gjennom året ser slik ut:

Januar	Utarbeidelse av forslag til satsinger for neste år.
Mars	Etatsmøter – gjennomgang av aktivitet siste halvår.
Mai-Juni	Tekstinnspill til statsbudsjettet mottas fra underliggende etater.
Juni-Juli	Utarbeidelse av tekst til statsbudsjettet (1. utkast). Forslaget oversendes politisk ledelse for gjennomgang.
August	1. utkast kommer i retur fra politisk ledelse for justeringer. 2. utkast utarbeides straks og leveres tilbake til politisk ledelse for gjennomgang. Kun små justeringer foretas etter dette.
September	Budsjettet trykkes
1. uke i oktober	Statsbudsjettet legges frem for Stortinget.
November	Etatsmøter med blant annet gjennomgang av det foreslåtte statsbudsjett.
Desember	Statsbudsjettet vedtas av Stortinget

Nasjonalbudsjettet

Ressurs- og utredningsavdelingen har også koordineringsansvar i forhold til Fiskeridepartementets innspill til nasjonalbudsjettet.

Nasjonalbudsjettet er en oversikt over landets forventede utvikling i det kommende året, herunder forventede inntekter og utgifter for staten. I forbindelse med nasjonalbudsjettet innhenter Ressurs- og utredningsavdelingen innspill fra andre avdelinger i Fiskeridepartementet og Fiskeridirektoratet om bruttoproduksjon, bruttoinvesteringer, import og eksport, og forventet utvikling for disse størrelser, innen fiske- og fangst og havbruk.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-2

Langtidsprogrammet 2002-2005

Ressurs- og utredningsavdelingen har koordineringsansvar for Fiskeridepartementets arbeid med Langtidsprogrammet.

Regjeringen la den 29. mars 2001 fram Langtidsprogrammet for perioden 2002-2005. I tråd med vanlig praksis er Langtidsprogrammet behandlet foreløpig i finanskomiteen (Inns.S. nr. 230 (2000-2001)), mens den endelige behandlingen i Stortinget vil skje i løpet av høsten 2001 eller våren 2002.

Fiskeri- og havbruksnæringen har fått bred og god omtale i Langtidsprogrammet for 2002-2005, næringen er nevnt spesielt i kapitlet om forskning og nyskaping og kapitlet om en politikk for vekstkraftige regioner.

Tekstutdraget nedenfor er hentet fra innledningen til kapitlet om politikk for vekstkraftige regioner, og er representativt for den type omtale fiskeri- og havbruksnæringen har fått i Langtidsprogrammet for 2002-2005:

”Norge har rettigheter til og ansvaret for noen av verdens største og mest næringsrike kyst- og havområder. Fiskeri- og havbruksnæringen har de senere årene utviklet seg betydelig, og eksporten har økt kraftig. Næringen har særlig betydning for verdiskaping og bosetting langs store deler av kysten. En bærekraftig ressursforvaltning er en forutsetning for å oppnå dette. Regjeringen legger opp til et nært samarbeid med Russland, Island og EU om forvaltningen av de marine ressursene i våre nære havområder. Utviklingen i oppdrettsnæringen har bidratt betydelig til livsgrunnlaget langs kysten. En systematisk satsing på forskning og utvikling har vært viktig for å oppnå dette. Gjennom markedsorientering og økt verdiskaping skal næringen bidra til gode arbeidsplasser og bosetting langs kysten. Regjeringens fiskeripolitikk skal legge til rette for en lønnsom og bærekraftig utvikling av næringen. Norge har fortrinn innenfor fiskeri og havbruk gjennom naturgitte rammebetingelser og tilgang på arbeidskraft med høy kompetanse og erfaring. Det er store muligheter for ytterligere verdiskaping basert på marine ressurser. Regjeringen vil målrette FoU-innsatsen for å utvikle næringen og øke verdiskapingen.”

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-3

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond – SND

Virksomheten

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) er det viktigste offentlige organet for næringsfinansiering. SND skal finansiere og iverksette tiltak for å bedre bedriftenes konkurransevne og lønnsomhet. En betydelig del av arbeidet er også rettet mot å skape et bredere næringsgrunnlag på steder og områder som er rammet av strukturendringer i næringslivet. Hovedmålene for SNDs virksomhet er relatert til nærings- og distriktpolitiske mål. SND er administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet (NHD). Midler til administrasjon og SNDs landsdekkende ordninger bevilges over NHDs budsjett, mens midler til de distriktsrettede ordningene bevilges over Kommunal- og regionaldepartementets (KRD) budsjett. De distriktpolitiske virkemidlene forvaltes dels av SND og dels av fylkeskommunene. SND forvalter i tillegg midler over Fiskeridepartementets budsjett til tilskuddsordningen til fornyelse og kapasitetstilpasning i fiskeflåten og nyskappingsprogrammet for kommersiell utnyttelse av marine ressurser.

Fiskerimyndighetens rolle vis-a-vis SND

Fram til 1.1.1997 hadde kun fiskeindustri, eksportleddet og havbruk tilgang på SNDs virkemidler. Som følge av at Statens Fiskarbank ble integrert med SND med virkning fra 1.1.1997, fikk fiskeflåten tilgang til alle virkemidler i SND. Bakgrunnen for integreringen var å skape et formålstjenlig og effektivt virkemiddelapparat rettet mot flåten, og sikre bedre samordning av de ulike virkemidlene rettet mot de ulike ledd i fiskeri- og havbruksnæringen. Premissene knyttet til integreringen går fram av Ot.prp. nr. 15 (1996-1997) og av Stortingets innstilling (Innst.O. nr. 29 (1996-1997)).

Fiskeridepartementet (FID) skal gi særskilte overordnede fiskeripolitiske retningslinjer til SND og fylkeskommunene. Dette skal inneholde de overordnede fiskeripolitiske styringssignalene for alle ledd i fiskerinæringen. Mer detaljerte styringssignaler fra FID tas inn som en del av de ordinære tildelingsbrevene fra departementene. Alle flåtesaker skal behandles av de distriktskontorene som har flåtekompetanse.

Ressurs- og utredningsavdelingen har ansvaret for FIDs koordinering av alle saker som berører SND. Foruten løpende saker er hovedvekten av arbeidet relatert til å revidere samt følge opp de overordnede fiskeripolitiske retningslinjer, samt å påse at RUP (Regionale utviklingsprogrammer) ikke kommer i konflikt med de fiskeripolitiske retningslinjer.

Fiskeflåten har tilgang på følgende virkemidler innenfor Fiskeridepartementets budsjett forvaltet av SND:

Tilskuddsordning til fornyelse og kapasitetstilpasning i fiskeflåten:

Kapittel 2415 post 72, er en ny, koordinert støtteordning som fra og med 1999 erstattet ordningene for kontraherings- og kondemneringstilskudd. Ordningen ble utarbeidet av Fiskeridepartementet for å effektivisere og tilpasse virkemiddelbruken overfor fiskeflåten og stimulere til fornyelse av flåten, samtidig som hensynet til totalkapasiteten blir ivarettatt. Ordningen inneholder følgende tre elementer:

1. Støtte til fartøyeiere som tar sine fartøy permanent ut av fiske ("ren kondemnering")
2. Støtte til fartøyeiere som tar sine fartøy permanent ut av fiske, men som tar sikte på å drive fiske videre med et annet fartøy som vil innebære en betydelig fornyelse eller standardheving i forhold til det fartøyet det søkes om kondemneringstilskudd for ("kombinert kondemnering")
3. Støtte til fiskere som bygger nytt fartøy

I 2000 ble det bevilget 50 mill. kroner til denne ordningen, samt en tilsagnsfullmakt på 35 mill. kroner som dekkes av bevilgningen i 2001. I tillegg ble det både i 2000 og 2001 bevilget 30 mill. kroner til kondemnering av fiskefartøy gjennom støtteavtalen for fiskerinæringen. Det er ikke foreslått bevilget midler til ordningen i 2002.

Landsdekkende ordninger;

Fiskeflåten har pr. i dag tilgang på følgende virkemidler innenfor NHDs og KRDs budsjett forvaltet av SND:

Grunnfinansieringslån:

Det er satt av en ramme i 2001 på 800 mill. kroner som er øremerket fiskeriformål. Renten er markedsbasert, og varierer etter risiko på prosjektet.

Risikolån og garantier for lån til realinvesteringer og driftskapital (driftskreditt):

Renten på risikolånene ligger over toppnivået på grunnfinansieringslånene. Risikolånene er dyre, men gir økte muligheter for fullfinansiering av prosjekter i forhold til tidligere låneordninger i Fiskarbanken.

Egenkapitalordningen:

Summen av SNDs innskudd i aksjekapital og ansvarlig lånekapital i et selskap skal bare unntaksvis overstige 35% og ikke i noen tilfelle overstige 49% av egenkapitalen. Det kan ikke investeres for mer enn 50 mill. kroner i ett selskap.

Utviklingstilskudd:

Ordningen skal rettes inn mot å fremme tiltak og prosjekter som kan bedre effektiviteten i norsk næringsliv. Støtten går særlig til prosjekter og tiltak og bidrar til utvikling og etablering, omstilling, nettverksbygging og kompetanseutvikling. Tilskuddene kan dekke inntil 50% av eksterne kostnader ved slike tiltak. Når det gjelder flåten er støtten avgrenset mot fysiske investeringer som kan ha kapasitetsdrivende effekt.

Distriktsrettede ordninger

Generelt gjelder at de distriktsrettede ordninger skal bidra til at nye bedrifter og nyetablerer får et best mulig grunnlag for å starte virksomheten og til at eksisterende bedrifter videreutvikles gjennom kompetanseheving, omstilling og nyskaping.

Bedriftsutviklingstilskudd:

Tilskudd til bedriftsutvikling kan kun gis til små og mellomstore bedrifter, med inntil 50% av tilskuddsgrunnlaget. Det kan gis støtte til FoU, konsulentbistand, opplæring og nettverksbygging.

Investeringsstilskudd:

Ordningen skal brukes til investeringer av varig karakter. Det kan også gis støtte til kjøp av brukte maskiner. Investeringer kan gis til grunnlagsinvesteringer som ikke kan motta annen støtte over offentlige budsjetter. Det er åpnet for at flåten skal få tilgang på disse fra 1.7.1997 (jfr. Ot.prp. nr. 15 (1996-97)). En har i alle år ført en restriktiv praksis når det gjelder kjøp av brukte fiskefartøy. SND kan i spesielle tilfeller gi distriktsrettet investeringsstilskudd til kjøp av brukte fiskefartøy. Dette gjelder kun for kommunene Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa, Kvæningen, Lyngen, Karlsøy og Storfjord i Troms og alle kommuner i Finnmark fylke. Tilskuddet skal kun gis til kjøp av brukte fartøy innenfor den nevnte regionen. Det skal ikke gis distriktsrettet investeringsstilskudd til kjøp av brukte fartøy innenfor denne regionen. Det kan dispenseres fra dette kravet hvis det er risiko for at fartøyet alternativt blir solgt ut av de nevnte kommunene i Troms og Finnmark.

Risikolån til realinvesteringer og driftskapital i spesielle distrikter:

Ordningen kan sammenlignes med den landsdekkende. Renten på risikolånene ligger over toppnivået på gjennomsnittlig rente på grunnfinansieringslån (ca. 2%).

Kommunale næringsfond:

Ordningen skal styrke kommunenes mulighet til lokal næringsutvikling og samarbeid med utgangspunkt i forutsetningene i lokalmiljøene. Virkemidlene kan enten gis som tilskudd, ansvarlig eller betinget lån. Støtten skal som hovedregel ikke overstige mer en 50% av prosjektets kapitalbehov. Ved nyetablering kan det gis inntil 75%. Maksimum støttebeløp til et prosjekt har ligget rundt 200.000 kroner. For flåten innebærer dette at det kun er småprosjekter som får støtte.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-4

Hovedavtalen om støtte til fiskerinæringen

Hovedavtalen

Under den annen verdenskrig ble det gjennomført prisutjevninger ved eksport av fiskevarer, første gang i 1942. Prisutjevningsordningene ble videre utbygd etter krigen, og det ble lagt opp ganske betydelige fond. Det opprinnelige prisutjevningfond ble i 1948 delt i to avdelinger, som i 1951 ble omgjort til to fond: Prisreguleringsfondet for fisk og Prisreguleringsfondet for sild. Begge prisutjevningfondene opparbeidet i de første årene betydelige reserver. Senere utviklet forholdene på markedene, i fisket og kostnadsnivået seg slik at det ble behov for store netto utbetalinger av fondene til støtte av prisene og til reduksjon av kostnadene i fisket. Formuen i fondene ble etter hvert så sterkt redusert at midlene ikke lenger strakk til, og for at prisene skulle kunne opprettholdes, ble det nødvendig med bevilgninger over statsbudsjettet fra 1958. Siden 1958 er det bevilget særskilte midler til fiskerinæringen.

Etter innstilling fra et utvalg som var oppnevnt i januar 1963 ble Hovedavtale for fiskerinæringen inngått 3.6.1964 mellom Fiskeridepartementet og Norges Fiskarlag. Avtalen ble lagt fram for og godkjent av Stortinget 12.1.1965 (St.meld. nr. 7 (1964-65)).

Gjennom Hovedavtalen innledet myndighetene og Norges Fiskarlag et nærmere samarbeid med sikte på tiltak som kunne øke lønnsomheten i fiskerinæringen slik at fiskerne kunne oppnå en inntekt minst på linje med inntektene i andre yrker og slik at næringen etterhvert kunne gjøres uavhengig av statlige støttetiltak.

I samsvar med forutsetningene for hovedavtalen ble det i denne fastsatt særskilte regler for utformingen av støttetiltak i årene 1964-68 og også bestemt at avtalen ikke skulle kunne oppsies med virkning før 31.12.1968. Hovedavtalen fastsetter generelle bestemmelser om framgangsmåten ved forhandlingene, hvilket beregningsmateriale som skal legges til grunn, om vilkårene for å kreve forhandlinger og om hvilke regler som skulle legges til grunn ved utformingen av støttetiltakene.

Etter Hovedavtalen kan Norges Fiskarlag kreve forhandlinger om støttetiltak når lønnsevnen under normale fangstforhold for vanlig godt drevne og vel utstyrte fartøyer som driver helårsfiske etter lagets oppfatning ikke står i et rimelig forhold til inntektene i andre næringer.

Utvikling i fiskeristøtten

Utviklingen i fiskeristøtten var slik at bevilgningene, med unntak av en periode i første halvdel av 1970-årene, økte jevnt fram til ca. 1980 da det ble bevilget 1,4 mrd. kr (tilsvarende 3,7 mrd. 2000-kr). I enkelte år tilsvarte fiskeristøtten over 30% av førstehåndsverdien i fisket. Siden 1980 har fiskeristøtten blitt kraftig redusert og er nå mer eller mindre borte. Fiskeristøtten for 2001, som er på 120 mill. kr, tilsvarer ca. 1% av førstehåndsverdien. I 2001 ble midlene fordelt slik på følgende ordninger: 30 mill. kr til strukturiltak i fiskeflåten, 4 mill. kr til fiskeforsøk og rettledningstjeneste, 31 mill. kr til føringstilskudd, 15 mill. kr til garantilott, 11 mill. kr til linegenesentraler, samt et reservebeløp på 29 mill. kr.

Reduksjonen i fiskeristøtten har sammenheng med flere forhold. For det første var målsetningen i Hovedavtalen at man over tid skulle unngå alle støtteordninger. Bedre ressursforvaltning og kapasitetstilpasning har redusert behovet for støtte. Videre har internasjonale avtaler (EFTA, EØS) begrenset mulighetene for å gi løpende næringsstøtte. Prisstøtte og annen driftsstøtte ble avvirket fra og med 1994.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-5 Fiskermanntallet

Forskrift om føring av manntall for fiskere og fangstmenn mv. er fastsatt i medhold av lov av 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere § 4.

Fiskermanntallet er en registrering av alle som er bosatt i riket og som har saltvannsfiske eller dyrefangst i havet som næring. Registreringen brukes for å avgrense personkretsen som kan få tildelt deltakeradgang i fisket, kvoter, arbeidsledighetstrygd for fiskere, garantilott, fulle trygderettigheter mv. og som kan delta i fiskerpensjonsordningen.

Manntallet er organisert slik at deltidsfiskere registrerer seg på blad A, mens heltidsfiskere registrerer seg på blad B. Avgrensningen i forhold til deltidsfiskere er viktig ettersom det kun er heltidsfiskere som kan få a-trygd, garantilott mv. og som kan delta i fiskerpensjonsordningen. I den senere tid er det åpnet for at skoleelever som har fiske og fangst som linje og som har tegnet lærlingekontrakt med fiskebåtrederi kan opptas på blad B. Videre er grensen for inntekt fra andre yrker eller næring øket fra 4 til 5 G for fiskere på blad A. Dette legger bedre til rette for å drive fiske i næringskombinasjon.

Det pågår et arbeid med revidering av manntallsforskriften. I forbindelse med dette er det etablert en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Sosial- og helsedepartementet, Fiskeridirektoratet, Garantikassen for fiskere, Norges Fiskarlag og Fiskeridepartementet som skal vurdere bruken av fiskermanntallet. Det vurderes blant annet om fiskernes inngangsvilkår til de ulike ordningene som i dag er knyttet til manntallet, kan forenkles ved at avgrensning av personkrets settes direkte som vilkår i de aktuelle forskrifter.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-6

Garantikassen for fiskere

Garantikassen for fiskere (GFF) ble opprettet 1. januar 1980. GFF administrerer ordningene med garantilott, arbeidsledighetstrygd, refusjon av CO₂-avgift på mineralolje, tilskudd til drift av lineegnesentraler og pensjonstrygden for fiskere, herunder sekretariatsfunksjon for forvaltning av fondet for pensjonstrygden.

Garantikassen er et eget rettssubjekt og ledes av et styre og en daglig leder.

Styret i GFF består av 6 medlemmer oppnevnt av Fiskeridepartementet, fordelt med 2 representanter fra Norges Fiskarlag, 1 representant fra Norges Fiskarkvinnelag og 1 representant fra Sosial- og helsedepartementet. Leder er oppnevnt utenom de medlemmer som representerer fiskernes organisasjoner. I tillegg har de ansatte 1 representant i styret med tale-, forslags- og stemmerett i administrative saker. Styrets møter tiltres av en observatør fra Rikstrygdeverket og Fiskeridepartementet. Styremedlemmene tjenestegjør i fire år. Ny styreperiode løper fra mars 2000 og ut 2003.

Forvaltningen av GFF hører under styret, som også påser at virksomheten drives i samsvar med GFFs formål, vedtekter og andre forskrifter og retningslinjer fastsatt for de ordninger GFF administrerer. Styret skal føre tilsyn med daglig leders ledelse av virksomheten.

Garantikassens administrasjon ligger i Trondheim og hadde i 2000 en stab på 17,7 årsverk. Driftsutgiftene fordeles mellom ordningene etter en fordelingsnøkkel som bygger på det antall årsverk som direkte medgår til administreringen av de enkelte ordningene. Totale administrasjonsutgifter utgjorde i 2000 10,4 mill. kroner.

Fiskeridepartementet godkjenner budsjett og regnskap og behandler klagesaker vedrørende lineegnesentraler og a-trygdordningen. Fiskeridirektoratet behandler klagesaker vedrørende garantilott. Toll- og avgiftsdirektoratet behandler klagesaker knyttet til refusjonsordningen for mineraloljeavgifter.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-7

Garantilottordningen

Ordningen omfatter alle fiskere på fartøyer på 6 meter lengste lengde eller over som er innført i merkeregisteret for norske fiskefartøy, og hvor høvedsmannen er oppført på blad B i fiskermanntallet eller fyller betingelsene for opptak.

Mannskapet må være manntallsført på blad B eller fylle betingelsene for opptak for å kunne innvilges garantilott. Videre må fisker minimum være fylt 15 år i løpet av garantiperioden.

Tilskuddet fra Garantikassen for fiskere blir i utgangspunktet beregnet etter en minsteinntektsstandard med fratrukk for oppnådd lott i søkeperioden, grunnlag av oppnådd lott og tid i fiske. I tillegg til dette vil garantilotten bli redusert dersom fiskeren har mottatt garantilott i løpet av de tre siste årene. Garantilotten vil reduseres forholdsmessig avhengig av hvor mange påfølgende år fisker har mottatt garantilott og i forhold til størrelsen på mottatt garantilott i denne perioden.

Utbetalt garantilott i 2000 utgjorde 13,9 mill. kroner, hvorav 9,3 mill. kroner vedrørte 1999. Året deles i 2 garantiperioder. Ukebeløpet for 1. garantiperiode i 2001 var 2.200 kroner, med en egengarantiperiode på 13 uker. Det er avsatt 15 mill. kroner til disposisjon for ordningen i 2001 i tillegg til utdisponerte midler satt av til garantilott fra tidligere år.

I tilknytning til ordningen var det også i 2000 anledning for høvedsmann å ta opp forskuddslån med et garantibeløp på 8.400 kroner pr. mann. Totalt ble det utbetalt 2,6 mill. kroner i forskuddslån i 2000. Ordningen er videreført i 2001 med et garantibeløp på 8.800 kroner pr mann.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-8

Arbeidsledighetstrygd for fiskere

Ordningen omfatter alle fiskere oppført i fiskermanntallets blad B eller som fyller betingelsene for opptak, og som har vært sysselsatt om bord i fartøy innført i merkeregisteret for norske fiskefartøyer på 6 meter lengste lengde og over.

Rett til a-trygd gjelder i en rekke ulike tilfeller når fartøyet blir satt ut av drift (f.eks. havari, forlis, ishindringer). I forbindelse med samordningen med garantilottordningen ble ordningen med arbeidsledighetstrygd utvidet til også å omfatte fiskere som ble oppsagt og derved sto uten fartøytilknytning. Videre vil fiskere på fartøy som ble tatt ut av drift av kontrollerende myndighet og fiskere som ble arbeidsledige av egen skyld kunne innvilges a-trygd. Fiskere som blir oppsagt fra fartøyet på grunn av stopp i fisket ved reguleringer, sesongavslutning eller ved leveringsvansker, kan innvilges a-trygd etter en karenstid på 4 uker.

Dagpengesatsen utgjør for 2001 kroner 250 pr. dag med en begrensning i utbetaling av a-trygd på 40 uker pr. kalenderår. A-trygd blir beregnet for 6 dager pr. uke. Forsørgertillegget utgjør 12 kroner pr. dag pr. forsørgede barn under 18 år. For fiskere som går ledige ut over 26 uker, er forsørgertillegget 18 kroner pr. dag pr. barn.

I 2000 ble det behandlet 9.780 saker og utbetalt 35,4 mill. kroner innenfor ordningen.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-9

Implementering av EU-direktiv om regulering av arbeidstid for fiskere

Rådsdirektiv 2000/34 skal implementeres i vår nasjonale lovgivning, Sjøfartsdirektoratet er ansvarlig for å gjennomføre denne prosessen. Fristen for gjennomføring av direktivet er 1. august 2003. Direktivet slår fast at medlemsstatene skal regulere enten arbeidstid eller hviletid på samme måte som ILO konvensjonen nr. 180 og med de samme daglige og ukentlige rammer som i konvensjonen og lovutkastet. Rammene vil imidlertid kunne fravikes gjennom forskrift eller tariffavtale. Denne fraviksadgangen er svært viktig for å gi regelverket den fleksibilitet som er nødvendig for fiskerivirksomhet.

Norge har vært skeptiske til å regulere arbeids- og hviletid gjennom et EU-direktiv ettersom det har vært tradisjon å overlate slike forhold til partene i arbeidslivet.

Konsekvensene av direktivet vil bero på i hvilken utstrekning det oppnås enighet om fravik fra direktivet, slik at en kan opprettholde den nødvendige fleksibilitet. Et annet sentralt spørsmål er innretning og omfang av en eventuell kontrollvirksomhet.

Fiskeridepartementet vil være representert i en arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til forskrifter på dette området. I dette arbeidet vil det fra fiskerimyndighetenes side bli lagt vekt på å finne balanserte løsninger hvor hensynet til en rasjonell avvikling av fisket blir ivaretatt ved siden av hensynet til fiskerens behov for hvile. Ved utforming av kontrollrutiner vil det bli søkt å finne løsninger hvor administrativt merarbeid som blir pålagt den enkelte fartøyeier/selskap, blir holdt på et lavt nivå.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-10

Tilskudd til drift av lineegnesentraler

Formålet med ordningen er å stimulere til effektivitet i lineegningen, oppnå økt driftstid for lineefartøyene, bedre fartøyenes økonomi og oppnå økt rekruttering og sysselsetting. Ordningen administreres av Garantikassen for fiskere.

Tilskudd kan gis til fartøy som er innført i merkeregisteret og hvor hovedsmannen er oppført i fiskermanntallets blad B.

Det vil i 2001 bli utbetalt et beløp på 11 kroner pr. 100 egnede angler. Det ble i 2000 behandlet 1.129 saker om lineegnetilskudd. Samlet utbetaling i 2000 var 11,7 mill. kroner.

Det er avsatt 11 mill. kroner til ordningen over fiskeriatvaten for 2001.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-11

Pensjonstrygden for fiskere

Pensjonstrygden for fiskere er en pliktig offentlig pensjonsordning for personer over 15 år som har fiske eller fangst som hovednæring i minst 20 uker i året; det vil si alle personer på blad B i fiskermanntallet.

Rett til pensjon har alle som har betalt premie i 15 år, altså i 750 uker eller mer. Maksimal pensjon oppnås ved betalt premie i 30 år, det vil si 1.560 uker.

Pensjonen utbetales månedlig fra fylte 60 år og t.o.m. den måned man fyller 67 år. Garantikassen hadde i 2000 ca. 1.680 løpende pensjoner og det ble utbetalt 90,4 mill. kroner. Det ble i samme periode innbetalt 24,2 mill. kroner av 8.789 fiskere i pliktig medlemspremie. Dette er en nedgang i antall fiskere på 3,9% i forhold til 1999.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-12

Refusjon av mineraloljeavgift

I mai 1988 vedtok Stortinget at fiskerne skulle fritas fra å betale grunnavgift på mineralolje. Det ble videre bestemt at ordningen skulle være en refusjonsordning administrert av Garantikassen for fiskere. Klageinstans er Toll- og avgiftsdirektoratet.

Ordningen omfatter CO₂-avgift og grunnavgift på mineralolje levert til bruk om bord i fiske- og fangstfartøy innført i merkeregisteret og som fisker innenfor 250 nautiske mil fra norskekysten. Dersom fisket foregår lenger ute er det avgiftsfritt. Det er et krav at fartøyets båteier/hovedsmann er manntallsført i fiskermanntallet eller fyller betingelsene for opptak i manntallets blad A eller blad B. Tilsvarende refusjon gis til utenlandske fiskefartøyer på samme vilkår som innenlandske fartøyer dersom de fisker i norsk sone.

I 2001 utgjør refusjonen 86,2 øre pr. liter mineralolje, hvorav grunnavgiften utgjør 38,2 øre og CO₂-avgiften utgjør 48 øre. Det blir gitt en rentekompensasjon på 3% på refusjonsbeløpet.

Det ble behandlet 7.215 saker i løpet av 2000. I løpet av år 2000 ble det utbetalt 75,6 mill. kroner for bunkringer i 1999 og tidligere, mens det ble betalt ut 107,6 mill. kroner for bunkringer i 2000. Det endelige tall for 2000 vil være høyere.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-13

Produktavgift

Ordningen med produktavgift ble satt i verk 1. juli 1968. Produktavgiften er en avgift som skal dekke de ytelser fra Folketrygden for fiskere og fangstmenn, som arbeidsgiveravgiften i prinsippet tar sikte på å dekke for arbeidstakere. Videre skal den kompensere differansen mellom den høye trygdeavgiften som næringsdrivende ellers dekker individuelt og den mellomtsatsen som i dag betales av næringsinntekt i fiske.

Avgiften er lagt på førstehåndsomsetningen gjennom fiskesalgslagene. Fiskesalgslagene trekker produktavgift i oppgjør med fiskerne, og innbetaler avgiften direkte til Rikstrygdeverket. For fiske på fjerne farvann har fartøyene plikt til å betale produktavgiften til Fiskeridirektoratet ved Subsidiekontrollen.

For 2001 er produktavgiften 3,8% av verdien av førstehåndsomsetningen.

Fiskeridepartementet har forvaltningsansvaret for denne ordningen. Fiskeridirektoratet ved Subsidiekontrollen utfører kontrollarbeid knyttet til ordningen og rapporterer halvårlig til Fiskeridepartementet.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr C-14

Skattespørsmål

I forhold til skatteloven er all inntekt av fiske, med visse unntak, blitt regnet som næringsinntekt. Dette gjelder også inntekt som mannskap har fått i form av lott av fangsten, uten at de eier fartøyet eller deler av det eller redskapene.

Fiskerfradrag

Skattelovens § 49 nr. 2 gir hjemmel for å kreve fiskerfradrag. Skattepliktig som i til sammen minst 130 dager av inntektsåret personlig har drevet eller deltatt i fiske eller fangst på havet eller langs kysten, kan kreve særfradrag i inntekten med et beløp som utgjør 30% av netto arbeidsinntekt av fisket eller fangsten, dog høyst med kroner 70.000.

Kondemneringstilskudd

Etter Skattelovens § 49 nr. 3 skal tilskudd bevilget av Stortinget til kondemnering av eldre, uhensiktsmessige fiske- eller fangstfartøy ikke regnes som inntekt i den utstrekning tilskuddet overstiger fartøyets nedskrevne verdi. Utbetaling av tilskudd i tilfeller hvor Statens Fiskarbank (nå SND) har overtatt eiendomsretten til fartøyet for alternativt anvendelse regnes som kondemneringstilskudd. Den skattefrie delen av kondemneringstilskudd som nyttes til ervervelse av varig driftsmiddel, skal ikke fratrekkes i kostprisen ved beregningen av avskrivningsbeløp.

Høringsuttalelse knyttet til forslag om nytt regelverk for arveavgift – Zimmer-utvalget

Fiskeridepartementet har utarbeidet en omfattende høringsuttalelse til Zimmer-utvalgets forslag om nytt regelverk for arveavgift. I uttalelsen blir det bl.a. pekt på at det foreslåtte regelverk vil kunne slå uheldig ut ved generasjonsskifte i familieeide selskaper innenfor både havbruk og fiskerisektoren. Innføring av kontinuitetsprinsippet ved arv og gaver vil kunne innebære et betydelig press på likviditet og soliditet for familieeide bedrifter og andre mindre bedrifter ved et generasjonsskifte. Utvalgets anbefalinger og høringsuttalelser er til behandling i Finansdepartementet.

D Regional-, miljø-, areal- og planspørsmål



Fôring i matfiskanlegg ved Ålesund mars 2001. Foto: Eirin Roaldsen.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-1

Petroleumsektorens virkning på fiskeri og miljø

I Norge er olje- og gassutvinning noe som foregår til havs, og som i betydelig grad berører fiske og fiskeressurser, havbruk og bruk av kysten som farled. Fiskeriforvaltningen er derfor berørt av petroleumsvirksomheten i alle fasene – seismiske undersøkelser, åpning av nye felt for leteboring, tillatelse for utvinning av olje og gass, etablering og drift på feltene, legging av rørledninger, etablering av olje- og gassterminaler og avslutning av felt med disponering av de ulike installasjonene etter at de er tatt ut av bruk.

Petroleumsvirksomheten påvirker fiskeriene på flere måter. Leteboring og utvinning beslaglegger felt, det medfører fare for akutte utslipp av olje og det medfører kontinuerlige utslipp av oljekomponenter og kjemikalier gjennom den ordinære drift av feltene. Blant annet er det betydelige utslipp av ulike forurensende stoffer gjennom utslipp av produsert vann (vann som utvinnes fra grunnen sammen med olje).

For de fleste fasene av petroleumsvirksomheten er operatørene pålagt å utarbeide konsekvensutredninger. For fiskerimyndighetene og fiskerinæringen er det konsekvensene for miljøet i havet og i kystfarvannene og konsekvensene for fiske, havbruk og kysttrafikk som har interesse.

Før alle utbygginger sendes konsekvensutredninger på høring til Fiskeridepartementet (FID), Miljøverndepartementet (MD) og andre berørte instanser. FID innhenter uttalelser fra Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet og Kystdirektoratet. De vanlige merknader fra FID gjelder omfanget av beslagleggelse av havområder ved feltutbygging, hindringer for fiske og kysttrafikk ved rørlegging og det gjelder omfanget av de kontinuerlige driftsmessige utslipp av olje og kjemikalier. Når det gjelder utslipp, har fiskeri- og miljømyndighetene i den senere tid vært opptatt av langtidsvirkninger for marine organismer og det øvrige økosystemet i havet. Dette er snikende virkninger som er vanskelig å oppdage før skadene har skjedd.

I de siste årene har innholdet av komponenter i produsert vann fått økt oppmerksomhet. Flere av disse komponentene hører til grupper av kjemiske stoffer som har høy giftighet og man antar at kronisk belastning på miljøet av disse kan ha negativ effekt. Det er en generell aksept for at kunnskap om effektene fra disse stoffene på marine organismer er svært mangelfull. Nylige undersøkelser foretatt av Havforskningsinstituttet på oppdrag av Oljeindustriens landsforening har vist at alkylfenoler, som også fins i produsert vann, påvirker nivået av kjønnshormoner hos torsk og fører til nedsatt rognproduksjon. Utslipp av produsert vann øker mot slutten av et felts "levetid". Dette vil derfor bli et økende problem i årene framover. Petroleumsindustrien arbeider med å finne måter å reinjiserer det produserte vannet i grunnen igjen. Disse stoffene omfattes i dag ikke av grenseverdiene som er satt for utslipp (40 mg olje/liter utslipp).

I samarbeid med FID og MD tok Olje- og energidepartementet (OED) i 2000 initiativ til nedsetting av en arbeidsgruppe med mandat å definere hvilken forskning som var nødvendig for å få etablert viten om langtidseffektene. Det var også viktig å få vurdert hvordan forskningen kunne organiseres for optimal utnyttelse av kompetanse både fra oljeindustrien selv, involverte forvaltningsetater og andre forskningsmiljøer. En målsetting er at forskningen skal være forvaltningsrettet. Arbeidsgruppen ble nedsatt i regi av Norges Forskningsråd og avga sin rapport sommeren 2001. Oppfølgingen av dette arbeidet blir et viktig område for FID.

Høsten 1999 ble nye felt i Norskehavet lagt ut for leteboring. Både fra fiskeriforvaltningen og miljøforvaltningen ble det fremlagt betenkeligheter ved å inkludere til dels fiskeriintensive områder på Møre-kysten og dypvannsområder ved Vøringsbassenget pga. henholdsvis effekter for fiskeressurser/fiskerier/kystnære områder og ukjente konsekvenser ved en undervannsutblåsning på dypt vann. Visse betingelser i forbindelse med leteaktivitetene ble derfor tatt inn i utlysningen. I forbindelse med utlysningen er det åpnet for et biologisk og ressursmessig overvåkningsprogram for Norskehavet (jfr. St.meld. nr. 39 (1999-2000) om olje og gassvirksomheten). Det vil her være aktuelt å bygge på og sammenholde den overvåkingen som allerede pågår i regi av oljenæringen, Havforskningsinstituttet og miljøforvaltningen. FID følger opp dette arbeidet overfor OED i tida framover, for å ivareta fiskerinæringens interesser i at virkningene av forurensning fra petroleumsvirksomheten blir kartlagt og overvåket.

I samme Stortingmelding bebudes årlige konsesjonsrunder for Nordsjøen og konsesjonsrunder for Norskehavet annet hvert år. Fiskerimyndighetene deltar, sammen med fiskerinæringa i forarbeidet til utlysningene for å sikre fiskerinæringas interesser og hensynet til ressursene og havmiljøet.

Stenging av olje- og gassfelt og spørsmål om disponering av installasjoner som tas ut av bruk, har blitt aktualisert i de senere år. Spørsmålene om den framtidige politikk for disponering av utrangerte installasjoner har over flere år vært behandlet mellom departementene i flere utvalg og i flere internasjonale fora, bl.a. i OSPAR (se faktaark D-14 om OSPAR). FID har deltatt i disse prosessene. Sommeren 1998 vedtok OSPAR at plattformene skal fjernes etter bruk. Det gjelder unntak for understell på betongplattformer og bunnkonstruksjoner for de største stålplattformer. I stor grad imøtekommer dette vedtaket fiskeri- og miljøinteressene. Politikken for disponering av utrangerte plattformer er dermed i stor grad lagt.

På oppdrag fra OED, FID og oljeselskapet Phillips har Havforskningsinstituttet gjennomført en undersøkelse av hvordan oljeplattformer i Nordsjøen fungerer som fiskerev. Rapport ble lagt fram høsten 1998. Av konklusjonen framgår at installasjonene tiltrekker seg stor torsk og viste seg å ha positiv virkning for fiske med passive redskaper. Det er likevel neppe aktuelt å la utrangerte plattformer bli stående som de er for å brukes som fiskerev.

Disponering av rørledninger og kabler var gjenstand for et interdepartementalt utvalg som ble nedsatt i 1996. I utvalgets regi ble det gjennomført en rekke prosjekter på ulike aspekter ved rørledninger og kabler, herunder alternativer for disponering av disse når de går ut av bruk. Utredningene ga et viktig grunnlag for fremleggelsen av St.meld. nr. 47 (1999-2000) om Disponering av utrangerte rørledninger og kabler på norsk kontinentalsokkel.

Hvordan man skal handtere borekaks (sedimenter fra boreoperasjonene) som ligger igjen på havbunnen etter at installasjonene er fjernet, er foreløpig et uløst spørsmål. Kakset inneholder tildels giftige komponenter fra olje og kjemikalier tilsatt under boreoperasjonene. I Storbritannia (i regi av United Kingdom Offshore Operators' Association, UKOOA) pågår det omfattende undersøkelser med hensyn til karakterisering, nedbryting og miljøeffekter av kakset. Resultatene vil bli interessante også for norsk politikk på området.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-2

Korallrev

Korallrevforekomstene langs norskekysten har vært kjent gjennom lang tid. De senere år har det, blant annet på initiativ fra fiskerhold, blitt gjennomført et visst arbeid for å kartlegge utbredelsen av slike rev, klargjøre deres betydning for fiskebestandene og å undersøke nærmere hvorvidt eller hvordan revene påvirkes av fiskeriaktivitet.

Korallrev er biologiske konstruksjoner, og har en struktur som gjør dem til et egnet leveområde for en rekke fastsittende og levende arter. Det er hittil funnet rundt 700 arter på de såkalte Lophelia-revene i norske farvann. Dette gjør slike rev til et av de mest artsrike marine habitater langs kysten. Når det gjelder fisk, har oppmerksomheten særlig vært rettet mot revenes betydning for uer. Videofilmer av rev i mai måned har vist store konsentrasjoner av både lusuer og vanlig uer, og det antas at revene har en viktig funksjon i uerens reproduksjon, blant annet som fødeområde.

Lophelia er dypvannskoraller, og har en vid utbredelse spesielt i Nord-Atlanteren. Den finnes ofte på kontinentalskråningene og kontinentalkantene på dybder mellom 200 og 400 meter i temperatur mellom 4 og 8°C. Ingen andre steder i verden er det påvist så store levende Lophelia-rev og i så store konsentrasjoner som på den norske kontinentalsokkelen mellom 60° og 70°N. Lophelia finnes også i fjordområder på grunnere vann, men i samme temperaturområde.

Revområdene har vært attraktive fiskeplasser for fiskere som driver med redskap som garn og line. Mange fiskere har imidlertid ment at fangstene i disse områdene har gått drastisk ned, etter at det har pågått tråleraktivitet i områdene. Videoundersøkelser på Storegga har vist til dels omfattende ødeleggelser av revene, med skader som tolkes som spor etter tråling. Både av hensyn til revene selv, og av hensyn til revenes funksjon som yngle- og oppvekstområde for fisk, har Fiskeridepartementet fastsatt en forskrift av 11. mars 1999 om beskyttelse av korallrev.

Etter forskriften gjelder et krav om særlig aktsomhet ved fiske i nærheten av kjente forekomster av korallrev, og det er forbudt å ødelegge rev med hensikt. Videre gjelder et forbud mot fiske med redskap som slepes under fiske og i den forbindelse kan berøre bunnen, i to avgrensede områder på Sularyggen og Ivergrunnen. I tillegg har Direktoratet for Naturforvaltning midlertidig vernet Selligrunnen i Trondheimsfjorden med hjemmel i naturvernloven.

Det førstnevnte området omfatter det såkalte Sularevet, som i følge opplysninger fra Havforskningsinstituttet er det største kjente levende dypvannskorallrevet i verden, med en utstrekning på 16-17 km i nord-østlig retning, en bredde på minst 200 meter og høyde på minst 35 meter. I tillegg er det påvist en gruppe rev mot sør i fortsettelsen av hovedrevet og to grupper rev nordenfor dette. Hele dette komplekset ligger innenfor forbudsområdet.

Det vil kunne bli aktuelt å foreslå ytterligere områder vernet, etter hvert som det foreligger et tilstrekkelig grunnlag for dette.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-3

Bruk og vern i kystsonen

I Norge ble de første fredninger av natur foretatt rundt århundreskiftet. Lov om naturfredning kom i 1910. Denne loven ble avløst av lov om naturvern i 1954 som igjen ble avløst av någjeldende naturvernlov i 1970. Opprettelse av naturvernområder på land har pågått lengst og har størst omfang. Opprettelse av verneområder med hjemmel i naturvernloven som inkluderer sjøareal har imidlertid også pågått en stund, i hvert fall en 20 års tid. Nåværende naturvernlov gjelder i sjø ut til territorialgrensen (4 nautiske mil). Miljøverndepartementet har ansvaret for naturvernloven.

Verneplaner etter naturvernloven legger premisser for tilgangen på areal for virksomhet som Fiskeridepartementet har ansvar for. Fiskeridepartementet med underliggende etater deltar derfor aktivt i prosessene som kan lede frem til vern av sjøareal.

Arbeidet med vern av sjøareal i Norge kan grovt deles i to kategorier, avhengig av verneformål:

1. *Verneverdier på land:* Det arbeides i dag med en rekke fylkesvise verneplaner som gjelder forslag om opprettelse av verneområder for landareal med tilhørende sjøareal. Typiske eksempler på slike verneplaner er verneplan for sjøfugl og verneplan for våtmark. I Nordland og Troms er arbeidet med slike tematiske verneplaner slått sammen til en *kystverneplan*.
2. *Verneverdier i sjø:* Såkalte marine verneområder med hjemmel i naturvernloven, der marine naturverdier er det primære verneformål, er hittil ikke opprettet i Norge.

I forhold til vern av sjøareal er hensikten å sikre/ta vare på det biologiske mangfoldet, dersom nødvendig med vern etter naturvernloven eller ved hjelp av andre tiltak. Overvåkingsprogrammet for fiskefelt er et eksempel på tiltak hjemlet i fiskerilovgivning.

St.meld. nr. 43 (1998-1999) "Vern og bruk i kystsona":

På bakgrunn av en interpellasjon i Stortinget i mars 1998 ble det bestemt at Miljøverndepartementet skulle legge fram en stortingsmelding om vern i kystsonen. Arbeidet med meldingen skjedde i nært samarbeid med Fiskeridepartementet. St.meld. nr. 43 (1998-99) "Vern og bruk i kystsona" ble fremlagt for Stortinget juni 1999 og behandlet sommeren 2000. I meldingen slår Regjeringen fast følgende:

- vern i medhold av naturvernloven skal alltid ta utgangspunkt i formålet med vernet. Dette gjelder både ved valg av vernekategori og utforming av forskrifter.
- vernet skal ikke være strengere enn hva som er nødvendig for å sikre verneverdiene.
- verneområdet skal ikke ha en større geografisk utstrekning enn det som er nødvendig av hensyn til verneformålet.
- hele verneområdet må oppfylle kravene til den aktuelle vernekategorien.

I henhold til meldingen er følgende arbeid igangsatt med utgangspunkt i føringer i meldingen:

- gjennomgang/evaluering av eksisterende verneområder i kystsonen. Direktoratet for Naturforvaltning i samarbeid med Fiskeridirektoratet er i gang med gjennomgang/evaluering av verneområder i Sør-Trøndelag som prøvefylke.
- forslag til kystverneplan for Nordland og Troms skal gjennomgås på nytt i henhold til føringer i meldingen. Sannsynligvis blir kystverneplan for Nordland vedtatt høsten 2001, mens kystverneplan for Troms vedtas i 2002.
- arbeidet med marint vern er nå tatt opp igjen ved at et rådgivende utvalg for marin verneplan ble nedsatt i 2001. Utvalget skal i første rekke gi forslag til beskyttede områder. Med marine beskyttede områder menes områder hvor sjøbunn og/eller hele eller deler av tilhørende vannsøyle er vernet etter naturvernloven *eller særskilt beskyttet etter annet lovverk* for å bevare hele eller deler av det innbefattede miljø. Et marint beskyttet område kan også omfatte landareal i tidevannssonen. Marine beskyttede områder som er vernet etter naturvernloven betegnes marine verneområder.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-4

Planlovutvalget

Storting og Regjering har sett behov for en samlet gjennomgang av planleggingsbestemmelsene i plan- og bygningsloven, med sikte på forbedringer basert på de erfaringer som er gjort siden loven trådte i kraft i 1986, og for å ivareta nye behov i samfunnsplanlegging og arealforvaltning.

Siden 1986 har det vært stor utvikling både innen lovgivning og politikk. Det er nødvendig å oppdatere og videreutvikle lovgrunnlaget for planleggingen slik at det blir en best mulig innbyrdes sammenheng mellom de rettslige virkemidlene på feltet.

Tendensen de senere år viser at det blir stadig større konkurranse om arealene og at disse tas i bruk til nye formål. Dette gjelder både sjøarealer og landarealer. Eksempler er økende behov for bolig- og næringsarealer og ny bruk av kystsonen, delvis i konkurranse med tradisjonell bruk. Videre ser vi økt hyttebygging og privatisering, både i strandsonen og i fjellområder, på bekostning av både allmennhetens frie ferdsel og opphold, og mer tradisjonell, stedbundet, næring.

Når det gjelder sjøområder er ikke utfordringene for planlegging i sjø de samme som for planlegging på land. Det er for eksempel mindre aktuelt å vurdere endringer i plan- og bygningsloven ut fra hensynet til å ivareta marint biologisk mangfold. Som grunnlag for et lovutredningsarbeid som vil få konsekvenser for planlegging i sjø er det nødvendig å innhente erfaringer og å gjennomføre evalueringer som gjelder de spesielle problemstillingene som reises.

Den økte konkurransen om arealressursene tilsier et behov for et bedre plansystem, for på en ryddig og effektiv måte å avveie og beslutte hvordan de forskjellige interessene skal prioriteres og få gjennomslag i den praktiske arealbruken.

Planleggingen etter plan- og bygningsloven skal være sektorovergrepene og helhetlig, og skal omfatte en rekke samfunnsoppgaver og interesser.

På bl.a. denne bakgrunn ble Planlovutvalget opprettet ved kgl. res. høsten 1998, med en funksjonstid på 4 år. En viktig oppgave for utvalget er å vurdere hvorledes plan- og bygningsloven er egnet til å løse sine oppgaver og hvordan den ivaretar og avveier de forskjellige verdier, hensyn og interesser. Utvalget skal fremme forslag til endringer i planbestemmelsene i plan- og bygningsloven og tilstøtende lover med henblikk på å fremme bærekraftig utvikling basert på en helhetlig planlegging. Utvalget skal levere to delinnstillinger, hvorav den første (NOU 2001:7 Bedre kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven) ble overlevert til Miljøverndepartementet den 31. januar 2001. Den første delinnstillingen omhandler i hovedsak hvordan plansystemet virker. Den beskriver og drøfter de viktigste reformbehovene og angir i hovedtrekk hvordan utvalget mener behovene kan møtes. Utredningen er primært ment som et grunnlag for refleksjon og diskusjon, men tar også opp konkrete utfordringer og forslag.

Fra fiskerisektoren er Gunn Karin Karlsen, Hvaler havprodukter, oppnevnt til å delta i lovutvalget. Fiskeridepartementet deltar, sammen med de andre departementene, i Planlovutvalgets referansegruppe. Mer om utvalgets mandat og sammensetning finnes på www.planlovutvalget.dep.no.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-5

EUs rammedirektiv for vann

EU vedtok i desember 2000 et nytt rammedirektiv for vann (2000/ 60/ EC). Vanddirektivet trådte i kraft 22. desember 2000. Det er meldt til EFTA at direktivet er relevant, med noen få unntak. Det ble imidlertid tatt forbehold om eventuelle behov for lovendringer som krever behandling i Stortinget.

Kort oppsummert skal direktivet bidra til å bevare, beskytte og forbedre vannressursene og det akvatiske miljøet, samt sikre en bærekraftig vannbruk. Direktivet omfatter ferskvann, brakkvann, grunnvann og kystvann ut til 1 nautisk mil utenfor grunnlinjen.

I direktivet legges det stor vekt på at ulike faktorer som påvirker vassdrag og grunnvann skal ses under ett. Det tas derfor utgangspunkt i en nedbørfeltbasert forvaltning av vannressursene. Landene skal identifisere de forskjellige nedbørfeltene innen sine grenser og fordele dem i nedbørfeltdistrikter. Kystvannet skal identifiseres og tillegges de(t) nærmeste eller mest passende nedbørfeltdistrikt(-ene). Hvert nedbørfeltdistrikt skal administreres særskilt, men landene står fritt til å tildele de nødvendige fullmaktene iht. direktivet til allerede eksisterende myndigheter.

Det miljømessige målet som minimum skal oppnås betegnes som ”god vannstatus” og skal nås senest 15 år etter at direktivet er trådt i kraft. For å oppnå målsetningen skal det enkelte land sørge for at det utarbeides en forvaltningsplan for hvert enkelt nedbørfeltdistrikt. Det skal dessuten foretas en vurdering av karakteristiske trekk ved det enkelte nedbørfelt og etableres overvåkningsprogram som skal gi sammenhengende og sammenlignbar oversikt over forholdene mht. økologisk og kjemisk vannkvalitet og -kvantitet innen det enkelte nedbørfelt.

Implementering av direktivet i Norge

Arbeidet med implementeringen av vanddirektivet ledes av Miljøverndepartementet, som har organisert en departementsgruppe hvor bl.a. Fiskeridepartementet deltar. Videre er det opprettet en direktoratsgruppe som skal utarbeide en konsekvensanalyse samt forslag til hvordan direktivet bør implementeres i Norge. Både Fiskeridirektoratet og Kystdirektoratet deltar i dette arbeidet.

Direktivet skal være implementert i det enkelte lands lovverk senest 3 år etter at direktivet er trådt i kraft. Det er et omfattende arbeid som må utføres både i implementeringsfasen og for å følge opp direktivets målsetninger. Dette vil kreve et utstrakt samarbeid mellom berørte myndigheter.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-6

Kystzoneplanlegging – kommuneplanlegging i sjø

Kystzoneplanlegging er planlegging i kystsonen i medhold av plan- og bygningsloven. Med kystzoneplanlegging mener vi vanligvis arealdelen til en kommune(del)plan. En vedtatt arealdel til en kommune(del)plan er juridisk bindende. I tillegg kan det lages fylkesdelplaner for kystsonen. Slike fylkesdelplaner vil ha mer karakter av retningslinjer, og er ikke juridisk bindende.

Arealplanlegging i sjø er et relativt nytt fenomen. Plan- og bygningsloven, som ble vedtatt i 1985, gjaldt fram til 1989 bare innenfor havnedistriktene. I 1989 ble lovens virkeområde utvidet til å gjelde i sjø ut til grunnlinjen. Miljøverndepartementet har ansvaret for plandelen av plan- og bygningsloven.

Tilgangen til areal er en av de viktigste rammefaktorene for næringene langs kysten. Deltakelse i planlegging i medhold av plan- og bygningsloven er i så henseende viktig for fiskeri- og kystforvaltningen. Fiskeridepartementet har som mål for sitt arbeid å sikre tilgangen på tilstrekkelige sjøarealer for videre utvikling av fiskeri- og havbruksnæringen, sikre framkommelighet og sikker sjøverts ferdsel langs kysten, samt sikre arealer til de viktigste havnene.

Fiskeri- og kystforvaltningen skal være en aktiv deltaker i prosesser hvor rammebetingelsene for bruk av kystsonen legges, både lokalt, regionalt og sentralt.

Det foregår i dag en rekke prosesser som vil ha betydning for forvaltningen av kystsonen, hvor vi vil nevne følgende:

- Planlovutvalget reviderer plandelen av Plan- og bygningsloven. Mer informasjon om utvalgets mandat og sammensetning finnes på www.planlovutvalget.dep.no, se også faktaark D-4 om Planlovutvalget. Fiskeridepartementet deltar, sammen med de andre departementene, i utvalgets referansegruppe.
- St.meld. nr. 31 (2000-2001) "Kommune, fylke, stat – en bedre oppgavefordeling" – oppfølging av oppgavefordelingsutvalget. Her er bl.a. spørsmål om rettslig bindende fylkesplan, opphevelse av sentral godkjenning av fylkesplanen og vedtaksmyndighet i innsigelsessaker drøftet.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-7

Fylkesplanlegging

Fylkesplanlegging er hjemlet i plan- og bygningsloven § 19-1 hvor det heter at fylkeskommunen skal sørge for løpende fylkesplanlegging for å "samordne statens, fylkeskommunens og hovedtrekkene i kommunenes fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle virksomhet i fylket". Det kan utarbeides fylkesdelplaner for bestemte virksomhetsområder og for deler av fylket. Fylkesplanleggingen ble innført ved endring av bygningsloven i 1973. Fylkesplanene utarbeides hvert fjerde år. Fylkesplanene for nåværende hovedperiode, 2000-2003, er syvende "generasjon" fylkesplaner.

Fylkesplaner vedtas av fylkestinget og godkjennes av Kongen ved kgl.res. Miljøverndepartementet utarbeider utkast til kgl.res. som sendes på høring til de andre departementene. Godkjenningmyndigheten for fylkesdelplaner er delegert fra Kongen til Miljøverndepartementet. Den sentrale godkjenningen av fylkesdelplaner skjer således ved et godkjenningbrev fra Miljøverndepartementet som utformes etter at det er innhentet uttalelser fra berørte departementer. I forbindelse med at Fiskeridepartementet vurderer fylkes(del)planen, utkast til kgl.res. og godkjenningbrev innhentes det uttalelser fra Fiskeridirektoratet og Kystdirektoratet.

I 1972 ble det etablert et interdepartementalt utvalg "Samordningsutvalget for ressursforvaltning, miljøspørsmål og regional planlegging (SURP), som skulle være rådgivende for Regjeringen i regionale spørsmål. Dette utvalget spilte en sentral rolle ved utforming av kgl.res. for fylkesplanene fram til utvalget ble lagt ned i 1993.

Det har vært vanlig praksis at Miljøverndepartementet i forkant av hver fylkesplanperiode sender ut et rundskriv med retningslinjer for innhold og utforming av fylkesplanene. Dette rundskrivet utarbeides i samarbeid med bl.a. Fiskeridepartementet.

Miljøverndepartementet har i løpet av de siste årene tatt initiativ til en rekke prosjekter for evaluering og utvikling av fylkesplanleggingen, bl.a. "Utviklingsprogram for fylkesplanleggingen" (1990-94), "Staten og fylkesplanleggingen" (1992), "Sammen om fylkesplanleggingen" (1995-96) og "Godkjenning av fylkesplaner? Vurdering av gjeldende godkjenningsordning for fylkesplaner og forslag til forbedringer og alternativer", Statskonsult Rapport 2000:13 (2000).

Fra og med 1995 er fylkene pålagt å utarbeide årlige regionale utviklingsprogram, RUP (se faktaark D-8 om RUP og faktaark C-3 om SND).

"Det nye fylket"

I St.meld. nr. 31 (2000-2001) "Kommune, fylke, stat – en bedre oppgavefordeling" og St.meld. nr. 34 (2000-2001) "Om distrikts- og regionalpolitikken" legger Regjeringen opp til en politikk for sterke regioner som motkraft til økt sentralisering. Med dette har Regjeringen ønsket å styrke den regionale utviklingsrollen. Bl.a. skal fylkesplanen styrkes og gis en generell forpliktende virkning, og beslutninger i innsigelsaker skal legges til fylkeskommunene. Det skal vurderes nærmere om deler av fylkesplanen skal gjøres rettslig bindende for arealbruk i regionen.

Stortingsmeldingen om oppgavefordelingen mellom stat, fylke og kommune ble behandlet i Stortinget 14. juni 2001, og Stortingsmeldingen om distrikts og regionalpolitikken 11. juni 2001.

I forbindelse med oppfølgingen av oppgavemeldingen har Miljøverndepartementet i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund startet opp et program med siktemål å fornye og styrke fylkesplanleggingen som instrument i den regionale utviklingen. Fylkeskommunene får en nøkkelrolle i utviklingsarbeidet der også kommuner, staten og næringslivet trekkes inn.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-8

Regionale utviklingsprogram – RUP

Fylkeskommunene har hatt ansvaret for å utarbeide årlige regionale utviklingsprogram, RUP, siden 1995. RUP utarbeides av fylkeskommunen i nært samarbeid med andre berørte aktører som regional statsforvaltning, kommuner og næringsliv (det regionale partnerskap). Arbeidsformen skiller seg i en viss grad fra det tradisjonelle fylkeskommunale planarbeidet i den forstand at programformen fordrer et sterkere fokus på å involvere et bredt sett av aktører i ulike prosjekter, samt at programmet gjøres så konkret som mulig i forhold til ansvarsforhold og forpliktelser i forbindelse med de ulike prosjektene som inngår i programmet.

Formålet med RUP er å få til en mer effektiv politikk med mer forpliktende koblinger mellom bruk av virkemidler og planer forankret i utfordringene og vilkårene for den enkelte region. Mål og strategier skal formuleres på fylkesnivå, men i tråd med nasjonale mål i distrikts- og næringspolitikken. RUP skal være fylkenes årlige handlingsprogram for næringsutvikling.

Det er en viktig målsetting å få trukket med berørte parter og få samordnet innsatsen regionalt. RUP-arbeidet i fylkene berører både fiskerinæringen og fiskeriforvaltningen regionalt og sentralt, samt Kystverket regionalt og sentralt. Fiskeridirektoratets regionkontor og Kystverkets distriktskontor deltar i utarbeidelsen og oppfølgingen av RUP der deres interesser berøres, samt videreutvikler samarbeidet med SND.

Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) har ansvaret for koordinering av arbeidet med RUP. Departementene gir fylkene politiske retningslinjer gjennom årlige tildelingsbrev og andre politiske styringssignaler som f.eks. de fiskeripolitiske retningslinjene. Andre planforutsetninger ligger i langtidsprogrammet og relevante stortingsmeldinger. De enkelte departementenes budsjetter gir indirekte føringer på fylkenes muligheter til næringsutvikling i de ulike sektorene. Eksempler på økonomiske virkemidler som er relevant i RUP-sammenheng er opplæringsmidler under arbeidsmarkedssetaten, midler til tilrettelegging av næringsvirksomhet og til bedriftsstøtte under KRD, bygdeutviklingsmidlene (BU-midler), etablererstipend, samt SNDs programmidler og landsdekkende virkemidler.

Fram til 1. januar 2000 var det en sentral godkjenningsordning for alle RUPene. Godkjenningsordningen skulle sikre samsvar med nasjonale mål i distrikts- og næringspolitikken. Fra 1. januar 2000 har KRD endret prosedyrene for godkjenning av RUP, slik at fylker som har fått godkjent sine 4-årige nærings- og sysselsettingsstrategier skal sende inn årlige utviklingsprogram til orientering og med melding om evt. omdisponerte beløp, og ikke til ordinær godkjenning.

For å bidra til større langsiktighet i det strategiske arbeidet for bruk av virkemidler til regional utvikling og gi grunnlag for bedre brukerforankringer, er det besluttet å utvide de årlige RUPenes tidsperspektiv til 4-årige programmer fra og med år 2004, jfr. St.meld. nr. 34 (2001-2002) "Om distrikts- og regionalpolitikken". Dette skal gi en større integrering mellom fylkesplanen, fylkesplanens handlingsprogram og RUP. På basis av RUP, en forhåndsevaluering av RUP og dialog mellom KRD og fylkeskommunen skal det inngås en 4-årig rammeavtale om strategisk bruk av virkemidler bevilget over departementets budsjetter.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-9

Regionalpolitiske saker – Statssekretærutvalget for regionalpolitikk

Oppfølging av regionalpolitiske saker er knyttet til deltakelse i Statssekretærutvalget for regionalpolitikk.

Statssekretærutvalget for regionalpolitikk

Utvalget består av statssekretærer fra Kommunal- og regionaldepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Fiskeridepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Landbruksdepartementet, Samferdselsdepartementet, Utenriksdepartementet og Statsministerens kontor. Andre departementer enn de som er fast oppnevnt inviteres dessuten til å legge frem saker og å delta på møter når det er særlig aktuelt. Statssekretærene vil normalt ta med seg én person fra embetsverket som bisitter. Sekretariatet for utvalget er lagt til Kommunal- og regionaldepartementet.

Utvalget arbeider med Regjeringens politikk som berører regionalpolitiske problemstillinger, og skal bidra til koordinering og samordning av distrikts- og regionalpolitikken (herunder forberede saker for behandling i regjeringen, drøfte nye initiativ, bidra til gjennomføring av aktuelle saker og avklare videre arbeid). Utvalget skal dessuten ha særlig fokus på Nord-Norge.

I 2000-2001 var hovedsaken i utvalget utarbeidelsen av St.meld. nr. 34 (2000-2001) "Om distrikts- og regionalpolitikken", som ble fremmet for Stortinget 6. april 2001.

(Se www.dep.no/krd/norsk/publ/stmeld/index-b-n-a.html).

Kontakt med Nord-Norge

For å styrke kontakten mellom sentrale myndigheter og Nord-Norge tok Regjeringen Brundtland høsten 1994 initiativ til å opprette *Styringsgruppe for kontakt med Nord-Norge*. Styringsgruppen ble etablert under ledelse av Statsministeren og bestående av statsrådene i daværende Kommunal- og arbeidsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Fiskeridepartementet, Landbruksdepartementet og Utenriksdepartementet. Under Regjeringen Jagland ble arbeidet videreført og daværende Planleggings- og samordningsdepartementet kom med. Olje- og energidepartementet møtte etter behov. Fra landsdelen deltok fylkesordførerne i de tre nordligste fylkene samt Sametingspresidenten. Senere kom også fylkesordføreren i Nord-Trøndelag med i gruppen. I tilknytning til styringsgruppen ble det nedsatt en administrativ samordningsgruppe, ASG, som skulle utrede problemstillingene tatt opp i utvalget.

Regjeringen Bondevik ønsket fortsatt å ha en spesiell oppmerksomhet rettet mot den nordlige landsdel og opprettet *Regjeringens Nord-Norge utvalg*. Fast møtte i tillegg til statsministeren statsrådene i Kommunal- og regionaldepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Fiskeridepartementet, Landbruksdepartementet, Forsvarsdepartementet, Samferdselsdepartementet samt Sametingspresidenten og fylkesordførerne i de fire nordligste fylkene. Utvalget har bl.a. behandlet temaer som IT, transportinfrastruktur, Murmanskorridor, fisk og landbruk.

Ved Regjeringen Stoltenbergs gjennomgang av utvalgsstrukturen ble det vedtatt å opprette et statssekretærutvalg for regionalpolitikk med spesiell vekt på næringsutvikling i Nord-Norge.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-10

Samiske spørsmål

Fiskeridepartementets myndighetsområde berører samiske interesser i kyst- og fjordfisket. Staten er forpliktet, gjennom Grunnlovens § 110 a og flere folkerettslige avtaler, bl.a. FN-konvensjonen av 1966 om sivile og politiske rettigheter og ILO-konvensjonen nr. 169 om urbefolkninger i selvstendige stater, til å legge til rette for bevaring og utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv. Kyst- og fjordfisket utøves som regel i kombinasjon med andre næringer, og er en viktig del av det materielle grunnlaget for sjøsamisk kultur.

I 1990 avga professor Carsten Smith en utredning til, og etter oppdrag fra, Fiskeridepartementet, der han drøftet myndighetenes forpliktelser til å ta spesielle samiske hensyn i fiskeripolitikk- og administrasjon. Utredningen slo fast at myndighetene er forpliktet til å forelegge reguleringsforskriftene for Sametinget før de vedtas. Utredningen anbefalte også at Sametinget burde gis medbestemmelsesrett ved fordeling av kvoter i områder med samisk bosetting. I 1992 fikk Sametinget ordinær medlemsstatus i Reguleringsrådet (se faktaark A-26 om Reguleringsrådet).

Smith-utredningen gav imidlertid ikke ett entydig svar på om gjeldende fiskerireguleringer utløste krav om samiske særordninger. Fiskeridepartementet nedsatte derfor i 1993 "Samisk fiskeriutvalg", som bestod av medlemmer fra forvaltningen, næringen, og representanter oppnevnt av Sametinget. Mandatet til Samisk fiskeriutvalg var å gi en oversikt over samiske interesser og krav, gi en oversikt over regler av betydning for samenes rettsstilling på fiskeriområdet, og komme med forslag til hvordan myndighetene best kan ivareta samiske interesser i fiskerireguleringene. Utvalget la frem sin innstilling 10. april 1997. Utvalget gav tilråding om å bruke en geografisk tiltaksone for samiske fiskeriinteresser, istedenfor tiltak på individnivå. Tiltaksområdet er Finnmark og Nord-Troms, samt enkelte andre kommuner i Nordland og Troms som omfattes av Samisk utviklingsfond. Flertallet i utvalget gikk imidlertid i mot å opprette en egen samisk fiskerisone. Utvalget foreslo videre en rekke tiltak som særlig søker å ivareta hensynet til investering og inntjening i den minste flåten, gode vilkår for kombinasjonsdrift, og en godt utbygd infrastruktur som for eksempel mottaksstasjoner og fiskerihavner i samiske områder. Innstillingen har vært på høring hos berørte organer.

Fiskeridepartementet har så langt vurdert at hensynet til de samiske interesser best ivaretas innenfor de generelle reguleringsordningene. I tilfeller hvor en går inn for særlige tiltak, retter disse seg ikke mot etnisitet, men mot de områder hvor samisk bosetting inngår, eller mot de grupper av fiskere/fartøy som særlig omfatter samiske utøvere. Oppfølgingen av Samisk fiskeriutvalgs innstilling skjer dermed i Fiskeridepartementets løpende arbeid. Samiske spørsmål ble tatt opp i St. meld. nr. 51 (1997-1998) "Perspektiver å utvikling av norsk fiskerinæring". En rekke av de anbefalte tiltakene er allerede gjennomført herunder endring av manntallsforskriften som gir større muligheter til kombinasjonsdrift og føringstilskudd til kyst- og fjordfiskere.

Det ble i desember 1999 nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe for lovarbeid som skal utarbeide lovforslag vedrørende forvaltning av land og vann i Finnmark. Gruppens arbeid skal forelegges et eget statssekretærutvalg. Dette utvalget ble oppnevnt i mars 2001 og hadde første møte i mai 2001. Arbeidsgruppen ble ledet av Lovavdelingen i Justisdepartementet (JD), som har koordinerings- og fremdriftsansvar for arbeidet. Grunnlaget for arbeidet i gruppen er NOU 1997:4: Naturgrunnlaget for samisk kultur, også kalt Samerettsutvalgets annen delinnstilling. FID/RUA deltok med en fast representant i arbeidsgruppen. JD, Utenriksdepartementet (UD) og Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) deltok også med faste representanter, mens andre departementet deltok etter behov. Lovarbeidet er beregnet til å ta om lag tre år.

FID legger stor vekt på et godt samarbeid med Sametinget i reguleringssammenheng. Det avholdes i tillegg som et minimum 2 møter i året mellom Fiskeridepartementet og Sametinget for å drøfte aktuelle spørsmål.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-11

Konvensjonen om biologisk mangfold – CBD

Konvensjonen ble vedtatt under Rio-konferansen (UNCED) i 1992. 175 land, inkludert Norge, har ratifisert konvensjonen.

Konvensjonen er den første globale avtale som omfatter vern og bærekraftig bruk av alt biologisk mangfold. Den er prosessorientert og har på flere områder preg av å være en rammekonvensjon som krever videreføring av protokoller og mer detaljerte oppfølgingsforpliktelser mellom partene. Det er nødvendig med utdypende tolkninger av konvensjonsteksten for å finne et omforent nivå for oppfølgingen.

Konvensjonen inneholder bestemmelser om bevaring av biologisk mangfold gjennom vern og bærekraftig bruk. Konvensjonen inneholder bestemmelser om hvordan og på hvilke betingelser partene skal få adgang til genetiske ressurser. Videre er det bestemmelser om overføring av kunnskap og teknologi mellom partene, samt av finansielle tilleggsressurser fra industriland til utviklingsland. Et viktig siktemål med konvensjonen er å bidra til en mer rettferdig fordeling av kostnadene og fordelene ved bevaring og bruk av biologisk mangfold.

Bevaringsforpliktelsene i konvensjonen er generelt formulert. Partene skal sørge for at hensynet til bevaring av biologisk mangfold så langt som mulig og hensiktsmessig blir integrert i relevante sektorplaner. Det er imidlertid ikke formulert spesifikke forpliktelser knyttet til sektorer som fiske, havbruk, jordbruk eller skogbruk i konvensjonen. Dette er spørsmål som vil bli tatt opp i separate protokoller eller på annen måte når partene ønsker det. Partene påtar seg å utvikle og tilpasse nasjonale strategier, planer og programmer for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, som bl.a. skal reflektere de ulike bevaringstiltakene som er nevnt i konvensjonen.

Konvensjonen setter ikke mål for omfanget av de ulike bevaringstiltakene og pålegger heller ikke partene å utvikle konkrete virkemidler, så som juridiske og økonomiske virkemidler, for å gjennomføre tiltakene. Det er i første omgang opp til partene selv å vurdere behovet for å sette inn tiltak innen vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold.

Oppfølging nasjonalt

Fiskeridepartementet har deltatt i utarbeidningen av St.meld. nr. 58 (1996-97) "Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling", som i stor grad fokuserer på vern og bruk av biologisk mangfold. Fiskeridepartementets miljøhandlingsplan 2000-2004 som var ferdig i 1999, har et eget kapittel om vern og bruk av biologisk mangfold. Arbeidet med miljøhandlingsplanen krevde stor innsats på tvers av avdelingene i departementet og betydelige bidrag fra underliggende etater. Dette har bidratt til å forsterke miljøfokus i fiskeriforvaltningen.

Miljøhandlingsplanen var et godt utgangspunkt for Fiskeridepartementets bidrag til St.meld. nr. 42 (2000-2001) "Biologisk mangfold". I denne meldingen har Fiskeridepartementet bidratt med bl.a. et eget kapittel som omhandler marint biologisk mangfold. Et av de viktigste satsingsområder som skisseres i meldingen er gjennomføring av et program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold. En plan for gjennomføring av kartlegging og overvåking forelå allerede i 1998 som et resultat av et samarbeid mellom berørte sektorer under ledelse av Direktoratet for naturforvaltning.

Det ble i 1998 og 2001 utarbeidet en nasjonal rapport om status for arbeidet med biologisk mangfold til konvensjonssekretariatet. Fiskeridepartementet har bidratt til disse.

Et regjeringsoppnevnt utvalg skal vurdere om det bør foreslås en egen lov om biologisk mangfold, og hvordan en slik lov skal avgrenses i forhold til sektorlovene på dette området. En del av oppgaven er å vurdere et regelverk om tilgang til genressurser og fordeling av utbytte av bruken av slike ressurser. Havforskningsinstituttet deltar i utvalget, men Fiskeridepartementet er medlem i referansegruppen.

Oppfølging internasjonalt

Det høyeste nivå for den internasjonale oppfølging av CBD er partsmøtet til konvensjonen (Conference of the Parties, COP). Plenumsvedtak på møtene må være enstemmige, og er da bindende for partene. Protokoller under

konvensjonen må ratifiseres for å være bindende. Det har hittil vært avholdt fem partsmøter. Neste partsmøte (COP6) er lagt til Haag i Nederland i april 2002.

Det er store utfordringer knyttet til å videreutvikle konvensjonen internasjonalt. Et viktig gjennombrudd var Cartagena-protokollen om handel med og bruk av levende genmodifiserte organismer. Avtalen ble åpnet for undertegning i mai 2000, og så langt er det ca. 80 land som har undertegnet. Norge har ratifisert protokollen.

Fiskeridepartementet har deltatt i den norske delegasjonen til partsmøtene fra og med 1998. På møtet i 1998 i Bratislava ble det bl.a. vedtatt et arbeidsprogram for kyst- og marint biologisk mangfold. Arbeidsprogrammet har fem elementer:

- Integreert kyst- og havforvaltning
- Levende kyst- og havressurser
- Vern av kyst- og havområder
- Havbruk
- Fremmede arter og genotyper

Programmet identifiserer viktige operative mål og prioriterte aktiviteter innen hver av programelementene. Prinsippene for økosystemtilnærming og føre-var skal legges til grunn for arbeidet innen programmet.

Sekretariatet for konvensjonen er lagt til Montreal, Canada, og har som funksjon å legge til rette for gjennomføring av møter og arbeidsprogrammer, kontaktskaping og koordinering i forhold til andre konvensjoner og miljøprosesser.

Det er opprettet et organ for vitenskapelig, teknisk og teknologisk rådgivning under konvensjonen, forkortet SBSTTA eller Vitenskapskomiteen. Dette organet behandler saker og lager innspill til partsmøtet, både etter vedtak i COP og etter eget initiativ. Møtene holdes vanligvis i Montreal. Fiskerimyndighetene har vært representert på alle møtene i SBSTTA. Det avholdes nå to møter hvert år.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-12

Kommisjonen for bærekraftig utvikling – CSD

FNs konferanse om miljø og utvikling (UNCED) ble avholdt i Rio de Janeiro i 1992, 20 år etter miljøkonferansen i Stockholm. Som grunnlag for UNCED lå rapporten fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling i 1987 (Brundtland-kommisjonen).

Rio-konferansen resulterte i to multilaterale konvensjoner om henholdsvis klimaendringer og biologisk mangfold, en prinsippløsting om bærekraftig utvikling (Rio-erklæringen), en samling prinsipper om bærekraftig skogforvaltning, samt handlingsprogrammet *Agenda 21* som er dagsorden for det 21. århundrets samarbeid om miljø- og utviklingsproblemer. Kapittel 17 i Agenda 21 omhandler hav og kyst.

Kommisjonen for bærekraftig utvikling (CSD) ble formelt opprettet av FN's 47. generalforsamling høsten 1992 i resolusjon 47/191. CSD er en underkommisjon under FN's økonomiske og sosiale kommisjon, ECOSOC. Dette er FN's organ som behandler og koordinerer alle saker som har med økonomiske og sosiale forhold å gjøre, herunder også miljø- og utviklingsspørsmål.

Forslag til mandatet og organiseringen av CSD var allerede beskrevet i kapittel 38 av Agenda 21 (om internasjonale institusjonelle arrangementer) og i all hovedsak ble CSD opprettet slik det ble skissert i Agenda 21. CSDs rolle skulle være å se miljø- og utviklingsarbeidet i sammenheng, dvs. sektorovergrepene og på tvers av kapitlene i Agenda 21. CSD skulle være et sted hvor man ikke behandler alle tema separat, men heller forsøker å se helheten og sammenhenger på ulike områder. CSD er ikke en iverksettende kommisjon, men skal gi anbefalinger overfor ECOSOC og Generalforsamlingen om hvordan FN-systemet og medlemslandene kan bidra til implementeringen av Agenda 21.

Det avholdes årlige sesjoner i CSD.

CSD5/UNGASS

Den 5. sesjonen av CSD (CSD5) i 1997 var en del av forberedelsene til Spesialsesjonen av FN's Generalforsamling, UNGASS, i slutten av juni 1997. UNGASS er en oppfølging av UNCED-prosessen, med deltakelse på statsjefnivå.

UNGASS vedtok et arbeidsprogram for CSD for de neste fem årene, der det ble utpekt 2-3 prioriterte tema for hvert årlige møte i kommisjonen. I tillegg ble bekjempelse av fattigdom, sammen med bærekraftig produksjon og forbruk, utpekt som faste overordnede tema. Hav ble utpekt som et prioritert tema for CSD-sesjonen i 1999.

Det ble brukt mye tid og krefter på å forsvare det som ble oppnådd på Rio-konferansen, framfor å ta vesentlige nye skritt framover for en bærekraftig utvikling i verden. Etter UNGASS er det klart at det ikke er noen global politisk enighet om å forene vekst og miljøhensyn. Særlig må begrepet bærekraftig utvikling forsvares, istedenfor at man kan enes om å gi det operativt og forsterket innhold. Utviklingslandene er mer opptatt av økonomisk vekst enn miljøvern, og oppfatter påtrykk fra i-land om miljøkrav som begrensninger i retten til økonomisk vekst.

CSD7

Den 7. sesjonen av CSD (CSD7) ble avholdt i perioden 18.-30. april 1999. Denne sesjonen hadde havspørsmål og bærekraftig turisme som hovedspørsmål. Et gjennomgående tema for sesjonen var bærekraftig produksjon og bruk. Med referanse til kap. 17 i Agenda 21 ble en rekke uløste problemer på globalt nivå diskutert. Fra norsk side ble det fokusert på problemene omkring fiske i uregulerte havområder og landbasert forurensning av havområder. Også Small Islands Developing States (SIDS), som er særlig utsatt for miljøskader som klimaendringer, fikk uttalt støtte fra norsk side. Det ble videre fremmet behov for styrking av den globale diskusjonen om havområder og bedre koordinering gjennom eksisterende kanaler og fora, men også at gjennomføringen av internasjonale bestemmelser og reguleringer må ligge på det nasjonale og regionale nivå.

Generelt fikk Norge god oppmerksomhet og respons til sine fremlegg. På FN's 54. generalforsamling høsten 1999 ble det, på anbefaling fra CSD, besluttet å opprette en uformell konsultasjonsprosess ("UN Open-ended Informal Consultative Process on Oceans and the Law of the Sea" – UNICPOLOS) for å tilrettelegge den årlige

havrettsdebatten i Generalforsamlingen. Den uformelle konsultative prosessen skal munne ut i forslag om konkrete saker som bør behandles under havrettsdebatten i Generalforsamlingen med vekt på å identifisere områder der økt koordinering og samarbeid både på det mellomstatlige nivå og mellom de ulike institusjoner og organisasjoner, bør utbedres.

I 2002 vil det være 10 år siden UNCED i Rio de Janeiro. FN har vedtatt at det skal avholdes en oppfølgingskonferanse i Johannesburg, Sør-Afrika, 3.-11. september 2002 – World Summit on Sustainable Development (WSSD) – også kalt Rio+10. Konferansen vil rette seg mot hovedutfordringene framover for en bærekraftig utvikling.

Nasjonal oppfølging

Etter CSD5 ble det opprettet et fast interdepartementalt CSD-utvalg under ledelse av Utenriksdepartementet (UD), med deltakelse fra Miljøverndepartementet (MD), Finansdepartementet (FIN), Statsministerens kontor (SMK), og berørte sektordepartementer, herunder Fiskeridepartementet. Utvalget skal ha ansvar for å koordinere Norges forberedelse av og deltakelse i CSDs femårige arbeidsprogram.

Nasjonale rapporter til FN

Medlemslandene og de internasjonale organisasjoner rapporterer om sin framdrift i forhold til Rio-vedtakene. Alle land rapporterer etter en felles mal (landprofil). Rapporteringen foregår årlig, men fra år til år på ulike sektorer/kapitler i Agenda 21. I tillegg til den norske nasjonalrapporten i 1997, ble det etter initiativ fra Miljøverndepartementet utarbeidet og oversendt FN en tilleggsrapport, hvor oppfølging av Agenda 21 fra ikke-statlig sektor kom frem. Rapporten var et samarbeidsprosjekt under Nasjonalkomiteen for Internasjonale Miljøspørsmål, NIM, som består av MD, SMK, UD, andre fagdepartement, LO, NHO, Forum for utvikling og miljø, KS og Naturvernforbundet. Organisasjonene deltar også i forberedelsene til Rio+10, bl.a. gjennom innspill til den nasjonale forberedelsesprosessen.

I forbindelse med Rio+10 skal det utarbeides en nasjonal strategi for bærekraftig utvikling. Arbeidet ledes av UD og skal være avsluttet innen april 2002.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-13

Konvensjonen om internasjonal handel med truede dyr- og plantearter – CITES

Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – Konvensjonen om internasjonal handel med truede dyr- og plantearter ble vedtatt 3. mars 1973. Norge ratifiserte konvensjonen den 27. juli 1976. Pr. august 2001 har 154 parter sluttet seg til konvensjonen.

Konvensjonen regulerer internasjonal handel med eksemplarer av arter fra vill fauna eller flora som enten er truet av utryddelse eller kan bli det dersom ikke handelen reguleres. Arter som omfattes av konvensjonen kan føres opp på tre forskjellige lister. Liste I omfatter de mest truede dyre- og plantearter, hvor kommersiell internasjonal handel i praksis er forbudt. Liste II omfatter truede arter, hvor inn- og utførsel må begrenses for å sikres deres fremtid. Liste III omfatter arter, hvor inn- og utførsel er regulert. Ved utførsel av disse arter kreves eksporttillatelse.

Vågehval ble i 1983 ført opp på liste I, men Norge reservert seg mot denne listeføringen i CITES. Formelt sett kunne vi således eksportere til land som enten selv har tatt en slik reservasjon, eller til land som ikke er medlem i CITES. På grunn av hvalsakens sensitive karakter har Norge først i 2001 åpnet for at man kan gi tillatelse til eksport av hvalprodukter (se faktaark A-35 om Hvalfangst). Tillatelse til å eksportere vi bli gitt på nærmere bestemte vilkår og i form av eksportlisens. Det er etablert et databasert register med oversikt over DNA-profilen til hvert enkelt vågehval som er tatt i den norske fangsten. Registeret kan brukes til å overvåke handel med norske hvalprodukter, og skille slik handel fra mulig handel med hvalprodukter fra andre kilder. Det vil bare bli tillatt eksport til land som kan foreta DNA-testing av importerte produkter gjennom et lignende system som det vi har etablert i Norge

Fra norsk side har arbeidet i CITES i hovedsak vært rettet mot å få nedlistet vågehval fra liste I. Under CITES-møtet i Harare sommeren 1997 oppnådde Norge bred støtte for sitt forslag om å tillate handel med vågehvalprodukter, men oppnådde ikke det nødvendige 2/3 flertall for fjerning av vågehval fra listen over truede arter. Norge fremmet et nytt forslag om å liste ned to bestander av vågehval til CITES partskonferanse i april 2000 i Nairobi, Kenya. Dette er de to bestander vi driver fangst på i norske farvann, den nordøstatlantiske og den sentralatlantiske bestand. Forslaget oppnådde heller ikke her det nødvendige flertall.

Etter Konvensjonen skal liste I inneholde arter som "er truet med utryddelse". Det er på det rene at de to bestandene av vågehval i våre områder ikke er truet av utryddelse, men tvert imot er i god forfatning.

Storbritannia foretok en unilateral listeføring av brugde i 2000 på liste III. Norge har nå reservert seg mot denne listeføringen. En praktisk konsekvens av dette er at Norge da kan eksportere brugde uten å måtte dokumentere at denne ikke er fanget i britisk fiskerisone.

CITES vedtok på partsmøte i 2000 (COP-11) at det skulle være en gjennomgang av prosess og kriterier for listing. Disse reviderte kriteriene vil bli vedtatt ved neste partsmøte, COP-12. FAO har engasjert seg i dette spørsmålet mht. anvendbarheten av kriteriene på kommersielle fiskeslag og bestander. FAO vil avholde sin 2. tekniske konsultasjon på dette tema i Namibia i oktober 2001, som vil munne ut i innspill til prosessen i CITES. Spørsmålet vil også bli satt på dagsorden på neste møte i COFIs underkomite for handel med fisk i februar 2002. Norge deltar aktivt i prosessene både i FAO og CITES. Neste partsmøte i CITES, COP-12, vil bli avholdt 3.-15. november 2002 i Santiago, Chile.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-14 Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i det nordøstlige Atlanterhav – OSPAR

Oslo-konvensjonen for bekjempelse av havforurensning ved dumping fra skip og fly ble undertegnet i 1972. Paris-konvensjonen for bekjempelse av havforurensning fra landbaserte kilder ble undertegnet i 1974

Avtalepartene til konvensjonene er Belgia, Danmark, Finland (bare Oslo-konvensjonen), Frankrike, Irland, Island, Nederland, Norge, Portugal, Spania, Storbritannia, Sverige, Tyskland og EU.

I 1990 besluttet avtalepartene til disse konvensjonene å foreta en revisjon og en sammenslåing av de to konvensjonene til en ny felles konvensjon om beskyttelse av det marine miljø i det nordøstlige Atlanterhav, OSPAR. OSPAR-konvensjonen ble åpnet for undertegning 22. september 1992 og trådte i kraft den 25. mars 1998. I tillegg til avtalepartnerne av de to andre konvensjonene kommer også Luxembourg og Sveits. Det første ministermøte under den nye konvensjonen ble holdt i Sintra, Portugal, sommeren 1998.

Til å overvåke iverksettelsen av konvensjonen er det etablert en kommisjon, OSPARCOM. Vedtak i kommisjonen er bindende for partene. Kommisjonen har møte hvert år, vanligvis i juni.

Konvensjonens sekretariat ligger i London.

OSPAR har fått et utvidet virkeområde i forhold til Oslo- og Paris-konvensjonene. I tillegg til å omfatte all forurensning av det marine miljø, omfatter OSPAR også skadelige effekter av menneskelige aktiviteter utover forurensende aktivitet.

Fiskeri er imidlertid unntatt. I preambelen heter det at ”spørsmål vedrørende forvaltning av fiskeressurser er behørig regulert under internasjonale og regionale avtaler som spesielt tar for seg slike spørsmål”. Vedtaket i 1998 om vedlegg V gir imidlertid OSPAR mandat til å gjøre medlemsland oppmerksom på forhold der fiskeriene har negativ påvirkning på det marine miljøet og det biologiske mangfoldet.

Konvensjonen har fem vedlegg:

Vedlegg I – om forurensning fra landbaserte kilder

Vedlegg II – om forurensning ved dumping og forbrenning

Vedlegg III – om forurensning fra offshore kilder

Vedlegg IV – om vurdering av kvaliteten av det marine miljø

Vedlegg V – om beskyttelse og bevaring av økosystemer og biomangfold

Vedlegg III om forurensning fra offshore kilder omhandler også disponering av oljeplattformer som tas ut av bruk. Inntil 1998 har imidlertid dette vedlegget vært et rammeverk som skulle følges opp med mer konkrete bestemmelser. Innholdet i dette vedlegget kom på plass etter vedtakene på ministermøtet i OSPAR sommeren 1998, der også Vedlegg V ble vedtatt.

Aktuelle saker i OSPAR med særlig interesse for fiskeriforvaltningen

Flere av olje- og gassfeltene i Nordsjøen er under avvikling og flere vil avvikles i nær framtid. På ministermøtet i Sintra i 1998 ble det vedtatt regler som krever at installasjonene skal fjernes etter bruk. Unntak er understøtt på betongplattformer og bunnkonstruksjoner for de største stålplattformene, som skal være gjenstand for vurdering fra sak til sak. OSPAR har heller ikke gjort vedtak om hvordan rørledninger, kabler eller borekaks etter brønnboring skal håndteres.

Det er videre viktig at Norge bidrar til reduksjon av utslipp fra petroleumsindustrien. Pr. i dag er grenseverdien for utslipp satt til 40 mg dispergert olje/liter utslipp. Denne verdien omfatter imidlertid ikke løste komponenter av oljen i produsert vann, som man antar kan ha negativ effekt på miljøet. Fra norsk side arbeides det innenfor OSPAR med å redusere det totale utslippet. (Se også faktaark D-1 om Petroleumssektorens virkning på fiskeri og miljø).

OSPAR arbeidet i flere år med det siste vedlegget til konvensjonen, Vedlegg V, som tar opp vern av arter og habitater. Fiskeridepartementet deltok aktivt sammen med Miljøverndepartementet og Utenriksdepartementet i

utforming av tekstinnspill og i drøfting av dette i OSPAR, for å sikre at vedlegget ble avgrenset mot fiskeri, ikke minst av hensyn til at landene har operert med ulike definisjoner av fiskeri. Flere land har f.eks. ønsket å definere hvalfangst som annet enn fiskeri, for dermed å kunne gjøre hvalfangst til et tema for OSPAR. Dette ble avklart etter vedtak under ministermøtet i 1998. Den norske definisjonen av fiskeri, der hvalfangst inngår som fiskeriaktivitet, fikk gjennomslag. Vedlegg V ble ratifisert av Norge i 1999.

I 2000 ble det etablert en komite for oppfølging av vedlegg V til konvensjonen, biodiversitetskomiteen (BDC). Fiskeridepartementet følger OSPARs arbeid, særlig med spørsmål under Vedlegg V. Selv om fiskeri skal holdes utenfor et direkte engasjement fra OSPAR, vil engasjement fra OSPAR i mange miljøspørsmål direkte og indirekte berøre fiskeri. Dette gjelder f.eks. i spørsmålet om marine verneområder, i spørsmålet om kunstige rev og generelt miljøeffekter av fiskeriene.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-15

Arktisk Råd

I 1989 tok den finske regjeringen initiativ til internasjonalt samarbeid om miljøspørsmål i Arktis. Dette førte til at regjeringene i de åtte arktiske statene – USA, Russland, Canada og de nordiske land – i 1991 vedtok en ministererklæring om vern av det arktiske miljøet og miljøvernstrategien, AEPS, ("Arctic Environmental Protection Strategy"). I forbindelse med AEPS arbeidet har det vært fire ministermøter (Rovaniemi 1991, Nuuk 1993, Inuvik 1996, Alta 1997).

Samarbeidet mellom de arktiske statene har etter hvert beveget seg mot å inkludere bruk av naturressursene som tema. Parallelt med arbeidet med miljøvernstrategien (AEPS), har statene diskutert spørsmålet om å etablere et mer omfattende og overordnet organ for internasjonalt samarbeid i Arktis. I september 1996 ble man enige om å opprette Arktisk Råd som en institusjon for både miljøvern og bærekraftig utvikling. AEPS-arbeidet ble felt inn under rådet. Det første ministermøtet under Arktisk Råd paraplyen fant sted i Iqaluit i Canada 17.-18. september 1998. Det andre ministermøtet under Arktisk Råd ble avholdt i Barrow i Alaska, 12.-13. oktober 2000.

En gruppe med de respektive landenes embedsmenn for arktiske spørsmål styrer samarbeidet mellom ministermøtene. Møtene på embedsmannsnivå kalles SAO-møter ("Senior Arctic Officials") og holdes to ganger i året. Gjennomføringen av statenes beslutninger skjer i etablerte arbeidsgrupper/handlingsprogrammer. Det er fire programmer under AEPS-paraplyen som føres videre under Arktisk Råd. Disse omhandler kartlegging og overvåking av miljøproblemene i Arktis (AMAP), forurensing av det marine miljø i Arktis (PAME), vern av arktisk flora og fauna (CAFF) og beredskap og katastrofehandtering (EPPR). Det er i tillegg opprettet et program for bærekraftig utvikling (SDP).

Samarbeidet i Arktisk Råd foregår i skjæringspunktet mellom hensynet til vern og bruk av natur og ressurser i Arktis. Dette gjelder særlig programmet for bærekraftig utvikling som har vært vanskelig å utvikle på grunn av interessenmotsetninger mellom landene. Norge avholdt tre internasjonale workshop i 2000 om bærekraftig utvikling; i forhold til levende marine ressurser, reindrift og olje/energi. Formålet med seminarene var å komme med forslag til konkret aktivitet under SDP, samtidig som man ønsket å skape et grunnlag for en norsk nasjonal strategi på dette feltet. Seminaret om bærekraftig utvikling av de levende marine ressursene ble arrangert i Bodø 6.-8. april 2000. Det er imidlertid ikke enighet i rådet om å inkludere spørsmål som berører bærekraftig bruk av levende marine ressurser på generelt grunnlag. Det er derfor heller ikke kommet til noen konkret oppfølging av det norske seminaret om temaet under SDP. I det internasjonale prosjektet under Arktisk Råd kalt "Arctic Climate Impact Assessment", ACIA, skal man utarbeide en oversikt og evaluere kunnskap om klimavariasjoner og endringer, økt ultrafiolett stråling og konsekvensene av dette. I prosjektet legges det imidlertid opp til et eget kapittel som ser på konsekvensene av klimaendringer for fiskeri- og havbruk. Prosjektet skal ferdigstilles i 2003.

Foruten de arktiske statene, deltar også flere "ikke-arktiske" stater og en rekke organisasjoner som observatører. Arktiske urfolksorganisasjoner er representert som såkalt "faste deltakere" med utvidede deltakerrettigheter. De norske samene deltar gjennom Samerådet. Spørsmålet om observatørers deltakelse har også vært gjenstand for debatt helt fra samarbeidets etablering tidlig på 90-tallet. Det har f.eks. over flere år vært motstand fra amerikansk side mot å akseptere NAMMCO som observatør, mens de øvrige statene med varierende styrke har vært skeptiske til å inkludere organisasjoner som er svært vernerettede. Fiskeridepartementets arbeider for å sikre at hensynet til både vern og bærekraftig bruk av levende marine ressurser blir ivaretatt og balansert i miljøfora som Arktisk Råd. Fra høsten 2000 har NAMMCO blitt akkreditert som observatør til Arktisk Råd.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-16

Nordsjøsam arbeidet

Regjeringene i Nordsjølandene og EU-kommisjonen samarbeider om å forbedre miljøet i Nordsjøen. Det er altså Norge, Sverige, Danmark, Frankrike, Belgia, Nederland, Sveits, Luxemburg, Tyskland og Storbritannia som deltar. Irland, Portugal, Spania, Finland og Island har mulighet til å delta, i tillegg til en rekke observatører fra ulike organisasjoner. Det er etablert en Nordsjøkomite, Committee og North Sea Senior Officials (CONSSO) med medlemmer fra de relevante fagdepartementene i Nordsjølandene og EU-kommisjonen. Komiteen forbereder ministermøtene og møtes årlig.

Nordsjøprosessen er drevet frem gjennom fire ministerkonferanser (Bremen 1984, London 1997, Haag 1990, Esbjerg 1995). De tre første konferansene var i hovedsak konsentrert om utslipp- og forurensingsspørsmål. Den fjerde ministerkonferansen i Esbjerg i 1995, rettet imidlertid oppmerksomheten mot fiskeriene og fiskeriforvaltningen i Nordsjøen. Et eget kapittel om fiskeri/forvaltning ble tatt inn i ministererklæringen.

Norge ble oppfordret til å arrangere et "mellommøte" for Nordsjølandenes fiskeriministre og miljøministre, som ble avholdt i Bergen 13. og 14. mars 1997. Møtet drøftet hvordan miljøhensyn i større grad kan integreres i fiskeriforvaltningen. Beslutningene fra møtet i Bergen er nedfelt i dokumentet "Statement of Conclusions". I tillegg ble det utarbeidet en rapport, "Assessment Report", som tar for seg ulike sider ved det marine miljø i Nordsjøen, med særlig vekt på forhold ved forvaltningen av levende marine ressurser. Erklæringen fra møtet i Bergen inneholder forvaltningsmål- og strategier, samt en rekke tiltak for bl.a. gjenoppbygging/opprettholdelse av gytebestander, vern av ungfisk, krepsdyr og bløtdyr, vern av arter og leveområder, beskyttelse fra andre aktiviteter enn fiske, kontroll og håndhevelse, forskning og informasjonsformidling.

Felles tiltak innen miljø/fisk strategien for Nordsjøen, skjer innenfor rammen av den bilaterale fiskeritavtalen mellom EU og Norge (se faktaark A-8 om Fiskerisamarbeidet med EU).

Norge har formannskapet i Nordsjøprosessen til og med avviklingen av den 5. Nordsjøkonferansen som skal avholdes i Bergen i 19.-21. mars 2002.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-17

Verdens naturvernunion – IUCN

The World Conservation Union – Verdens naturvernunion – er en sammenslutning av stater, statlige institusjoner eller styrever og frivillige organisasjoner. Norge er representert på statlig nivå gjennom Miljøverndepartementet. Organisasjonen ble grunnlagt i 1948 og har til formål å bevare naturens integritet samt fremme en bærekraftig utnyttelse og bevaring av de naturlige ressurser.

IUCN er den eneste internasjonale organisasjon som har naturbeskyttelse som eneste formål. På møtene i Generalforsamlingen vedtas en lang rekke resolusjoner om naturbeskyttelse, inklusive de levende marine ressurser, som viderefremmes til FN. Resolusjonene er ikke juridisk bindende for de enkelte medlemmer, men de vil ofte virke moralsk forpliktende. IUCN bidrar også med vitenskapelige opplysninger både regionalt og globalt, og er en viktig leverandør av innspill til de store miljøvernkonvensjonene.

Norge er en større bidragsyter til IUCN. I 1999 ble IUCN evaluert. Evalueringsrapporten pekte på flere forbedringspunkter ved organisasjonen, bl.a. klarere rolledefinisjon, bedre sammenheng mellom det IUCN gjør sentralt og regionalt.

Det er sterk fokus i organisasjonen på naturvern. Fra norsk side er det viktig å bidra til at bærekraftig bruk av naturressursene også blir satt på dagsordenen. På Verdenskongressen i Amman, Jordan, i 2000 ble en resolusjon til etablering av et Marint Program vedtatt. Norge har meldt sin interesse til å bidra til utforming og etablering av dette programmet.

IUCN-Nasjonalkomitee for Norge ble opprettet i 1998. Komiteen er åpen for alle norske IUCN medlemmer. Fiskeridepartementet deltar i komiteen.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr D-18

Klimaspørsmål, utslipp av miljøskadelige gasser

I St.meld. nr. 41 (1994-95) "Om norsk politikk mot klimaendringer og utslipp av nitrogenoksider" ble det bl.a. understreket at klimaproblemet er globalt og at det på lengre sikt vil være avgjørende hvordan landene sammen kan utvikle en felles ambisiøs politikk for å realisere Klimakonvensjonens langsiktige mål om å forhindre en alvorlig, menneskeskapt påvirkning av klimasystemet. En forpliktende Kyoto-avtale som det nå er blitt enighet om, vil ha betydning for fiskerisektoren og særlig fiskeflåten som har et betydelig utslipp av klimagassen CO₂. Også når det gjelder utslipp av NO_x-gasser, som bidrar til forsuring av jordsmonn og vann, er det med norsk undertegnelse av Gøteborg-protokollen, inngått forpliktelser om å redusere norske utslipp av gasser som bidrar til denne miljøsituasjonen. Reduksjonen av NO_x-utslipp vil måtte finne sted innen 2010.

RUA ivaretar fiskerinæringens interesser i de pågående prosesser.

Avdelingen arbeider i den sammenheng med:

1. Fiskeflåten er en betydelig kilde til utslipp av NO_x-gasser. Fiskeridepartementet anerkjenner behovet for reduksjon av utslipp av disse gassene, men arbeider for at et regelverk blir tilpasset fiskerinæringens situasjon og ikke skal innebære en unødig økonomisk belastning for aktørene i næringen. I den sammenheng delfinansierer Fiskeridepartementet i samarbeid med Miljøverndepartementet et kartleggingsprosjekt hvor sammenheng mellom utslippssted og skadevirkning vil bli belyst. En slik kartlegging vil kunne gi viktig informasjon om hvilke tiltak som vil ha best effekt for områdene som er utsatt for forsuring.
2. Det kan bli aktuelt å utrede innføringen av et regelverk hvor det vil bli stilt krav til bruk av utslippsreducerende teknologi ved nybygg av fartøy eller utskifting av hovedmaskineri. De mest kostnadseffektive tiltak for reduserte NO_x-utslipp fra fiskeflåten vil trolig være rettet mot de største fiskefartøyene. Dieselelektrisk drift framstår som et lovende konsept for flere fartøygrupper m.h.t reduserte utslipp av både CO₂ og NO_x-gasser.
3. Å ivareta næringens interesser ved gjennomføring av tiltak for å oppfylle forpliktelsene i forhold til Kyoto-avtalen. I den nylig fremlagte stortingsmelding om Regjeringens klimapolitikk er det lagt opp til at reduserte utslipp fra fiskeflåten vil bli oppnådd ved at det enkelte fartøy vil få økte marginalkostnader for drivstofforbruk utover hva de mest drivstoffeffektive innenfor den aktuelle flåtegruppen forbruker.

E Andre saksfelt



Fisk på hjell ved Reine i Lofoten mars 2001. Foto: Eirin Roaldsen.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr E-1

Nordisk samarbeid

Nordisk Råd (NR)

Helsingforsavtalen av 23. mars 1962 har som formål å fremme det nære fellesskapet i spørsmål om kultur, samt retts- og samfunnsoppfatning som råder i Norden, gjennom Nordisk Råd og andre samarbeidsorgan. Nordisk Råd er et samarbeidsorgan mellom de nordiske landenes folkevalgte og landenes regjeringer (inklusive representanter for landsskapsstyret i Åland og landsstyret i Færøyene og Grønland. Delegationene til NR velges blant de enkelte lands folkevalgte. Delegationene er organisert i politiske grupperinger; sosialdemokratisk-, konservativ-, midten- og en venstresosialistisk gruppe. Delegationene arbeider i ulike utvalg; Nærrområdeutvalget, Europautvalget og Nordenutvalget.

Nordisk Ministerråd (NMR)

NMR er et samarbeid mellom de nordiske lands regjeringer. Samarbeidet er bygget opp rundt 3 søyler; Nærrområde, Europa og Norden. I 2001 er Finland formannskapsland. Norge tar over formannskapet i 2002. Dette medfører et særlig ansvar for å lede arbeidet på de ulike samarbeidsområder, og for å utarbeide en handlingsplan for formannskapsperioden. Det overordnede ansvar for samordningen av nordiske samarbeidsspørsmål påhviler statsministrene. Samarbeidsministrene (MR-SAM), dvs. de regjeringsmedlemmer som har ansvaret for samordning av nordiske samarbeidsspørsmål, bistår statsministrene, koordinerer arbeidet mellom de ulike samarbeidsområdene, har budsjettansvaret for Nordisk Ministerråd, og avgjør spørsmål fra den nordiske samarbeidskomiteen (NSK) og spørsmål fra fagministre. De nordiske lands fagministre samarbeider gjennom Ministerrådene (MR) for hver sektor.

Nordisk Ministerråd sekretariatet (NMRS)

NMRS skal bistå Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. En Generalsekretær er administrativ leder for sekretariatet. Generalsekretæren utarbeider budsjettdirektiv for MR-SAM. Budsjettet vedtas i siste omgang ved plenarbeslutning i NR. Fiskerisamarbeidet har fått et budsjett på 7,122 millioner danske kroner tildelt for år 2002.

Nordisk Ministerråd ved fiskeriministrene og fødevareministrene (MR-FiskMR-Jord og skog)

Ministerrådet for fisk, jord og skog under Nordisk Ministerråd (NMR) fastlegger de overordnede rammer for det nordiske samarbeidet på matområdet "fra fjord og jord til bord". Inntil 26. juni 2001 var MR-Fisk og MR-Jord og skog separate ministerråd, men ble da formelt slått sammen til ett felles ministerråd. På dagsorden er det flere faste dagsordenpunkter. Ministrene utveksler fast informasjon om viktige nasjonale saker som også har nordisk relevans. Det foretas ellers også normalt utveksling av informasjon om aktuelle EU/EØS saker.

Forrige møte i det nye ministerrådet for matsektoren ble avholdt på Island 26.-28. juni 2001. Hovedemnene på møtet var "sporbarhet og merking", og "vanmiljø og bærekraftig utnyttelse av akvatiske ressurser".

Nordisk Embetsmannskomite for Fiskerispørsmål (NEF)

Under alle de nordiske ministerrådene er det etablert en eller flere embetsmannskomiteer. På fiskerisiden er det etablert en egen nordisk embetsmannskomite for fiskerispørsmål (NEF). NEF avholder møter 2-3 ganger i året. På vegne av ministerrådet tar NEF de nødvendige beslutninger for gjennomføring av det nordiske fiskerisamarbeidet. NEF tar beslutninger på møter og/eller i skriftlig prosedyre, bl.a. om hvilke aktiviteter som skal støttes via fiskerisektorens disposisjonsbevilgning.

Nordisk Arbeidsgruppe for Fiskeriforskning (NAF)

Nordisk Arbeidsgruppe for Fiskeriforskning (NAF) ble etablert i 1989 for å gi råd til NEF og fiskeriministrene om forsknings- og utviklingsrelaterte emner på fiskerisiden, og skal foreta vitenskapelig vurdering av prosjektsøknader. Arbeidsgruppen kan også foreslå egne prosjekter for NEF. NAF har også til formål å medvirke til et tettere og bedre samarbeid innen fiskeriforskningen i Norden.

Nordisk Kontaktorgan for Fiskerispørsmål (NKO)

NKO er et selvstendig forum som består av representanter fra de nordiske landenes fiskeriorganisasjoner og fiskeriforvaltninger.

NKO ble opprettet i 1962. Fiskeriministrene ledet de nasjonale delegasjonene til NKO-møtene fra starten av. De siste 10 årene har dette vært atskilt, og det har blitt avholdt separate møter i NKO og separate ministermøter.

For å rasjonalisere det nordiske samarbeidet, men også å styrke dialogen mellom de ulike deler av næringen, har man nå reetablert NKO som et forum der fiskeriministrene, forvaltningen og næringsorganisasjonene møtes årlig for på bred basis å drøfte de aktuelle fiskeripolitiske utfordringer i Norden.

Årets møte i NKO ble derfor avholdt på Island i samme tidsrom som ministermøtet med opphold på Island fra 25. til 28. juni 2001.

Nordisk Miljø- og Fiskeristrategi (MiFi)

Nordisk Miljø- og Fiskeristrategi er et formalisert samarbeid mellom de nordiske landenes fiskeri- og miljømyndigheter. Det overordnede formålet med strategien er å øke integreringen av miljøhensyn i fiskerisektoren, samt å sikre et godt havmiljø som basis for den biologiske mangfoldig og dermed et bærekraftig fiskeri-, fangst- og akvakulturervern. Strategiens innsatsområder er internasjonalt samarbeid, bærekraftig utvikling og ressursforvaltning, havmiljø samt forvaltning av kyst- og havområder.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr E-2

Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling – OECD

Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) ble dannet i 1960 som en samarbeidsorganisasjon mellom de vesteuropeiske land og grunnidé er å gi medlemslandene et forum hvor man kan diskutere, utvikle og forbedre medlemslandenes politikk på det økonomiske og sosiale området. OECDs hovedkvarter er plassert i Paris. OECDs fiskeriseksjon har i inneværende periode vært ledet av professor Ola Flaaten, rekruttert fra Norges Fiskerihøgskole i Tromsø. Carl-Christian Schmidt, Danmark, vil fra høsten 2001 overta som leder av fiskeriseksjonen.

Fiskeridepartementet og Eksportutvalget for Fisk har stilt ekstraressurser til rådighet for sekretariatets arbeid de siste år.

Innenfor OECD deltar Fiskeridepartementet i arbeidet i fiskerikomiteen. OECDs fiskerikomite har to årlige møter hvor FID og Fiskeridirektoratet deltar.

Arbeidsområdene innenfor komiteen har de siste år bl.a. vært knyttet til studier av statsstøtte innenfor fiskeriene, studier av ansvarlig fiske og til vurdering av administrative kostnader knyttet til forvaltningen av de ulike lands fiskerressurser.

Ved siden av enkeltstående studier blir det årlig rapportert fra medlemslandene om nøkkeltall fra fiske og havbruk, annethvert år blir det utarbeidet en omfattende skriftlig rapport som beskriver utviklingen innenfor fiske og havbruk i det enkelte medlemsland.

I perioden fram til år 2002 vil forhold knyttet til liberalisering av markedene for fisk og fiskeprodukter, og effekten av en slik utvikling på handel med fisk ha høy prioritet i komiteens arbeid. Fra norsk side er det forventninger til at dette arbeidet bl.a. vil kunne representere en verdifull kartlegging av handelsvilkårene for sjømatprodukter, tollsatser og andre faktiske handelshindringer.

På arbeidsprogrammet står også gjennomføringen av en studie av de administrative kostnadene ved fiskeriforvaltning i ulike land og med ulike forvaltningsregimer.

Norge har i sitt bidrag til denne studien gitt en oversikt over kostnadene knyttet til administrasjon, regulering og håndheving av norske fiskerier. I bidraget er det også pekt på forhold som har betydning for hvilken kostnadsfordeling det bør være mellom næringen selv og offentlige budsjetter.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr E-3

Handelsavtaler – WTO (GATT), EØS

Norge er i ferd med å innta posisjonen som verdens ledende fiskeeksportør. Over det meste av verden hvor fiskeprodukter kjøpes er norsk fiskerinæring tilstede. I enkelte viktige markeder er vi markedsledende med betydelige markedsandeler. Det at Norge gjennom eksporten av fiskeprodukter er tilstede i over 150 land, sier noe om næringens internasjonale karakter, og om vår avhengighet av gode handelsrammebetingelser. Handel- og eksport er hovedsakelig avdeling for Havbruk, Industri og Eksport (HIE) arbeidsfelt, men også i RUA foregår det oppfølging av de viktigste internasjonale handelsavtaler for Norge: WTO (GATT) og EØS-avtalen.

Betydningen for fiskerinæringen

EU-markedet er stadig Norges viktigste marked. Norsk samhandel med EU utgjør i dag i overkant av 70% av vår totale utenrikshandel. Også i fremtiden vil dette markedet være det viktigste for norsk eksport av sjømatprodukter. Avhengighet av EU har økt de siste årene på grunn av problemene i Asia, Øst-Europa og Brasil. Sett over en tiårsperiode er imidlertid eksportveksten sterkere utenfor EU markedene. Gode handelsbetingelser gjennom WTO vil gjøre norske eksportører mindre avhengig av EU-markedet.

På tross av at norske eksportører av fisk og fiskeprodukter gjennom Uruguay-runden har fått relativt store reduksjoner på en rekke bundne tollsatser (den gjennomsnittlige tollsatsen ble redusert fra 6,1% til 4,1%), er det fremdeles mye som gjenstår. Tollnivået er fremdeles høyt, det er for stor grad av tolleskalering (dvs. økende tollsatser ved økt bearbeidingsgrad), og det er få bundne tollsatser. I tillegg er norsk fiskerinæring utsatt for en rekke ikke-tariffære handelshindringer.

Viktige faktorer for fiskerinæringen i de kommende forhandlingen er at markedsadgangsforhandlingene skal omfatte alle tarifflinjer når det gjelder industriprodukter, inkludert fisk og fiskeprodukter, samt at forhandlingen bør føre til en utvidet dekning av bundne tolltariffer. Videre er ambisjonen å oppnå en betydelig markedsadgangsforbedring gjennom en betraktelig tollreduksjon, samt å søke å redusere de meget høye tollsatsene og avvikle de ubetydelige.

General Agreement on Trade and Tariffs - GATT

Generalavtalen om tolltariffer og handel, GATT, trådte i kraft 1. januar 1948. 23 land var med fra begynnelsen, blant dem Norge. Gjennom åtte forhandlingsrunder er verdenshandelen blitt gradvis liberalisert og omfattende bindende kjøperegler er utviklet for internasjonal handel. Avtaleverket foreskriver ikke frihandel, men handel basert på et globalt regelverk som stiller alle land, store som små, på like fot. Regelverket er basert på prinsippene om ikke-diskriminering og innsyn. Norge har deltatt aktivt i alle forhandlingsrundene.

World Trade Organization - WTO

WTO ble opprettet 1. januar 1995 som et resultat av den såkalte Uruguay-runden. Med WTO som selvstendig organisasjon fikk det multilaterale handelssystemet en ny og permanent struktur. WTO-avtalen omfatter regler for handel med varer og tjenester og de handelsmessige sidene ved immaterielle rettigheter, samt et mer effektivt system for løsning av handelstvister mellom medlemmene. I dag har WTO 142 medlemmer (pr. 27. juli 2001). Langt de fleste av WTOs medlemmer er utviklingsland.

WTO innledet i månedsskiftet november/desember 1999 en ny forhandlingsrunde som følge av avtalens forpliktelser om å starte forhandlinger om landbruk, tjenester og enkelte aspekter ved TRIPS-avtalen om beskyttelse av immaterielle rettigheter (den såkalte "innebygde dagsorden"). Forhandlingene ble holdt i Seattle. Fra norsk side gikk man der inn for en mer omfattende forhandlingsrunde. Tollforhandlinger om liberalisering av handel med industrivarer, inklusive fisk og fiskevarer har vært den viktigste bestanddelen i tidligere GATT-runder, og da ingen WTO medlemmer har motsatt seg at det innledes slike forhandlinger er det sannsynlig at slike forhandlinger kan bli innledet i neste runde. Neste møte avholdes i Qatar høsten 2001.

Det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområdet - EØS

EØS-avtalen trådte i kraft 1. januar 1994 og er et omfattende samarbeid mellom EU og EFTA om et økonomisk samarbeidsområde. De grunnleggende prinsipper for avtalen er; fritt varebytte, fri bevegelighet for personer, fri bevegelighet for tjenester, fri bevegelighet for kapital og opprettelsen av et system som sikrer at konkurransen ikke vris (like konkurranse- og statsstøtterealer).

Avtalens bestemmelser om det frie varebyttet gjelder for de fleste varer med unntak av jordbruks- og fiskeriprodukter. Bestemmelser som regulerer handelen med fisk og fiskevarer er inntatt i Protokoll 9, jfr. artikkel 20 i avtalen. Bestemmelser knyttet til kvalitetskontroll av fisk er inntatt i Vedlegg I, jfr. artikkel 17 i avtalen. EØS-avtalen omfatter ikke bestemmelser knyttet til ressurspolitikken.

Protokoll 9:

Bestemmelser knyttet til handels- og konkurranseforhold er gitt i Protokoll 9. I henhold til artikkel 1 forpliktet EFTA-landene seg til å avvike sin importtoll på fisk, mens EU forpliktet seg til følgende (jfr. art. 2):

- å fjerne tollsatsene for viktige hvitfiskprodukter
- ingen endringer for sild, makrell, laks, reker, sjøkreps og kamskjell
- for alle andre produkter: nedtrapping til 30% av nivået på basistollsatsen innen 1.1.97

I henhold til artikkel 2 har EU også forpliktet seg til ikke å anvende kvantitative importrestriksjoner eller tiltak med tilsvarende virkning.

Forutsetningen for å oppnå disse tollettelsene er at fisken har EØS-opprinnelse (art. 3). Bestemmelsene vedrørende opprinnelse har senere blitt endret som følge av det nye systemet med europeisk kumulasjon. Systemet innebærer i korthet at innsatsvarer innen ulike frihandelsavtaler kan benyttes om hverandre uten at varen mister opprinnelsesstatus.

Gjennom artikkel 4 i Protokoll 9 er Norge forpliktet til å avskaffe statsstøtte som vrir konkurransen og endre markedsordninger som vrir konkurransen. Disse bestemmelsene er utdypet i en felleserklæring¹ i tilknytning til avtalen som fastslår at våre ordninger skal vurderes i forhold til EUs eget regelverk bl.a. i tilknytning til den felles fiskeripolitikk.

Siste del av art. 4 berører spørsmål tilknyttet antidumping- og antisubsidietiltak hvor det framgår at partene skal gjøre sitt beste for å sikre konkurransevilkår som gjør det mulig for de andre avtalepartene å avstå fra å anvende slike tiltak.

Artikkel 5 fastslår fiskefartøyers adgang til havner på andre avtaleparters territorium, men gir samtidig anledning til å nekte ilandføring fisk av en fiskebestand av felles interesse når det foreligger alvorlig uenighet om forvaltningen av den.

Artikkel 6 omhandler gjennomføringen av bestemmelsene i protokollen, mens artikkel 7 fastslår at ytelser gitt i tidligere avtaler går foran bestemmelsene i Protokoll 9 i den utstrekning disse gir oss gunstigere handelsordninger.

Protokoll 13:

Artikkel 26 i EØS-avtalen forbyr bruken av antidumping- eller utjevningsavgifter, men dette forbudet begrenses i Protokoll 13 til å gjelde områder som omfattes av bestemmelsene i avtalen, og hvor Fellesskapets regelverk er fullt ut innarbeidet i avtalen. Fellesskapets regelverk er ikke fullt ut innarbeidet hva gjelder fiskerisektoren (jfr. ovenfor), derfor omfattes ikke fiskerisektoren av forbudet.

Protokoll 46:

Denne protokollen inneholder en utviklingsklausul for samarbeidet på fiskerisektoren med følgende tekst: "I lys av resultatene av to-årige gjennomganger av status i samarbeidet i fiskerisektoren vil avtalepartene søke å utvikle samarbeidet på en harmonisk, gjensidig fordelaktig basis, hver innen rammen av sin fiskeripolitikk. Den første gjennomgåelse vil finne sted innen utgangen av 1993". Så langt har det ikke vært foretatt noen slik gjennomgåelse av status i samarbeidet på fiskerisektoren, men denne protokollen vil bl.a. kunne benyttes til å forbedre markedsadgangen for norsk fisk på EU-markedet.

¹ Felleserklæring om den omforente fortolkning av artikkel 4 nr.1 og 2 i protokoll 9 om handel med fisk og andre produkter fra havet

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr E-4

Internasjonalt regelverk for statsstøtte

EØS-avtalen

Det er ikke etablert et felles regelverk for statsstøtte i fiskerisektoren i EØS-avtalen. Støtte til næringen er hjemlet i avtalens protokoll 9, artikkel 4.1 der det fremgår at konkurransevridende statsstøtte skal avskaffes. I en felleserklæring om fortolkning av artikkel 4.1, er partene enige om at statsstøtte skal vurderes i sammenheng med Roma-traktatens artikler 92 og 93 og relevante bestemmelser i EUs avledede regelverk om fiskeripolitikken. Statsstøtte skal i tillegg vurderes i forhold til en annen felleserklæring om at lav befolkningstetthet er et selvstendig kriterium ved avgrensning av geografiske virkeområder for statsstøtte.

Det foregår nå en gjennomgang av EØS-avtalens protokoll 9, hvor en skal drøfte sentrale problemstillinger som angår markedsadgang for fisk med Kommisjonen. Dette vil omfatte EUs utvidelse østover, handelsregimet generelt, fortolkning av statsstøttereglene på fisk, antidumping- og transittspørsmålet. I gjennomgangen blir det hevdet fra norsk side at EU-Kommisjonen ikke følger ordlyden i Felleserklæringen om den omforente fortolkning av artikkel 4 nr.1 og 2 i protokoll 9 om handel med fisk og andre marine produkter.

I art. 4 nr. 1 heter det at *"Støtte gitt av statsmidler til fiskerisektoren som vrir konkurransen, skal avskaffes."*

Til denne artikkel ble det gitt en omforent fortolkning som sier: "Selv om EFTA-statene ikke vil overta Fellesskapets regelverk om fiskeripolitikken, er det forståelsen at når det vises til støtte gitt av statsmidler, skal en mulig konkurransevridning vurderes i sammenheng med artikkel 92 og 93 i EØF-traktaten og i forhold til relevante bestemmelser i Fellesskapets regelverk om fiskeripolitikken og innholdet i felleserklæringen om artikkel 61 nr. 3 bokstav c) i avtalen."

Investering og etablering i fiskeindustrien og i fiskeflåten

Etter EØS-avtalens Artikkel 31 skal det ikke være restriksjoner på etableringsadgangen for statsborgere fra en av EUs medlemsstater eller en EFTA-stat på en av disse statenes territorium. I henhold til vedlegg VIII til denne artikkelen har imidlertid Norges rett til å opprettholde kravet om at utlendinger ikke kan eie mer enn fire tideler i et norsk fiskefartøy.

Etter Artikkel 40 i EØS-avtalen skal det mellom avtalepartene ikke være noen restriksjoner på overføring av kapital tilhørende personer som er bosatt i EFs medlemsstater eller EFTA-statene, og ingen forskjellsbehandling på grunn av partemes statsborgerskap, bosted eller steder for kapitalanbringelsen. Vedlegg XII til denne artikkel inneholder imidlertid følgende unntaksbestemmelse som lyder slik:

"Uten hensyn til avtalens Artikkel 40 og bestemmelsene i dette vedlegg kan Norge fortsette å anvende restriksjoner som gjelder den dag avtalen undertegnes, på utenlandske statsborgeres rett til å eie fiskefartøyer. Restriksjonene skal ikke være til hinder for at utenlandske statsborgere investerer i landbasert fiskeforedling eller i selskaper som bare er indirekte engasjert i fiske. Nasjonale myndigheter skal ha rett til å pålegge selskaper som helt eller delvis er ervervet av utenlandske statsborgere, å avvike investeringer i fiskefartøyer."

Norge kan derfor opprettholde någjeldende bestemmelser om at utenlandske statsborgere eller selskaper bare skal kunne eie fire tideler i et norsk fiskefartøy. Derimot kan utenlandske statsborgere eller selskaper investere i landbasert fiskeindustri eller i selskap som indirekte er engasjert i fiske.

Dette innebærer at det vil være i samsvar med nåværende regler at en eier av et fiskeforedlingsanlegg med inntil fire tideler eierskap fra statsborgere fra et EØS-land kan gis tillatelse til å erverve et norsk fiskefartøy. Eies et anlegg helt av utenlandsk EØS-kapital, vil eierne bare kunne gå inn i et rederi med fire tideler kapital for å kunne få ervervstillatelse til et norsk fartøy. Det samme vil også gjelde om landanlegget eies med mer enn fire tideler av utenlandske EØS-borgere. Spesielt vil dette gjelde i det tilfellet landsanleggets eier har 50 % eierandel i anlegget, idet en slik eierandel vil medføre full rådighet over fartøyet.

WTO

Både Norge og EU er bundet av WTO-regelverket når det gjelder bruk av statsstøtte, noe som innebærer at WTO-regelverket fungerer som en ytre ramme til EØS-avtalen.

I antisubsidie-regelverket i WTO opereres det med tre støttebegrep: forbudt støtte, spesifikk støtte (som kan utjevnes) og ikke-spesifikk støtte. Dersom adgangen til å motta støtte er begrenset (f.eks. begrenset til å gjelde enkelte bedrifter, regioner eller næringer), er støtten spesifikk. Hovedregelen her er at spesifikk støtte er utjevningsberettiget (unntak under visse vilkår for miljøstøtte, FoU-støtte og regional støtte). For å kunne innføre tiltak mot importen, må det i tillegg påvises at innenlandsk industri har lidd skade som følge av innførsel av subsidierte varer.

Det finnes imidlertid tre unntak fra regelen om at spesifikk støtte er utjevningsberettiget: svakerestilte regioner, FoU og miljø. For å kunne anvende unntaksbestemmelsene finnes det en rekke krav som må oppfylles. Når det gjelder distriktstøtte, må utpekte regioner tilfredsstillende minst et av to kriterier, enten ha høy arbeidsledighet eller lav inntekt pr. innbygger.

Statsstøtteregelverket innen EU

Hjemmelgrunnlaget for støtte til fiskerinæringen finnes i Romatraktatens art. 42. Det fremgår her at konkurransereglene i traktaten, herunder art. 92-94 om statsstøtte, kun får anvendelse for fiskerinæringen i den utstrekning Ministerrådet bestemmer det. Ministerrådet har bestemt at støtte fra nasjonalstaten skal omfattes av art. 92-94 (statsstøtteregelverket i Romatraktaten). I tillegg til støtte fra den enkelte nasjonalstat, kan fiskerinæringen og få omfattende støtte fra særskilte strukturfond.

I henhold til traktatens art. 92.1 er statsstøtte som påvirker samhandelen mellom land ikke forenlig med fellesskapet med mindre det finnes hjemmelgrunnlag for unntak i traktaten. Når det gjelder unntaksbestemmelser for fiskerinæringen, er det art. 92.3 litra c) som er særlig relevant.

Strukturstøtten til fiskerisektoren innen EU forutsetter både finansiering fra EU og den enkelte medlemsstat. I perioden 1994-99 har EU bevilget ECU 2.600 mill. i strukturmidler til næringen. Fiskerinæringen kan videre motta støtte fra EUs regionalfond. Kommisjonen har og utarbeidet et eget "initiativ", PESCA, som er rettet mot å bøte på sosiale og økonomiske konsekvenser i forbindelse med omstrukturering av næringen. I perioden 1994-99 er det bevilget ECU 250 mill. til dette formål. Når det gjelder støtte fra medlemstaten, har Kommisjonen utarbeidet egne retningslinjer.

EU's regelverk er svært detaljert og omfattende der både støttens formål, støtteform og støttenivå vurderes. Overvåkningsansvaret ligger hos Kommisjonen.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr E-5

Verdens Matvareorganisasjon – FAO

FNs matvareorganisasjon, FAO, med hovedsete i Roma er FNs øverste organ i fiskerispørsmål.

FAOs øverste organ er Rådet, mens øverste organ i fiskerispørsmål er fiskerikomiteen COFI. Denne møtes hvert annet år, neste gang i februar/mars 2003. Med ujevne mellomrom arrangeres fiskeriministtermøte, siste gang i mars 1999.

For å koordinere det norske arbeidet i tilknytning til FAO er det etablert en norsk FAO-komite hvor Fiskeridepartementet deltar. Utenriksdepartementet koordinerer arbeidet i komiteen.

På World Food Summit (FNs toppmøte for matvaresikkerhet) i 1996 ble FAOs medlemsland enige om en aksjonsplan med sikte på å halvere underernæring blant verdens befolkning innen år 2015. Man ble enige om rapporteringsformatet på møtet i CFS (Commission for Food Security) i 1999. Et policy dokument for norsk oppfølging av toppmøtet er utarbeidet og oppdateres årlig. Fiskeridepartementet bidrar i dette arbeidet.

Foruten arbeidet med å utarbeide globale oversikter m.h.t situasjonsbeskrivelse for verdens fiskeressurser, havbruksproduksjon mv., arbeider FAO med utforming av globale handlingsplaner og retningslinjer for forvaltningen av fiskeressurser, akvakultur og havbruksproduksjon samt havmiljøspørsmål generelt. I tillegg arbeider FAO som rådgiver og faglig bistandsyter overfor utviklingsland.

Det norske engasjementet i forhold til FAO er tosidig. Gjennom Utenriksdepartementet/ NORAD bidrar Norge med betydelige midler til FAOs ulike bistandsaktiviteter. Spesielt kan nevnes det norske bidraget til kartlegging av fiskeressursene i en rekke utviklingsland over en 25-års periode gjennom Nansen-programmet, der havforskningsfartøyet "Dr. Fridtjof Nansen" er sentralt. Programmet har, spesielt over de siste 10-15 årene, lagt vekt på å bistå land til utvikling av en bærekraftig fiskeriforvaltning og nyttiggjøring av toktdata og forskningsresultater i denne sammenhengen.

I FAOs arbeid med å utvikle retningslinjer mv. for globale standarder på fiskeriforvaltningsområdene er Fiskeridepartementet ansvarlig fagdepartement.

Av spesiell betydning har utforming av den globale adferdskodeksen for ansvarlige fiskerier "Code of Conduct for Responsible Fisheries" som ble sluttført i 1995.

Flere handlingsplaner er blitt vedtatt på COFI-møtene for å styrke spesielt aktuelle sider av fiskeriforvaltningen. I 1999 ble det vedtatt at nasjonale handlingsplaner på områdene vern og forvaltning av hai, reduksjon av bifangst av sjøfugl i linefiske og kontroll med kapasitetsutviklingen i fiskeflåten skulle utarbeides. I 2001 ble en handlingsplan vedtatt for å utforme globale retningslinjer for å få kontroll over Illegal, Unregulated and Unreported Fishing (IUU) – smutthullfiskerier. Norge deltok aktivt i dette arbeidet.

Landene rapporterer om progresjonen i dette arbeidet til FAO annethvert år, og rapporteringen sammenfattes til møtene i COFI.

FAO har engasjert seg i revisjon av kriteriene for listing i CITES som skal opp til vedtak ved neste partsmøte i CITES, COP-12, høsten 2002. Dette spesielt med hensyn til mulig listing av fisk. På møtet i COFI i 2001 ble det enighet om å avholde en teknisk konsultasjon nr. 2 (den første ble avholdt sommeren 2000) i Namibia i oktober 2001 i regi av FAO. Norge deltar aktivt i dette arbeidet, jfr. faktaark D-13 om CITES.

På møtet i COFI i 2001 ble det også vedtatt at det skulle etableres en underkomite for akvakultur, noe Norge har vært pådriver til. Det første møtet er planlagt i Kina i 2002.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr E-6

Forskning

Fiskeridepartementets forskningsinnsats retter seg mot å utvikle og øke det verdipotensialet som ligger i de marine ressursene. Departementet utarbeidet i 1998 en strategiplan for "FoU innen fiskeri og havbruk, havner og infrastruktur for sjøtransport". Planen skal gjelde forskning og utvikling fram mot år 2003.

Sentrale elementer innen den ressurs- og miljørettede forskningen omfatter bestandsanslag av de viktigste kommersielle fiskeartene, forståelse for sammenhengen mellom organismer og de fysiske omgivelsene og organismene seg imellom, samt hvordan organismer og leveområder reagerer på ytre påvirkning. Bedre og mer målrettet ressursutnyttelse ved reduksjon av bifangst og bedre anvendelse av biprodukter er også viktige forskningsområder. Forskning på fartøy- og redskapsteknologi er viktig for bedre lønnsomhet i fiskeriene og å redusere negative miljøpåvirkninger fra fisket.

Bevilgningen til forskning over Fiskeridepartementets budsjett for 2001 er på 688,6 mill. kr. Midlene går hovedsakelig til egne etater som Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratets ernæringsinstitutt, gjennom Norges Forskningsråd og til Fiskeriforskning i Tromsø. I tillegg gis det fra 2001 basisbevilgning til NORCONSERV og SINTEF Fiskeri og Havbruk AS.

I St.meld. nr. 39 (1998-99) "Forskning ved et tidsskille" går Regjeringen inn for å styrke forskningsinnsatsen i Norge slik at denne kommer opp OECD-gjennomsnittet, målt ved samlede FoU-utgifters andel av BNP. Følgende tiltak er ledd i dette arbeidet:

- etablering av et fond (forskningsfondet)
- deltakelse i EUs 5. rammeprogram for forskning
- innføring av en FoU-avgift på fiskeri og havbruksnæringa (ordningen ble gjort gjeldende fra 1. januar 2001)
- oppnevning av Hervik-utvalget for vurdering av ytterligere tiltak for å fremme forskning i bedrifter og øke privat finansiering av forskning. Utvalget avga sin innstilling våren 2000.

Stortingsmeldingen fokuserer på fire satsingsområder - marin forskning er ett av disse.

Forskningsfondet ble etablert i 2000 med en fondskapital på 4 mrd. kr. Fondets kapital ble økt til 7,5 mrd. kr i 2001. For år 2001 er 203,5 mill. kr disponible fra avkastningen til Forskningsfondet (mot 90 mill. kr i år 2000). I 2000 gikk 27,5 mill. kr av disse til marin forskning over Forskningsrådets område Bioproduksjon og foredling. For 2001 vil beløpet være 37 mill. kr.

Det er stilt store forventninger til framtidig verdiskaping basert på marine ressurser. For å øke næringas bidrag til økt forskningsinnsats er det blitt etablert etablerte en næringsfinansiert forskningsbevilgning basert på avgift på fiskeeksporten. Den 9. juni 2000 vedtok Stortinget en lov om avgift til forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringen. Loven trådte i kraft 1. januar 2001. I tillegg til å kanalisere mer av næringens overskudd i FoU har ordningen som mål å legge til rette for at næringen i større grad kan være med på å prioritere FoU med utgangspunkt i egne definerte behov og interesser.

Regjeringens oppfølging av Hervik-utvalgets innstilling resulterte i et forslag om å innføre en ny tilskuddsordning for næringslivets kjøp av FoU-tjenester fra institutter, universiteter og høyskoler. Ordningen ble foreslått innført fra 1. juli 2001 med en ramme på 200 mill. kr.

Ressurs- og utredningsavdelingen påvirker formelt forskningsinnsatsen som finansieres av FID gjennom innspill til tildelingsbrev og deltakelse i programstyrer i Norges Forskningsråd. P.t. deltar RUA med observatør til programstyrene for "Marine ressurser, miljø og forvaltning" og "Fiskeriteknologi" samt med deltaker i programstyret for "U-lands-relatert fiskeriforskning". Avdelingen har videre løpende kontakt med de sentrale miljøene innenfor ressurs- og havmiljøforskning; Havforskningsinstituttet og Fiskeriforskning.

RESSURS- OG UTREDNINGSAVDELINGEN (RUA)

Faktaark nr E-7

Den nord-atlantiske fiskeriminister-konferansen – NAFMC

Siden 1995 har det vært avholdt konferanser mellom fiskeriministrene i Nord-Atlanteren, Den nord-atlantiske fiskeriminister-konferansen (NAFMC). Ministrene har bestemt at konferansene skal avholdes årlig.

Konferansene har deltakelse fra Canada, Grønland, Island, Færøyene, EU, Norge og Russland.

Avholdte møter:

1995	19.-20. oktober	Canada, St. Johns, New Foundland
1996	28.-30. mai	Island, Reykjavik
1997	25.-27. mai	Færøyene, Torshavn
1999	9.-10. juni	Norge, Ålesund
2000	24.-26. mai	Grønland, Illulissat
2001	28.-29. mai	EU, Stenungsund

Konferansene tar sikte på åpne diskusjoner på politisk nivå om tema av felles interesse innen fiskeriforvaltning.

Til konferansen på Grønland utarbeidet Norge et dokument på integrering av miljøaspekt i fiskeriforvaltningen, dvs. hva disse betyr i praktisk fiskeriforvaltning. Parallelt med forberedelse av innspillet ble det utarbeidet et notat for diskusjon innen norsk fiskeriforvaltning og -næring. Sentralt i dette arbeidet var hva som ligger i rådgivningsbegrepene og vurdering og diskusjon av usikkerhet i de råd som havforskerne gir til forvaltningen for ressursuttak.

Neste møte vil bli avholdt i Moskva, Russland, trolig i mai 2002.